

Державний вищий навчальний заклад
«Херсонський державний аграрний університет» (м. Херсон, Україна)
Національний університет біоресурсів і природокористування (м. Київ, Україна)
Херсонський національний технічний університет (м. Херсон, Україна)
Тбіліський державний університет ім. Іване Джавахішвілі (м. Тбілісі, Грузія)
Інститут управління та підприємництва (м. Мінськ, Республіка Білорусь)
Національний інститут економічних досліджень (м. Кишинів, Республіка Молдова)
Банківський інститут Вища школа (м. Прага, Чеська Республіка)
Міжнародний університет бізнесу і права (м. Херсон, Україна)
Херсонський національний технічний університет (м. Херсон, Україна)

ЗБІРНИК ТЕЗ

Міжнародної науково-практичної Інтернет - конференції «ІНТЕГРАЦІЯ ЕКОНОМІЧНОЇ ОСВІТИ І НАУКИ У МІЖНАРОДНИЙ ПРОСТІР»

**Херсон
ДВНЗ «ХДАУ»
2018**

УДК 37:33:001

Кафедра економіки та фінансів

Інтеграція економічної освіти і науки у
міжнародний простір

УДК 37:33:001

© Державний вищий навчальний заклад
«Херсонський державний аграрний університет»,
2018

ПРОБЛЕМИ РОЗВИТКУ КООПЕРАЦІЇ В АГРАРНОМУ СЕКТОРІ УКРАЇНИ

Кооперація в аграрній сфері економіки є незаперечним надбанням і результатом поступового, довготривалого розвитку ринкових відносин в розвинених країнах. Метою об'єднання дрібних товаровиробників у кооперативи є:

- створення великих партій виробленої продукції з метою її реалізації за вищими цінами;
- усунення ланцюга посередників, які привласнюють кінцеві прибутки;
- налагодження постійних економічних зв'язків із безпосередніми споживачами (переробними підприємствами, торгівельними організаціями, громадськими закладами);
- досягнення більш високих якісних показників продукції і, відповідно, більш високої ціни на ринку;
- розширення ринку сировини і матеріалів для кооперативу, придбання засобів виробництва за оптовими цінами та їх використання або розподіл між членами кооперативу з метою скорочення витрат на матеріально-технічне забезпечення;
- координація зусиль товаровиробників для реалізації інвестиційних проектів по створенню відповідної переробної бази, транспортної, складської, торгівельної інфраструктури кооперативу;
- формування постійних каналів збуту кінцевої продукції з високою доданою вартістю і відповідне зростання доходів товаровиробників;
- зниження ризиків і зовнішніх загроз шляхом захисту інтересів членів кооперативу у владних структурах, вплив на прийняття законодавчих та урядових рішень.
- диверсифікація видів діяльності, розвиток суміжних галузей.

В Україні станом на початок 2018 р. було зареєстровано 1125 сільськогосподарських обслуговуючих кооперативів (СОК), в яких залучено 25717 членів та 1270 працівників. Вони використали у своїй діяльності 2972,25 тис. грн фінансової підтримки з місцевих бюджетів. За структурою і видами діяльності переважають багатофункціональні кооперативи (50,1%) та заготівельно-збутові (22,9%). Проблема полягає в тому, що із загальної кількості зареєстрованих кооперативів діють трохи більше половини - 640 (56,9%) (табл. 1).

Херсонська область не відстає від інших регіонів за кількістю діючих кооперативів і займає п'яте місце після Черкаської (80), Івано-Франківської (78), Київської областей (55) і АР Крим (52). Станом на 01 січня 2018 р. в області було зареєстровано 57 сільськогосподарських обслуговуючих кооперативів (СОК), які включають 1105 членів і 112 працюючих осіб. З них

діють 48 кооперативів, в т.ч. 28 заготівельно-збутові (з них 19 діючих) і 33 багатофункціональні (28 діючих), 1 постачальницький кооператив.

Таблиця 1

**Структура кооперативів за видами діяльності
на 01.04.2018 в Україні**

Види кооперативів	Зареєстровані	Структура, %	Діючі	Структура, %
Переробні	53	4,5	34	5,3
Заготівельно-збутові	268	22,9	150	23,4
Постачальницькі	25	2,1	12	1,9
Інші	237	20,3	136	21,3
Багатофункціональні	586	50,1	308	48,1
Всього	1169	100,0	640	100,0

Порівняно з 2017 р. їх кількість збільшилася на 2 одиниці (+9,6% до попереднього року). Ці два кооперативи створено у Нижньо-Сірогозькому районі та м. Херсон [1].

Проведений нами аналіз свідчить, що кооперативи в Херсонській області мають два основні напрями спеціалізації – молочарські і овочеві. Це об’єктивно обумовлено тим, що дрібні домашні господарства виробляють саме молочну і овочеву продукцію і потребують підтримки та захисту їх інтересів кооперативним об’єднанням.

Варто зазначити, що створення кооперативів у галузі молочного скотарства є особливо актуальним питанням на сучасному етапі розвитку, коли вся економіка країни переорієнтується на європейські стандарти продукції. Головною проблемою молочарської галузі протягом тривалого періоду реформ є те, що переважна кількість продукції і поголів’я корів в країні (в Херсонській області - 90%) зосереджено в господарствах населення, яке відноситься до 2 гатунку. Після остаточного впровадження стандарту до молока-сировини ДСТУ 3662:2015 таке молоко не зможе стати сировиною для харчопереробної промисловості. Поки що триває перехідний період, який закінчиться 1 січня 2020 р. і після цього молоко другого гатунку не буде вважатись харчовим продуктом [2].

Тому, об’єднання в кооперативи є нагальною і об’єктивною передумовою підвищення якості молочної продукції і конкурентоспроможності виробників на європейському і світовому ринку. Ініціаторами кооперативного руху повинні стати в ОТГ, сільські ради, активісти, самі власники корів.

Кооперація в молочарській галузі допоможе вирішити ряд питань соціально-економічного характеру: придбання молокоохолоджувачів та іншого обладнання, агрегація великих партій для співпраці із переробними підприємствами, забезпечення належного ветеринарного контролю, спільне вирішення питань по закупці кормів, переробці гною. Ці заходи допоможуть отримувати в кооперативах молоко належної якості та реалізовувати його по за

вищими цінами, що сприяє, зрештою, розвитку сільських територій [2].

У Херсонській області є приклади ефективного функціонування кооперативів, зокрема, у с. Олексіївка Голопристанського району минулого року відкрито першу на Херсонщині інноваційну сімейну молочну ферму, яка є членом молочного сільськогосподарського обслуговуючого кооперативу «Могучий».

На початкових етапах створені сільськогосподарські обслуговуючі кооперативи молочарського напрямку беруть на себе тільки збутові функції, зокрема, по збору молока-сировини, перевірки його якісних показників (кислотність, жирність, щільність), охолодження, очищення та перевезення до молокопереробного підприємства.

В подальшому розвиток молочарських кооперативів передбачає створення власних пунктів збору молока та його переробки, контролю його якості як готової продукції, збут продуктів переробки молока підприємствам торгівлі і громадського харчування. Крім того, кооператив поступово розвиває постачальницькі функції щодо забезпечення господарств, в першу чергу, кормами, ветеринарними препаратами, технічними засобами виробництва за оптовими цінами.

Кооперативи овочевого напрямку на сучасному етапі спрямовують свої зусилля на будівництво овочесховищ, обладнаних сучасними системами клімат-контролю, умов і режиму зберігання продукції, холодильного устаткування з метою продовження термінів реалізації свіжих овочів на ринку за більш високою ціною, ніж у період пікового збору врожаю. Також беруть на себе функції забезпечення насінням, добривами, матеріалами для крапельного зрошення.

У майбутньому розширення функцій кооперативу буде спрямовано на створення переробної бази овочівництва з метою збільшення прибутковості бізнесу за рахунок реалізації продукції тривалого зберігання і кінцевого споживання, більш повного використання виробленої продукції, зокрема і некондиційної. Важливим завданням кооперативів на сучасному етапі є розширення каналів збуту продукції як на внутрішньому, так і на зовнішньому ринку, впровадження систем контролю якості і безпеки продукції відповідно до міжнародних стандартів, збільшення експорту продукції.

Слід відзначити, що кооперативи в Херсонській області протягом 2017-2018 рр. не використовували можливості залучення коштів місцевих бюджетів. Крім того, кооперативне об'єднання створює передумови для залучення додаткових джерел фінансування їх діяльності, зокрема бюджетної підтримки, більш дешевих кредитних ресурсів, коштів міжнародних проектів, інвесторів. Реальну допомогу у залученні іноземних інвестицій здійснюють міжнародні проекти, які реалізують на території області, зокрема, проект розвитку плодоовочівництва (UHBDP), проект підтримки кооперації (USAID).

Проблемою внутрішніх взаємовідносин у кооперативі є формування справедливих, зрозумілих для кожного члена, прозорих розрахунків за сировину, використання пайових фондів, відносин власності за умови вступу і виходу з кооперативу.

У плані заходів з реалізації у 2018-2020 рр. «Стратегії розвитку Херсонської області на період до 2020 року» передбачено:

- підвищення ефективності розбудови маркетингового ланцюга дрібних та середніх виробників сільськогосподарської продукції;
- забезпечення обізнаності населення щодо умов та можливостей ведення аграрного бізнесу (близько 700 тис. осіб);
- створення трьох сільськогосподарських обслуговуючих кооперативів за різними напрямками діяльності;
- поліпшення матеріально-технічної бази сільськогосподарських обслуговуючих кооперативів (отримання від проектів МТД допомоги у вигляді обладнання);
- забезпечення продовольчої безпеки регіону [3].

В якості очікуваних результатів від реалізації стратегії передбачається створення та дію мережі логістичного забезпечення продажу та переробки сільгосппродукції, у тому числі для дрібних товаровиробників; забезпечення консультаційної, інформаційної підтримки малих фермерських господарств, сільських обслуговуючих кооперативів.

Більш детально заходи розвитку кооперації в області передбачені в Рішенні XVII сесії VII скликання Херсонської обласної ради, зокрема:

- створити умови для підтримки малих фермерських підприємств та просування продукції на міжнародні ринки;
- розвиток служб консультування для сільгосптоваровиробників;
- формування культури виробництва та споживання продукції органічного землеробства;
- розвиток сільських обслуговуючих кооперативів.
- сприяння закупівлі обладнання для 18 пілотних сільськогосподарських обслуговуючих кооперативів у кожному районі в галузі тваринництва (особливо у молочарській галузі), садівництва, ягідництва, овочівництва

В таких агропромислових формуваннях стає можливим створення компактних сировинних зон відповідно до потенціалу переробки, відпрацювання на взаємовигідних засадах відносин розрахунків за сировину, надання аграрним підприємствам на вигідних умовах кредитних ресурсів, залучення їх до реалізації кінцевої продукції, організація центрів вивезення сировини транспортом переробних чи обслуговуючих підприємств [4].

На початкових етапах формування кооперативів необхідно провести економічну оцінку наявних і необхідних джерел фінансування діяльності; матеріально-технічного і кадрового забезпечення процесів реалізації, постачання, переробки виробленої у кооперативі продукції; спроможності кооперативу завантажити сировиною переробні і складські потужності, які планують ввести в експлуатацію.

Отже, розвиток кооперативів передбачає формування на сільських територіях формувань нового агропромислового типу, в яких будуть об'єднані в єдиний процес постачання засобів виробництва, безпосередньо виробництво, зберігання, доведення до необхідної кондиції, створення товарних партій і транспортування продукції, її переробка і реалізація. Такі кооперативні

об'єднання дозволять координувати господарську діяльність дрібних і середніх товаровиробників; візьмуть на себе функції технологічного, матеріально-технічного, наукового, маркетингового забезпечення; джерела фінансування та інвестування бізнес-процесів.

На нашу думку, кооперативні процеси в Україні повинні ґрунтуватися на вивченні світового досвіду і його впровадженні у практику діяльності кооперативів. У подальшому інтеграція української сільськогосподарської кооперації у світовий кооперативний процес можлива на основі формування ефективних механізмів стимулювання самоорганізації сільського населення і сільського бізнесу в кооперативи. В сучасних умовах європейських інтеграційних процесів економіки України важливим для кооперативів є вивчення правових і ринкових вимог Євросоюзу, впровадження у виробництво відповідних стандартів якості і безпеки продукції.

Список використаних джерел

1. Звіт про результати виконання плану заходів з реалізації у 2016-2017 роках Стратегії розвитку Херсонської області на період до 2020 року за підсумками 2017 року. URL: <http://khoda.gov.ua>.
2. Один із успішних молочних кооперативів Херсонщини готовий ділитися досвідом. URL: <http://apk-kherson.gov.ua/odyn-iz-uspishnykh-molochnykh-kooperatyviv-khersonshchyny-hotovyi-dilytysia-dosvidom>.
3. Стратегія розвитку Херсонської області на період до 2020 року. URL: <http://khoda.gov.ua/strategiya-rozvitku-2020>.
4. Про план заходів з реалізації у 2018 – 2020 роках Стратегії розвитку Херсонської області на період до 2020 року. Рішення XVII сесії VII скликання Херсонської обласної ради від 16.03.2018 № 748. URL: <http://khoda.gov.ua>.

*Баранюк А.П. – здобувач другого (магістерського) рівня вищої освіти
Аверчева Н.О. – к.е.н., доцент
Державний вищий навчальний заклад
«Херсонський державний аграрний університет», м. Херсон, Україна*

ЄВРОПЕЙСЬКИЙ НАПРЯМ РОЗВИТКУ ОЛІЄПРОДУКТОВОГО ПІДКОМПЛЕКСУ

Протягом 2017 р. відбулося надзвичайно багато змін у сфері євроінтеграції. Ухвалено 23 системні закони, імплементація яких передбачена Угодою про асоціацію. Вони охоплюють питання енергетики і енергоефективності, безпечності та якості харчової продукції, впровадження міжнародних стандартів у сфері бухгалтерії та фінансової звітності, аудиторської діяльності. Майже у 2,2 рази зріс із 2015 по 2017 рік експорт до ЄС готової української олії та інших жирів (до \$1,48 млрд) [1]. [Україна увійшла до ТОП-3 лідерів із постачання продовольства до ЄС.](#)

Виробництво насіння соняшнику і соняшникової олії є однією з провідних галузей України, що має позитивну динаміку зростання за обсягами виробництва і експорту. Саме тому підприємствам, що виробляють насіння соняшнику та займаються його переробкою на олію необхідно адаптуватися і використати активізацію співробітництва між Україною та Європейським Союзом для виходу на привабливі високоприбуткові нові ринки країн ЄС.

Україна - виробник насіння соняшнику та соняшникової олії №1 у світі. Тут вирощують 32 % світового обсягу насіння соняшнику - 13,3 млн тонн. Соняшникової олії виробляють більше 5 млн тонн. За період із 2000 по 2017 рік виробництво зросло у 8 разів. Більшість продукції експортується, оскільки внутрішнє споживання становить лише 450–500 млн тонн із тенденцією до зростання. Щорічно зростають обсяги виробництва і експорту олій рослинних. якщо у 2005 р. Україна експортувала 900 тис. т рослинних олій, то у 2017 р. – 5988 тис. т або у 6,65 рази більше (рис. 1).

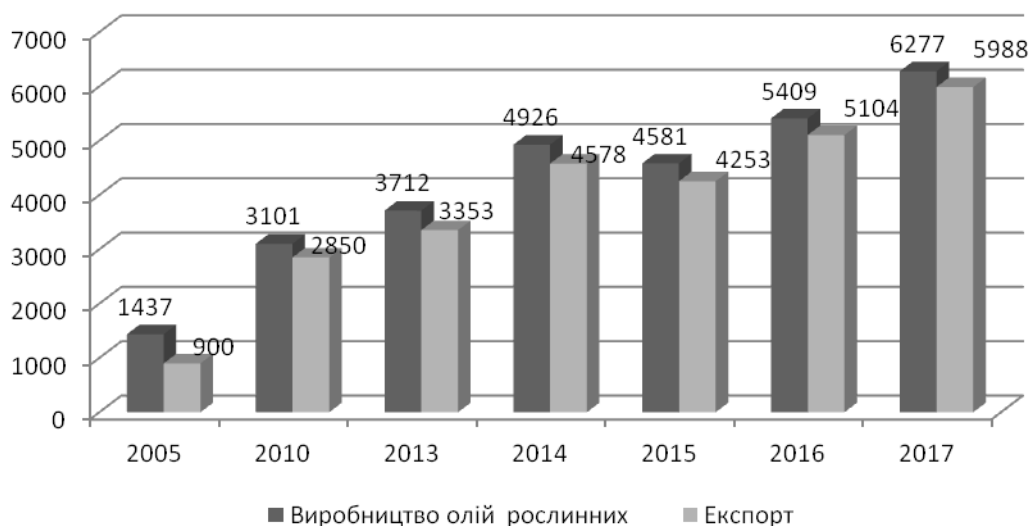

Рис. 1 – Виробництво і експорт олій рослинних в Україні, тис. т

Експорт соняшникової олії з України за підсумками 2016/17 МР склав рекордні 5,84 млн тонн, що на 30% перевищує показник попереднього сезону. Про це повідомляє «АПК-Інформ». При цьому слід зазначити, що завдяки високим запасам соняшникової олії на заводах і в портах темпи експорту продукції залишалися безпрецедентно високими аж до кінця сезону.

До трійки найбільших країн-імпортерів української соняшникової олії в 2016/17 МР увійшли Індія (35% від загального обсягу експорту), Китай (10%) та Іспанія (9%), які сумарно закупили більше половини обсягу експортованої продукції.

Оновлений прогноз експорту соняшникової олії з України в 2017/18 МР становить 5,6 млн тонн проти 5,45 млн тонн у попередньому звіті аналітиків агентства, що на 4% поступається результатіві сезону 2016/17. За підсумками січня-серпня 2017 р. Україна експортувала 57,01 тис. т насіння соняшнику на суму \$23,28 млн. Про це свідчать дані Державної фіскальної служби України.

За оцінкою аналітиків, потенціал переробки соняшнику в 2018/19 МР оцінюється в 14,6 млн т (+ 10% до минулого сезону), що дозволить зробити рекордні 6,4 млн т олії та 5,7 млн т шроту [2].

Основними імпортерами українського соняшнику в звітному періоді були Туреччина (\$6,13 млн) із часткою понад 26%, Німеччина (\$3,02 млн) - 5,2% й Італія (\$2,35 млн) - близько 4%. Експорт у ці країни склав 15,02 тис. т, 7,39 тис. т і 5,9 тис. т соняшнику відповідно.

За даними Інституту аграрної економіки, в січні-вересні 2017 року Україна поставила на зовнішні ринки олійних культур на \$1,3 млрд. Зокрема, зовнішні поставки ріпаку і сої в вартісному вираженні склали по \$0,6 млрд. При цьому експорт соняшnikової олії приніс експортерам \$3,2 млрд.

Основними імпортерами вирощених в Україні олійних культур були Туреччина (14,2%), Нідерланди (11,2%), Німеччина (10,9%), Іран (9,1%), Бельгія (8,8%), Єгипет (7,4%) і Пакистан (5,5%). Сукупно вони формують 2/3 доходів українських експортерів цієї продукції. Домінуючим покупцем жирів і олій українського виробництва традиційно виступає Індія. За дев'ять місяців 2017 року її частка в українському експорті цього виду продукції склала 32,4%. Решта основних країни-імпортерів: Китай - 10,4%, Іспанія - 10,3%, Нідерланди - 7,4%, Італія - 5,5%. З цих п'яти країн українські експортери отримують 66% виручки за продукцію даної групи.

З початком функціонування зони вільної торгівлі з Європейським співтовариством перед Україною відкривається багато можливостей щодо нарощення експорту вітчизняної продукції. Однак експортна діяльність в умовах функціонування зони вільної торгівлі з ЄС зобов'язує українську сторону виконувати взяті на себе зобов'язання відносно підвищення якості системи санітарно і фітосанітарних заходів, а також удосконалення нормативно-правового забезпечення в сфері ЗЕД. Першочерговими завданнями в умовах євроінтеграції української економіки постає посилення державного контролю за дотриманням правил біологічної і генетичної безпеки щодо сільськогосподарських рослин, а також гармонізація вітчизняного та міжнародного законодавства [4].

На сьогодні існує ряд перешкод для виробників насіння соняшнику і олії, які необхідно подолати для виходу на європейські ринки, оскільки з однієї сторони соняшnikова олія українського виробництва не завжди відповідає вимогам якості та не є сертифікованою за європейськими стандартами. З іншої сторони, наявність сертифікації ще не означає успішний вихід продукції підприємств оліє живого підкомплексу на висококонкурентні ринки ЄС, вихід на які вимагає суттєвих витрат на збут та просування продукції. Проте, тільки розвиток експорту готової продукції та розвиток ще не освоєної для експорту аграрної продукції дозволить Україні виступати сильним та повноправним гравцем в контексті євроінтеграційного напрямку розвитку.

Список використаних джерел

1. Ралко О.С., П'янкova О.В. Використання виробниками аграрної та харчової продукції України євроінтеграції як інструменту для виходу на нові

ринки. Ефективна економіка. - № 1, 2017: URL: <http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=5398>.

2. В Україні виробництво соняшникової олії зросло утричі. URL: https://agronews.ua/node/100214?fbclid=IwAR01Iaw3jYWtChTPwEjSTiyv-olInofrTdw06Wye51OnP0yn_mzn_cCrCc.

3. ТОП-5 країн-імпортерів української олії/ URL: <http://agravery.com/uk/posts/show/top-5-krain-importeriv-ukrainskoi-olii>.

4. Казанджі А.В. Тенденції та перспективи розвитку експортної діяльності олійно-жирового підкомплексу України. Економіка та управління підприємствами. 2017. Вип. 19. С.165-170.

*Баширова Х.Б., Білюк Г.А., Смоляна О.А.
здобувачі другого (магістерського) рівня вищої освіти
Науковий керівник: Ломоносов А.В. - д.е.н., професор
Херсонська філія Національного університету кораблебудування
імені адмірала Макарова, м. Херсон, Україна*

СУТНІСТЬ ТА РОЛЬ МАЛИХ ПІДПРИЄМСТВ В СУЧАСНИХ УМОВАХ ГОСПОДАРЮВАННЯ

Мале підприємництво є невід'ємною часткою ринкової економічної системи, без чого така економіка і суспільство в цілому не можуть не тільки розвиватися, а й існувати. Основою розвитку країн з ринковою системою господарювання, як свідчить світова практика є мале підприємництво як найбільш масова, динамічна та гнучка форма ділового життя. Саме в секторі малого підприємництва створюється і функціонує чималий обсяг національних ресурсів, які є живильним середовищем для середнього та великого підприємництва. Особливе значення для розвитку малого підприємництва набуває проблема полегшення доступу малих підприємств до зовнішнього фінансування. Серед причин більш високої, ніж у великих підприємств, залежності від зовнішніх джерел фінансових ресурсів можна виділити: обмеженість власного капіталу; невисока кваліфікація підприємців у питаннях фінансового менеджменту і неможливість мати повний штат необхідних фахівців; ускладнений доступ до ресурсів.

Місце і роль малого підприємництва в національній економіці проявляється у властивих йому функціях.

По-перше, розвиток ринкових стосунків у будь-якому секторі економіки створює певні соціально-економічні передумови для формування і розвитку конкурентної діяльності господарюючих суб'єктів малого підприємництва України. Для того, щоб підприємства ставали конкурентоспроможними, вони повинні розвивати і нарощувати конкурентоспроможний потенціал, що дозволяє швидко адаптуватися до ринкових умов. В умовах вільної ринкової економіки конкуренція є

відображенням відносин змагання між господарськими елементами, коли їхня самостійна діяльність ефективно обмежує можливості кожного з них вплинути на загальні умови обігу товарів на даному ринку, а також стимулює виробництво тих товарів, яких потребує споживач. Діяльність учасників ринкових відносин набуває динамічного характеру, вона пов'язана з економічною відповідальністю та ризиком підприємця, що перетворює його в своєрідний соціальний двигун економічного розвитку. Мале підприємництво допомагає утвердженню конкурентних відносин, бо воно є антимонопольним за своєю природою, що проявляється в різноманітних аспектах його функціонування. З одного боку, малий бізнес внаслідок численності елементів, що його складають, та високого їх динамізму значно меншою мірою піддається монополізації, ніж великі підприємства. З іншого боку, за умов вузької спеціалізації й використання новітньої техніки воно виступає як дійовий конкурент, що підриває монополіні позиції великих корпорацій. Саме ця особливість малого підприємництва відіграла суттєву роль в послабленні, а іноді й в подоланні розвинутими країнами притаманній великому капіталу тенденції до монополізації та затримці технічного прогресу.

По-друге, оперативно реагуючи на зміни кон'юнктури ринку, мале підприємництво, надає ринковій економіці необхідної гнучкості. Особливого значення ця риса здобула в сучасних умовах внаслідок індивідуалізації та диференціації споживчого попиту, зростання номенклатури промислових товарів та послуг.

По-третє, сприяючи прискоренню реалізації новітніх технічних і комерційних ідей, випуску наукомісткої продукції, мале підприємництво тим самим виступає провідником НТП. Величезним внеском малого підприємництва є здійснення прориву у галузі кібернетики, електроніки, інформатики. Наприклад, більшість дрібних фірм, що виникли наприкінці 1980-х років у Великобританії, є найбільш технічно оснащеними. А в США на сектор малого підприємництва припадає близько 50 % науково-технічних розробок.

По-четверте, вагомий внесок у розв'язання проблеми зайнятості здійснює мале підприємництво. Ця функція проявляється у здатності малого підприємництва створювати нові робочі місця й поглинати надлишкову робочу силу під час циклічних спадів та структурних зрушень економіки. У розвинутих країнах на малий бізнес припадає в середньому 50 % усіх зайнятих та до 70-80 % створених нових робочих місць.

По-п'яте, важлива функція малого підприємництва полягає в пом'якшенні соціальної напруги і демократизації ринкових відносин, бо саме воно є фундаментальною основою формування середнього класу. Отже, воно виконує функцію послаблення властивої ринковій економіці тенденції до соціальної диференціації та розширення соціальної бази реформ, що здійснюються на даному етапі [1].

Характерними рисами і основними перевагами малого бізнесу є:

- мобільність, можливість ухвалення гнучкіших, своєчасніших і

оперативних рішень;

- у великих корпораціях, на відміну від малого бізнесу, спрощена структура ухвалення управлінських рішень, що дає можливість легко і швидко реагувати на кон'юнктурні зміни, що відбуваються на ринку, у тому числі навіть переключаючись з одного виду виробництва на інший;

- орієнтація виробників в основному на регіональні і місцеві ринки; підтримка рівня зайнятості населення і створення нових робочих місць, що надзвичайно актуально для України;

- виконання допоміжних функцій по відношенню до великих підприємств; великі фірми роздрібнюють виробничий процес, доводячи його до фази малих підприємств;

- малий первинний обсяг інвестицій у малих підприємств коротше терміни будівництва; дрібні розміри дозволяють їм швидше і дешевше переозброюватися, запроваджувати нові технології і автоматизувати виробництво, досягати оптимального поєднання механізованої і ручної праці.

Велику активність в області інновацій проявляють венчурні фірми, які досить успішно можуть створювати конкуренцію великим, домагаючись прискорених темпів впровадження науково-технічних нововведень. Дрібні фірми з їх мобільністю і новаторськими рішеннями в умовах конкуренції нових товарів знайшли своє місце в системі господарювання. Вони займаються розробками нововведень, відводячи великим фірмам лише капіталомісткі стадії промислового виробництва. Використовувані досягнення науково-технічного прогресу дозволяють швидко підключитися до наукомістких галузей за відсутності великого капіталу.

Дрібним фірмам доводиться працювати в умовах жорсткої ринкової конкуренції, з якою не усі здатні впоратися. В більшості випадків фірми розоряються не через нестачу фінансів або нераціональної технології, а через відсутність управлінських знань, які потрібні для ухвалення грамотних рішень в ринкових умовах. Причинами невдачі можуть стати: некомпетентність або нестача досвіду в області комерції і фінансових операцій, в постачаннях, виробництві і управлінні, малі обсяги продажу, жорстка конкуренція, занадто великі витрати виробництва.

В Україні малими та середніми суб'єктами підприємництва виробляється лише 11 % ВВП. Це зумовлене тим, що мале підприємство не відіграє тієї значної ролі в національній економіці, як у розвинених країнах. В нашій країні перешкодою на шляху розвитку малого підприємництва є відсутність ефективних механізмів його підтримки з боку держави [4].

Недоліками, що стримують розвиток малого підприємництва є: нижча продуктивність праці, ніж на великих підприємствах; неможливість впровадження важливих досягнень науки і техніки у виробництво; труднощі при пошуках фінансування або при спробах отримати кредит; низький рівень ліквідності та підвищений рівень ризиків. Однак протягом останніх десятиріч малий бізнес залишається необхідним елементом ринкової

економіки, який дозволяє вирішувати важливі соціально-економічні проблеми.

Список використаних джерел

1. Римар М. В. Роль підприємств малого бізнесу в умовах трансформації економіки / М. В. Римар, Л. С. Гарасим // Науковий вісник. - 2013. - № 132. - С. 166-169.
2. Парсяк В.Н., Дибач І.Л. Економічна інтеграція. Інструмент посилення конкурентоспроможності невеликих підприємств: монографія. – Миколаїв : видавництво Торубари О.С., 2010. – 172 с.
3. Ломоносов А.В. Малі підприємства: економічні аспекти діяльності: Навчальний посібник / А.В. Ломоносов. – Херсон, 2008. – 272 с
4. Державний комітет офіційної статистики України [Електронний ресурс]. - Режим досту- пу: [http: // www.ukrstat.gov.ua](http://www.ukrstat.gov.ua).

*Бенько Д. В. - учениця 10-А класу
Херсонська гімназія №20 ім. Б. Лавреньова*

*Бойко Л. О. - к.с.-г.н., доцент
Державний вищий навчальний заклад
«Херсонський державний аграрний університет», м. Херсон, Україна*

РАВЛИКІВНИЦТВО – НОВА ПЕРСПЕКТИВНА НІША В АГРАРНОМУ ПІДПРИЄМНИЦТВІ

Вирощування та переробка нішевих культур є цікавим напрямком диверсифікації виробництва та експорту як для малих фермерів, так і для великих компаній. Часто підприємливі люди скаржаться на те, що знайти вільну нішу, щоб почати власну справу стає все складніше і складніше. Високий рівень конкуренції, низька купівельна спроможність людей, мінливість кон'юнктури і інші фактори зводять нанівець всі зусилля, і отримувати стабільний прибуток з кожним роком стає все важче.

Найбільшою проблемою для малих та середніх форм підприємництва є обмеженість та тіснота їх сфери діяльності. Вихід один – бути першим, відкривати нові високорентабельні ніші, де немає конкуренції. Розведення виноградних равликів в домашніх умовах – це прибутковий бізнес, про який мало хто знає і який зможе принести масу задоволення і хороший дохід. У нас равлики – це екзотика. А ось у багатьох країнах Європи цей продукт є звичним і часто вживаним в їжу [1].

Ніжне м'ясо равликів є дієтичним продуктом, ні в чому, не поступає курячому, оскільки містить величезну кількість корисних вітамінів, амінокислот і мікроелементів. У равлику багато тваринного білка, кальцію, заліза. Даний продукт рекомендується вживати вагітним жінкам, літнім людям і всім, хто стежить за фігурою, оскільки він повністю засвоюється організмом,

покращує роботу шлунково-кишкового тракту і швидко заповнює потребу організму в кальції. При цьому м'ясо равликів не містить холестерину, жирів і інших шкідливих речовин. Равлики також користуються підвищеним попитом в медицині, оскільки є відмінною сировиною для створення величезного списку лікарських препаратів. Виявляється, що з м'яса равликів виробляються безліч омолоджуючих засобів і навіть афродізіаки. Із равликів також виготовляють засоби від кашлю, ліки, що сприяють відновленню і поліпшенню обміну речовин, зілля, які зміцнюють імунітет і інші медикаменти [2].

Україна у 2016 році експортувала 380 тонн равликів, що в 4,5 рази перевищує експорт сала. Дана тенденція продовжилась і в 2017 році. За результатами 9 місяців експорт равликів випереджав сало в 11 разів - 343 тонни проти 31 тонни відповідно [3].

За поточний рік розведення цього незвичного для України продукту стало досить популярним. По-перше, кожного року збільшується експорт. По-друге, равликівництво увійшло в список підгалузей тваринництва, на які виділили держдотації. Це в свою чергу призвело до зростання зацікавленості населення, що підтверджують діючі равлиководи.

За словами учасників ринку, цього року взагалі «бум», всі кинулись розводити равликів. Такі хвилі ажіотажу відбуваються циклічно і залежать від падіння української економіки. Як тільки країна переживає важкі часи, так одразу всі шукають прибуткові ніші. Проте ферма сімейного типу не дасть великих результатів. Потрібно розуміти, що знайти точки збуту на внутрішньому ринку надзвичайно важко, а про експорт годі і говорити. Загалом в Україні їдять дуже мало м'яса равликів, близько 10-12 тонн, тоді як лише Бургундія з населенням 1,7 млн чоловік з'їдає в рази більше.

Крім того, великий поштовх для зростання зацікавленості населення дало запровадження у 2017 році нового механізму державної підтримки сільгоспвиробників. Під виплату держдотацій підпали і компанії, які спеціалізуються на вирощуванні та розведенні равликів. На 2018 рік дана програма продовжується. Загалом на всю програму планують виділити 3 млрд грн, проте не треба забувати, що в «акції» приймають участь не тільки виробники равликів, а й свиней, ВРХ, птиці, винограду та інші. Як зауважив заступник голови асоціації «Равлик України» Дмитро Недвига, передбачалися непрямі дотації для фермерських господарств, проте для виробників равликів вони не були використані. У наступному році Урядом готуються ряд стимулюючих інструментів для фермерських господарств, можливостей буде більше, у тому числі і для равликівництва [4].

Дотації для галузі потрібні, адже цей новий для України бізнес вести дуже важко. Тому підтримка з боку держави була б доречною, але подавати документи так ніхто і не наважився. На жаль, однією з причин стало те, що в галузі нема фактично діючої на рівні держави асоціації, яка могла б допомогти підприємцям з юридичного боку.

Список використаних джерел

1. Розведення равликів як бізнес. URL: <https://dengodel.com/biznes->

idei/home-business/380-razvedenie-ulitok-kak-biznes.html (дата звернення 05.10.2018).

2. Выращивание виноградных улиток, как выгодный бизнес. URL: <http://agrostory.com/info-centre/knowledge-lab/farming-snails-as-a-profitable-business/> (дата звернення 15.10.2018).

3. Україні потрібно розвивати равликівництво. URL: <https://agro-online.com.ua/uk/public/blog/57229/details/> (дата звернення 10.10.2018).

4. «Своя ніша»: чому українці розводять равликів, хоча не можуть їх продати. URL: <http://agravery.com/uk/posts/show/svoa-nisa-comu-ukrainci-rozvodat-ravlikiv-hoca-ne-mozut-ih-prodati> (дата звернення 12.10.2018).

Бовкун Т.С. – здобувач другого (магістерського) рівня вищої освіти.
Аверчева Н.О. – к.е.н., доцент
Державний вищий навчальний заклад
«Херсонський державний аграрний університет», м. Херсон, Україна

ПІДВИЩЕННЯ ЯКОСТІ МОЛОКА ЯК ОСНОВА КОНКУРЕНТОСПРОМОЖНОСТІ ПРОДУКЦІЇ НА ЄВРОПЕЙСЬКОМУ РИНКУ

Молочне скотарство - одна із галузей аграрної сфери економіки, в якій не припинено спад виробництва, незважаючи на проведені економічні реформи і значні обсяги державної підтримки. Якщо у 2000 р. всіма категоріями господарств було вироблено 12658 тис. т молока, у 2010 р. – 11249, то у 2017 р. - 10281 тис. т, що відповідно на 8,6 та 18,8 % менше. У структурі виробництва на сільськогосподарські підприємства у 2017 р. припадає 2765,7 тис. т (26,9 %) і на господарства населення 7514,8 тис. т (73,1 %).

Молоко та молочні продукти посідають важливе місце у структурі харчування населення. В Україні рівень виробництва на одну особу вищий, ніж рівень споживання (у 2017 р. на одну особу вироблено 242 кг молока, а спожито 200 кг), що свідчить про частку експорту у виробництві. При цьому рекомендована норма споживання 350-360 кг. За період 2013-2017 рр. рівень споживання молока в Україні зменшився від 220,9 до 200 кг (табл. 1).

Таблиця 1

Рівень виробництва і споживання молока в Україні, кг

Показники	Роки					2017 р. у % до 2013 р.
	2013	2014	2015	2016	2017	
Споживання на одну особу в рік молока і молокопродуктів	220,9	222,8	209,9	209,5	200,0	90,5
Виробництво молока на одну особу в рік	252,5	258,9	247,8	243,3	242,0	95,8

Українських виробників молока приваблює можливість збуту виробленої продукції у країни Євросоюзу, адже ціни на молочну продукцію там вищі, ніж в нашій державі. Через відносно низьку собівартість українські молочні продукти можуть стати конкурентоспроможними на європейському ринку. Однак, головною перешкодою до завоювання українськими виробниками ринку Європи є низький рівень якості молока і проблеми у приведенні відповідних основних характеристик до європейських стандартів.

Основними показниками, які визначають якість та безпечність молока є органолептичні показники, вміст жиру, білка, сухих речовин, температура, щільність, механічні домішки, загальна кількість бактерій та соматичних клітин в 1 см³ молока.

В Євросоюзі молоко відносять тільки до одного класу, все інше належить до несортного, в Україні ж виділяють чотири. Особливу увагу в країнах ЄС приділяють відсутності або наявності шкідливих речовин, а саме інгібіторів, до яких відносять антибіотики, миючі та дезінфікуючі засоби.

Вимоги Євросоюзу до молочної сировини вищі, ніж встановлені в Україні.

Вимоги до якості молока були прописані у ГОСТ 3662-97 «Молоко коров'яче цільне. Вимоги при закупівлях». Стандарт передбачає, що все молоко, в залежності від рівня бактеріального забруднення та вмісту соматичних клітин, поділяється на екстра, вищий, перший і другий ґатунок. Згідно до Національного стандарту України допустиме загальне бактеріальне обсіменіння сирого молока має бути:

- класу екстра - не більше 100 тис./см³,
- вищого - не більше 300 тис./см³,
- I - не більше ніж 500 тис./см³;
- II - не більше ніж 3000 тис./см³ [1].

Цей стандарт з 1 січня 2018 р. повинен бути заміненим ДСТУ 3662: 2015 «Молоко-сировина. Технічні умови», який спрямовано на підвищення вимог до якості молока і дозволу на використання молока другого ґатунку тільки на визначені цілі.

Згідно до Директиви ЄС №853/2004 бактеріальне обсіменіння молока вищого ґатунку має складати не більше 100 тис./см³.

Щодо кількості соматичних клітин, відповідно до діючого стандарту, їх кількість не повинна бути більшою ніж - 400 тис./см³ для екстра та вищого ґатунків, для I – не більше 600 тис./см³, а для II становить не більше 800 тис./см³, в той час як згідно з Директивою ЄС максимально допустима кількість соматичних клітин не повинна перевищувати 400 тис./см³ [1].

Порівнюючи два стандарти ЄС та України за фізико-хімічними показниками, слід відзначити, що тільки екстра ґатунок задовольняє вимоги Директиви ЄС №853/2004. А такі показники як точка замерзання та масова частка лактози взагалі не контролюється нашим стандартом.

Існує також відмінність в системі приймання молока, адже наша продукція в основному оцінювалась за вмістом жиру, а на Заході в комплексі за вмістом жиру та білку. Вміст жиру та білку залежить від кормів які

використовують та їх якості. Оптимальне співвідношення яких в раціоні корів і є передумовою отримання молока екстра та високого гатунків [2].

Після остаточного впровадження нового стандарту молоко-сировина не буде використовуватись у харчопереробній промисловості. Перехідний період триває до 1 січня 2020 р., після закінчення якого молоко другого гатунку не буде вважатись харчовим продуктом. Цей термін Міністерство аграрної політики і продовольства використовує для формування багаторівневої системи вимог до якості молока-сировини, підвищення гігієнічних вимог до молочних продуктів при виробництві і переробці. Отже, в сучасних умовах виробники молока орієнтовані на підвищення якості продукції, яка стане основою їх конкурентоспроможності на європейському ринку.

Використання молока другого гатунку для виробництва харчових продуктів після дворічного перехідного періоду буде обмежено, дозволено лише у виробництві нехарчових продуктів, наприклад, кормів для тварин або козеїну. Таким чином, закупівля молока у господарствах населення буде продовжуватися. Підвищення якості молока від другого до першого гатунку не вимагає значних затрат. В першу чергу, мова йде про дотримання гігієни виробництва і переробки. А ціна молока вищого гатунку більша за молоко другого в середньому на дві гривни. Тому виробникам молока доцільно працювати над поліпшенням санітарно-гігієнічних умов праці.

Крім того, молоко-сировина вищої якості користується у переробних підприємств підвищеним попитом. Його питома вага у структурі закупівель зростає і становить близько 15 %. Саме молоко екстра-класу є основою для виробництва молочних продуктів, призначених для експорту в європейські країни. Експерти вказують на те, що вийти Україні на європейський ринок може завдати відсутність системи виробництва якісного молока, тому що за даними Укрмолпрома в 2017 р. 75% молока було вироблено на подвір'ях селян, від яких можна отримати молоко тільки 2 сорту. На переробку в поточному році надійшло даного молока - 1,3-1,4 млн. тонн, це третя частина від загальних обсягів закупівлі молокопереробними підприємствами, а таке молоко заборонено в ЄС [3].

В рамках укладення Договору про Асоціацію з ЄС від України вимагають відмовитись від молока другого сорту, готуватись до цього країна почала ще з 2015 р., коли було змінено стандарт і повинна була відбутись остаточна відмова з 1 січня 2018 р. Спочатку цю норму відтермінували на пів року. За ці місяці не вдалося впровадити запобіжні заходи, і навіть великі виробники не здатні швидко замінити все молоко на екстра клас, тому було встановлено перехідний період який триватиме до 2020 року [4].

Отже, до країн ЄС дозволено імпортувати тільки молоко екстра-класу, а в Україні молоко такого класу виробляють в малих кількостях - у 2017 р. було отримано лише 380 тис. тонн. [3]. Підвищення конкурентоспроможності молока на європейському ринку можливе на основі забезпечення високих стандартів якості. Існує пряма залежність між підвищенням якості українського молока та його конкурентоспроможною здатністю на ринку ЄС.

Список використаних джерел

1. Молоко коров'яче незбиране. Вимоги при закупівлі: ДСТУ 3662-97. - [Чинний від 01.01.1998, із Змінами № 1 (ПС № 5-2007)]. - К.: Держстандарт України, 1998. - 13 с. (Національний стандарт України).
2. Ігумнова В.О. Проблеми виходу підприємств молочної галузі на зовнішні ринки / В.О. Ігумнова, Т.В. П'ятак // Вісник НТУ «ХП». – 2013. – № 7. – С. 101-108.
3. Тези доповіді Бондаренка В.М. – голови правління Укрмолпрому – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.ukrmolprom.kiev.ua/images/arj/seminar/17.01.18/pdf>.
4. Як населенню перейти на виробництво якісного молока? – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://www.segodnya.ua/opinion/marchukcolumn/yak-naselennyu-pereyti-na-virobnictvo-yaksnogo-moloka-1107634.html>.

Бойко В.О. - к.е.н., доцент

Державний вищий навчальний заклад

«Херсонський державний аграрний університет», м. Херсон, Україна

ОСНОВНІ ЕТАПИ ДІАГНОСТИКИ КОНКУРЕНТОСПРОМОЖНОСТІ АГРАРНИХ ПІДПРИЄМСТВ

Факторами, що формують конкурентоспроможність аграрних підприємств, є: рівень економічного розвитку держави та політика підтримки вітчизняного товаровиробника; ступінь науково-технічного розвитку та впровадження інноваційних технологій в галузі; тенденції економічного росту галузі; рівень розвитку продуктивних сил суспільства; рівень зміни потреб покупців та їх платоспроможність; забезпеченість підприємства ресурсним потенціалом та ефективність його використання; природно-кліматичні умови; рівень розвитку організаційної структури, інформаційного забезпечення та маркетингової діяльності; фінансові та інвестиційні можливості підприємства, стратегічна спрямованість діяльності [1].

Оцінку та діагностику конкурентоспроможності аграрних підприємств необхідно здійснювати в кілька етапів. На першому етапі виявляють сукупність підприємств, що можуть конкурувати у відповідній галузі або на ринку. Потім оцінюють і діагностують особливості впливу факторів зовнішнього та внутрішнього середовища суб'єктів господарювання, визначають ключові фактори успіху з використанням якісних методів та показників, моделей, прогнозів. На підставі отриманих даних визначають інтегральний показник конкурентоспроможності. Оцінка та діагностика конкурентоспроможності може бути проведена на основі розробки рейтингу підприємств, важливою умовою такої оцінки є базування на даних офіційної звітності.

Далі формується група підприємств конкурентів обраної галузі, діагностуються фактори, що мають безпосередній вплив на діяльність підприємств. Аналізується ринкове середовище та визначаються критерії оцінки. Вибирається методика оцінки конкурентоспроможності підприємств, розраховуються відповідні показники. Оцінюється рівень конкурентоспроможності аграрних підприємств. Розраховується інтегральний показник конкурентоспроможності. Ранжуються підприємства за отриманими результатами. Завершальним етапом оцінки рівня конкурентоспроможності підприємства є обґрунтування висновків про рівень конкурентоспроможності суб'єктів господарювання, оцінка та розробка заходів, спрямованих на поліпшення або утримання конкурентних позицій.

Конкурентоспроможність є комплексною характеристикою суб'єкта господарювання і не може бути визначена одним параметром. Набір параметрів буде змінюватися залежно від конкретної ситуації. Для досягнення конкурентоспроможності на ринку підприємство повинне виділити власні конкурентні переваги, що надасть можливість пристосуватись до змін зовнішнього і внутрішнього середовища та забезпечить власну прибутковість.

Забезпечення стійкого функціонування та підвищення рівня конкурентоспроможності аграрних підприємств вимагає формування на підприємстві ефективної конкурентної стратегії, як основного фактора господарського та комерційного успіху та довгострокового функціонування на ринку. Конкурентна стратегія є частиною корпоративної стратегії підприємств і характеризує набір специфічних підходів до ведення конкурентної боротьби на товарному ринку.

Для вибору й обґрунтування стратегії потрібно знати існуючі види стратегій та умови їх застосування для окремих підприємств у оточуючому середовищі. За ієрархією в системі управління виділяють корпоративну, ділову, функціональну й операційну стратегії. За функціональним критерієм розділяють маркетингову, виробничу, фінансову, організаційну та соціальну. За стадіями життєвого циклу галузі, підприємства чи продукту стратегії класифікують на стратегії зростання, утримання і скорочення. За конкурентною позицією на ринку розрізняють стратегії лідера, претендента, послідовника і новачка у галузі. За способом досягнення конкурентних переваг виділяють стратегію мінімальних витрат, стратегію диференціації, стратегію зосередження.

Розробка стратегії починається з визначення підприємством довгострокових цілей. Аналіз ринків дозволяє виявити, в якій сфері підприємству необхідно вести бізнес, щоб досягти поставлених цілей. Наступним етапом стратегії є виявлення ключових факторів успіху. До них належить набір ресурсів і бізнес-активів, що визначають успіх у даній галузі або на даному ринку. В результаті необхідно отримати чітко сформульовані положення про цільові сегменти, цілі й унікальність бізнесу, стратегію росту.

Оцінка конкурентоспроможності аграрних підприємств повинна проводитися з урахуванням не лише внутрішньогосподарських чинників, а й зовнішніх факторів, які на неї впливають. До внутрішніх факторів можна

віднести наступні: обсяги виробництва продукції сільського господарства; показники забезпеченості підприємства ресурсами та ефективності їх використання; спеціалізація і диверсифікація виробництва; урожайність сільськогосподарських культур і продуктивність тварин; якість продукції. До зовнішніх факторів, які також повинні бути враховані при визначенні рівня конкурентоспроможності аграрних підприємств, належать: державне регулювання та підтримка розвитку сільського господарства, інформація про конкурентів, інфраструктуру ринку, канали збуту продукції та інформаційний супровід її реалізації.

Список використаних джерел

1. Бойко В.О. Оцінка мікросередовища аграрного підприємства з метою визначення стратегії розвитку. *Вісник Харківського національного аграрного університету ім. В.В. Докучаєва. Серія «Економічні науки»*. 2012. № 6. С. 96-101.

*Бойко Л.О. - к.с.-г.н., доцент
Державний вищий навчальний заклад
«Херсонський державний аграрний університет», м. Херсон, Україна*

МІЖНАРОДНЕ СПІВРОБІТНИЦТВО ТА ІНТЕГРАЦІЙНІ ПРОЦЕСИ В НАУЦІ І ОСВІТЯНСЬКІЙ ГАЛУЗІ

Після проголошення незалежності України наша держава отримала ряд фундаментальних проблем. Розпад СРСР призвів до втрати структурних науково-технічних зв'язків, що унеможливило подальше ефективне функціонування суб'єктів вітчизняної економіки. Одночасно виникла інша проблема – ставлення держави до науки. Хоча було прийнято ряд законів стосовно пріоритетних напрямів розвитку науки і техніки, закони про науку і науково-технічну діяльність, а також ряд загальнодержавних та регіональних стратегій інноваційного та науково-технічного розвитку, які давали змогу сформувати ефективний сектор наукових досліджень за підтримки держави. Але за роки незалежності науково-технічний потенціал втратив найбільшу свою частину. Таким чином, проблема не в інституційній чи законодавчій площині, а саме у ставленні суспільства і держави до науково-технічного потенціалу країни.

Сучасне суспільство економісти називають постіндустріальним або інформаційним, а в останні роки найчастіше користуються терміном «суспільство знань». Постіндустріальному суспільству відповідає економіка знань, у якій головне багатство суспільства становлять не речі, не рухоме й нерухоме майно і не природні, у тому числі енергетичні, ресурси. Всі вони поступаються місцем новому пріоритету - інформації та інтелекту, що виробляє й опрацьовує цю інформацію. У такому суспільстві пріоритетними є духовні цінності, що створює наукова, гуманітарна й освітянська еліта [1].

Інтеграційні процеси все більше охоплюють галузь освіти та науки, яка

орієнтується на потреби сучасного ринку праці, що своєю чергою, вимагає підготовки висококваліфікованих фахівців. Тож, головні завдання сьогодення в галузі – це проблеми інтеграції освіти, влади і бізнесу, інституційно-інноваційні напрями інтеграційних процесів в Україні та в світі, перспективи співробітництва науки і бізнесу, інтеграція науки й бізнесу як основи національного економічного розвитку країни.

Міжнародне співробітництво та інтеграція у галузі освіти є важливою нормою Болонської співдружності освітян, оскільки реально сприяє підвищенню мобільності викладачів і студентів, самостійності студентів, рівня їх самоорганізації. Нині відкриваються нові перспективи у співпраці вітчизняних вищих навчальних закладів з зарубіжними вишами. Обмін викладачами і студентами є не лише реалізацією Болонських домовленостей, він виступає своєрідним каталізатором процесів модернізації і реформування української системи вищої освіти, забезпечує її органічне входження в міжнародний освітній простір. Освіта здатна готувати людину, органічно адаптовану до життя у світі багатоманітних зв'язків – від контактів із найближчим оточенням до глобальних зв'язків [2].

Згідно з «Національною стратегією розвитку освіти в Україні на 2012-2021», метою міжнародного співробітництва в освіті є: «забезпечення інтеграції національної системи освіти в міжнародний освітній простір» [3]. Реалізація даної мети досягається шляхом застосування різних видів і форм міжнародної діяльності. Згідно зі «Стратегією інноваційного розвитку України на 2010-2020 роки в умовах глобальних викликів» [4], міжнародне співробітництво у сфері вищої освіти передбачає: укладання з іншими державами та реалізацію міжурядових і міжвідомчих угод про співробітництво в галузі освіти і науки; організацію освітніх і наукових обмінів, стажування та навчання за кордоном учнів, студентів, педагогічних і науково-педагогічних працівників; розширення участі навчальних закладів, педагогів, науковців, учнів і студентів у різних проектах і програмах міжнародних організацій і співтовариств (програми Tempus, Erasmus Mundus, Jean Monnet та ін.); вивчення досвіду зарубіжних партнерів із модернізації системи освіти, зокрема вивчення системи професійного зростання в рамках концепції «Навчання впродовж життя»; проведення спільних наукових досліджень з актуальних проблем розвитку освіти й інших галузей господарства; проведення міжнародних наукових конференцій, семінарів, симпозіумів тощо; навчання іноземних громадян та осіб без громадянства у вищих навчальних закладах України; проведення спільних конкурсів, фестивалів, форумів тощо.

Інтенсивна й плідна міжнародна співпраця – це єдиний шанс для українських учених вивести вітчизняну науку із занепаду і підвищити її ефективність. І тут головну роль відіграє досвід і стандарти праці іноземних партнерів, до яких нашим науковцям потрібно щонайшвидше долучатися. У 2014 році стартувала імплементація нової Рамкової програми ЄС із наукових досліджень та інновацій – «Горизонт-2020». Мета програми – «перенести наукові ідеї з лабораторій до ринку» і сприяти розвитку економіки, побудованої на зв'язку між науковими дослідженнями та інноваціями.

Ініціатива «Горизонт-2020» для України – це не лише шанс залучити грантове фінансування від інституцій ЄС – це ще й можливість підвищити ефективність наукових праць українських учених, долучитися до якісного відбору дослідницьких проєктів за міжнародними стандартами та раціонально використовувати надані кошти, що сьогодні є найважливішим фактором для подальшого існування української науки на світовій арені.

Список використаних джерел

1. Боголіб Т.М. Конкуренція університетів: світовий досвід і українські реалії. *Вісн. НАН України*. 2012. № 10.31-41.
2. Антонюк Т. Міжнародне співробітництво та інтеграція у галузі освіти як важливий фактор конкурентоспроможності української освітньої системи. *Наукові записки. Серія «Історичні науки»*. 2013. Вип. 21. 149-155.
3. Національна стратегія розвитку освіти в Україні на 2012-2021. URL: <http://www.mon.gov.ua/images/files/news/12/05/4455.pdf>.
4. Стратегія інноваційного розвитку України на 2010-2020 роки в умовах глобальних викликів. Авт.-упоряд.: Г. О. Андрощук, І. Б. Жилиєв, Б. Г. Чижевський, М. М. Шевченко. К.: Парламентське вид-во. 2009. 632.

Боліла С.Ю. – к.с.-г.н., доцент
Агеєнко С.М. - здобувач другого (магістерського) рівня вищої освіти,
Державний вищий навчальний заклад
«Херсонський державний аграрний університет», м. Херсон, Україна

ДОСЛІДЖЕННЯ ЖИТТЄВОГО ЦИКЛУ ТОВАРІВ ЯК ЕЛЕМЕНТ АСОРТИМЕНТНОЇ ПОЛІТИКИ ПІДПРИЄМСТВА

Для управління асортиментною політикою підприємства важливо здійснювати аналіз життєвого циклу товарів, що дає змогу адекватно реагувати відповідною маркетинговою підтримкою товарної пропозиції, що й обумовлює актуальність пошуків в цьому напрямку. В наших дослідженнях аналіз проводиться на прикладі трьох продуктів компанії Danone: йогурту «Активія», «Растишка» та «Actimel». Це найбільш поширені та відомі торгові марки компанії на ринку України. Під цими торговими марками компанія продає широкий спектр товарів, та асортимент постійно оновлюється [1].

Активія (Activia) – марка пробіотичних молочних продуктів компанії Danone. Активія містить пробіотичну бактерію, що відноситься до виду *Bifidobacterium animalis* з роду *Bifidobacterium*. Компанія запевняє, що «*Bifidus Regularis*» або «*Bifidus Actiregularis*» (обидві є торговими марками *Bifidobacterium animalis*) допомагає позбутися від дискомфорту в області живота. Активія кисломолочний біопродукт з сирним кремом та мюслі – новий продукт компанії Danone, який був запущений на ринку України на початку цього року, та отримав продуктову назву «Активія Сніданок». Цей продукт

являє собою поєднання пластівців та біфідойогурту. Завдяки особливим біфідобактеріям, «Активія Сніданок» ефективно усуває важкість і дискомфорт у животі та природно нормалізує травлення. Окрім цього, цей товар може сприйматися як спосіб перекусити на робочому місці, вдома чи у дорозі. Продається продукт в упаковках по 130 гр. Цей товар був введений на ринок України нещодавно, та одразу ж була розпочата стимулююча рекламна компанія, направлена на прискорення проходження товаром стадії «введення на ринок». На даний момент товар наближається до стадії активного зростання. Тобто можна сказати, що ним пройдені дві перші фази життєвого циклу товару. Етап розроблення товару «Активія Сніданок» проходив на протязі певного часу до моменту початку виводу товару на ринок. Маркетинговим відділом компанії після проведених маркетингових досліджень була запропонована ідея – додати до існуючих йогуртів певну кількість пластівців для формування харчового продукту придатного для споживання на сніданок чи на роботі. У науково-дослідному центрі компанії провели необхідні технічні розробки, що стосувалися характеру поєднання йогурту та пластівців – змішаного чи роздільного, характеру упаковки, тощо. Все це втілилося у перетворення ідеї на придатний для промислового виготовлення продукт, розроблення технології його виробництва. Основний фактор, що вплинув на малу тривалість розробки цього товару – простота задуму: продукт є з технологічної точки зору простим поєднанням двох існуючих продуктів.

Actimel – продукт, який одним з найперших компанією Danone було введено на ринок нашої країни. Власне, саме цій компанії і довелося формувати цілий сегмент ринку збуту для свого продукту, бо до цього в Україні не було а ні сформованого ринку йогуртів, а ні сегменту йогуртів для здорового харчування. Цей товар з'явився на ринку у середині 90-их і хоча і був майже монополістом у своїй ніші, все ж завоювання ринку вдавалося не легко через складну економічну ситуацію тих часів у комбінації з високою вартістю товару. Тим не менш, товар зараз знаходиться на стадії насичення. Не дивлячись на те, що етап зрілості як правило у більшості товарів видається найдовшим, для Actimel так не сталося з кількох причин: затягування етапу виходу на ринок; уповільнений етап зростання; швидке насичення сегменту ринку; формування негативного іміджу; устарівання бренду; тривала незмінність даного товару. Таким чином, даний товар є зрілим товаром, який на даний момент все ще приносить великі прибутки, та для забезпечення їх подальшого надходження товар необхідно оновлювати та видозмінювати, для того щоб відновити його привабливість для споживача.

Йогурт «Растишка» – це лінія кисломолочних продуктів для дітей, що збагачені кальцієм, який важливий для зростання, формування кісток і зміцнення зубів. Всі продукти містять фруктове пюре і проводяться без добавки консервантів і штучних фарбників. Саме тому ці продукти схвалені педіатрами країни. Окрім питного йогурту і сиру, під маркою «Растишка» випускаються йогурт з печивом «Полосатий Растишка» і «Растишка кефірний». Питний йогурт «Растишка» з печивом, збагачений кальцієм – унікальний дитячий йогурт, що не має аналогів на ринку. В одному продукті поєднується йогурт і

печиво, що робить його корисним і поживним одночасно. Як і всі продукти лінії «Растишка», новинка додатково збагачена кальцієм, який є необхідним для здорового зростання дітей. В новому продукті печиво як би розмішано в йогурті до однорідної консистенції, що робить його смак дуже м'яким і ніжним. Новий йогурт з печивом «Растишка» ідеально підходить для полудня дітям будь-якого віку. Вони із задоволенням спробують печиво, яке можна пити. Рекомендована ціна така ж, як і у фруктових смаків питного йогурту «Растишка» – є досить доступною для масового споживача. Етап розробки проходив для цього товару на протязі більше року, оскільки необхідно було розробити рецепт питного йогурту, який б і містив у своєму складі печиво, що було технічно складною задачею. Етап виведення на ринок ознаменувався налагодженням виробничого процесу та випуском перших партій товару для апробації їх на ринку. Стратегія збуту базувалася на унікальності товару, яка мала б викликати велику зацікавленість з боку цільової аудиторії – дітей. Етап зростання розпочався того ж року, оскільки агресивна рекламна кампанія мала успіх і товар був успішно введений на ринок. Ринок швидко почав сприймати новий товар, хоча широкого розповсюдження товару досягти не вдалося і зростання прибутків не було настільки стрімким, як це очікувалося. Таким чином, виведення на ринок такої новинки, як питний «Растишка» з печивом, хоча і не принесло всіх очікуваних прибутків, все ж було досить успішним, про що свідчить те, що товар зайняв свою частку на ринку та досяг стадії насичення ринку та зони отримання найбільшого прибутку. Основною загрозою на даному етапі є поява негативної громадської думки стосовно корисності та безпеки споживання даного виду товару саме дітьми. Основний фактор, який може допомогти подовжити стадію зрілості цього товару – формування іміджу безпечного так корисного харчового продукту, який би доводився та підкріплювався реальними загальнодоступними фактами.

Таким чином, життєвий цикл товару – основа маркетингової концепції існування товару на ринку. Життєвий цикл товару розцінюється як складова процесу основної діяльності будь-якого підприємства, невід'ємний елемент інноваційної діяльності, а врахування його етапів при плануванні створення нового продукту є необхідністю, без слідування якій загальне планування діяльності підприємства є неможливим. Класифікація видів і стадій життєвого циклу інновацій є основою відтворювальних економічних циклів, формування цілісної структури господарських комплексів на основі спеціалізації і кооперації суб'єктів їхньою науково-виробничою інфраструктурою, оцінки і стимулювання розвитку їхніх інноваційних потенціалів. На всьому життєвому циклі товарів виникає цілий ряд взаємозв'язаних проблем наукового, технічного, виробничого, екологічного, соціального, правового і економічного характеру. Управління ними є складним, але необхідним процесом, який може і повинен забезпечити стійкий розвиток суспільства [2, с. 154].

З проведеного дослідження продуктів компанії Danone видно, що вона має один новий товар, який тільки переходить на стадію зростання – йогурт «Активія Сніданок», товар, який наближається до етапу насичення – питний «Растишка» з печивом, та товар, якій потребує якнайскорішого оновлення чи

заміни новим «Актімель». «Актімель» на даний момент все ще приносить великі прибутки, та для забезпечення їх подальшого надходження, товар необхідно оновлювати та видозмінювати, для того щоб відновити його привабливість для споживача. «Активія Сніданок» – молодий, в цілому виведення даного товару на ринок можна вважати успішним, товар, що знаходиться наприкінці стадії виведення на ринок, та виходить на етап зростання. Питний «Растишка» з печивом – менш успішний товар, та відносно нього також, як і для «Актимелю», існує загроза негативного суспільного сприйняття.

Відтак, дослідивши стадії життєвого циклу різних товарів, можна не лише охарактеризувати ці самі товари, але й судити про становище компанії, що їх виробляє. Результати дослідження дають змогу оцінити успішність виведення на ринок та існування товарів підприємства, а також надати рекомендації щодо покращення їх становища на ринку.

Список використаних джерел

1. Офіційний сайт компанії Danone – [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://www.danone.ru/>
2. Савельєв Є.В. Новітній маркетинг: навч. посіб. / Є.В. Савельєв - К.: Знання, 2008. – 420 с.

*Бур'ян О.М. – здобувач другого (магістерського) рівня вищої освіти
Аверчева Н.О. – к.е.н., доцент
Державний вищий навчальний заклад
«Херсонський державний аграрний університет», м. Херсон, Україна*

СТРУКТУРНІ ЗМІНИ У ЗЕРНОВОМУ ПІДКОМПЛЕКСІ ПІД ВПЛИВОМ ЄВРОІНТЕГРАЦІЇ

На сучасному етапі в економічній системі України відбуваються суттєві зміни під впливом євроінтеграційних процесів. Зернопродуктовий підкомплекс України тривалий період часу розвивається під впливом кон'юнктури світового ринку. Тому дослідження структурних змін у виробництві і реалізації зернової продукції є актуальним і вимагає поглибленого вивчення.

У структурі валового збору зернових і зернобобових культур відбулися значні динамічні структурні зміни. Обсяги виробництва у 2017 р. становлять 61916,7 тис. т і перевищують рівень 2000 р. у 2,5 рази. Динаміка і структура валового збору зернових і зернобобових культур свідчить, що у 2017 р. із вироблених 61916,7 тис. т зерна на пшеницю припадає 26158,0 тис. т (42,2%), на кукурудзу – 24668,8 тис. т (39,8 %), ячмінь – 8284,9 тис. т (13,4 %) (табл. 1).

За період 2000-2017 рр. обсяги виробництва зерна зросли за основними культурами, зокрема приріст у виробництві пшениці 15961 тис. т або 156,5%, ячменю вироблено на 1413 тис. т більше (на 20,6% більше), зернобобові культури забезпечили приріст виробництва 586,8 тис. т або 90,0%. Слід

звернути увагу, що за досліджуваний період найбільший приріст виробництва був у виробництві кукурудзи, валовий збір якої у 2017 р. становив 24668,8 тис. т, що у 6,41 рази більше, ніж у 2000 р. Якщо у 2000 р. частка кукурудзи у структурі валового збору становила 15,7%, то у 2017 р. зростає до 39,8%.

Таблиця 1

Структура валового збору зернових та зернобобових в Україні, тис. т

Культури	2000		2017		Зміни в структурі, %	2017 р. у % до 2000 р.
	тис. т	%	тис. т	%		
Культури зернові та зернобобові	24459,0	100,0	61916,7	100,0	-	253,1
у тому числі						
пшениця	10197,0	41,7	26158,0	42,2	+0,5	256,5
озима	9775,2	40,0	25398,5	41,0	+1,0	259,08
яра	421,8	1,7	759,5	1,2	-0,5	180,1
жито	968,3	4,0	507,9	0,8	-3,2	52,4
озиме	965,9	3,9	505,4	0,8	-3,1	52,3
яре	2,4	0,0	2,5	0,0	-	104,2
ячмінь	6871,9	28,1	8284,9	13,4	-14,7	120,6
озимий	607,1	2,5	3041,0	4,9	+2,4	50,1
ярий	6264,8	25,6	5243,9	8,5	-17,1	83,7
овес	881,4	3,6	471,4	0,8	-2,8	53,5
просо	426,1	1,7	84,4	0,1	-1,6	19,8
гречка	480,6	2,0	180,4	0,3	-1,7	37,5
рис	89,7	0,4	63,9	0,1	-0,3	71,6
кукурудза на зерно	3848,1	15,7	24668,8	39,8	+24,1	641,1
сорго	16,5	0,1	198,5	0,3	+0,2	у 12,0 р. б.
культури зернобобові	652,0	2,7	1238,8	2,0	-0,7	190,0
з них						
горох	499,4	2,0	1097,9	1,8	-0,2	219,8
квасоля	56,1	0,2	64,3	0,1	-0,1	114,6

Серед лідерів за темпами приросту відзначимо також сорго, валовий збір якого у 12 разів перевищує показники 2000 р. або на 182 тис. т вищий. Обсяги виробництва гороху також зросли у 2,2 рази – від 499,4 до 1097,9 тис. т.

Такі зміни в структурі виробництва обумовлені, на нашу думку, двома основним групами факторів. До першої слід віднести коливання ринкової кон'юнктури на світовому ринку зерна, що переорієнтує виробників на зернові

культури, які користуються високим попитом або мають вищу ціну на ринку.

Друга група факторів обумовлена кліматичними змінами і впровадженням у сівозміну посухостійких культур, зокрема, сорго, і озимих (пшениці і ячменю), які забезпечують більш гарантовані врожаї в період весняної посухи).

Зростання обсягів виробництва зерна в Україні супроводжується постійним зростанням експорту. За досліджуваний період виробництво зросло у 2,5 рази, а експорт – у 32 рази. У 2000 р. Україна експортувала лише 1330 тис. т зерна, а у 2017 р. – 42499 тис. т або 68,6 % від обсягу виробництва. Тобто зернова галузь за цей період набула експортної орієнтації. Такий приріст експорту був забезпечений в основному діяльністю агрохолдингів, які змогли швидко консолідувати зусилля і створити потужну виробничу базу, логістичну систему та відповідну інфраструктуру. Але при цьому зерно, яке експортує Україна, є сировиною для переробки на харчові цілі та на комбікорми в інших країнах, де створюється продукція з вищою доданою вартістю – м'ясо, молоко, продукти переробки зерна.

За даними Мінагрополітики, в 2017/2018 маркетинговому році українські аграрії [поставили на зовнішні ринки](#) 39,4 млн тонн зернових культур на \$6,4 млрд. У порівнянні з попереднім роком експорт скоротився на 5 млн тонн. У 2016/2017 маркетинговому році Україна встановила [рекорд з експорту зернових](#), відправивши за кордон 44,4 млн тонн зерна. Роком раніше експорт становив 39,5 млн тонн [2].

За підсумками 2016/2017 маркетингового року Україна встановила новий абсолютний рекорд з експорту зернових – 43,9 мільйона тон. Лідером у рейтингу найбільших імпортерів вітчизняних зернових традиційно залишається Єгипет – 17,5% від усіх проданих Україною зернових. Серед лідерів також низка країн ЄС – Нідерланди (9,2%), Іспанія (8,9%), Італія (6,2%), а також Індія (5,7%) та Китай (5,5%) [3].

Головними напрямками зарубіжних поставок зерна залишаються країни Азії, Близького Сходу і Північної Африки, в той час, коли ринок країн ЄС для імпорту зернових з України є новим, вимогливим і досить обмеженим. Зокрема, Комітет Європейського парламенту з міжнародної торгівлі схвалив компромісний варіант додаткових торгових преференцій для України, що передбачає скорочення річних квот на пшеницю, кукурудзу і ячмінь в таких розмірах: пшениця - 65 тис. т (початкова пропозиція - 100 тис. т), кукурудза - 625 тис. т (650 тис. т), ячмінь - 325 тис. т (350 тис. т).

Великим попитом у європейських споживачів користуються на сьогодні такі українські продукти як зернові злаки, їх експорт до ЄС за даний період становить \$749,5 млн. Експорт української кукурудзи в вересні 2018 р. був на 137% вище відвантажень 2017/18 сезону і на 104% вище середнього п'ятирічного показника. 90% з даного обсягу було закуплено країнами ЄС, в той час як за підсумками першого місяця 2017/18 сезону частка країн ЄС в українському експорті становила всього 20%. Логістична перевага, а також поступове зниження експортної ціни сприятиме частковій реалізації рекордного експортного потенціалу України за рахунок ринку ЄС в поточному сезоні [7].

Одна з головних переваг зони вільної торгівлі з ЄС для українських

компаній – можливість без сплати мит ввозити і вивозити певний обсяг товарів. Квоти використовуються за лічені місяці. Станом на середину 2018 р. повністю використані квоти на вивезення пшениці, кукурудзи. Але українські виробники зернової продукції не можуть виробити достатні для заповнення безмитних квот обсяги нішевих культур. При цьому майже у повному обсязі залишаються невикористаними імпорتنі тарифні квоти на овес (3476,9 тонн) [4].

Це відбувається з наступних причин:

- компанії не готові займатися сертифікованим вирощуванням нішевих культур,
- їм достатньо покупців всередині країни;
- вони не готові отримувати необхідні дозволи для торгівлі на європейському ринку.

Відповідно до Угоди про асоціацію між Україною та ЄС протягом п'яти років розміри квот повинні збільшуватися на 10% щорічно [5].

У експорті продовольства до ЄС товари з нижчою доданою вартістю втрачають свої позиції. Зокрема, експорт зерна зріс лише на 5% (із \$1,63 млрд у 2015 р. до \$1,71 млрд у 2017 р.). Майже незмінним залишилися й поставки до ЄС відходів харчової промисловості та інших продуктів для годівлі тварин: зросли з \$0,49 млрд у 2015 р. до \$0,5 млрд у 2017 р.

Український експорт до ЄС поки що справді має надто велику частку сировини й напівфабрикатів із низькою доданою вартістю. Однак це проблема не нашої торгівлі з ЄС, а структури економіки й експорту України загалом. До того ж зміна товарної структури торгівлі з ЄС і тенденції загалом свідчать, що європейська інтеграція якраз допомагає долати сировинність нашої економіки. Крім того, саме місткий і платоспроможний ринок ЄС є найкращим стимулом для розвитку українського малого й середнього бізнесу, який концентрувався б на виготовленні готової продукції з вищою доданою вартістю [6].

Отже, проведені дослідження свідчать, що європейський ринок ставить перед виробниками зернової продукції не тільки вимоги задовольнити квоти на постачання пшениці і кукурудзи, а й інших культур, обсяги виробництва яких в Україні незначні. Крім того, високі вимоги Євросоюзу до якості і безпеки продукції стимулюють українських аграріїв до впровадження у виробництво нових ресурсозберігаючих та екологічно безпечних технологій. На нашу думку, виробництво органічної продукції дозволить збільшити обсяги експорту на вимогливий європейський ринок.

Список використаних джерел

1. Сільське господарство України за 2017 рік. Статистичний збірник. Державна служба статистики України, 2018 р. URL: www.ukrstat.gov.ua.
2. Україна вперше за 5 років скоротила експорт зерна. URL: <https://biz.nv.ua/ukr/economics/ukrajina-vpershe-za-5-rokiv-skorotila-eksport-zerna-2493415.html>.

3. Які країни найбільше купують українську агропродукцію: цікава статистика. URL: https://24tv.ua/yaki_krayini_naybilshe_kupuyut_ukrayinsku_agroproduktsiyu_tsikava_statistika_n853207.

4. Український аграрний експорт до країн ЄС збільшився. URL: https://zik.ua/news/2018/06/13/ukrainskyu_agrarnyy_eksport_do_krain_yes_zbilshyv_sya_na_145 mln_1344999.

5. Рік свободи. Що змінила зона вільної торгівлі з ЄС. URL: <https://news.finance.ua/ua/news/-/434796/rik-svobody-shho-zminylo-zona-vilnoyi-torgivli-z-yes>.

6. Торгівля з ЄС: переорієнтація вдалася. URL: <http://tyzhden.ua/Economics/219969>.

7. Україна витіснить Бразилію на європейському ринку кукурудзи. URL: https://agronews.ua/node/100407?fbclid=IwAR1kVHoTVG2Kpuk6Rc-GXg-9PZOaaoGg9E1rDurL1tgyzX_ogzA5zNeeOkA

*Виноградова Т.І. - старший викладач
Державний вищий навчальний заклад
Херсонський державний аграрний університет, м. Херсон, Україна*

ПІДГОТОВКА ВИКЛАДАЧА ВИЩОГО НАВЧАЛЬНОГО ЗАКЛАДУ ДО ФОРМУВАННЯ ПРОФЕСІЙНОЇ МОБІЛЬНОСТІ СТУДЕНТІВ

В умовах незворотних перетворень, кризових явищ, які супроводжують розвиток України останніми десятиліттями все гостріше постає проблема докорінного реформування всіх сфер життєдіяльності суспільства. У зв'язку з цим виникає нагальна потреба якісно нової професійної підготовки фахівців, здатних працювати в умовах ринкової економіки, гнучко реагувати на нові соціально-економічні виклики.

В усі галузі виробництва втілюються нові технології, без застосування яких економіка не може бути конкурентоспроможною, як не може бути конкурентоспроможним фахівець, не здатний швидко їх опанувати у професійній діяльності. Означені явища проявляються і в аграрній сфері виробництва, супроводжують розвиток сільського господарства. Значний аграрний потенціал країни, перспективи його розвитку надають аграрній галузі України важливого значення в розвитку економіки. У зв'язку з цим проблема підвищення якості професійної підготовки фахівців для аграрної сфери виробництва є досить актуальною.

Орієнтація на інновації в розвитку галузі, передбачає необхідність випереджаючого реагування на них ВНЗ, на які й покладено завдання професійної підготовки спеціалістів нового типу. Саме така підготовка здатна забезпечити фахівцям конкурентоздатність, успішну самореалізацію на

аграрному ринку праці. У зв'язку зі скороченням чисельності працюючих в аграрному секторі економіки, високою конкуренцією фахівців з вищою освітою, при підготовці нової генерації спеціалістів, необхідно врахувати значну ймовірність переміщення, міграції фахівців до міста, нового соціального середовища. До цього слід додати і необхідність врахування ціннісних орієнтацій сучасної молоді, що спричинені тривалими кризовими явищами розвитку сільського господарства в цілому. До того ж, в умовах значної невизначеності соціально-економічного розвитку країни, досить проблематично передбачити, які знання, що набуваються студентами у процесі професійної підготовки, можуть стати базовими для майбутньої професійної діяльності. Особливої вагомості за таких умов набуває здатність фахівця до самонавчання, безперервного професійного самовдосконалення, психологічної готовності до самовдосконалення, змін. Означене вище, актуалізує формування професійної мобільності майбутніх фахівців аграрної сфери ще під час навчання у ВНЗ.

Зазвичай термін «мобільність» тлумачиться як рухливість, здатність до швидкого пересування, дій, прийняття рішень. В сучасних умовах мобільність притаманна функціонуванню ринку праці, зумовлює рух працівників, є індикатором інноваційного розвитку. Відповідно постає проблема підготовки професійно мобільних фахівців, визначення особистісних якостей, які забезпечують її прояв у професійній діяльності, що зумовило інтеграцію проблеми формування професійної мобільності у педагогічну науку.

Нині накопичено значна кількість праць вітчизняних науковців з проблеми формування і вдосконалення професійної компетентності викладачів вищої школи, зокрема це дослідження О. Біди, І. Зязюна, М. Лещенко, Н. Ничкало, Г. Тарасенко, С. Сисоєвої, А. Степанюк, праці В. Андрущенко, С. Балюк, В. Кириченко, В. Кременя, Д. Мазоренко, М. Малік, І. Предборська, В. Пузік, Є. Руденко, П. Саблук, Б. Стегній, О. Терещенко та ін.

Дослідження вказують, що успішна реалізація завдання формування професійної мобільності майбутніх фахівців аграрної сфери можлива за умови відповідної підготовки науково-педагогічних працівників ВНЗ. Під професійною мобільністю розуміють здатність і готовність до техніко-технологічних змін, опанування нових спеціальностей, що забезпечується необхідністю постійно підвищувати свою освіту і кваліфікацію. Відповідна підготовка викладачів до її формування, стає важливим чинником підвищення ефективності педагогічної діяльності викладачів загалом. Проте фахівці (Л. Афанасенко, В. Гриньова, Л. Гурьє, І. Зязюн, Б. Левківський, Л. Меркулов та ін.) виділяють проблеми, до яких належать: відсутність цілеспрямованої підготовки педагогічних кадрів для ВНЗ; повного методичного забезпечення соціально-психологічної підтримки студента-аграрія; психолого-педагогічної підготовки викладачів непедагогічних ВНЗ; сформованої педагогічної культури викладача; педагогічної майстерності з її складовими; зверхнє ставлення до педагогіки і психолого-педагогічних знань.

Розглянуті проблеми підготовки викладачів ВНЗ зумовлюють вирішення завдань, які ґрунтуються на відповідних вимогах до професійної діяльності викладачів ВНЗ, підготовки їх до формування професійної мобільності

майбутніх фахівців: підвищення науково-педагогічного потенціалу викладацького складу; методичної компетентності; перехід викладачів на використання інтерактивних методів навчання; перехід від передачі інформації, знань до оволодіння компетенціями, що передбачає суб'єкт-суб'єктну позицію викладача й студентів та дії, які спрямовуються на неперервні професійні інновації, розуміючи, що самі знання не можуть бути передані як річ. Відповідно, для того, щоб інформація набула статусу знань, вона має набути особистісного значення для тих, хто навчається.

Підготовка викладачів ВНЗ до педагогічної діяльності, у межах якої відбуватиметься забезпечення формування професійної мобільності, тлумачиться як «комплекс соціально-педагогічних перетворень, пов'язаних з насиченням освітніх систем інформаційною продукцією, засобами й технологією». Означене зумовлює нові можливості їх використання у навчально-виховному процесі: інформаційний обмін між факультетами, кафедрами та іншими підрозділами ВНЗ, що змінює за формою і змістом навчальну діяльність студентів; ускладнення функцій педагогічної діяльності викладачів ВНЗ; здатність до оновлення сфер професійної діяльності; необхідність використання сучасних інформаційно-комунікативних технологій; випереджаючого характеру підготовки викладачів; потреба у формуванні інформаційної культури, що включає підвищення кваліфікації, вдосконалення педагогічної майстерності тощо.

Підготовка викладачів до формування професійної мобільності майбутніх фахівців аграрної сфери має відбуватися в умовах, що пов'язані із змінами в економіці, процесами глобалізації, які охопили майже весь світ, і спричиняють невизначеність та слабку прогнозованість подій у різних сферах життя. Самі викладачі мають усвідомити особливості сучасних соціально-економічних процесів, необхідність виявлення власної професійної мобільності, передумовою якої стає психолого-педагогічна підготовка. Усвідомлення викладачами ВНЗ необхідності виявлення власної професійної мобільності обумовлене завданням стимулювання їхньої конкурентоздатності, яка стала наслідком демографічних процесів, що відбуваються в країні, коли зменшення кількості студентів призвело до необхідності скорочення викладачів.

Науковці звертають увагу, що тільки конкурентоспроможний викладач може сформувати конкурентоспроможного фахівця. Конкурентоздатність забезпечує успішність діяльності викладача. Її показниками є: задоволеність викладачем своєю діяльністю та її результатами; успішна самореалізація, реалізація особистісно-професійного потенціалу, що забезпечує визнання соціумом оптимального рівня творчості та професіоналізму викладача, викладацької майстерності і професійної самосвідомості, індивідуального стилю діяльності.. За умови сприйняття професійної мобільності як вагової складової професійної підготовки, вона постає інтегративною, цілісною характеристикою суб'єкта діяльності, що забезпечує гнучку орієнтацію в динамічних професійних умовах. Тоді в умовах ВНЗ конкурентоздатність викладача буде виявлятися у здатності опановувати нові технології навчання, активно використовувати їх у навчально-виховному процесі тощо.

Отже, висновки вчених стосовно можливості цілеспрямованого формування і розвитку професійної мобільності особистості фахівця, за відповідної педагогічної підтримки, створюють передумови для пошуків вирішення завдання формування професійної мобільності майбутніх фахівців аграрної сфери. Проблема формування професійної мобільності майбутніх фахівців аграрної сфери має комплексний характер, потребує розробки та обґрунтування теоретико-методологічних її основ, відповідного методичного забезпечення. Формування професійної мобільності як якості особистості, зумовлює необхідність врахування зовнішніх впливів умов соціалізації майбутніх фахівців: особливості розвитку аграрної галузі, соціально-історичні передумови становлення професійної мобільності фахівців аграрної сфери, відповідні педагогічні умови формування професійної мобільності, гуманітаризацію професійної підготовки майбутніх фахівців аграрної галузі; методичну систему формування професійної мобільності майбутніх фахівців аграрної сфери у процесі вивчення психолого-педагогічних дисциплін; використання потенціалу дисциплін гуманітарного циклу у формуванні професійної мобільності майбутніх спеціалістів аграріїв; необхідність підготовки викладачів до формування професійної мобільності.

*Виногорова Т.І. - старший викладач
Державний вищий навчальний заклад*

Херсонський державний аграрний університет, м. Херсон, Україна

ФОРМУВАННЯ ПРОФЕСІЙНОЇ МОБІЛЬНОСТІ МАЙБУТНІХ ЕКОНОМІСТІВ У ПРОЦЕСІ НАВЧАННЯ В ХЕРСОНСЬКОМУ ДЕРЖАВНОМУ АГРАРНОМУ УНІВЕРСИТЕТІ

В умовах сьогодення стає очевидним, що повільна реакція системи освіти на проблему розвитку професійної мобільності незмінно призводить до зниження конкурентоспроможності фахівців на ринку праці. Значення професійної мобільності зумовлено зовнішніми та внутрішніми причинами. Зовнішні причини визначаються змінами у середовищі життєдіяльності людини і можуть мати глобальний та індивідуальний характер. Глобальні зміни відбиваються насамперед у реформуванні структури зайнятості, пов'язаної зі структурними зрушеннями в економіці, а саме: перетворенні галузевої структури господарства, зміні співвідношень правових форм підприємств, змінами у свідомості українських громадян, що стосуються перетворення ставлення до необхідності та можливості змінювати професійний статус і рід занять стільки разів на життя, скільки буде потрібно. Ці зовнішні глобальні причини доповнюються внутрішніми, що зумовлені індивідуальними особливостями, пов'язаними зі спрямуванням особистості.

Тому пріоритетним завданням сучасної системи освіти є підготовка кваліфікованого та конкурентоспроможного фахівця, який володіє певним рівнем

знань, умінь і навичок, та може практично застосувати їх для успішного досягнення поставленої мети. За таких умов якісна професійна освіта має забезпечувати формування сукупності інтегрованих знань, умінь та якостей особистості - професійну компетентність фахівця. Тому актуальною є проблема формування професійної компетентності майбутніх фахівців, зокрема економічного профілю.

Різні аспекти підготовки фахівців економічних спеціальностей досліджували: В. П. Приходько, В. Г. Черевко, Є. А. Іванченко, В. Т. Лозовецька; Л. М. Дибкова, Н. В. Баловсяк, Г. О. Копил, В. Б. Уйсімбаєва та ін. Наявний вітчизняний і зарубіжний досвід розвитку педагогічної думки свідчить про актуальність потреби у розробці теоретичних основ та практичних шляхів формування професійної компетентності майбутнього фахівця. Аналіз наукової літератури засвідчив, що професійна мобільність сьогодні виступає найважливішою складовою кваліфікаційної характеристики спеціаліста. Проблема мобільності в економіці пов'язана з розглядом професійної мобільності як елементу ринкової організації праці.

Професійна компетентність - це інтегративне утворення особистості, що поєднує в собі сукупність знань, умінь, досвіду, здібностей та готовності і здатності особистості діяти у складній ситуації та вирішувати професійні завдання з високим ступенем невизначеності; здатність до досягнення більш якісного результату праці, ставлення до професії як до цінності. Формування професійної компетентності в майбутнього фахівця-економіста передбачає виконання таких завдань: створення компетентної моделі фахівця; визначення цілей і завдань навчальних курсів; розробки компетентно-орієнтованих програм фахових дисциплін; розробки модулів; проектування викладачем навчального процесу; використання методів навчання, що моделюють зміст діяльності майбутнього економіста; проектування навчальної діяльності студентів; особистісного включення студента в навчальну діяльність тощо.

Структура професійної мобільності майбутніх економістів містить три компоненти: соціологічний, психологічний та економічний, які, у свою чергу, складаються зі здатностей, передбачених освітньо-кваліфікаційною характеристикою, якостей, необхідних для професійно мобільного економіста; і двох груп факторів: об'єктивних та суб'єктивних.

Теоретичний аналіз наукових джерел та вивчення практичного досвіду дозволяють визначити й обґрунтувати педагогічні умови, які сприяють формуванню професійної мобільності майбутніх економістів: створення позитивної мотиваційної настанови на професійну мобільність при особистісно орієнтованому навчанні; використання міжпредметних зв'язків, під якими ми розуміємо логічні зв'язки між навчальними дисциплінами; які сприяють інтенсифікації навчально-виховного процесу, більш об'ємному сприйняттю інформації; використання інформаційних технологій для навчання студентів засобом розв'язання професійних завдань, які виникають у реальній економіці, потребують швидкого і зручного доступу до ресурсів інформації, що розподілені окремо по всьому світу.

Унаслідок теоретичного дослідження проблеми ми дійшли висновку, що

специфіка формування професійної мобільності фахівців економічного профілю полягає в: необхідності впровадження інтегрованих курсів, зміст яких містить знання, спрямовані на вирішення практичних виробничих проблем, розуміння себе, людей, знаходження виходу з конфліктних ситуацій, забезпечення розвитку культури майбутніх фахівців, професійно значущих якостей; необхідності розвитку творчого потенціалу майбутніх економістів; конструюванні змісту їхньої підготовки; необхідності врахування особливостей майбутньої професійної діяльності економіста в ході відбору структури і змісту підготовки.

Формування професійної компетентності студентів, як мети професійного навчання, регламентується відповідними державними документами: Державним галузевим стандартом вищої освіти, ОКХ та ОПП підготовки фахівців певного напрямку та спеціальності. Система вимог освітніх стандартів окреслює професійний образ так званого сукупного фахівця, здатного ефективно виконувати всі передбачені виробничі функції у тій чи іншій сфері діяльності. Формування професійної компетентності студентів здійснюється через зміст професійної освіти, у процесі опанування дисциплін, розподілених за різними циклами підготовки: професійно орієнтованих дисциплін; дисциплін загальнонаукового циклу, що забезпечують знання, уміння та навички в галузі фундаментальних наук. Ці науки відіграють важливу роль теоретичного базису сучасної вищої освіти, послідовно вводять студентів у зміст обраної спеціальності, забезпечують подальше якісне засвоєння професійно орієнтованих (профільних) дисциплін загальнопрофесійного й спеціального циклів. Формування окремих компонентів професійної компетентності майбутніх фахівців економічного профілю здійснюється засобами усіх навчальних дисциплін, віднесених до різних циклів підготовки, що забезпечує у подальшому входження студентів у реальний простір професійної діяльності, формує спектр професійно значущих якостей. Посилення міждисциплінарної інтеграції в системі професійної підготовки майбутніх фахівців фінансового профілю дозволить досягти більш високого рівня професійної компетентності.

Формування професійної компетентності можливе за умови розвитку рефлексивної позиції студентів, аналізу власної професійної компетентності. У зв'язку з цим процес професійної підготовки майбутніх фахівців економічного профілю повинен бути спрямований на зміни інтелектуальної сфери студентів, розвиток мотиваційної, ціннісно-рефлексивної, емоційно-вольової сфери. Результатом становлення та розвитку професійної компетентності є: готовність випускників до будь-якої соціально-необхідної економічної діяльності; здатність до самостійного опанування знаннями, які є основою будь-якої професійної діяльності; сформованість особистісних професійно важливих якостей.

Отже, структурні компоненти професійної компетентності майбутніх економістів формуються одночасно, проте кожний етап процесу розвитку зорієнтований на певний рівень досліджуваного особистісного утворення. Розвиток особистості і професійної компетентності студента є взаємно обумовленими і взаємно доповнюваними процесами, для реалізації яких необхідна педагогічна технологія, яка зорієнтована на самоосвіту, саморозвиток, самореалізацію особистості. Процес формування професійної компетентності

здійснюється на основі технології діяльнісного та особистісно орієнтованого навчання, яка реалізується через практичну діяльність, що дозволяє втілити системний підхід до навчання та сформувавши гнучку динамічну структуру ієрархічних взаємозв'язків між рівнями підготовки.

Список використаних джерел

1. Головань М.С. Компетенція і компетентність: досвід теорії, теорія досвіду / М.С. Головань // Вища освіта України. - 2008. - № 3. - с. 23-30.
2. Головань М.С. Система компетенцій випускника вищого навчального закладу напряму підготовки "фінанси і кредит" / Микола Головань // Вища школа. -20П.- № 9.-с. 27-38.
3. Компетентнісний підхід у сучасній освіті: світовий досвід та українські перспективи (Бібліотека з освітньої політики): Монографія / Н. М. Бібік, Л.С.Ващенко, О.І.Локшина та ін. / Під заг. ред. О.В.Овчарук. - К.: "К.І.С.", 2004. - 112с.

*Галат Л.М. – к.е.н., доцент
Державний вищий навчальний заклад
«Херсонський державний аграрний університет», м. Херсон, Україна*

ПРОБЛЕМИ СУЧАСНОЇ ТРАНСФОРМАЦІЇ ВИЩОЇ ОСВІТИ В УКРАЇНІ

Інвестиції у формування людського капіталу є формою вкладень в його носія – людину; вони є більш вигідними, ніж інвестиції в основний капітал. Завдяки цьому унікальному ресурсу генеруються нові знання у вигляді передових технологій, послуг, інноваційних продуктів, визначаються конкурентні переваги країни, темпи та можливості її модернізації, що сприяє зростанню економіки та національного багатства. Оскільки суспільний прогрес можуть забезпечувати лише освічені, здорові, працездатні люди, успішність держави значною мірою залежить від суми коштів, які вона вкладає в своє населення: виховання освіти, здоров'я, науку, культуру, умови існування та розвиток [1].

Суттєві зміни у системі вищої освіти в останні роки відбуваються як завдячуючи прийняттю низки законодавчих та нормативних документів, що концептуально окреслили напрямки та механізми перетворень та надали поштовху розвитку вищої освіти, так і через стрімке входження в процес отримання знань та повсякденне життя інформаційних технологій, що швидко прогресують. Все більш актуальною постає і проблема набуття різнопланових знань та компетенцій, що притаманні різним освітнім програмам та спеціальностям, умінь та навичок, які можна отримати шляхом нетривалого навчання, дистанційного навчання, стажування, тощо. Тож уже сьогодні спостерігаємо низку тенденцій та проблем у сфері вищої освіти.

Активне впровадження в університетську освіту отримання знань через Internet-доступ (дистанційні лекції, завдання, підручники, посібники,

тестування та ін.)

Згідно з експертними даними, сьогодні кожен десятий студент в США навчається виключно по онлайн-курсами, і попит на подібні доступні методи навчання постійно зростає, що пояснює зростання уваги американських університетів до «змішаних» програм. Не так стрімко, та ця тенденція спостерігається і в Україні. Проте, західні університети сталять за мету, ще й більш ефективного використання наявних освітніх ресурсів.

Тенденція полягає в об'єднанні ресурсів університетів та координації дій для досягнення загальних цілей, в тому числі - надання більш доступної, дешевої і якісної освіти в світовому масштабі. Щоб залишатися успішними в глобальному освітньому просторі, колишні конкуренти повинні стати партнерами, тому що тільки це дозволяє впроваджувати передові цифрові технології в освітній процес.

Аналогічним чином цей підхід може застосовуватися в навчанні. Завдяки аналізу даних, університети зможуть виявляти закономірності в проходженні студентами навчальних курсів, вибудовувати індивідуальні освітні траєкторії, і навіть заздалегідь прогнозувати ймовірну оцінку, яку студент отримає на іспиті.

Багато університетів поступово відходять від традиційних аудиторій, роблячи вибір на користь відкритих просторів - аудиторій для командної роботи, мультимедійних просторів, що забезпечують віддалену комунікацію, навчальних місць в кампаніях та офісах.

Набуває розповсюдження не лише практика навчання за авторськими магістерськими програмами, а й дуальна освіта, навчання за індивідуальною освітньою траєкторією, індивідуальним графіком, тощо. Проте, індивідуалізація навчання не тільки враховує індивідуальні потреби та особливості студента, а й суттєво збільшують витрати викладачів та інших ресурсів університету, а отже здорожують його.

Представлені вище тенденції навряд чи можна назвати відкриттям. Вони детально обговорюються останні роки в університетському співтоваристві як в Україні, так і в усьому світі. Проблеми полягають в тому, що нові концепції та позитивний досвід поки не перетворилися в масову практику. Серед них такі, які можна відносно швидко подолати, та й ті, шляхів до розв'язання яких зараз не пропонується.

Поширення неформальних методів навчання (курси, школи, стажування, тощо, навіть і такі, що можуть містити в назві слово «університет»), які залучають значну частину студентів в освітній процес дозволяє знайти програму під індивідуальні потреби і бюджети. Проте, питання оцінки результатів такого навчання залишається відкритим.

Слухачі подібних програм (а точніше - отримані ними знання) не отримують належного визнання, знання не визнаються в формальних дипломах, що знижує їх цінність в очах студентів, керівництва університетів, та роботодавців [2].

Інша проблема, яка поступово може бути подолана пов'язана з цифровою грамотністю в освітній сфері як студентів, так і викладачів, а також створення

повсякчасної доступності до комп'ютера чи мережі під час навчання. Неможливо розвивати цифрову грамотність, якщо належним чином не перебудовані приміщення, необхідний доступ є лише в спеціалізованих навчальних аудиторіях. Крім того, вкрай важливо враховувати відмінності в цифровій грамотності самих викладачів, тому спочатку необхідно визначити, якими технологіями вони вже користуються, і намітити напрямки та рівня подальшого зростання.

Більш складною проблемою є персоналізоване навчання. Мета його - дати студентам можливість самостійно вибирати траєкторію свого навчання відповідно до своїх інтересів, потребами і досвідом. Експерти відзначають дедалі більше зростання попиту на такого роду програми, який на сьогоднішній день залишається незадоволеним в силу відсутності інструментів «ефективної персоналізації навчання». Також відзначається недолік досліджень, присвячених персоналізованому навчанню і його ефективності в системі вищої освіти [2].

Ще одна складна проблема, вирішення якої поки що відсутнє, пов'язана з навчанням студентів комплексному мисленню. До обов'язкових «розумовим» компетенцій майбутнього експерти відносять, зокрема, вміння аналізувати і будувати складні об'єкти і створювати інфографіку з метою візуалізації даних та їх презентації. Для подолання цієї проблеми необхідно в навчальні плани більше закладати комплексних завдань, міждисциплінарна комунікація викладачів, ситуаційна, кейсова робота студентів в малих групах, проектні завдання, тощо, проте, ці форми діяльності зі студентами здорожують навчання.

До групи найбільш складних проблем експерти відносять конкуренцію формальної і неформальної моделі освіти. Багато хто побоюється, що з ростом популярності масових відкритих онлайн-курсів і подорожчанням вартості навчання в університетах, традиційні дипломи про вищу освіту будуть поступово втрачати свою привабливість. Експерти вважають, що необхідно розробляти альтернативні моделі освіти, проте важливо точно встановити їх довгострокову ефективність і підтвердити тезу про те, що вони не поступаються традиційним методам навчання.

Сучасний віковий склад викладачів українських університетів свідчить про те, що чимала їх частина це люди середнього та старшого віку, і інформаційними технологіями володіють не на бажаному рівні. Разом з масовою відсутністю необхідних ліцензійних програмних продуктів для навчання роблять ефективне впровадження новітніх інформаційних технологій проблематичним.

Ще одна ситуація, пов'язана з тим, що студенти під час навчання використовують власні гаджети. Експерти очікують повсюдне поширення подібної практики, навіть незважаючи на такі бар'єри, як, наприклад, інформаційна безпека в університетах.

Завдяки використанню мобільних пристроїв для навчання може відбуватися в будь-який час і в будь-якому місці, при цьому користувачі можуть самостійно вибрати пристрій, з яким їм зручніше працювати. Автори

відзначають, що при різноманітні технічних пристроїв, що використовуються студентами та викладачами, необхідно розробляти контент, сумісний з усіма типами таких пристроїв.

Наполегливий акцент на самостійну роботу студентів. Така модель передбачає перерозподіл часу між аудиторним і позааудиторним навчанням, коли всі необхідні знання студент отримує вдома, а не на лекції, а в аудиторії презентує домашнє завдання або розробляє груповий проект.

Роль викладача в такій моделі – не дати знання, а допомогти отримати їх самостійно. Такий метод має більшу гнучкість і забезпечує більшу залученість студентів у навчальний процес, дозволяє сформувати динамічне і творче середовище, в якому студенти вчать критично мислити і спільно опрацьовувати поставлені завдання. В той же час його застосування може бути скоріше вибірковим ніж загальним.

Список використаних джерел

1. Притуляк Н.М. Оцінка рівня розвитку національного людського капіталу в Україні/ Н.М. Притуляк// Економіка України. – 2017. - №12. – С.72.
2. Отчет NVC Horizon – 2015 [Електронний ресурс]. Режим доступу: <http://www.enu.kz/downloads/nauka/otchetNMC.pdf>

*Голобородько А.О. - здобувач другого (магістерського) рівня вищої освіти
Науковий керівник: Руснак А.В. – д.е.н., доцент
Херсонська філія Національного університету кораблебудування
імені адмірала Макарова, м. Херсон, Україна*

МЕТОДИЧНІ АСПЕКТИ АНАЛІЗУ ФІНАНСОВОГО СТАНУ ПІДПРИЄМСТВА

Аналіз фінансового стану підприємства – це оцінка його поточного стану, а також визначення того, як потрібно вести роботу з його поліпшення. Аналізу фінансового стану підлягають основні статті балансу та інші матеріали обліку і фінансової звітності. Вивчається раціональність формування й використання власних, запозичених та залучених коштів, відповідність сум власних оборотних коштів потребам у них, обсяг формування та виконання плану одержання прибутку.

Фінансовий стан – це важлива характеристика економічної діяльності підприємства у зовнішньому середовищі. Він значною мірою визначає конкурентоспроможність підприємства, його потенціал у діловій співпраці, оцінює, якою мірою гарантовані економічні інтереси самого підприємства і його партнерів з фінансових та інших відносин. Цілі, з якими здійснюють аналіз та оцінку фінансового стану підприємства, є різними для власників підприємства, кредиторів й інвесторів [1].

Аналіз та контроль фінансової діяльності підприємства – це діагностика його фінансового стану, що уможлиблює визначення недоліків та прорахунків, виявлення та мобілізацію внутрішньогосподарських резервів, збільшення доходів та прибутків, зменшення витрат виробництва, підвищення рентабельності, поліпшення фінансово-господарської діяльності підприємства в цілому [2]. Діяльність підприємства, на основі якого досліджувалися методичні аспекти оцінки фінансового стану, спеціалізується в галузі поліграфія. Поліграфія (від "поли" і "графія") – галузь техніки, сукупність технічних засобів для множинного репродукування текстового матеріалу і графічних зображень [3]. Метою функціонування поліграфічних підприємств є одержання прибутку. Поряд з ними на ринку поліграфічних послуг функціонують і некомерційні суб'єкти господарювання, які, у більшості випадків, перебувають в підпорядкуванні міністерств, відомств, органів законодавчої та виконавчої влади, державних закладів освіти тощо.

Поліграфічні підприємства класифікуються за повнотою виробничого процесу: підприємства, що здатні забезпечити повний виробничий цикл виготовлення поліграфічної продукції; підприємства, що здатні виконувати окремі технологічні операції [4].

Поліграфічні підприємства також можуть виготовляти: паспорти, цінні папери, рекламні матеріали, підручники, книги та ін. Поліграфічні підприємства можуть працювати як на одному сегменті ринку, так і охоплювати декілька сегментів [5].

Ключову роль в поліграфічних підприємствах відіграє інтелектуальний капітал, частка основних засобів є порівняно невисокою (освіта, інформаційні технології, побутові послуги тощо). У процесі проведення аналізу таких підприємств важливо звернути увагу на ефективність використання оборотних активів. Тому в процесі аналізу повинні бути розглянуті показники ліквідності та платоспроможності, фінансової стійкості, рентабельності, ділової активності, майнового стану тощо [6].

Список використаних джерел

1. Партин Г. О. Фінанси підприємств: навчальний посібник. К.: Знання. 2006. С.89-90.
2. Чижевська Л. В., Пархоменко В. М., Кривошей М. М. Звітність підприємства: навчальний посібник. Житомир: ЖІТІ. 2003. С.151-153.
3. Дурняк Б. В., Ткаченко В. П., Чеботарьова І. Б. Стандарти в поліграфії та видавничій справі: довідник. Львів: Укр. акад. друкарства. 2011. С. 111-112.
4. Григорова З. В., Шендерівська Л. П. Поліграфічні підприємства в сучасній системі господарювання. *Технологія і техніка друкарства*. 2006. № 4(14). С. 116-121.
5. Машталлер Р. М. Экономика полиграфической промышленности. М.: Книга. 1987. 400 с.
6. Вовк В. Бугай О. Ліквідність та платоспроможність: економічна суть та експертна оцінка. *Галицький економічний вісник*. 2011. №3(32). С. 169-173.

*Гордієнко С.А. - здобувач другого (магістерського) рівня вищої освіти
Науковий керівник: Пулянович О.В.- к.е.н. доцент
Херсонська філія Національного університету кораблебудування
імені адмірала Макарова, м. Херсон, Україна*

СВІТОВИЙ ДОСВІД ВПРОВАДЖЕННЯ ПРИРОДООХОРОННИХ ЗАХОДІВ

Для якісного впровадження природоохоронних заходів в Україні варто проаналізувати досвід зарубіжних країн, які вже реалізували комплекси подібних заходів.

У Великобританії в 2009 році оприлюднений план переходу до низьковуглецевої економіки, що передбачає, що до 2020 року Британія повинна отримувати 40% всієї електроенергії з низьковуглецевих джерел. Досягти цієї мети планується, зокрема, за рахунок розширення використання теплоізоляції будинків і установки електродіалізаторів нового покоління. На розвиток нових джерел енергії та виконання зобов'язань по зниженню шкідливих викидів в атмосферу уряд Великобританії в найближче десятиліття має намір витратити близько 200 млн. фунтів стерлінгів. Рівень шкідливих викидів в Великобританії знижений на 22% у порівнянні з 1990 роком.

У світі склалася стійка репутація Німеччини як одного з лідерів на світовому ринку зелених технологій. 23% всіх патентованих в світі технологій у сфері екології та понад 30% у сфері сонячної та вітроенергетики припадає на німецькі компанії. На німецьких підприємствах, що працюють у зеленому секторі - сферах, так чи інакше пов'язаних із захистом навколишнього середовища та клімату (енергетика, транспорт, переробка та утилізація сміття та ін.) працюють близько 2 млн. чоловік або 4,5% усього економічно активного населення. У даний час Німеччина посідає перше місце в світі за обсягами торгівлі екологічно безпечною продукцією (експортує на суму понад 60 млрд. євро щорічно). Частка ФРН у загальному обсязі світової торгівлі відповідною продукцією становить 16%. При цьому на частку Німеччини припадає 2/3 світового ринку автоматизованих систем сортування сміття, 90% - ринку біогазових установок [4].

У Італії зеленій економіці приділяється пильна увага. З кожним роком зростає частка даного сектора в структурі ВВП. 14 листопада 2011 в м. Мілані представлена доповідь «Зелена Італія 2011», підготовлена союзом торгових, промислових, сільськогосподарських і ремісничих палат. Що стосується секторів, в яких використовуються зелені технології, то це, перш за все, обробна промисловість (27,7%) та сфера послуг (22,1%). Майже 42 % зелених компаній працює у сфері комунальних послуг (енергія, газ, вода), 25,7% - у сфері будівництва [4].

Унікальним в області екологічних інновацій є досвід Швеції. Країна - світовий лідер з використання екологічних технологій та місцевих видів палива. У Швеції утилізується в цілому 96% побутових відходів, що є одним

з найвищих показників у світі. Домовласникам пропонуються податкові пільги при переході на відновлювані джерела енергії. Зменшуються податки і для автовласників, що використовують для своїх автомобілів екологічно чисті види палива [4].

Зелена промисловість Японії є світовим лідером з виробництва екологічної продукції та обладнання. Крім того, Японія є одним зі світових лідерів в області вторинного використання та переробки твердих побутових відходів. У відповідності з цією концепцією глибокої переробці до 2011 року були піддані 50% всіх відходів.

Канада є найбільшим світовим виробником гідроенергії, експортуючим при цьому близько 60% виробленої електрики. Найбільш швидкозростаючим сектором альтернативної енергетики в Канаді є вітроенергетика. У 2008 році Канада переступила рубіж у виробництві 2 ГВт вітряної енергії (близько 1% від всієї споживаної в країні електроенергії) [4].

Нідерланди являють собою приклад реального успішного екологічного планування з усіма елементами, необхідними для промислово розвиненої країни. Дана діяльність базується на основі національного плану політики в галузі охорони навколишнього середовища. План прийнятий в 1989 році як відповідь на виявлені факти забруднення повітря, води і ґрунтів і регулярно переглядається з урахуванням досягнутих результатів, отриманого досвіду, нових цілей і т.п. До 2010 року близько 70% цілей Плану досягнуті.

Цікавим є інвестиційний проект Масдар Сіті в ОАЕ, який створювався як екологічне місто з «нульовим викидом парникових газів», що демонструє новітні технології в будівництві й життєзабезпеченні. Всі потреби міста задовольняються за рахунок геотермальної енергії, енергії сонця і в процесі отримання енергії від переробки сміття [3].

Проведене дослідження показало, що в зарубіжних країнах накопичений значний досвід впровадження природоохоронних заходів та їх фінансування. Згодом, за правильної організації системи бюджетні витрати компенсуються податковими надходженнями, підвищенням соціальної стабільності. Україні необхідно долучитися до розробки сучасних концепцій та відносин суспільства і навколишнього середовища, сформуванню комплексних державних, регіональних, муніципальних екологічних програм, що дасть змогу підвищити рівень життя населення і забезпечити високу якість навколишнього середовища.

Список використаних джерел

1. Галушкіна, Т.П. Теоретико-методологічні засади природо-ресурсного менеджменту в Україні / Т.П. Галушкіна, А.Й. Жемба // Вісник національного університету водного господарства та природокористування: зб. наук. праць. – Рівне, 2010. – Ч. 2, № 4 (44). – С. 24-34.

2. Онищенко В.О., Пазинич В.І. Методичні підходи до оцінки інноваційного змісту інвестиційних проектів розвитку суб'єктів господарювання // Фінанси України, 2006, №7, С.30- 37.

3. Рогоцкая С. Об устойчивом развитии и эко-инновациях: новые

возможности [Электронный ресурс] - Режим доступа —
<http://www.newsland.ru/news/detail/id/678725/>

4. Министерство природных ресурсов и охраны окружающей среды Удмуртской республики. Об опыте зарубежных стран в сфере разработки и реализации стратегий создания зеленой экономики [Электронный документ] —
Режим доступа —
http://www.minpriroda.by/dfiles/000636_78068_zarub_opyt.rtf

Гошва А.В. - здобувач другого (магістерського) рівня вищої освіти
Науковий керівник: *Танклевська Н.С.* – д.е.н., професор
Державний вищий навчальний заклад
«Херсонський державний аграрний університет», м. Херсон, Україна

ОСОБЛИВОСТІ РОЗВИТКУ АГРАРНОГО ПІДПРИЄМНИЦТВА

В аграрному секторі економіки України існує низка особливостей розвитку підприємництва. Підприємництво сприятиме розширенню сфери прикладання аграрної праці, створенню нових можливостей для працевлаштування незайнятого сільського населення і вивільнених працівників з підприємств, що діють неефективно. Вільне підприємництво здатне значно зміцнити економічну базу об'єднаних територіальних громад, позитивно вплинути на розвиток сіл, невеликих міст.

Широкому розвитку підприємництва в аграрній сфері України заважають певні складності. Вони виникають, зокрема, через брак достатніх грошових заощаджень (первинного капіталу) працівників аграрної сфери виробництва – потенційних підприємців; малооб'єктної виробничої й обслуговуючої матеріально-технічної бази; належного правового захисту і певних юридичних гарантій підприємців з питань власності, розпорядження майном, отримання і розподілу доходів [1].

Основні принципи вільного розвитку аграрного підприємництва такі: використання різних форм власності, господарювання і розмірів підприємств; переважний розвиток малого підприємництва; збереження і раціональне використання наявної матеріально-технічної бази виробництва продовольства [1].

Серйозним викликом стійкості аграрного сектору економіки є скорочення кількості малих (насамперед, фермерських) господарств – суб'єктів підприємництва. Стрімке падіння рівня доходів вітчизняних споживачів стримує темпи зростання цін на внутрішніх агропродовольчих ринках. При цьому більш вразливими в умовах зростання цін на засоби виробництва та погіршення фінансового забезпечення галузі є дрібні сільгосптоваровиробники.

У 2017 році спостерігалася тенденція до скорочення кількості середніх і дрібних підприємств. Вирішення соціально-економічних проблем,

зумовлених такими викликами, можливе на ґрунті активізації підприємницької ініціативи, в тому числі за рахунок забезпечення її суспільною підтримкою на основі реалізації державної програми розвитку сімейних ферм як особливої форми аграрної підприємницької діяльності [2].

Слід зазначити про наявність невикористаних резервів подальшого підвищення ефективності підприємницької діяльності. З цією метою доцільно:

- забезпечити впровадження сучасних засобів ведення виробництва, зокрема, оновлення та розвиток матеріально-технічної бази;
- вдосконалити структуру посівних площ через впровадження ефективних сівозмін. Так, постійне вирощування соняшнику на одних ділянках протягом багатьох років та збереження високої питомої ваги його виробництва (36,4 % від усієї площі), призводить до зниження родючості угідь та врожайності сільськогосподарських культур;
- широке застосування органічних добрив разом із розширенням тваринницького комплексу;
- впровадження ефективних методів управління, організації та стимулювання праці, які сприятимуть зростанню зацікавленості працівників у результатах своєї діяльності [3].

Іншим напрямом покращення умов функціонування вітчизняного аграрного бізнесу є забезпечення прозорості та сприятливості регуляторної політики держави. Зокрема, це стосується: скорочення кількості дозвільних процедур, кількості та видів ліцензованої діяльності, технічного регулювання, формування ринку корпоративних прав в аграрному секторі економіки, заборони непередбачених законами адміністративних втручань у ведення підприємницької діяльності, розвитку механізмів її саморегулювання, спрощення процедур державного контролю, законодавчого врегулювання діяльності сімейних ферм тощо [2].

Список використаних джерел

1. Особливості підприємницької діяльності в аграрному секторі. URL: <https://buklib.net/books/35056/> (дата звернення 12.10.2018).
2. Лупенко Ю.О. Розвиток аграрного сектору економіки України: прогнози та перспективи. *Науковий вісник Мукачівського державного університету. Серія Економіка. 2015.* Вип. 2(4). Ч.2. С. 30-34.
3. Бабенко А.Г., Бондаревська К.В. Розвиток підприємницької діяльності в аграрному виробництві України (макроекономічний аспект). URL: <https://www.pdaa.edu.ua/sites/default/files/nppdaa/6.2/8.pdf> (дата звернення 11.10.2018).

*Григорчук К.А. - здобувач другого (магістерського) рівня вищої освіти
Бойко Л.О. – к.с.-г.н., доцент
Державний вищий навчальний заклад
«Херсонський державний аграрний університет», м. Херсон, Україна*

НАПРЯМИ ПІДВИЩЕННЯ КОНКУРЕНТОСПРОМОЖНОСТІ АГРАРНИХ ПІДПРИЄМСТВ

В умовах ринкової економіки збільшується значення конкуренції як основного механізму регулювання господарського процесу. Сьогодні, коли так швидко змінюється навколишнє середовище, підприємства змушені постійно розробляти і застосовувати інноваційні стратегії, щоб зайняти конкурентну позицію на ринку. В умовах жорсткої конкуренції за переваги споживачів вітчизняним підприємствам необхідно освоювати сучасні методи ведення конкурентної боротьби.

В умовах сучасної економічної нестабільності, яка супроводжується глобальною фінансово-економічною кризою, проблема використання стратегічного підходу в управлінні аграрними підприємствами набуває особливої значимості і актуальності. Посилення конкуренції на ринку сільськогосподарської продукції вимагає від підприємств агропромислового комплексу підвищеної уваги до забезпечення своєї конкурентоспроможності. Крім того, агропромислове виробництво є однією з пріоритетних галузей національної економіки, в силу важливості своєї економічної, соціальної та виробничої діяльності.

Ефективність діяльності підприємства залежить від того, наскільки грамотно і економічно обґрунтовано вони розроблять або виберуть свої конкурентні стратегії, які можуть дозволити сільськогосподарському виробнику підвищити ефективність своєї господарсько-економічної та маркетингової діяльності, забезпечити високу конкурентоспроможність як на внутрішньому, так і на зовнішньому ринку.

Для того, щоб визначити вплив конкурентних стратегій на розвиток підприємств галузей сільського господарства, необхідно визначити основну задачу, що стоїть перед даною галуззю економіки і виявити ключові проблеми її розвитку. До першочергових задач можна віднести забезпечення продовольчої безпеки держави та перетворення аграрного виробництва в високоприбуткову галузь національної економіки.

Доцільно розглянути ключові проблеми аграрних підприємств, які впливають на його стратегічне положення. На основі аналізу наукової літератури з даного питання, можна виділити наступні основні негативні моменти у сфері аграрного виробництва: відсутність стратегічного підходу в управлінні сільськогосподарськими підприємствами і недостатній обсяг використання елементів стратегічного маркетингу; існуючий великий диспаритет цін між продукцією сільськогосподарських підприємств та продукцією промислових підприємств; відсутність чіткої і прозорої державної політики щодо агропромислового комплексу, в тому числі і слабка підтримка

сільськогосподарського виробництва з боку держави; недостатня інвестиційна активність на ринку аграрної продукції; застаріла матеріально-технічна база на більшості сільськогосподарських підприємств [1].

До конкурентних переваг у аграрній сфері, доцільно віднести: високий платоспроможний попит на сільгосппродукцію; наявність на сільськогосподарському підприємстві конкурентоспроможного і висококваліфікованого управлінського персоналу та працівників відділу маркетингу; забезпеченість підприємства сучасної нормативно-методичної та інформаційної базою управління; постійна робота аграрного підприємства над оптимізацією ефективності використання ресурсів; конкурентний підхід у виробництві сільськогосподарської продукції.

Розв'язання проблеми підвищення рівня конкурентоспроможності продукції підприємств вимагає вирішення комплексу техніко-організаційних питань. Підвищення конкурентоспроможності виробництва в АПК доцільніше здійснювати на інтенсивній основі – технічному й технологічному його удосконаленні запровадженням системи машин для комплексної механізації усіх технологічних процесів, що сприяє зростанню продуктивності праці, зменшенню втрат продукції та зниженню її собівартості. Підвищення конкурентоспроможності галузей АПК значною мірою залежить від ефективного збуту їхньої продукції. Для прискорення обороту сільськогосподарської продукції, сировини і продовольства та полегшення інтеграції сільського господарства в міжнародний торговий простір пропонується створити повноцінний ринок на базі біржової системи, що спирається на низові ланки [2].

Таким чином, для підвищення конкурентоспроможності підприємства на ринку необхідно: удосконалювати систему заходів виробництва та збуту продукції; впроваджувати у виробництво нові енергозберігаючі технології вирощування, транспортування, зберігання, переробки і реалізації продукції; здійснювати належний контроль за якістю продукції на всіх етапах її виробництва та збуту; впроваджувати ефективну підприємницьку стратегію на основі удосконалення організації виробництва та впровадження концепції маркетингу, а також підвищувати ефективність державної підтримки.

Список використаних джерел

1. Зоря С.П. Теоретичні основи стратегічного управління конкурентоспроможністю аграрних підприємств. Матеріали наук.-практ. конф. професорсько-викладацького складу за підсумками науково-дослідної роботи за 2011 рік. Полтава: ПДАА. 2012. 68–70.

2. Прокопець Л.В. Складові підвищення конкурентоспроможності сільськогосподарських підприємств. Зб. наук. праць Буковинського університету. 2011. № 7. 37-47.

*Дарєн Н.В., Леванченко О.В., Онищенко Г.Г. - здобувачі другого
(магістерського) рівня вищої освіти
Науковий керівник: Парсяк К.В. - к.е.н.
Херсонська філія Національного університету кораблебудування
імені адмірала Макарова, м. Херсон, Україна*

ОСОБЛИВОСТІ ПОДАТКОВИХ ВІДНОСИН В ПРОЦЕСІ РОЗВИТКУ МОРЕГОСПОДАРСЬКОГО КОМПЛЕКСУ УКРАЇНИ

Основним завданням держави є створення сприятливих умов для економічного зростання. Серед інструментів забезпечення сталого розвитку економіки України провідне місце займає податкова політика. Основою сучасної податкової політики є обґрунтовані податки і збори, які позитивно впливають на результати господарювання суб'єктів національної економіки та обсяг інвестицій. Це обумовлює необхідність зміни акценту з фіскальної функції податків на регулюючу, яка проявляється у можливості органів державної влади за допомогою інструментів оподаткування регулювати пропорції та напрямки соціально-економічного розвитку держави.

Податкове регулювання на макрорівні має особливу спрямованість і виступає як спеціальний елемент функції__ фінансового менеджменту підприємства, який необхідно враховувати при організації фінансів підприємств морегосподарського комплексу. Реалізація податкового регулювання на макрорівні проявляється через зміну податкового навантаження на конкретних платників, що відповідають встановленим критеріям [1].

Серед функцій податкового регулювання особливого значення набуває податкове стимулювання. Податкові пільги та спрощення податкового адміністрування розглядаються основними інструментами державного регулювання, спрямованими на підвищення фінансової автономії місцевих бюджетів, якому сприятиме ефективне використання інституту місцевих податків і зборів [2]. Податкова політика повинна враховувати інтереси держави та платників податків.

Податковий кодекс (ПК) містить низку новацій, направлених на стимулювання економічної та інвестиційної активності та ефективне регулювання місцевих податків та зборів.

Підприємства морегосподарського комплексу відіграють відчутну роль в економіці чорноморсько-азовського регіону. В 2013 р. підприємства портової діяльності перерахували до державного бюджету 1,9 млрд грн. Трудові мігранти, в тому складі і моряки, заробляють та перераховують в Україну від 4,7-7,5 до 12 млрд дол на рік. Тому дослідження регулятивного впливу податкової політики на ефективність діяльності суб'єктів морського бізнесу потребують уваги, особливо з урахуванням кризового стану суднобудування, українського торговельного флоту тощо.

Політика податкового стимулювання реалізується переважно через застосування податкових пільг [3].

Ефективність надання податкових пільг визначається ефективністю правового та економічного механізму їх застосування. Згідно ПК, якщо міжнародне перевезення здійснюється за єдиним міжнародним провізним документом, то оподатковується ПДВ за__ ставкою 0 %. Позитивною зміною є те, що при нарахуванні ПДВ на вартість перевезення немає необхідності розділяти перевезення територією України (20 % ПДВ) та поза територією України (0 % ПДВ), як це було раніше. При наявності єдиного міжнародного провізного документу все перевезення з пункту в Україні в пункт за кордоном обкладається за ставкою 0 % ПДВ. Складність полягає у відсутності визначення поняття єдиного міжнародного провізного документа в нормативних актах України [4].

В ПК України для стимулювання суднобудівної галузі до 01.01.2021 р. основна діяльність підприємств суднобудівної галузі звільняється від оподаткування прибутку. Згідно з ПК, підприємства суднобудівної галузі отримують відшкодування ПДВ в період, наступний за звітним. Передбачено створення пільгового режиму з оподаткування операцій з імпорту підприємствами вітчизняної суднобудівної галузі обладнання, оснащення і комплектуючих, які__ використовуються у рамках їх основної діяльності, але не виробляються на території України. Проте, як наголошують фахівці, розвиток суднобудівної галузі неможливий без створення комфортних умов, які б стимулювали судновласника реєструвати судна під прапором України. Створенню Реєстру суден як інструменту повернення українського флоту сприятиме прийняття Закону України «Про Міжнародний реєстр суден України», в якому буде передбачено оподаткування судноплавних компаній за системою потоннажного збору, звільнення від оплати митних зборів і ПДВ при ввезенні на територію України обладнання та комплектуючих для будівництва суден за умови реєстрації під державним прапором України протягом певного періоду часу [5]. Режим оподаткування для суден, зареєстрованих у Міжнародному реєстрі, повинен передбачати реєстраційний збір та щорічну оплату потоннажного збору.

Актуальним питанням залишається розподіл портових зборів з урахуванням тенденцій підвищення фінансової самостійності місцевих бюджетів.

Статус України як морської держави обумовлений тим, що українські моряки займають одне з провідних місць на міжнародному морському ринку праці. Здійснюючи витрати на освіту, підтвердження та отримання кваліфікації, медичний огляд, моряки опосередковано позитивно впливають на економіку чорноморсько-азовського регіону. Включення до місцевих податків та зборів податку з доходів фізичних осіб сприятиме підвищенню зацікавленості в ефективній взаємодії між податковими органами та платниками податків, підвищенню фінансовій незалежності регіонів.

Дохід моряка, отриманий з джерел походження за межами України, не вважається українським законодавством заробітною платою, що позбавляє моряків, які працюють за трудовими контрактами з іноземними

судноплавними компаніями, права на отримання податкової знижки. Моряки мають обмежені можливості (або взагалі не мають) для захисту своїх інтересів у суді у випадку порушення їхніх прав.

Таким чином, метою удосконалення податкової політики України є підвищення її стимулюючої функції, направленої на розвиток економіки, забезпечення доходів державного та місцевих бюджетів, соціального розвитку України.

ПК містить низку стимулюючих заходів розвитку морського бізнесу та експортного потенціалу економіки України. Напрями розвитку суднобудівної галузі потрібно підкріплювати діями реанімації вітчизняного флоту. Для цього потрібно запровадити потоннажний збір, запропонувати льотне оподаткування для замовників суден. Зарахування адміністративного збору до місцевих бюджетів сприятиме зацікавленості місцевих органів влади в ефективній співпраці з підприємствами портової діяльності.

Розвиток інструментів податкової політики, направлених на стимулювання економічного розвитку морського бізнесу, залишається актуальним та потребує подальшого дослідження, особливо з урахуванням реалізації концесійних проектів в морських портах, необхідності податкового стимулювання розвитку спеціальних правових зон економічної діяльності на території морських портів.

Список використаних джерел

1. Гланц В. Н. Сутність та елементи податкового регулювання / В.Н. Гланц. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: lib.uabs.edu.ua/library/Visnik/Numbers/2_31_2011/31_04_04.pdf.

2. Блащук Н.І. Правове регулювання місцевих податків і зборів в Україні: сучасний стан та перспективи розвитку: автореф. дис. на здобуття наук. ступ. к.ю.н. за спеціальністю 12.00.07 – адміністративне право і процес; фінансове право; інформаційне право / Н.І. Блащук // Національний університет державної податкової служби України. – Ірпінь, 2012. – 22 с.

3. Ільєнко Р.В. Важелі податкового стимулювання розвитку виробничої сфери: автореф. дис. на здобуття наук. ступ. к.е.н. за спец.08.00.08 – гроші, фінанси і кредит / Р.В. Ільєнко // Інститут регіональних досліджень НАН України. – Львів, 2010. – 21 с.

4. Гонтаровский С. Налоговые новшества для транспортников / С. Гонтаровский, А. Лосевская // Потры Украины. – 2011. - № 2. - [Електронний ресурс].- Режим доступу:<http://portsukraine.com/node/2046>.

5 Жихарева В.В. Международная регистрация судов: перспективы для Украины / В.В. Жихарева // Порты Украины. 2013. – № 2. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://portsukraine.com/node/3181>.

ОСОБЛИВОСТІ ОРГАНІЗАЦІЇ ФІНАНСОВОГО ОБЛІКУ ПІДПРИЄМСТВ ПРИВАТНОГО СЕКТОРУ ЕКОНОМІКИ

Організація фінансового обліку на підприємствах складається з великої кількості сфер аналізу фінансово-економічної діяльності. Однією з найважливіших сторін цього є оплата праці.

Теоретичний розгляд питань обліку та аудиту розрахунків з оплати праці має актуальне значення, оскільки оплата праці є досить важливою ланкою системи соціально-трудова відносин. Досліджуючи питання розрахунків з оплати праці слід пам'ятати, що в бухгалтерському обліку поєднуються різнобічні інтереси роботодавця, працівника і держави. *Для найманого працівника* заробітна плата - це дохід, який він отримує в результаті реалізації своїх професійних якостей. *Для суб'єкта господарювання* заробітна плата - це елемент витрат, що входить до складу собівартості продукції і водночас головний чинник забезпечення матеріальної зацікавленості працівників у досягненні високих кінцевих результатів праці. *Для держави* заробітна плата є об'єктом державного регулювання, з одного боку, а з іншого - об'єктом оподаткування, тому питання обліку і аудиту розрахунків з оплати праці відіграють важливу роль у господарській діяльності підприємства. Це пов'язано з тим, що облік праці трудомісткий та потребує уваги і сконцентрованості, оскільки пов'язаний з обробленням великої кількості первинної інформації, має багато однотипних операцій, здійснення яких потребує значних затрат часу.

Опрацювавши наукову літературу та діючі законодавчо-нормативні документи, можемо стверджувати, що питання визначення термінів «оплата праці» і «заробітна плата» є дискусійним, так як виявлені певні відмінності у сутності і сферах застосування цих обліково - економічних категорій. Так, у світовій економічній науці є чимало варіантів визначення поняття зарплати.

У ранніх економічних вченнях трактували поняття не «оплата праці», а «заробітна плата», яке відображає економічну природу вказаної категорії. При цьому існувало два основних підходи до визначення зарплати. Прихильники теорії трудової вартості (У. Петті, А. Сміт, Д. Рікардо) вважали зарплату ціною праці, бо, з однієї сторони, найманий працівник отримує її вже після того як виконає відповідну роботу, а з іншої – її величина залежить від того, скільки часу він працював або скільки продукції, якої якості виробив. Інший підхід здійснено Карлом Марксом, ним розроблено наукову теорію зарплати, що базувалася на теорії доданої вартості, за якою зарплата - це грошовий вираз вартості і ціни робочої сили [1]. Таким чином, працівником продається робоча сила, а не праця, яка не має ніякого відношення до зарплати. За Марксом, реальна зарплата не

зростає пропорційно збільшенню продуктивності праці.

Вперше зарплату як ціну праці визначив англійський економіст Петті в XVII. В його теорії заробітна плата характеризувалася як ціна праці робітника, що представляє мінімум засобів для існування самого робітника і його сім'ї. Французький економіст Тюрго повністю підтримував погляди Петті [8]. Тлумачення зарплати за Смітом має наступний зміст - це продукт праці, природна винагорода за неї, яка включає в себе вартість життєво необхідних засобів, а «нормальний» рівень заробітної плати, підтримується стихійним ринковим механізмом, також Сміт був прихильником високої заробітної плати, вважаючи, що вона сприятиме зростанню продуктивності праці [6].

Зарплата у Рікардо це - дохід робітника, плата за працю, яка як і товар має природну й ринкову ціни. Оскільки робоча сила є товаром, то її ціна регулюється співвідношенням між попитом і пропозицією. Рікардо виступав проти втручання держави в функціонування ринку праці й наполягав на відміні законів про бідних. Мілль повторив висновки Рікардо і Мальтуса про мінімальний розмір зарплати. Маркс зазначає, що рівень зарплати залежить від продуктивності праці, яка в свою чергу обумовлена рівнем механізації та технічного оснащення виробництва. Соціальна теорія зарплати, яку відстоювали Веблен, Шумпетер, Туган-Барановський, розглядає її як результат співвідношення соціальних сил суспільства, необхідність втручання в регулювання величини зарплати обґрунтував Кейнс [2]. Дослідження у сфері бухгалтерського обліку людських ресурсів розпочали в 60-х роках такі вчені, як: Лікерт Р. та Хермансон Р.. В працях Бреди, Гаррісона, Шера, Кендзюра [9], Дігана [10] розглядаються питання відображення у фінансовій звітності витрат на оплату праці та їх достовірність. В Законі України «Про оплату праці» та Кодексі законів про працю простежується ідентичність понять «оплата праці» та «заробітна плата». Вони означають винагороду, обчислену, як правило, у грошовому виразі, яку за трудовим договором власник або уповноважений ним орган виплачує працівникові за виконану ним роботу [3, 5]. Та опрацювання положень ПКУ, Інструкції №5 і наукової літератури дало змогу зробити висновок, що поняття, а отже і обліково-аналітична категорія «оплата праці» ширше за своїм значенням, ніж «заробітна плата» [4, 7].

Фонд оплати праці, відповідно до Інструкції №5, складається з основної, додаткової, інших заохочувальних та компенсаційних виплат. Основна зарплата — це винагорода за виконану роботу відповідно до передбачених норм праці, встановлюється у вигляді тарифних ставок і відрядних розцінок (робітникам) та посадових окладів (службовцям), яка залежить від складності, результатів праці, якості робочої сили та кваліфікації. До її складу входять виплати: на оплату за фактично відпрацьований час, простоїв не з вини працівника, доплати за сумісництво. Додаткова зарплата - це винагорода за роботу понад встановлені норми, винахідливість, особливі умови праці, трудові успіхи. Вона включає доплати, надбавки, гарантійні і компенсаційні виплати, премії, передбачені

законодавством. Її розміри залежать від результатів діяльності та прибутку підприємства, вона виплачується з фонду матеріального стимулювання, який створюється за рахунок нерозподіленого прибутку.

Організація обліку зарплати визначається трьома елементами: тарифною системою, нормуванням праці та формою оплати. У сучасних умовах на підприємствах застосовуються різні форми і системи оплати праці, але найбільше поширення отримали дві форми оплати праці: відрядна та погодинна. Погодинну оплату праці застосовують переважно на роботах, які важко або неможливо безпосередньо пронормувати, а результати не можна чітко врахувати. Її раціонально застосовувати для оплати праці керівників, фахівців і службовців. Погодинну оплату праці поділяють на просту і погодинно-преміальну. При простій системі зарплату працівнику нараховують відповідно до присвоєної йому тарифної ставки або окладу за фактично відпрацьований час. Застосування погодинно-преміальної системи оплати праці передбачає нарахування заробітку за відпрацьований час, а понад тариф - премії, що посилює зацікавленість у результатах своєї роботи.

Список використаних джерел

1. Верхоглядова Н.І. Бухгалтерський фінансовий облік: теорія і практика: навчально-практичний посібник для вузів / Н.І. Верхоглядова та ін. – К.: Центр учбової літератури, 2010р. – 536 с. 4
2. Загородній А.Г. Бухгалтерський облік: Основи теорії та практики: Підручник / А.Г. Загородній, Г.О. Партин, Л.М. Пилипенко. – 2-ге видання, перероблене і доповнене. –К.: Знання, 2009. – 422 с. 9
3. Закон України «Про оплату праці» №108/95-ВР 24.03.1995 р., зі змінами і доповненнями. 21
4. Інструкція зі статистики заробітної плати, затверджена наказом Державного комітету статистики України № 5 від 13.01.2004р. 27
5. Кодекс законів про працю України, затверджений Верховною Радою України №322-VIII від 10.12.1971р., зі змінами та доповненнями. 28
6. Лишиленко О.В. Бухгалтерський облік: підручник / О.В. Лишиленко – 3-тє вид., перероб. і доп. –К.: Центр навчальної літератури, 2011. – 670 с. 35
7. Податковий кодекс України № 2755-VI від 02.12.2010р., зі змінами та доповненнями. 55
8. Швець В.Г. Теорія бухгалтерського обліку: Підручник. – 2-ге вид., перероб. і доп. –К.: Знання, 2006. – 525 с. 70
9. Czubata J., Kedzior M. / Displays in the financial statements labor costs / J.Czubata, M. Kedzior //General Accounting Theory Towards Balancing the Society. - Editous Miechyslaw Dobija. - 2006. - 532p. 72
10. Deegan C / Financial Accounting Theory / C. Deegan. - The McGraw-Hill Compfnis. - 2008. - 442p. 73

*Дяченко М.О., Мовчан В.М., Подтинний Д.А. - здобувачі другого (магістерського) рівня вищої освіти
Науковий керівник: Ломоносова О.Е. - к.е.н., доцент
Херсонська філія Національного університету кораблебудування
імені адмірала Макарова, м. Херсон, Україна*

ЗБАЛАНСОВАНИЙ РОЗВИТОК ТА ЕФЕКТИВНЕ ВИКОРИСТАННЯ ПОРТОВИХ ПОТУЖНОСТЕЙ НА ІННОВАЦІЙНІЙ ОСНОВІ

Проблеми забезпечення збалансованого розвитку портових потужностей носять комплексний міжвідомчий і диференційований за підгалуззями економіки характер, що вимагає участі різних органів виконавчої влади при реалізації конкретних заходів. Збалансований розвиток портових потужностей передбачає розвиток морської зони (підхідні канали, розвиток складу та послуг службово-допоміжного флоту), портової зони (безпосередньо портові перевалочні потужності і послуги в порту) та сухопутної зони (підхідні автомобільні та залізничні шляхи, якість послуг, скоординована політика за тарифами). Для вирішення цих завдань необхідні державне регулювання і високий ступінь координації дій структур державного, регіонального рівня, органів місцевого самоврядування, бізнесу, населення та інших економічних агентів.

За оцінкою Світового економічного форуму щодо якості портової інфраструктури, Україна у 2016 році набрала лише 3.2 бали з 7 можливих у 2016 році, при тому, що у 2012 році цей показник становив 4,0 бали. Іншими словами, українська портова інфраструктура оцінюється суб'єктами господарювання як більш, ніж посередня. При цьому, позиції основних конкурентів України в Чорноморсько-Азовському басейні за цим рейтингом є набагато вищими [2].

Наявна перевантажувальна потужність морських портів України, що на сьогодні складає 240 млн тон, в повній мірі не забезпечена відповідною пропускною спроможністю наземної інфраструктури, тому модернізація та створення нових потужностей має бути синхронізована із розвитком під'їзних шляхів до морських портів. Проблема недостатньої пропускної здатності припортових залізничних станцій та незадовільного залізничного сполучення найбільш гостро стоїть в морських портах Одеса, Миколаїв, Маріуполь, Бердянськ та Рені. На сьогодні врегулювання такої проблеми досягається за рахунок низького рівня завантаженості наявних потужностей (131,7 млн тон на рік тобто 54 % від проектної потужності). Проте таке врегулювання є тимчасовим і не відповідає тенденція розвитку морських портів України [3].

Подібна ситуація складається і з автодорожньою інфраструктурою. Зокрема це стосується морських портів розміщених в межах міст. Пересування вантажного автотранспорту містами призводить до руйнування муніципальних доріг, шляхопроводів та мостів, утворенню заторів, а також погіршує екологічну ситуацію в населених пунктах. На

питання автотранс портної інфраструктури потрібно дивитися ширше, при цьому не відмовляючись від заходів жорсткого контролю недобросовісних перевізників. В силу відсутності можливості для накопичення вантажного транспорту перед розвантаженням на комплексах і терміналах, довга низка авто створює аварійні ситуації на під'їздах до порту.

Окрім розвитку під'їзних шляхів та ефективного використання наявних перевантажувальних потужностей, гостро стоїть питання відновлення портової інфраструктури стратегічного значення - причалів, каналів, акваторій та інфраструктури загального користування, зокрема внутрішньопортових автомобільних доріг, підкранових колій, залізничних шляхів, систем комунікацій тощо.

Список використаних джерел

1. Проект Стратегії розвитку морських портів України на період до 2038 року [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <https://mtu.gov.ua>. – Назва з екрану.

2. Собкевич О. В. Пріоритети державної морської політики у сфері функціонування та розвитку морегосподарського комплексу України / О. В. Собкевич, К. М. Михайличенко, А. В. Шевченко, В. М. Русан, Є. В. Белашов. – Київ : НІСД, 2016. – 46 с.

3. Котлубай М. І. Пріоритетні завдання розвитку морської галузі як елементу експортного потенціалу країни / М.І. Котлубай, О. М. Котлубай, В. О. Котлубай // Економіка та суспільство. – № 8. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.economyandsociety.in.ua> – Назва з екрану.

*Євенко О.Д., Колбасенко В.О. - здобувачі другого (магістерського) рівня вищої освіти
Науковий керівник: Ломоносов Д.А. - к.е.н., доцент
Херсонська філія Національного університету кораблебудування імені адмірала Макарова, м. Херсон, Україна*

ГРЕЙДУВАННЯ ЯК СУЧАСНА ФОРМА ОПЛАТИ ПРАЦІ НА ПІДПРИЄМСТВАХ УКРАЇНИ

У сучасних умовах господарювання більшість підприємств зазнає значних втрат через неефективність своєї мотиваційної системи. Роботодавець дуже часто не помічає, що низька продуктивність співробітників і висока плинність кадрів пояснюється непрозорою й несправедливою моделлю компенсацій. Щоб привести винагороду кожного співробітника у відповідність до його внеску в загальний результат, багато організацій сьогодні використовують метод грейдів як дієвий метод мотивації в сучасних умовах. Саме метод грейдів дозволяє «погодити» оплату праці з логікою бізнесу, а

також розв'язати вузол проблем, пов'язаних з мотивацією персоналу.

Важливо відзначити, що грейд – це рівень цінності посади (і відповідно співробітника, що її займає) для підприємства. Під цінністю посади розуміється внесок результатів праці на даній позиції в прибуток організації. У свою чергу, дану характеристику формують декілька факторів, що відображають складність і інтенсивність виконуваної роботи: вимоги до рівня утворення та професійного досвіду, відповідальність за рішення, прийняті на цій посаді, її місце в організаційній структурі організації, наявність підлеглих. Важливо відзначити, що цінність позиції не повинна залежати від особистих якостей співробітника, що її займає.

Метод грейдів оцінює всі типи робочих місць, що робить його надзвичайно цінним інструментом у формуванні мотиваційної системи організації. Критерієм при оцінці посад є рівень впливу посади на організацію в цілому та вид впливу на кінцевий результат. Даний метод дозволяє виділити та оцінити дрібні розходження між різними видами діяльності, повний спектр видів діяльності в організації можна визначити, описати та виміряти у відносних показниках, з достатньою неупередженістю та достовірністю.

Багато організацій віддають цьому методу перевагу, оскільки він дає більш правдиву та логічну підставу для мотиваційної системи.

Система грейдів оцінює всі типи робочих місць, що робить її надзвичайно цінним інструментом у формуванні структури оплати праці. Критерієм при оцінці посад є рівень впливу позиції посади на компанію в цілому й вид впливу на кінцевий результат.

У багатьох фахівців по оплаті праці може скластися враження, що метод грейдів – це аналог тарифної системи. Безперечно, подібність є. Адже і тарифно-розрядна сітка, і грейди являють собою ієрархічну структуру посад, де оклади вибудовані на основі наростаючого принципу. Але є й істотні відмінності (див. табл. 1).

Так, ПАТ «Херсонський суднобудівний завод» Здійснює проектування суден слідом за керівниками буде йти грейд ІТ персоналу як основного, що заробляє та приносить прибуток, а вже потім буде розміщуватися грейд службовців (юристів, менеджерів і т.д.).

Система грейдів в першу чергу зручна для великих і середніх підприємств, оскільки, на відміну від вертикальної побудови кар'єри, вона дозволяє робити кар'єру горизонтально, усередині свого рівня. Наприклад, підвищення робітником кваліфікації, освіти позначиться на рівні оплати, оскільки підвищиться вага фактору знань, і зарплата зросте, незважаючи на те, що працівник буде залишатися на своїй посаді.

На ПАТ «Херсонський суднобудівний завод» існує велика кількість посад, що створює багато проблем. Тому в раніш застосовуваних системах визначення посадових окладів доводилося формально створювати ієрархічну структуру посад, щоб якимось образом розмістити посади в ієрархічній вертикалі. Цю проблему вирішує система грейдів.

Відмінності між тарифною системою та грейдами

Тарифні системи	Системи грейдів
1. Побудовані на основі оцінки професійних знань, навичок і стажу роботи	1. Передбачає більше широку лінійку критеріїв, що включає такі показники оцінки посади, як: – управління; – комунікації; – відповідальність; – складність роботи; – самостійність; – ціна помилки та інші
2. Посади вибудовуються по наростаючому принципу	2. Метод грейдів допускає перетинання оплати праці у двох прилеглих грейдів. В результаті цього робітник або майстер нижчого грейда завдяки своєму професіоналізму може мати більш високий посадовий оклад, чим, наприклад, фахівець із охорони праці, що перебуває в грейді вищого порядку.
3. Ієрархічна структура тарифної сітки основана на мінімальній зарплаті, помноженій на коефіцієнти (міжрозрядні, міжгалузеві, міжпосадові та міжкваліфікаційні)	3. Структура грейдів побудована тільки на базі посади, що прораховується в балах
4. Всі посади вибудовуються по строгому наростанню вертикалі (від робітника до керівника)	4. Посади розміщуються тільки за принципом важливості для компанії

Нерідко виникає необхідність поділу факторів на підфактори, що дозволяє глибше та різноманітніше розкрити та, відповідно, точніше оцінити посаду.

Фактори оцінки є універсальними і використовуються для оцінки всіх посад (від робітника до директора), тобто весь персонал компанії оцінюється на одному наборі факторів (критеріїв) оцінки. Кількість самих рівнів оцінки залежить від того, з якою точністю необхідно провести оцінку. Кожному рівню присвоюються бали залежно від ступеня складності.

Для встановлення посадового окладу необхідно зібрати інформацію про ринкову вартість різного виду робіт, виділити ключові (референтні) посади, для яких будуть визначатися ринкові параметри та, відповідно, грошові компенсації для цієї або аналогічної посади. Ринок праці аналізується для того, щоб зрозуміти, скільки платять у середньому за аналогічну посаду на інших підприємствах, і на підставі отриманих даних прийняти зважене рішення.

Потім для кожного грейда встановлюється діапазон окладів, так звана вилка, яка визначається не для кожної посади окремо, а для всього грейда. Оскільки посадовий оклад відображає основну цінність посадової позиції, а не ефективність конкретного співробітника, то вилка однакового діапазону «накладається» на кожний грейд. Діапазони задають верхній і нижній рівень. Розмір діапазонів залежить від уявлення компанії про те, яким

образом ці ж діапазони підтримують кар'єрний ріст та інші цінності організації. Наприклад, якщо використати середньоринковий оклад у якості мінімального у своїй компанії, то це автоматично підніме авторитет й конкурентоспроможність підприємства на ринку праці.

Підсумком розробки системи грейдів стає таблиця з описом всіх внутрішньокорпоративних позицій, що включають назву посад, їх лінійну приналежність, підпорядкування, номер грейду, інтегральні показники цінності кожної посади, приналежність до рівня грейда, зарплатну вилку.

Обов'язковою умовою побудови системи грейдів є перетинання вилки грейдів. Місця перетинання – це перспектива професійного росту та, відповідно, підвищення посадового окладу. Таке перетинання доводить, що робітник-професіонал може одержати на своєму грейді більше, ніж який-небудь фахівець у сусідньому грейді більше високого порядку.

Список використаних джерел

1. Андрєєва О., Кияшко О. Впровадження грейдингової системи оплати праці – як об'єктивна складова реструктуризації Укрзалізниці. Збірник наукових праць ДЕТУТ. Серія «Економіка і управління». 2012. Вип. 21–22. Ч. 2. С. 79–83.

2. Голованова М. А., Боронина В. Л. Организация оплаты труда на предприятиях машиностроительного комплекса на основе системы грейдов. Економіка та управління підприємствами машинобудівної галузі: проблеми теорії та практики. 2013. № 3 (23). С. 82–93.

*Іванова Ю.І., Чумакова В.О. - здобувачі другого (магістерського) рівня вищої освіти
Науковий керівник: Парсяк В.Н. - д.е.н., професор
Херсонська філія Національного університету кораблебудування
імені адмірала Макарова, м. Херсон, Україна*

ЗАСТОСУВАННЯ СПРОЩЕНОЇ СИСТЕМИ ОПОДАТКУВАННЯ НА ПІДПРИЄМСТВАХ ТОРГІВЛІ

Розвиток малого підприємства сприяє створенню умов для позитивних структурних змін в економіці України. Підтримуючи малий та середній бізнес, держава стимулює діяльність вітчизняних виробників. Крім того, розвиток малого бізнесу формує умови для забезпечення зайнятості населення України, сприяє створенню нових робочих місць та вирішенню питання безробіття.

В Україні на умови спрощеного оподаткування можуть перейти як юридичні так і фізичні особи, які являються суб'єктами підприємницької діяльності.

Спрощена система оподаткування запроваджується для юридичних осіб – суб'єктів підприємницької діяльності для будь-якої організаційно-правової

форми та форми власності, в яких середньооблікова чисельність працюючих не перевищує 50 осіб і обсяг виручки від реалізації продукції за рік не перевищує 1 млн. грн.

Юридична особа, яка перейшла на спрощену систему оподаткування, самостійно обирає одну з наступних ставок: 6% виручки від реалізації (при цьому платник податку повинен бути платником ПДВ) та 10% виручки від реалізації (за цієї умови платник єдиного податку не може бути платником ПДВ).

Суб'єкти підприємницької діяльності –юридичні особи сплачують єдиний податок щомісяця не пізніше 20 числа наступного місяця на окремий рахунок відділень Державного казначейства України.

Платники єдиного податку звільняються від сплати зборів на пенсійне та соціальне страхування, оскільки вони сплачують їх у складі єдиного податку. Суб'єкти підприємницької діяльності –юридичні особи, що обрали ставку оподаткування єдиним податком у розмірі 6 % і сплачують ПДВ, не мають змоги виписати податкову накладну, тим самим відштовхуючи від себе покупців, які у зв'язку з цим не мають права на податковий кредит.

Обмеження обсягу виручки від реалізації продукції, а також чисельності працюючих не дозволяє великій кількості малих підприємств перейти на спрощену систему оподаткування.

Проаналізувавши особливості спрощеної системи, можемо зазначити, що це є ефективний інструмент стимулювання розвитку малого бізнесу.

Для того щоб вибрати найбільш оптимальну для себе податкову схему ведення бізнесу ознайомимося з вимогами, встановленими для кожної з них Податковим кодексом.

Розглянемо в таблиці основні обмеження і особливості тих систем оподаткування, які може обрати юридична особа – підприємство торгівлі (ТОВ або ПП), яка не є сільгоспвиробником.

Таблиця 1

Порівняльна таблиця критеріїв вибору системи оподаткування для юридичних осіб

Критерій	Юридична особа може обрати:			
	Загальна система з ПДВ	Загальна система без ПДВ	Єдиний податок 3 групи + ПДВ	Єдиний податок 3 групи без ПДВ
1. Головні умови перебування	Можуть обрати усі суб'єкти господарювання (СГ) без обмежень	Допоки виручка від оподатковуваних поставок за будь-які 12 кал.міс. не перевищить 1 млн. грн.(пп.181.1 ПКУ)	Обсяг доходу (за касовим методом) протягом попереднього календарного року ≤ 5 млн. грн. Не можуть бути єдиноподатниками СГ, у статутному капіталі яких сукупність часток, що належать ЮО, які не є платниками ЄП ≥ 25 %	
2. Діяльність та клієнтоорієнтованість	Вид діяльності не дає права на спрощену систему, а обсяг оподатковуваних пдвпоставок вимагає платити	Вид діяльності не дає права на спрощену систему	Перелік повністю та частково заборонених на єдиному податку видів діяльності наведено у п. 291.5 ПКУ. Інших спеціальних обмежень за видами діяльності немає. Юр.особи 3-ї групи не можуть	

	ПДВ		здійснювати діяльність без найманих працівників	
3. ПДВ	Можна зареєструватись добровільно. ПДВ сплачується відповідно до норм р. V ПКУ	Передбачено добровільне анулювання реєстрації платником ПДВ	Добровільна реєстрація з обранням ставки єдиного податку 3%	Навіть якщо вид поставок оподатковується ПДВ, ставка єдиного податку 5% дозволяє не контролювати мільйонний рубіж поставок
4. Документообіг та облік	Зобов'язані мати всі первинні та підтверджуючі документи на всі витрати та щодо походження товару.		Малі підприємства мають право вести бухгалтерський облік на підставі Спрощеного плану рахунків.	Спрощений план рахунків. Можуть вести бухгалтерський облік без подвійного запису. СМП подають річні звіти за формою N 1-мс і N 2-мс.
	З метою складання фінансової звітності визнають доходи і витрати за загальними правилами НП(С)БО			
5. Періодичність сплати податку на прибуток	За підсумками року, якщо звітний період рік	За підсумками року якщо звітний період - рік	Єдиний податок поквартально	Єдиний податок поквартально
6. Звітний період та звітність	Може бути як календарний квартал так і рік. За рік звітують не пізніше 1 березня наступного року. Для новостворених і платників з доходом за попередній звітний рік не більше 20 млн грн звітний період = рік (див. пп.137.5 ПКУ). Разом з декларацією за рік як додаток подається річний фінансовий звіт, який є невід'ємною частиною річної декларації.		Квартал. Податкова декларація юридичної особи подається протягом 40 днів від дня закінчення звітного кварталу	
7. База оподаткування	Прибуток, як фінансовий результат діяльності, визначений за правилами бухгалтерського обліку, скоригований на податкові різниці, якщо є. Доходи визначаються в бухгалтерському обліку за методом нарахування. До витрат і доходу платника ПДВ не включаються суми ПДВ, що входять до ціни придбаних або проданих товарів (робіт, послуг).		Дохід, як виручка отримана протягом звітного періоду за датою надходження коштів. До доходу теж включають: вартість безоплатно отриманих товарів/послуг; списання кредиторської заборгованості, за якою минув строк позовної давності; фінансову поворотну допомогу, отриману на строк понад 12 місяців, тобто ту якою користувалися більше року. До доходу платника ПДВ для обчислення єдиного податку не включається сума вхідного ПДВ.	
8. Податок на прибуток або єдиний податок	18% податок на прибуток + 20% пдв	18% податок на прибуток	3% + 20% ПДВ	5% єдиний податок
	Платники, які відповідають вимогам		Платники єдиного податку -	

	пп.4.44 р.ХХ ПКУ, з 1.01.2017 по 31.12.2021рр можуть застосовувати 0% податку на прибуток із поданням спрощеної податкової декларації.	юридичні особи звільняються від нарахування, сплати і подання звітності з податку на прибуток.
9. ЄСВ	ЄСВ в розмірі не менше мінімального страхового внеску (у 2017 - 704 грн., а в 2018 - 819,06 грн) при нарахуванні зарплати та інших виплат по кожному працівнику	
11. РРО	Готівка або оплата по POS-терміналу тільки через РРО, за винятком торгівлі власною продукцією (якщо вона не входить до переліку технічно-складної). При оплаті платіжною картою через сайт інтернет-магазину застосовується РРО. Якщо оплата від клієнтів отримується виключно у безготівковій формі (без приймання платіжних карток) то питання РРО не піднімається. Наприклад, покупці оплачують з платіжної картки через інтернет-систему портмоне або приват24, то це вважається безготівковий розрахунок і РРО не потрібен.	

Перш ніж прийняти рішення про перехід із загальної на спрощену систему оподаткування, фізичні та юридичні особи повинні ознайомитися з обмеженнями, установленими Податковим Кодексом України для платників єдиного податку.

Список використаних джерел

1. Податковий кодекс України від 02.10.2010 року № 2755-VI [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon4.rada.gov.ua>
2. Про розвиток та державну підтримку малого і середнього підприємництва в Україні: Закон України від 22.03.2012 № 4618-VI. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon.rada.gov.ua>

*Каменюка Т.С., Леона А.В., Михайлова О.Я. - здобувачі другого (магістерського) рівня вищої освіти
Науковий керівник: Ломоносов Д.А. - к.е.н., доцент
Херсонська філія Національного університету кораблебудування
імені адмірала Макарова, м. Херсон, Україна*

ОРГАНІЗАЦІЙНО-ЕКОНОМІЧНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ УПРАВЛІННЯ ФІНАНСАМИ ПІДПРИЄМСТВА

Сучасні умови господарювання підприємств характеризуються несталістю, стагнацією, відсутністю організаційно-економічного забезпечення управління фінансами.

Управління фінансами виступає одним із видів організаційно-економічного механізму підприємства і тісно пов'язане із загальним стратегічним управлінням. Об'єктом управління фінансами є фінансово-господарська діяльність суб'єктів господарювання. Управління фінансами підприємств – це управління потоками вхідних і вихідних коштів підприємства для формування, розподілу і використання необхідних фінансових ресурсів,

максимізації прибутку підприємства, підвищення рентабельності та платоспроможності. Як і будь-який механізм управління механізм управління фінансами має на меті ефективно забезпечення виконання своїх функцій. Ефективне управління фінансами підприємства передбачає таку організацію роботи фінансових служб, яка дає змогу правильно використовувати власні фінансові ресурси, залучати додаткові фінансові ресурси на найвигідніших умовах, інвестувати їх із найбільшим ефектом, проводити прибуткові операції на фінансовому ринку. Мобілізуючи тимчасово вільні кошти інших їх власників для покриття необхідних витрат, фінансисти підприємства повинні мати чітке уявлення про мету їх залучення і надавати рекомендації керівництву щодо форм такого залучення. Для покриття короткострокової та середньострокової потреби у фінансових ресурсах доцільно використовувати позички банків. Здійснюючи великі капіталовкладення, можна скористатися додатковою емісією цінних паперів. Однак такі рекомендації можна надати лише тоді, коли фінансисти ґрунтовно дослідили фінансовий ринок, проаналізували попит на різні види цінних паперів.

Організаційно-економічного забезпечення управління фінансами забезпечує виконання двох груп функцій.

Перша група функцій: розробка фінансової стратегії діяльності підприємства; формування ефективних інформаційних ресурсів; здійснення контролю за їх раціональним використанням вона виконує необхідні розрахунки і на їх основі вносить обґрунтовані пропозиції керівництву підприємства щодо розподілу наявних фінансових ресурсів між виробничими структурними підрозділами, функціональними службами; розробляє поточні та оперативні фінансові плани й інші планово-фінансові документи; знаходить резерви збільшення прибутку і надходження додаткових фінансових ресурсів з метою забезпечення потреб підприємства у коштах на фінансування виробництва, капітальних вкладень, проведення соціально-культурних заходів; здійснює контроль за виконанням показників фінансового плану підрозділами і підприємством в цілому, а також за цільовим використанням фінансових ресурсів.

Розвиток суб'єктів господарювання різних організаційно-правових типів та форм власності вимагав запровадження нових підходів до управління їхніми фінансами з метою забезпечення його ефективності. Тому фінансове управління сьогодні адаптоване до суб'єктів господарювання у різних сферах, галузях, відомствах, малого, середнього та великого бізнесу, від приватних фірм до суб'єктів господарювання, заснованих на корпоративній, державно-корпоративній та комунально-корпоративній власності.

Управління фінансами розглядаються також як вид підприємницької діяльності, що передбачає надання підприємствам платних фінансових управлінських послуг, які не в змозі утримувати великий штат фінансових менеджерів, зокрема фінансових аналітиків, експертів та ін.

Формування механізму фінансового управління можна розглядати як елемент забезпечення фінансової стійкості підприємства, один із факторів забезпечення фінансової безпеки організації. Фінансова безпека є складовою

загальної економічної безпеки підприємства. Економічна безпека – це стан найбільш ефективного використання корпоративних ресурсів для запобігання загрозам та забезпечення стабільного функціонування підприємства в даний час і в майбутньому [3].

Механізм фінансового управління фінансами є багатофункціональною системою, яка покликана виявляти та попереджувати загрози зовнішнього та внутрішнього характеру, знаходити найкращі джерела та напрямки для фінансування діяльності, що забезпечує кожен елемент механізму у відповідності з проблемами, що виникають. Для сталого й ефективного розвитку підприємства потрібно покращувати систему управління та контролю на підприємстві. За допомогою контролю керівництво оцінює ефективність фінансових заходів, що дає змогу встановлювати оперативні управлінські рішення, спрямовані на вирішення поставлених завдань. Покращення системи контролю дозволить підвищити ефективність та захищеність фінансів підприємства в цілому.

Список використаних джерел

1. Гнилицкая Л. В. Теоретико-методологические и прикладные основы обеспечения экономической безопасности субъектов хозяйственной деятельности : монография / Л. В. Гнилицкая, А. И. Захарок, П. Я. Прыгунов. – К. : Дорадо-Друк, 2011. – 290 с.
2. Козаченко А. В. Економічна безпека підприємства. Сутність і механізм забезпечення : монографія / А. В. Козаченко, В. П. Пономарев, А. Н. Лещенко. – К. : Либра, 2013. – 280 с.
3. Біломістна І. І. Механізм забезпечення фінансової безпеки промислових підприємств / І. І. Біломістна. – 2016. – № 6. – С. 305–307.

*Кан Ю.Б. –к.пед.н., доцент
Начальник управління з питань фізичної культури та спорту
Херсонської обласної державної адміністрації, м. Херсон, Україна*

АДАПТАЦІЯ ЗАРУБІЖНОГО ДОСВІДУ ФІНАНСУВАННЯ ФІЗИЧНОЇ КУЛЬТУРИ ТА СПОРТУ

Фізична культура і спорт є специфічною сферою діяльності, що обумовлено, насамперед, особливостями економічного результату людської праці у цій сфері – фізкультурно-спортивні послуги, які спрямовані на досягнення бажаного психофізіологічного чи емоційного стану людини засобами фізичної культури і спорту.

Аналізуючи сучасну економіку сфери фізичної культури і спорту України, слід звернути увагу на наявність низки протиріч, які виникли під впливом сукупності чинників, головними серед яких можна визначити такі: зміну ролі держави у забезпеченні життєдіяльності фізкультурно-спортивних

організацій; активне проникнення у сферу фізичної культури і спорту ринкових відносин; виникнення раніше непритаманного сфері приватного сектора; формування ринку фізкультурно-спортивних послуг.

Сталий розвиток сфери фізичної культури та спорту вимагає вдосконалення регуляторної політики розвитку фізкультурно-спортивного руху на державному, регіональному й місцевому рівнях, посилення координації роботи фізкультурно-спортивних організацій різних профілю та форм власності, формування регіональних програм розвитку спортивної індустрії, підвищення ефективності підприємницької діяльності фізкультурно-спортивних організацій, встановлення прозорих постійних відносин між суб'єктами сфери фізичної культури й спорту з обов'язковим дотриманням правил і стандартів міжнародних інституцій [1].

Одним із визначальних протиріч сучасного етапу розвитку економіки фізичної культури і спорту в Україні є гостра невідповідність між намаганням держави зберегти провідну роль в забезпеченні життєдіяльності сфери і її обмеженими ресурсними можливостями. Сьогодні реалізується курс не лише на збереження, а у багатьох випадках – і на посилення ролі держави у розвитку сфери фізичної культури і спорту. Так, Законом України «Про фізичну культуру і спорт» визначені такі форми впливу держави на економіку фізичної культури і спорту: підтримка олімпійського руху, діяльності всеукраїнських фізкультурно-спортивних товариств, національних спортивних федерацій, (стаття 3); утримання та підготовка членів збірних команд України (стаття 21); фінансування державної програми розвитку фізичної культури і спорту за рахунок державного бюджету, бюджетів місцевого самоврядування (стаття 28); забезпечення підготовки та перепідготовки кадрів у сфері фізичної культури і спорту (стаття 30) [2].

На сучасному етапі функціонування економіки України, фінансування спорту та розвитку матеріальної бази є недостатнім та знаходиться у кризовому стані. Тенденції фінансового забезпечення сфери фізичної культури і спорту в Україні має позитивну динаміку. Але, на жаль, збільшення бюджетних асигнувань на фізичну культуру і спорт часом відстає від реального зростання «вартості життя», цін на різні товари і послуги, що врешті-решт призводить до загострення проблем із реальним фінансовим забезпеченням реалізації державних і регіональних фізкультурно-спортивних програм.

Постанова Кабінету Міністрів України від 1 березня 2017 р. № 115 «Про затвердження Державної цільової соціальної програми розвитку фізичної культури і спорту на період до 2020 року» із змінами і доповненнями, внесеними постановою Кабінету Міністрів України від 4 квітня 2018 року № 244 визначає орієнтовний обсяг фінансування Програми: 25210505,4 тис. гривень, у тому числі 8692054,9 тис. - за рахунок коштів державного бюджету, 13651515,3 тис. - місцевих бюджетів, 2867035,3 тис. гривень - за рахунок інших джерел. Обсяг видатків, необхідних для виконання Програми, визначається щороку з урахуванням можливостей державного та місцевих бюджетів під час формування їх показників (табл. 1) [3].

Прогнозні обсяги та джерела фінансування Державної цільової соціальної програми розвитку фізичної культури і спорту

Джерела фінансування	Обсяг фінансування, тис. гривень	У тому числі за роками			
		2017	2018	2019	2020
Державний бюджет	8692054,9	2182625	2004450,3	1995992,7	2508986,9
Місцевий бюджет	13651515,3	2983585,1	3277919,4	3565381,6	3824629,2
Інші джерела	2867035,3	533276,3	743852	694236,7	895670,2
Усього	25210605,4	5699486,4	6026221,7	6255611	7229286,3

Загальні обсяги видатків державного і місцевих бюджетів на фізичну культуру і спорт поступово повинні наблизитися в Україні до рівня середніх показників у європейських державах і мають спрямовуватися передусім на забезпечення фізичного виховання на сучасному рівні у державних і комунальних навчальних закладах, фінансування ефективної діяльності спортивних шкіл, інших суб'єктів державного сектора сфери фізичної культури і спорту, підготовку за державним замовленням фахівців у вищих навчальних закладах за напрямом «Фізична культура і спорт» та підвищення їх кваліфікації, проведення фундаментальних та прикладних наукових досліджень з проблем фізичного виховання і спорту, створення мережі сучасних спортивних споруд, модернізацію баз олімпійської, параолімпійської підготовки відповідно до міжнародних стандартів.

Вивчення історії та сучасного стану, врахування досвіду країн Європи, дозволить вирішити актуальне науково-практичне завдання по створенню ефективних організаційно-правових основ системи професійного спорту з України. Політику розвитку спорту в ЄС засновано на створенні синергії з програмами Організації Об'єднаних Націй, держав-членів, місцевих органів влади та приватних організацій. Прикладом є діяльність організації SportAccord (раніше – GAISF, Генеральна асоціація міжнародних спортивних федерацій), яка є некомерційною організацією, що складається з автономних і незалежних міжнародних спортивних федерацій та інших міжнародних організацій, які сприяють розвитку спорту в різних сферах.

Функціонування європейських фізкультурно-спортивних організацій засновано на використанні багатьох джерел доходу (клубні збори, продаж квитків, реклама й спонсорство, продаж прав трансляції засобам масової інформації, перерозподіл доходів у межах спортивних федерацій, мерчандайзинг, громадська підтримка). Фінансування професійних клубів як в США, так і в Європі, здійснюється в основному за рахунок доходів, які виходять безпосередньо від спортивної діяльності. Професійний спорт на Північноамериканському континенті є незалежним від держави в економічному відношенні. Європейські клуби в фінансовому плані більшою мірою залежать від державної підтримки на місцевому рівні, і не всі команди здатні повністю окупати витрати за рахунок тільки спортивної

діяльності. Важливою особливістю спорту в Європі є фінансова допомога муніципальних рад. Основним джерелом доходів клубів, як в США, так і в Європі, є продаж квитків; другим – кошти, отримані від продажу прав на телетрансляцію.

З урахуванням світової практики суб'єктам господарської діяльності у сфері фізичної культури і спорту в Україні повинні надаватися інвестиційні, податкові, митні та інші переваги. З метою захисту прав споживачів фізкультурно - спортивних послуг держава використовує відповідні механізми ліцензування, сертифікації та стандартизації. Широкого впровадження повинні набути державні спортивні лотереї, кошти від яких мають використовуватися виключно на розвиток фізичної культури і спорту. Економічна діяльність учасників професіонального спорту повинна здійснюватися згідно з вимогами, що визначаються міжнародними спортивними організаціями та не суперечать чинному законодавству України.

Список використаних джерел

1. Путятіна Г. М. Інституціоналізація як фактор забезпечення стратегічного розвитку сфери фізичної культури і спорту: Міжнар. наук.-практ. конф. «Фізична культура, спорт та здоров'я» (Харків, 10–11 груд. 2015 р.). – Х. : ХДАФК, 2015. – С. 319–321.
2. Закон України «Про внесення змін до законів України "Про підтримку олімпійського, паралімпійського руху та спорту вищих досягнень в Україні" та "Про фізичну культуру і спорт" URL: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2307-19#n2> (Дата звернення 02.11.2018р.)
3. Державна цільова соціальна програма розвитку фізичної культури і спорту на період до 2020 року ([Постанова Кабінету Міністрів від 1 березня 2017 р. №115](#)).

*Карнаушенко А.С. - к.е.н., асистент
Державний вищий навчальний заклад*

«Херсонський державний аграрний університет», м. Херсон, Україна

АКАДЕМІЧНА МОБІЛЬНІСТЬ ЯК ОДНА ІЗ ФОРМ ІНТЕГРАЦІЇ У СВІТОВИЙ ОСВІТНЬО-НАУКОВИЙ ПРОСТІР

В умовах швидких змін в економічних та технологічних процесах зростає потреба у високопрофесійних фахівцях, здатних адаптуватися до зміни вимог ринку праці. У зв'язку з цим виникає питання підготовки та підвищення кваліфікації науково-педагогічних кадрів вузів, що забезпечують професійну підготовку кадрів для різних галузей економіки. Тому забезпечення постійного розвитку професійної компетентності та базових компетенцій викладачів стає першочерговим завданням кожного вищого навчального закладу.

У сучасному суспільстві освіта і знання стають транскордонним та транснаціональним явищем. Формування єдиного світового освітнього простору відбувається через зближення підходів різних країн до організації освіти, а також через визнання документів про освіту інших країн. Загальноєвропейський простір вищої освіти (ЕНЕА) й загальноєвропейський дослідницький простір (ERA) утворюють сучасне європейське суспільство знань [2]. Спільний європейський освітній простір, з одного боку, сприяє зростанню мобільності студентів та професорсько-викладацького складу, а з іншого – академічна мобільність є необхідною умовою формування самого спільного освітнього простору.

Після введення в вищу освіту принципів Болонської декларації, Україна розпочала процес реструктуризації вищої освіти, який закінчився прийняттям нової редакції Закону України «Про вищу освіту» [3]. Даний закон передбачає оновлення системи підготовки наукових кадрів шляхом запровадження нових механізмів забезпечення якості підготовки та реалізації принципу мобільності студентів, викладачів, адміністративних працівників вузів в межах європейського освітньо-наукового простору.

Постановою КМУ від 12.08.2015 №579 «Про затвердження Положення про порядок реалізації права на академічну мобільність» [4] надано право на участь у програмах академічної мобільності усіх учасників освітнього процесу; чітко визначено види та форми академічної мобільності; закріплено принципи перезарахування отриманих кредитів на основі Європейської кредитно-трансферної системи (ЄКТС); збережено місце навчання та стипендії для студентів та місце роботи для працівників ВНЗ, котрі беруть участь у програмах академічної мобільності.

Порядок здійснення академічної мобільності усіма учасниками освітнього процесу є важливим кроком у процесі імплементації Закону України «Про вищу освіту» [3] та створення дієвого інструментарію для інтернаціоналізації українських вищих навчальних закладів. Таким чином, академічна мобільність стала невід’ємною частиною діяльності українських університетів, а розширення академічної мобільності розглядається сьогодні як найважливіша задача підвищення конкурентоспроможності університетів.

ДВНЗ «Херсонський державний аграрний університет» (далі ДВНЗ «ХДАУ») проводить велику роботу щодо розвитку академічної мобільності, і, таким чином, вносить істотний вклад у інтеграцію України в Європейський освітній простір.

ДВНЗ «ХДАУ» є постійним учасником у складі консорціумів TEMPUS проектів, а саме:

1. TEMPUS Tacis IB JEP 22045 2001 «Land reform and land market development in the Ukraine» - 2001 p.
2. Tempus CD-JEP 25215-2004 «Geographic Information Systems in Agrarian Universities (GISAU)» - 2004 p.
3. Tempus JEP-27247-2006 «ICT based learning and personal development services for students (CLIP)» 2006 p.

4. 159173-TEMPUS-DE-TEMPUS-JPCR “EU Based Course in Foodstuff Expertise&Quality Control” – 2009 р.

Університетом було укладено 12 міжнародних угод про співробітництво з такими країнами, як: Польща, Російська Федерація, Республіка Білорусь, Угорщина, Молдова, Франція, Чехія.

В 2011 році був підписаний меморандум про членство в мережі водогосподарських організацій країн Європи, Кавказу та Центральної Азії.

Постійно проводяться стажування і курси підвищення кваліфікації студентів, науково-педагогічних працівників, представників виробництва з питань геоінформаційних систем та технологій (ГІС-технологій), дистанційного зондування землі (ДЗЗ), статистично-математичного обробки результатів аналізу.

ДВНЗ «ХДАУ» ставить перед собою стратегічні завдання щодо розвитку міжнародного співробітництва. Так, у програмі стратегії інтернаціоналізації Херсонського державного аграрного університету до 2020 року [6] головними завданнями є: розвиток і підтримка міжнародних партнерських співпраць; підтримка факультетів у посиленні інтернаціоналізації на рівні навчання студентів; розвиток і посилення міжнародного та міжкультурного контенту освітніх програм; збільшення кількості студентів, представників факультетів, що здійснюють міжнародну діяльність; визначення країн, що представляють найбільший стратегічний інтерес; розстановка пріоритетів у різних видах діяльності.

В контексті інтернаціоналізації освіти, в цілому та реалізації принципу академічної мобільності, зокрема, за мовним простором слід розуміти не тільки простір розповсюдження української мови як мови реалізації основних освітніх програм, але і простір поширення європейських мов, перш за все англійської, що забезпечує отримання та обробку інформації, що відноситься до змісту дисциплін, передбачених програмами навчання та дослідницької мобільності.

Для України досягнення ефективної міжнародної академічної мобільності в контексті Болонського процесу реальне лише за умови створення продуктивної системи національної академічної мобільності, її нормативно-правової бази, організаційно-економічного механізму, визначення джерел фінансування та готовності до партнерства суб'єктів процесу академічних обмінів.

З урахуванням європейського досвіду академічної мобільності, постає спектр завдань, котрі повинні бути вирішені на державному рівні і стати основою вироблення стратегії розвитку академічної мобільності у вищій освіті як однієї з форм її інтеграції у світовий освітньо-науковий простір:

1. Законодавчо-нормативне забезпечення академічної мобільності включає в себе відповідне оновлення державного законодавства щодо вищої освіти;
2. візової підтримки академічної мобільності;
3. захисту прав і безпеки іноземних студентів;
4. розробку внутрішньоуніверситетського нормативно-правового

забезпечення академічної мобільності з урахуванням специфіки освітніх закладів;

5. створення механізмів реалізації різних форм академічної мобільності узгоджених із законодавчими положеннями ЄС та нормами міжнародного права [1, 2, 5].

Інфраструктурне і матеріально-технічне забезпечення академічної мобільності передбачає створення відповідних структурних підрозділів в штатному розписі ВНЗ, які повинні організувати й шукати джерела фінансування міжнародного навчання, стажування й обмінів, надавати інформаційну та консультативну підтримку щодо програм і грантів з академічної мобільності, допомогу в оформленні необхідних документів, візовий супровід, медичне страхування тощо.

Забезпечення академічної мобільності науково-педагогічних та педагогічних працівників, інших працівників та студентів потребує розробки ВНЗ чітких механізмів та програм її реалізації, в умовах реалій сьогодення.

Академічна мобільність є вимогою сьогодення на ринку надання якісних освітніх послуг в сфері вищої освіти і передбачає потужну інтеграцію України в загальноєвропейській освітній простір.

Список використаних джерел

1. Академічна мобільність як фактор інтеграції України у світовий науково-освітній простір". Аналітична записка. *Національний інститут стратегічних досліджень* веб-сайт URL: <http://www.niss.gov.ua/articles/1421/> (дата звернення 16.10.18).

2. Третяк О.С., Чебоненко С.О. Академічна мобільність та сучасні підходи до забезпечення якості вищої освіти в Україні. *Вісник*. 2015. веб-сайт URL: http://visnyk.chnpu.edu.ua/?wpfb_dl=1370 (дата звернення 16.10.18).

3. Про вищу освіту. Закон України від 01.07.2014 № 1556-VII.

4. Про затвердження Положення про порядок реалізації права на академічну мобільність: Постанова Кабінету Міністрів України від 12 серпня 2015 р. № 579. URL: http://search.ligazakon.ua/l_doc2.nsf/link1/KP150579.html (дата звернення 16.10.18).

5. Модернізація освіти України у контексті євроінтеграційних процесів: історико-педагогічний аспект: монографія./ Дубасенюк О.А. та ін.. Житомир. 2008. 300с.

6. Стратегія інтернаціоналізації Херсонського державного аграрного університету до 2020 року. *Херсонський державний аграрний університет*. веб-сайт URL: www.ksau.kherson.ua/itmc/mignproekt/1880 (дата звернення 16.10.18).

Кириченко Н.В - к.е.н., доцент
Лобода О.М. - к.т.н., доцент
Ларченко О.В. - к.с.-г.н., доцент
Державний вищий навчальний заклад
«Херсонський державний аграрний університет», м. Херсон, Україна

ІННОВАЦІЙНІ ЗАСАДИ СТРУКТУРНИХ ТРАНСФОРМАЦІЙ В АГРАРНОМУ СЕКТОРІ ЕКОНОМІКИ УКРАЇНИ

У сучасних умовах, в зв'язку з новітніми пріоритетами розвитку передових країн світу направленими на поліпшення якості життя населення, збереження довкілля і запровадження інтелектуальної складової у діяльність аграрних підприємств, повстають актуальні питання щодо структурних трансформацій аграрного сектора економіки України. Світова практика доводить, що подолання економічного відставання та забезпечення соціально орієнтованого розвитку залежать від ефективного функціонування виключно по інноваційній моделі. Запровадження інновацій, ресурсозберігаючих технологій, виробництво екологічно чистого продовольства у сфері агропромислового комплексу сприятимуть формуванню конкурентних переваг його підприємств та забезпечать інтеграцію у світогосподарську систему.

Шляхи розвитку підприємств агропромислового сектору України на інноваційній основі передбачають, насамперед, збалансовані та взаємозв'язані структурні перебудови усіх його галузей, максимальне впровадження у виробництво найважливіших досягнень науково-технічного прогресу, використання світового досвіду та найбільш прогресивних форм економіки і організації виробництва.

Першочерговим завданням розвитку ринкової економіки є необхідність впровадження нових підходів до стратегії управління інноваційною діяльністю в агропромисловому комплексі, адже, саме за рахунок інноваційних перетворень АПК України може мати конкурентні переваги на світових агропродовольчих ринках [1, с. 123].

Необхідно зауважити, що на сьогодні навіть аграрні підприємства-лідери вітчизняного ринку не формують стратегічних напрямів для власного інноваційного розвитку, що виявляється у такому:

– підприємства не визначають для себе цільовий рівень продукції із ознаками інноваційності та цільовий рівень інноваційності використовуваних технологічних процесів, яких вони мають досягти протягом визначеного періоду часу;

– інноваційні технології розглядаються українськими аграрними підприємствами лише як засіб досягнення нарощення продуктивності, віддачі від ресурсів чи максимізації прибутку, а не як загальна філософія розвитку, що є характерним для світових виробників;

– навіть у провідних українських виробників не має чіткого та системного плану переходу на інноваційні технології ведення рослинництва та тваринництва, чітко не визначено цільовий рівень автоматизації виробничих

процесів, відсутня системність у впровадженні ресурсозберігаючих технологій [2, с. 139].

Аналізуючи дані останніх досліджень вітчизняних та зарубіжних науковців, можна з впевненістю стверджувати, що ефективність інновацій в аграрному секторі залежить від системи показників технологічної, економічної, соціальної та екологічної ефективності. Дане спрямування дозволить аграрним підприємствам отримувати повну та необхідну інформацію щодо ефективності впровадження інновацій та інноваційних процесів.

Досвід розвинутих країн та наукові підходи до подолання існуючих проблем, які набувають глобальних масштабів, як зростання населення земної кулі, зменшення площ орних земель, зміни клімату та змінення магнітних полюсів планети, погіршення складу плідючих земель, застосування продуктів харчування, що містять ГМО (користь і шкода яких досі не доведена та не має єдиного вичерпного висновку) й багато ще інших, вказують на вкрай необхідні трансформації в АПК України, що мають відбуватися саме на інноваційній основі. Зарубіжна практика доводить, інноваційний напрямок розвитку та функціонування аграрних підприємств, дає змогу отримувати більше, задіявши менше ресурсів. Аграрні виробники, які запроваджують енергозберігаючі, економічні інновації, ІТ-технології, унікальні технології і інновації для автоматизації всіх процесів, притримуються сталого виробництва, де розумні та ощадливі технології запроваджуватимуться по всьому ланцюгу виробництва та циклічної економіки, – яка ґрунтується на принципах кругового та безвідходного виробництва, мають стабільний розвиток та більше перспектив у майбутньому, що безпосереднім чином впливає на зростання економіки держави в цілому та можливість долучитися до високої культури ефективного ринкового господарювання, масштабних платоспроможних та інноваційних ринків, освоїти й заповнити які намагаються багато країн світу [1, с. 124].

На сьогодні, ЄС здійснює стратегію під назвою «Горизонт 2020», метою якої є просування інноваційного, сталого та інклюзивного зростання в усіх сферах економіки. Зазначена стратегія передбачає завдання, які повинні бути досягнуті до 2020 року, основним з них є створення системи європейського партнерства інновацій (EIPs), метою якого є генерація нових ідей і перетворення існуючої системи наявних знань в цільові рішення, що має не тільки стимулювати спільне створення інновацій і впровадження цих рішень у практику, а й прискорити поширення інноваційних ідей.

Нині підприємства агропромислового комплексу України, які займають лідируючі позиції починають використовувати системи точного землеробства, проводити супутниковий моніторинг у онлайн-режимі, використовувати GPS-навігацію, картування, безпілотники, квадрокоптери, впроваджувати мережі метеостанцій, власні науково-дослідні центри, вирощувати органічну продукцію, застосовувати сучасні програми оптимізації зрошувального землеробства (серед яких програма ET calculator і програмно-інформаційний комплекс (ПК) «Тригація»), використовувати досягнення селекції та генетики,

а також запроваджувати управлінські інновації. Але, нажаль більшість українських сільгоспвиробників поки лише стоять на порозі впровадження інновацій на що вказує індекс інноваційності (Україна у Глобальному інноваційному індексі на 56-тій сходинці) [2, с. 142].

Отже, інноваційна економічна модель розвитку розвинених країн світу та рівень її ефективності має високе мотиваційне значення для України та цінний досвід для її розвитку. Підсумовуючи вище викладене можна зазначити, що без інноваційних процесів, неспроможні відбуватися структурні трансформації аграрного сектора та динамічне економічне зростання і виведення економіки України на шлях сталого розвитку. Зарубіжний досвід, вказує що ефективній трансформації і розвитку сільського господарства України, стимулюванню аграрного підприємництва, забезпеченню здатності конкурувати на внутрішніх і зовнішніх ринках заважає катастрофічне відставання техніко-технологічного рівня від провідних світових виробників сільськогосподарської продукції. Інновації в аграрному секторі мають специфічні вимоги до інноваційного механізму (нормативно-правовій базі інноваційного розвитку, організації і управлінню, інноваційному маркетингу, розвитку інноваційної структури тощо). Складність аграрного виробництва і його особливості зумовлюють своєрідність підходів і методів управління інноваційним процесом в цій сфері, поєднання різних типів інновацій, великих інвестицій, посилення ролі держави в стимулюванні інновацій, пільгового оподаткування, доступного кредитування, страхування від надмірних специфічних ризиків галузі.

Для того, щоб здійснити структурні трансформації аграрного сектору економіки України та підвищити ефективність інновацій, необхідно: сформувати економічний механізм влиття науки в структуру агровиробництва; сформувати дієвий науково-обґрунтований підхід вибору найефективніших форм і методів інноваційної активності аграрних підприємств; розробити перспективні стратегії (підготовки інноваційних проектів, управління проектами та ризиками, персоналом, створенням, освоєнням і якістю нової техніки); запровадити ефективні методи оцінки ефективності інновацій; притримуватися філософії розвитку, що є характерною для світових виробників тощо.

Список використаних джерел

1. Дорош-Кізим М.М., Дадак О.О., Гачек Т.С.. Інновації в аграрному секторі України в контексті розвитку європейської інтеграції. *Науковий вісник Львівського національного університету ветеринарної медицини та біотехнологій імені С.З. Гжицького*. 2017, т 19, № 81. С. 123-128
2. Кириченко Н.В., Лобода О.М., Ларченко О.В. Резерви підвищення ефективності впровадження інновацій аграрними підприємствами. *Науковий журнал «Бізнес – навігатор»*. 2018. Вип.3 (46). С. 139-144.

ПРОБЛЕМИ СОЦІАЛЬНО-ТРУДОВИХ ВІДНОСИН В ЕКОНОМІЦІ УКРАЇНИ

Серйозні проблеми, що існують в даний час в економіці України, пов'язані, насамперед, з недооцінкою соціальної складової її розвитку і приниженням ролі соціально-трудоових відносин. Саме в цьому слід шукати причини таких масових і вибухонебезпечних в соціальному плані явищ, як низький рівень заробітної плати найманих працівників, поляризація доходів населення країни, низький рівень народжуваності, відтік кваліфікованої робочої сили за межі країни.

Все це, безсумнівно, є ознакою кризи, який являє собою не остаточний занепад, а вимагає рішучих і цілеспрямованих дій. Стабільність соціально-економічного становища високорозвинених країн дозволяє здійснювати необхідні перетворення поступово, з урахуванням інтересів усіх соціальних груп і попереднім формуванням механізмів соціального захисту. Природно, що про це в сучасних українських умовах доводиться тільки мріяти.

Економічні реформи в Україні просунулися досить далеко, хоча і здійснюються головним чином в умовах невирішених економіко-трудоових проблем і ще не сформованих ринкових трудоових відносин. Охарактеризуємо ситуацію яка склалася до теперішнього часу на більшості підприємств України.

1. Недиференційованість трудоових відносин на формальному рівні за високої ступеня розходжень в економічному стані підприємств. Всі зайняті, як правило, набувають однакові за формально-юридичною формою відносини зі своїм роботодавцем. При цьому дані відносини мало відрізняються по галузям і окремим підприємствам, хоча відмінності в їх економічному становищі надзвичайно великі. Наслідком цього є неминуха формалізація трудоових відносин, їх свідоме звуження обома сторонами. Однак ці усічені трудоові відносини доповнюються системою слабо формалізованих регуляторів (наприклад, звичаїв, традицій), дія яких нерідко має напівкримінальний характер (на зразок затримок зарплати).

2. Нестабільність системи управління працею і трудоових відносин. В Україні досі не завершилося формування стійкого ядра і периферії економіки, що характерно не тільки для високорозвинених, але й для багатьох країн, що розвиваються. Тому навіть на підприємствах і в галузях), які можна з великою мірою впевненості віднести до процвітаючим, надзвичайно складно побудувати стійку систему управління працею та регулювання трудоових відносин, оскільки немає впевненості в тому, що валютно-кредитна, митна, фіскальна або бюджетна політика держави найближчим часом не призведе до зміни положення.

3. Відсутність обґрунтованих детермінантів системи зайнятості та

трудових відносин. В області економіки праці її найважливішим детермінантом виступає величина мінімальної заробітної плати, яка по суті справи фіксує вимоги з боку суспільства до роботодавця. Зараз поріг цих вимог встановлено на надто низькому рівні, що сприяє, з одного боку, появі неспроможних роботодавців, а з іншого - призводить до відсутності орієнтирів при створенні та реструктуризації підприємств. В системі трудових відносин тут в першу чергу слід виділити відсутність інституту "конструктивного звільнення" (тобто прирівнювання законодавцем істотного порушення трудового договору з боку роботодавця до фактичного звільнення працівника з усіма витікаючими звідси наслідками). У силу останньої обставини все укладені трудові угоди неминуче мають формальний характер.

4. Зростання ступеня професійної, географічної та іншої мобільності населення Росії при малої мінливості системи управління працею і трудових відносин. Вона як і раніше базується на принципах переважання постійної зайнятості, фіксації рівня трудового винагороди і встановлення відносин тільки з одним роботодавцем, хоча реальна практика все частіше ставить під сумнів їх придатність до сучасної господарської діяльності.

Все це, з одного боку, перешкоджає розвитку всіх видів мобільності робочої сили, а з іншого - призводить до формалізації відносин зайнятості у частини працівників, що, в свою чергу, зводить нанівець всю систему трудових відносин на тих підприємствах, де вони працюють.

5. Відсутність нормативно закріплених форм інтрапренерства, тобто підприємництва всередині вже існуючої організації при збереженні у інтрапренерів - принаймні на початковій стадії відносин найму з організацією. Між тим дані форми мають місце не тільки в успішних, але в кризових організаціях. Відсутність нормативного регулювання цих видів діяльності призводить до їх криміналізації, розкладає трудову етику і сприяє в кінцевому рахунку припинення цього перспективного виду підприємництва.

З теоретичної точки зору першочерговим є вирішення такого принципового питання: чи повторить майбутній шлях формування системи трудових відносин в Україні досвід високорозвинутих країн Заходу, тобто всю історію їх розвитку, чи Україні вдасться перестрибнути через певні етапи їх розвитку. Відповідь на це питання неоднозначний і вимагає спеціального дослідження.

ДЕРЖАВНА ФІНАНСОВА ПІДТРИМКА РОЗВИТКУ ТЕРИТОРІЙ

Значні кроки у питаннях впровадження та реалізації принципів розвитку територій починаються на рівні міст. Проблеми обумовлені швидкими темпами урбанізації і пов'язаного з нею тиску на навколишнє середовище та соціальні відносини. Проте є можливість проектувати, запланувати і управляти способами, які екологічно вигідні, просувають технологічні інновації, а також сприяють отриманню прибутку від спільних дій, існуючих між складовими елементами складних міських систем.

До пріоритетних програмних областей сприяння сталому розвитку населених пунктів відносить: вдосконалення управління населеними пунктами, сприяння плануванню та управлінню з метою сталого землекористування, сприяння створенню комплексної інфраструктури охорони навколишнього середовища: водопостачання, санітарії, каналізації та обробки і видалення твердих відходів, сприяння створенню надійних енергетичних і транспортних систем у населених пунктах, сприяння плануванню населених пунктів і управлінню ними в районах, схильних стихійним лихам.

В Україні на державному рівні одним із перших кроків на шляху до впровадження принципів сталого розвитку стало схвалення Концепції сталого розвитку населених пунктів (постанова Верховної Ради України 24 грудня 1999 р. № 1359-XIV).

Концепція визначила сталий розвиток населених пунктів як соціально, економічно і екологічно збалансований розвиток міських і сільських поселень, спрямований на створення їх економічного потенціалу, повноцінного життєвого середовища для сучасного та наступних поколінь на основі раціонального використання ресурсів (природних, трудових, виробничих, науково-технічних, інтелектуальних тощо), технологічного переоснащення і реструктуризації підприємств, удосконалення соціальної, виробничої, транспортної, комунікаційно-інформаційної, інженерної, екологічної інфраструктури, поліпшення умов проживання, відпочинку та оздоровлення, збереження та збагачення біологічного різноманіття та культурної спадщини.

«Сталий розвиток» у розумінні як «забезпечення невиснажливого, ощадного та ефективного використання енергетичних, матеріальних, природних та інших ресурсів для задоволення потреб нинішнього покоління з урахуванням інтересів майбутніх поколінь» визначено одним із основних принципів державної регіональної політики (Державна стратегія регіонального розвитку на період до 2020 року, затверджена постановою Кабінету Міністрів України від 6 серпня 2014 р. № 385) [1].

В Україні проаналізовано стан соціально-економічного розвитку регіонів з урахуванням впливу агломераційних процесів, управління якими є однією із основних складових стратегії сталого розвитку територій. Теоретично

узагальнено нові наукові розробки у сфері проектного управління стратегією сталого розвитку територій, розвитку інноваційної діяльності підприємств та управління проектами і програмами. [2].

На розвиток територій у 2018 році з Державного бюджету планують направити близько 37,8 млрд грн. Ця сума не включає в себе освітню та медичну субвенції, додаткові дотації, субвенції і дотації соціального захисту населення. Про це повідомила радник з питань фінансування регіонального розвитку Групи радників з впровадження державної регіональної політики в Україні Програми «U-LEAD з Європою» за результатами аналізу Державного бюджету України на 2018 рік у частині державної підтримки розвитку територій. Експерт надала перелік відповідних напрямків та програм, на фінансування яких у 2018 році виділятимуться кошти з державного бюджету:

Найбільшим розпорядником державних коштів на поліпшення територій є Укравтодор, якому виділено 11,5 млрд. грн., або 30,42 % субвенції з державного бюджету місцевим бюджетам на фінансове забезпечення будівництва, реконструкції, ремонту і утримання автомобільних доріг загального користування місцевого значення, вулиць і доріг комунальної власності у населених пунктах

Головному розпоряднику коштів, Мінагропрому, виділено більше 6,5 млрд. грн., а саме; на державну підтримку галузі тваринництва – 4 млрд. грн.; на фінансову підтримку розвитку фермерських господарств та сільськогосподарських товаровиробників, заходів в агропромисловому комплексі шляхом здешевлення кредитів, відповідно, – 1 млрд. грн.; 945 млн. грн. та 66 млн. грн. Державна підтримка розвитку хмелярства, закладення молодих садів, виноградників та ягідників і нагляд за ними буде становити 300 млн. грн. На підвищення кваліфікації фахівців агропромислового комплексу виділяється 21,5 млн. грн.

На частку ДФРР припадає 15,87 % фінансової підтримки територій, або в абсолютному значенні – 6 млрд. грн.. Субвенції на здійснення заходів щодо соціально-економічного розвитку окремих територій становитимуть 5 млрд. грн.. Субвенції з державного бюджету місцевим бюджетам на формування інфраструктури об'єднаних територіальних громад виділяється 1,9 млрд. грн. та на реалізацію проектів в рамках Надзвичайної кредитної програми для відновлення України – 1,5 млрд. грн.

Міністерству регіонального розвитку виділяється більше 4 млрд. грн., а саме на фонд енергоефективності - 1,6 млрд. грн.; на підтримку регіональної політики – 449,5 млн. грн.; на будівництво футбольних полів зі штучним покриттям в регіонах України – 370; на реалізацію Загальнодержавної цільової програми «Питна вода України» – 200; на державна підтримку будівництва (придбання) доступного житла – 100; на впровадження та координацію заходів проекту розвитку міської інфраструктури, заходів в секторі централізованого теплопостачання України, надзвичайної кредитної програми для України, програми розвитку муніципальної інфраструктури України та заходів з відновлення сходу України – 88,9; на реалізацію надзвичайної кредитної програми для відновлення України – 50 та на фінансову підтримку Державного

фонду сприяння молодіжному житловому будівництву – 6,85 млн. грн.

Субвенція на реалізацію заходів, спрямованих на розвиток системи охорони здоров'я у сільській місцевості – 1 млрд. грн.

Державна підтримка заходів, спрямованих на зменшення обсягів викидів (збільшення абсорбції) парникових газів, у тому числі на утеплення приміщень закладів соціального забезпечення, розвиток міжнародного співробітництва з питань зміни клімату – 1 млрд. грн.

Реалізація Державної цільової економічної програми енергоефективності – 400 млн. грн. (ГРК - Державне агентство з енергоефективності та енергозбереження України).

Субвенція з державного бюджету місцевим бюджетам на будівництво/реконструкцію палаців спорту - 150 млн. грн. (Мінмолодьспорт). Першочергове забезпечення сільських населених пунктів централізованим водопостачанням – 125 млн. грн.

Субвенція з державного бюджету місцевим бюджетам на здійснення заходів щодо підтримки територій, що зазнали негативного впливу внаслідок збройного конфлікту на сході України – 34 млн. грн.

За бюджетною програмою «Загальнодержавні заходи у сферах культури та мистецтв, охорони культурної спадщини, вивезення, ввезення і повернення культурних цінностей, державної мовної політики, міжнаціональних відносин, релігії та захисту прав національних меншин» на підтримку та розвиток петриківського розпису передбачено 5 млн. грн. та на розвиток української пісні – 15 млн. грн. [3].

Головною метою сталого розвитку території є забезпечення накопичення його ресурсних можливостей для проведення розширеного відтворення і підвищення рівня добробуту населення. Реалізація поставленої мети здійснюється за рахунок: – підвищення ефективності управління власною ресурсною базою:

- збереження якісних параметрів функціонування економічної системи регіону;

- формування здатності економічної системи регіону протистояти негативному впливу зовнішніх і внутрішніх факторів;

- забезпечення соціальної справедливості та довготривалого зростання добробуту населення регіону;

- зниження рівня ризикованості в регіональному розвитку і формування запасу фінансової міцності економічної системи регіону [4].

Список використаних джерел

1. <http://www.zhiva-planeta.org.ua/diyalnist/staluy-rozvytok/stalyy-rozvytok-naselenykh-punktiv.html>

2. Проектне управління стратегією сталого розвитку територій: монографія / за заг. ред. В. М. Бабаєва; Харків. нац. ун-т міськ. госп-ва ім. О. М. Бекетова. – Харків : ХНУМГ ім. О. М. Бекетова, 2017. – 194 с

3. <http://decentralization.gov.ua/news/8058>

4. <http://www.kbuapa.kharkov.ua/e-book/tpdu/2014-1/doc/3/02.pdf>

Ковтун В.М.- здобувач першого (бакалаврського) рівня вищої освіти
Петрова О.О. – к.е.н., доцент
Державний вищий навчальний й заклад
«Херсонський державний аграрний університет», м. Херсон, Україна

НОВОВВЕДЕННЯ ДЕРЖАВНИХ БУДІВЕЛЬНИХ НОРМ

Оновлені ДБН були розроблені ДП «ДерждорНДІ» на заміну аналогічних ДБН 2001 року. Як повідомляв УНІАН, Міністерство регіонального розвитку, будівництва та житлово-комунального господарства України переглянуло 13 державних будівельних норм, а з початку 2018 року - 10. Також міністерство планує до кінця цього року переглянути ще 16 ДБН. Державні будівельні норми (ДБН) - обов'язкові для виконання нормативні документи, що використовуються при проектуванні нових і реконструкції існуючих будівель, кварталів, мікрорайонів відповідності з їх призначенням [1].

У 2017 році були чинними понад 180 будівельних норм, з них: 109 працюючих державних будівельних норм, інші — галузеві будівельні норми та СНиП. З них – 25% потребували перегляду. Ця робота проводилася Мінрегіоном спільно з профільними науковими інституціями, міжнародними партнерами та експертами: BRDO та IDLO, РПП, громадською ініціативою «Разом проти корупції», а також громадським сектором та професійним середовищем – архітекторами та проектувальниками. У 2017 році Мінрегіон затвердив 13 ДБН. 2018 року заплановано перегляд 22 ДБН, наступного року – ще 30.

Серед основних нововведень — можливість розміщення у житлових будинках вбудованих дитсадків, введення нових термінів «Блакитна лінія» (обмеження висоти забудови на генеральному плані), «Зелена лінія» (обмеження забудови для збереження зелених територій), вимоги до створення інклюзивного навчального простору та безбар'єрного простору, можливість відкритого навчального простору — різноманітні варіанти організації навчання тощо. Впровадження нових ДБН дадуть нову якість комфортного середовища безпосередньо для проживання громадян.

Окреслено інші зміни, які будуть впроваджені в містобудуванні з появою нових ДБН. При розробці генеральних планів кожне місто зобов'язане буде затверджувати таке поняття, як «блакитна лінія», ведення обмежень процентності забудови в залежності від її поверховості. Це стосується переважно нових територій. При 4-поверховій етажності, площа забудови може становити 45%, вище 11 – не більше 30%. Таким чином, встановлюються умови для проектування пожежних заїздів до будинків, об'їзних доріг, дитячих майданчиків тощо.

Також серед інших нововведень – встановлення граничних меж максимально щільної забудови, забезпечено захист пасажирів від можливого наїзду маршрутного транспорту, чітко прописані обов'язкові вимоги до проїзду до будівель пожежних машин і доступу пожежників до приміщень,

забезпечення безпечного перетину проїзної частини з двома смугами шляхом влаштування острівців безпеки.

В 2018 році міністерство змінює 13 будівельних норм, з них чотири основних - про планування і забудову територій; про дошкільні установи; про вулиці і дороги; а також про освітні установи, а саме:

ДБН В.2.2-4:201Х «Будинки і споруди. Заклади дошкільної освіти (на заміну);

ДБН В.2.2-4-97 «Будинки та споруди дитячих дошкільних закладів»);

ДБН В.2.2-3:201Х «Будинки і споруди. Заклади освіти» (на заміну ДБН В.2.2-3-97;

ДБН В.2.3-5:20ХХ «Вулиці та дороги населених пунктів» (на заміну ДБН В.2.3-5-2001 «Споруди транспорту. Вулиці та дороги населених пунктів»).

Найважливіший – ДБН Б.2.2-12:2018 «Планування і забудова територій», який має замінити 6 різних НПА (на заміну ДБН 360-92 «Містобудування. Планування і забудова міських і сільських поселень», ДБН Б.2.4-1-94 «Планування і забудова сільських поселень», ДБН Б.2.4-3-95 «Генеральні плани сільськогосподарських підприємств», ДБН Б.2.4-4-97 «Планування та забудова малих сільськогосподарських підприємств та селянських (фермерських) господарств», ДБН Б.1-2-95 «Склад, зміст, порядок розроблення, погодження і затвердження комплексних схем транспорту для міст України», СНиП П-89-80 «Генеральные планы промышленных предприятий»).

Мінрегіонбуд прописав випадки, за яких проектувальники або архітектори мають оновити документацію відповідно до нових будівельних норм або можуть її використовувати в існуючому вигляді.

Розроблені і затверджені до 1 вересня 2018 року проекти будівництва коригуванню у зв'язку з прийняттям нових ДБН не підлягають. Винятком є лише випадки, коли іншими новими ДБН передбачається підвищення вимог безпеки, надійності, електро-, вибухо- та пожежобезпечності, енергоефективності або доступності для людей з інвалідністю та інших маломобільних груп населення. Однак цей випадок не стосується об'єктів, будівництво яких здійснюється у строки, визначені проектною документацією.

У міністерстві пояснили, що після вступу в дію нових ДБН щодо містобудування з 1 вересня у багатьох виникли питання щодо необхідності коригування вже існуючої містобудівної і проектної документації. Проектувальники або архітектори мають оновити документацію відповідно до нових норм або можуть її використовувати в існуючому вигляді. Нові норми є обов'язковими до виконання, і будь-які їх порушення є неприпустимими.

Згідно з роз'ясненнями Мінрегіону, використання містобудівної документації, затвердженої до 1 вересня 2018 року, допускається у частині, що не суперечить нормам нових ДБН "Планування і забудова територій". При цьому надання містобудівних умов і обмежень та внесення змін до них має здійснюватися з урахуванням уже нових ДБН.

У нових ДБН міститься понад 50 принципово якісних змін для покращення якості життя людей, зокрема введено:

- обмеження висотності забудови у містах - нове поняття "блакитні лінії";

- обмеження забудови у зелених зонах - нове поняття "зелені лінії", які визначають межі ландшафтних та рекреаційних територій, на яких заборонено будівництво;

- обмеження щільності забудови, яке забороняє її підвищення у кілька разів;

- обов'язкове будівництво дитячих садків і шкіл у житловій забудові, збільшення майданчиків для відпочинку та спорту;

- обов'язкове забезпечення безбар'єрного доступу та інші важливі зміни.

ДБН "Планування і забудова територій" були розроблені на заміну попередніх будівельних норм, що регулюють містобудування, які діяли ще з 1992 року. За останній рік роботи над новими нормами було проведено понад 80 відкритих круглих столів, де за участю експертів галузі, архітекторів, будівельників, представників місцевих органів влади, понад 70 громадських організацій і активістів обговорювали ключові питання майбутнього документа.

Державні будівельні норми - обов'язкові до виконання нормативні акти, які використовуються під час проектування нових та реконструкції існуючих будівель, кварталів, мікрорайонів відповідно до їх призначення [2].

Нові державні будівельні норми щодо містобудування, шкіл і вулиць, опубліковані Міністерством регіонального розвитку, будівництва та житлово-комунального господарства, набрали чинності з 1 вересня 2018 року. Про це повідомила прес-служба Мінрегіонбуду.

Нові правила запроваджують "блакитні лінії", що обмежують висотність забудови, "зелені лінії", що регулюють будівництво в зелених зонах, "жовті лінії", які обмежують висоту будівель біля основних доріг і магістралей в населених пунктах особливої важливості для безпечної евакуації.

Будівельні норми обмежують щільність і поверховість забудови - в містах з населенням до 50 тис. осіб. не може бути вище трьох поверхів, в більших (100-150 тис. осіб) – тільки 9-поверхівки, і лише в мегаполісах – будинки висотою понад 20 поверхів.

Максимальна щільність забудови: для 4-поверхових будинків це 45% площі кожного гектара, для 5-8-поверхових – 40%, для 12-25-поверхових висоток – не більше 30%. Цей захід дозволить обмежити щільність населення на 1 га до 450 осіб. з можливістю підвищити її на 20% (до 540 осіб), якщо в 500 метрах є ліс або парк, великі магазини.

Нові норми забороняють проектувати парковки на тротуарах і дорогах. Заборонять розміщувати паркінги на території житлових комплексів. Альтернатива – підземні гаражі або відкриті майданчики за 300-500 м від розташування будинку. Стануть обов'язковими "острівці безпеки" на дорогах і захисні огороження на зупинках громадського транспорту.

Будівельні норми щодо шкіл збільшують площу класу на одного учня, передбачають обов'язкове облаштування інклюзивного простору і впровадження енергоефективних заходів [3].

Список використаних джерел

1. <https://economics.unian.ua/realestate/10249641-novi-budivelni-normi-zabezpechat-komfortne-seredovishche-dlya-ukrajinciv-groysman.html>
2. <https://www.epravda.com.ua/news/2018/09/20/640780/>
3. <https://ukr.segodnya.ua/economics/realty/menshe-etazhey-i-parkovok-stalo-izvestno-kogda-vstupyat-v-silu-novye-stroitelnye-normy-1143863.html>

Viktoriia Krykunova

PhD, Economics, Associate Professor

Kherson State Agrarian University, Kherson, Ukraine

TRENDS OF LIFELONG LEARNING AND CONTINUING EDUCATION

Lifelong education covers formal, non-formal and informal patterns of learning throughout the life cycle of an individual for the conscious and continuous enhancement of the quality of life, his own and that of society.

Now it isn't enough to obtain a degree and to stop education for the rest of life. Technological changes and uncertainty of business environment "cause trouble" for both skilled and unskilled workers. Those with a better education are still more likely to find work, but there is now a fair chance that it will be unenjoyable. Those who never made it to college face being squeezed out of the workforce altogether. Nevertheless, the unemployment rate steadily drops as you go up the educational ladder.

A key to the twenty-first century, learning throughout life will be essential, for adapting to the evolving requirements of the labour market and for better mastery of the changing timeframes and rhythms of individual existence. New requirements are modifying the demand for educational services, diversifying them and stimulating new approaches and forms. A number of lifelong learning market trends have emerged over the past several years that continue to impact the market for continuing education, professional development, and other forms of lifelong learning:

1. Microlearning is a holistic approach for skill based learning and education which deals with relatively small learning units. It involves short-term-focused strategies especially designed for skill based understanding/learning/education. Microlearning experiences may last anywhere from a few seconds – the time it might take to answer a quiz question, for example – to 15 to 20 minutes – the time it might take to watch a video, for example. It's focused, offering just the right amount of information necessary to help a learner achieve a specific, actionable objective.

2. Virtual Conferences. Place-based conferences aren't likely to go away, but

virtual conferences are too attractive from a cost, convenience, and logistics standpoint not to grow dramatically.

3. Flipped Classroom. The idea of the “flipped” classroom is that core content can be reviewed and digested outside of the classroom. Class time (or Webinar time, or conference session time) can then be used for deeper discussion, collaborative learning, etc.

4. Social Learning. People are employing a range of social connections and tools to support their learning without even thinking about it. Organizations increasingly have to think about how they can maintain a meaningful presence within their customers or members’ personal learning networks (PLNs).

5. MOOCs. Some form of “massive” open online courses seems almost bound to be a permanent part of the educational landscape. For many associations, MOOCs may represent both a way to effectively serve their broader market and to attract new members.

6. Open Education. Open education is education without academic admission requirements and is typically offered online. Open education broadens access to the learning and training traditionally offered through formal education systems. The qualifier “open” refers to the elimination of barriers that can preclude both opportunities and recognition for participation in institution-based learning. “Open” means allowing for changing content, adding to it, and re-distributing.

7. Content Marketing. The whole idea behind content marketing is that you give away valuable content in order to attract prospects to paid offerings. Content marketing is a strategic marketing approach focused on creating and distributing valuable, relevant, and consistent content to attract and retain a clearly defined audience – and, ultimately, to drive profitable customer action.

8. Alternative Credentialing. Degrees have traditionally been the standard of higher educations and certification the standard of continuing education. Certificates, however, are playing a larger and larger role, and with the emergence of standards-based certificate programs, the growth can be expected to continue.

9. Self-Publishing tools (WordPress, CreateSpace, YouTube, Twitter, iTunes) create new tremendous opportunities for entrepreneurial subject matter experts, ambitious curators, and pretty much anyone else interested in teaching and facilitating learning. They also lay the groundwork for the Market Maker business model.

10. Big Data. Collectively people are creating a huge amount of data in the InterWeb each day. On one end of the spectrum, organizations are increasingly in a position to mine that data and find out more about what is popular, what might be coming next, and perhaps most important, what is actually having impact. On the individual learner side, tools that help you manipulate, navigate, and focus the data will lead to increasingly targeted, high value learning experiences.

Many of the trends already noted have created an environment in which learners have a huge number of options when it comes to engaging in lifelong learning.

References

1. Cobb J. 12 Trends (Still) Disrupting the Market for Lifelong Learning and Continuing Education / March 20, 2018 URL:

<https://www.leadinglearning.com/episode-126-lifelong-learning-market-trends/>
04.10.2018

2. Learning and Earning. Special Report on Lifelong Education // *The Economist*. January 14th 2017. URL: <https://www.economist.com/special-report/2017/01/12/lifelong-learning-is-becoming-an-economic-imperative> 05.04.2018

3. Medel-Añonuevo C., Ohsako T., Mauch W. Revisiting Lifelong Learning for the 21st Century / UNESCO Institute for Education. URL: <http://unesdoc.unesco.org/images/0012/001276/127667e.pdf> 04.10.2018

4. 10 trends transforming education as we know it URL: http://ec.europa.eu/epsc/sites/epsc/files/epsc_-_10_trends_transforming_education_as_we_know_it.pdf
02.10.2018

Ларіна Л.О.

здобувач другого (магістерського) рівня вищої освіти

Науковий керівник: Руснак А.В. – д.е.н., доцент

Херсонська філія Національного університету кораблебудування

імені адмірала Макарова, м. Херсон, Україна

СУТНІСТЬ ТА КЛАСИФІКАЦІЯ ПЕРСОНАЛУ ПІДПРИЄМСТВА

Найбільш важливим елементом продуктивних сил і головним джерелом економіки є люди, тобто їхня майстерність, освіта, підготовка, мотивація діяльності. Існує безпосередня залежність конкурентоспроможності економіки, рівня добробуту населення від якості трудового потенціалу персоналу підприємств та організацій даної країни.

Персонал підприємства формується та змінюється під впливом внутрішніх (характер продукції, технології та організації виробництва) і зовнішніх (демографічні процеси, юридичні та моральні норми суспільства, характер ринку праці тощо) факторів. Вплив останніх конкретизується в таких параметрах макроекономічного характеру: кількість активного (працездатного) населення, загальноосвітній його рівень, пропонування робочої сили, рівень зайнятості, потенційний резерв робочої сили. У свою чергу, ці характеристики зумовлюють кількісні та якісні параметри трудових ресурсів.

Трудові ресурси – це частина працездатного населення, що за своїми віковими, фізичними, освітніми даними відповідає певній сфері діяльності. Слід відрізнити трудові ресурси реальні (ті люди, які вже працюють) та потенційні (ті, що колись можуть бути залучені до конкретної праці).

Для характеристики всієї сукупності працівників підприємства застосовуються терміни – персонал, кадри, трудовий колектив.

Персонал підприємства – це сукупність постійних працівників, що отримали необхідну професійну підготовку та (або) мають досвід практичної діяльності. Окрім постійних працівників, у діяльності підприємства можуть

брати участь інші працездатні особи на підставі тимчасового трудового договору (контракту) [1].

З огляду на те, що багато підприємств поза основною діяльністю виконують функції, які не відповідають головному їхньому призначенню, усіх працівників підрозділяють на дві групи: персонал основної діяльності та персонал неосновної діяльності. Зокрема у промисловості до першої групи – промислово-виробничого персоналу – відносять працівників основних, допоміжних та обслуговуючих виробництв, науково-дослідних підрозділів та лабораторій, заводоуправління, складів, охорони – тобто всіх зайнятих у виробництві або його безпосередньому обслуговуванні. До групи непромислового персоналу входять працівники структур, які хоч і перебувають на балансі підприємства, але не зв'язані безпосередньо з процесами промислового виробництва: житлово-комунальне господарство, дитячі садки та ясла, амбулаторії, навчальні заклади тощо.

Такий розподіл персоналу підприємства на дві групи необхідний для розрахунків заробітної плати, узгодження трудових показників з вимірниками результатів виробничої діяльності (для визначення продуктивності праці береться, як правило, чисельність тільки промислово-виробничого персоналу). Водночас поширення процесів інтеграції промислових систем з банківськими, комерційними та іншими господарськими структурами робить таке групування персоналу все умовнішим. Згідно з характером функцій, що виконуються, персонал підприємства поділяється здебільшого на чотири категорії: керівники, спеціалісти, службовці, робітники [2].

Керівники – це працівники, що займають посади керівників підприємств та їхніх структурних підрозділів. До них належать директори (генеральні директори), начальники, завідувачі, керуючі, виконроби, майстри на підприємствах, у структурних одиницях та підрозділах; головні спеціалісти (головний бухгалтер, головний інженер, головний механік тощо), а також заступники перелічених керівників.

Спеціалістами вважаються працівники, що виконують спеціальні інженерно-технічні, економічні та інші роботи: інженери, економісти, бухгалтери, нормувальники, адміністратори, юрисконсульти, соціологи тощо.

До службовців належать працівники, що здійснюють підготовку та оформлення документації, облік та контроль, господарське обслуговування (тобто виконують суто технічну роботу), зокрема – діловоди, обліковці, архіваріуси, агенти, креслярі, секретарі-друкарки, стенографісти тощо.

Робітники - це персонал, безпосередньо зайнятий у процесі створення матеріальних цінностей, а також зайнятий ремонтом, переміщенням вантажів, перевезенням пасажирів, наданням матеріальних послуг та ін. Окрім того, до складу робітників включають двірників, прибиральниць, охоронців, кур'єрів, гардеробників.

В аналітичних цілях усіх робітників можна поділити на основних - тих, що безпосередньо беруть участь у процесі створення продукції, та допоміжних – тих, які виконують функції обслуговування основного виробництва. Поступово, з розвитком виробництва, його механізації та автоматизації чіткі

межі між основними та допоміжними робітниками зникають, а роль останніх (зокрема наладчиків, механіків) зростає.

Важливим напрямом класифікації персоналу підприємства є його розподіл за професіями та спеціальностями.

Професія – це вид трудової діяльності, здійснення якої потребує відповідного комплексу спеціальних знань та практичних навичок. Спеціальність – це більш-менш вузький різновид трудової діяльності в межах професії.

Професійний склад персоналу підприємства залежить від специфіки діяльності, характеру продукції чи послуг, що надаються, від рівня технічного розвитку. Кожна галузь має властиві лише їй професії та спеціальності. Водночас існують загальні (наскрізні) професії робітників та службовців [3].

Класифікація працівників за кваліфікаційним рівнем базується на їхніх можливостях виконувати роботи відповідної складності.

Кваліфікація – це сукупність спеціальних знань та практичних навичок, що визначають ступінь підготовленості працівника до виконання професійних функцій відповідної складності.

Рівень кваліфікації керівників, спеціалістів та службовців характеризується рівнем освіти, досвідом роботи на тій чи іншій посаді. Вирізняють спеціалістів найвищої кваліфікації (працівники, що мають наукові ступені та звання), спеціалістів вищої кваліфікації (працівники з вищою спеціальною освітою та значним практичним досвідом), спеціалістів середньої кваліфікації (працівники із середньою спеціальною освітою та певним практичним досвідом), спеціалістів-практиків (працівники, що займають відповідні посади, наприклад, інженерні та економічні, але не мають спеціальної освіти).

За рівнем кваліфікації робітників поділяють на чотири групи: висококваліфіковані, кваліфіковані, малокваліфіковані й некваліфіковані.

Для ефективного управління важлива не проста констатація чисельності (або її динаміки) окремих категорій працівників, а вивчення співвідношення між ними. Це дає змогу не тільки виявити вплив фактора персоналу на кінцеві результати діяльності підприємства, а й встановити найсуттєвіші структурні зміни, їхні рушійні сили, тенденції і на цій підставі формувати реальну стратегію щодо розвитку трудових ресурсів.

Список використаних джерел

1. Система управління персоналом. *Front management : передове управління*. URL: <http://www.frontmanagement.org/fomant-2265.html> (дата звернення 11.09.2018).
2. Бойчик І.М. Економіка підприємства: підручник. К.: Кондор–Видавництво. 2016. 378 с.
3. Якубів Р.Д. Класифікація персоналу підприємства: управлінський підхід. *Інноваційна економіка*. 2014. Вип. 3'2014[52]. С. 131-136.

*Левченко Ю.А. - здобувач вищої освіти другого «магістерського» рівня
Державний вищий навчальний заклад
«Херсонський державний аграрний університет», м. Херсон, Україна*

УДОСКОНАЛЕННЯ ОРГАНІЗАЦІЇ ПРАЦІ НА АГРАРНИХ ПІДПРИЄМСТВАХ

Сьогодні одним із головних завдань національних підприємств є вирішення проблем та пошук оптимальних рішень стосовно ефективного функціонування аграрного господарства. Важливим фактором, який впливає на виробництво є кваліфіковані кадри підприємства. Якщо персонал зацікавлений у праці та її результатах, працівники найкращим чином використовують знання, кваліфікацію, досвід, свій робочий час, ефективно застосовують технічні засоби, ощадливо витрачають матеріальні ресурси, проявляють творчу ініціативу, беруть активну участь у різних новаціях підприємства. Але специфіка праці в аграрному секторі виробництва полягає в тому, що фонд оплати праці працівників прямо залежить від отриманих доходів підприємства на які впливає погодно-кліматичні умови, родючість землі, сорти насіння, тобто ті фактори які не залежать від людини. Все це необхідно враховувати при застосуванні відповідних форм і систем стимулювання та оплати праці.

Одним із пріоритетних напрямів підвищення ефективності аграрного підприємства повинно бути вирішення питання, пов'язаного із реформуванням оплати праці – основного чинника мотивації високоефективної праці. Наявність різних форм власності та господарювання в аграрному секторі, специфіка сільськогосподарської праці вимагають особливих підходів до організації оплати праці в сільськогосподарських підприємствах.

Вивчення стану, тенденцій розвитку системи матеріального стимулювання праці, виявлення проблем та розробка пропозицій з обґрунтуванням заходів щодо їх реалізації стало одним із актуальних завдань економічної науки. Пріоритетним завданням і науки, і практики в період переходу від кризового стану до позитивного розвитку аграрного сектора економіки країни стала розробка заходів щодо науково-обґрунтованого вирішення проблеми матеріального стимулювання праці.

За останні роки склалася така тенденція, що рівень заробітної плати в сільському господарстві є нижчим порівняно з іншими галузями народного господарства, а це призводить до трудової міграції, безробіття, поглиблення демографічної кризи на селі, оскільки заробітна плата неспроможна забезпечити працівникам сільськогосподарських підприємств умови для нормальної життєдіяльності, сприяти підвищенню продуктивності праці й зацікавленості у результатах виробничої діяльності.

Тому виникає необхідність в правильній та ефективній мотивації та стимулюванні праці сільськогосподарського персоналу. Стимулювання праці - це матеріальна основа мотивації персоналу, що представляє собою

комплекс заходів, що застосовуються з боку суб'єкта управління для підвищення ефективності праці працівників.

Основна функція стимулювання - економічна, що виражається в тому, що стимулювання праці сприяє підвищенню ефективності виробництва, через збільшення продуктивності праці працівника і якості виробленої ними продукції.

Стимул - це зовнішній вплив на працівника, з боку керівництва з метою спонукання його до ефективної діяльності. Стимул можна охарактеризувати з двох позицій. З боку адміністрації підприємства, він є інструментом досягнення мети (підвищення продуктивності праці працівників, якості виконуваної ними роботи тощо.), З боку працівника стимул є можливістю отримання додаткових благ (позитивний стимул) або можливістю їх втрати (негативний стимул). У зв'язку з цим можна виділити позитивне стимулювання (можливість отримання бонусу або премії) та негативне стимулювання (можливість втрати роботи, або сплата штрафу або пені).

Коли стимули проходять через психологію і свідомість людей та усвідомлюються ними, вони стають внутрішніми спонукальними причинами або мотивами поведінки працівника. Мотиви - це усвідомлені стимули. Стимул і мотив не завжди узгоджуються між собою. Це дві системи впливу на працівника, спонукання його до певних дій, що підвищує ефективність праці.

Мотивація або мотиваційна політика - це стратегічна лінія, спрямована на досягнення глобальних цілей, що стоять перед працівником і поєднуються з цілями підприємства.

Стимулювання, з точки зору керівництва є тактикою вирішення проблеми, що задовольняє певні потреби працівника (в більшості випадків - матеріальні) і що дозволяє йому більш ефективно працювати.

Мотивація і стимулювання як методи управління працею протилежні за спрямованістю: перше направлено на зміну існуючого стану; друге - на його закріплення, але при цьому вони взаємно доповнюють один одного.

У структурі мотиваційного механізму вагома роль належить соціальним факторам. Занепад соціальної інфраструктури села, системи соціального забезпечення працівників, демографічна криза на селі, наростання безробіття, низький рівень підготовки і перепідготовки кадрів, зниження доходів сільського населення стали головними причинами падіння інтересу до трудової діяльності в сільськогосподарських підприємствах та проживання в сільській місцевості загалом. Покращання цих параметрів та виховання найкращих фізичних і розумових здібностей працівників, безумовно, є одним з важливих мотивів праці.

Ще одним із чинників, який впливає на трудову діяльність зайнятих сільськогосподарського підприємства, є соціальнопсихологічна атмосфера, тобто можливість одержати і побачити результати своєї праці; відчуття значущості й необхідності на роботі; делегування з боку керівника професійних завдань; стратегія фірми. Мотивація особистості (працівника) до ефективної праці характеризується направленістю на досягнення певної

цілі, що виражає необхідність здійснення дій, які дозволяють її досягти. Однією з причин, що зумовлює недосконалість мотиваційного механізму аграрної праці, є відсутність безпосереднього зв'язку між рівнем доходів працівників сільськогосподарських підприємств та показниками продуктивності їх праці. Разом із матеріальною зацікавленістю працівників велике значення має самоповага, незалежність у роботі, повніше використання своїх здібностей. Формування мотивації працівників сільськогосподарських підприємств і підвищення їх якісної структури має ґрунтуватися на оздоровленні демографічної ситуації в сільській місцевості, яка може бути досягнута шляхом регулювання міграційного руху сільського населення, підвищення народжуваності, зниження смертності, зростання доходів населення. Всі системи мотиваційного механізму, знаходячись в органічному взаємозв'язку один з одним і утворюючи тим самим певну цілісність, забезпечують за рахунок цього чітку орієнтацію зусиль менеджменту та спеціалістів на досягнення високих кінцевих результатів роботи, практичну реалізацію стратегії розвитку будь-якого аграрного підприємства.

Отже, розвиток аграрних підприємств полягає у розробленні стимулів і підвищення мотивів для працівників. Мотиваційний механізм трудової діяльності в аграрних підприємствах України має значні інноваційні резерви та потенціал розвитку. Тому для його покращення необхідно реалізувати такі основні концептуальні засади як: встановлення високих заробітних плат для працівників, які задіяні безпосередньо на виробництві; забезпечення інноваційними засобами праці для персоналу; забезпечення сприятливого внутрішнього та зовнішнього середовища для професійного зростання та самореалізації працівників.

Список використаних джерел

1. Єпішев О. С. Особливості організації та оплати праці в аграрному секторі виробництва. *Науковий вісник Полтавського університету економіки і торгівлі*. № 4 (49). 2011. с. 268-272. веб-сайт URL:
2. Шовкун В.А. Організація праці: теоретичні та інституційні аспекти. *Збірник наукових праць ВНАУ*. № 1. 2011. с. 150-157.
3. Олійник Т. Г. Мотивація як спосіб підвищення продуктивності праці на аграрних підприємствах. *Ефективна економіка*. №3, 2018. веб-сайт URL: <http://www.economy.nayka.com.ua> (дата звернення 05.11.2018)
4. Жибак М. М., Літвінов В. І. Стан та шляхи удосконалення мотивації праці в аграрних підприємствах. *Агросвіт*. № 5. 2017. с. 10-14 (дата звернення 05.11.2018)

*Лейбенко В.Т., Трубач О.Г. -здобувачі другого (магістерського)
рівня вищої освіти
Науковий керівник: Ломоносов А.В. - д.е.н., професор
Херсонська філія Національного університету кораблебудування
імені адмірала Макарова, м. Херсон, Україна*

РЕФОРМА СИСТЕМИ ОХОРОНИ ЗДОРОВ'Я В УКРАЇНІ

Найпріоритетнішим завданням будь-якої держави та її системи охорони здоров'я за будь-яких умов є забезпечення належного рівня здоров'я населення, це зазначається в стратегічних документах міжнародного, європейського та національного рівнів. Перед системою охорони здоров'я стоять цілі та завдання, які спрямовані на збереження та зміцнення здоров'я, забезпечення населення доступною й якісною медичною допомогою відповідно до рівня технологічного розвитку, реальних потреб і згідно з дотриманням принципів рівності та справедливості.

Система охорони здоров'я в Україні – це комплексна галузь, яка має базуватися на принципах ефективної взаємодії багатьох центральних органів влади на рівні Міністерств охорони здоров'я, фінансів, економіки, праці та соціальної політики, освіти і науки, з питань надзвичайних ситуацій та інших міністерств та відомств. На жаль, сьогодні фінансування охорони здоров'я не лише не покращується, а повільно загрузає все глибше і глибше в тенета заборгованості та фінансової кризи [3].

У сфері охорони здоров'я уряд переслідує три фундаментальні цілі:

- 1.Забезпечення рівного і справедливого доступу до медичних послуг.
- 2.Забезпечення мікроекономічної ефективності.
- 3.Макроекономічний контроль за видатками в сфері охорони здоров'я.

Світова практика характеризується значним розмаїттям форм і напрямів фінансових потоків, ступенями участі в їх розподілі держави та громадських інститутів. Різні країни застосовують різні підходи до системи охорони здоров'я: одні в цьому питанні повністю покладаються на державу, інші – на приватні страхові компанії, треті – вибирають середній варіант. На сьогоднішній день можна виокремити наступні національні системи охорони здоров'я в світі [6]:

- державна система У.Беверіджа(Великобританія, Данія, Ірландія);
- страхова система О.Бісмарка (Франція, Австрія, Бельгія, Німеччина);
- приватна система (Сполучені Штати Америки, Філіпіни, Швейцарія).

Система охорони здоров'я за роки незалежності України залишалась однією з небагатьох нереформованих сфер життя українців. Вона працює за власними неписаними правилами. Неформальні платежі часто є невід'ємним елементом системи, який допомагає їй вижити. З однієї сторони, вони дозволяють пацієнту розраховувати на більшу доступність якісної медичної допомоги, однак, не гарантують цього. З іншої сторони, медичні працівники можуть одержати додатковий дохід до своєї низької заробітної плати. Саме тому питання початку реформування системи охорони здоров'я було

питанням часу. Метою реформи є поліпшення здоров'я населення, забезпечення рівного й справедливого доступу усіх громадян до медичних послуг належної якості. Реформа системи охорони здоров'я в Україні спрямована на принцип бюджетного фінансування за національною системою охорони здоров'я У.Беверіджа, що функціонує у великій Британії, де пацієнти лікуються на безоплатній основі, між надавачами медичних послуг організується конкуренція за бюджетні кошти [4].

На першому етапі реформи в Україні виокремлено первинну ланку медичної допомоги, що за новою моделлю надається центрами первинної медико-санітарної допомоги (ЦПМСД) із мережею 162 лікарські амбулаторії і 346 ФАПів. На сьогодні в Херсонській області діє потужна мережа закладів охорони здоров'я, що налічує 88 закладів і установ, в тому числі 26 центрів первинної медико-санітарної допомоги, 18 центральних районних лікарень, 1 центральна міська та 3 міські лікарні, 5 спеціалізованих поліклінік, 5 диспансерів, 9 обласних лікарень, обласний територіальний центр екстреної медичної допомоги та медицини катастроф (ОТЦЕМД та МК) та інші заклади [7]. Структуру Служби екстреної (швидкої) медичної допомоги ОТЦЕМД Херсонської області складають 10 станцій Е(Ш)МД, у складі яких – 14 підстанцій Е(Ш)МД та 19 пунктів постійного базування бригад Е(Ш)МД [8]. Центри первинної медико-санітарної допомоги відповідають за надання базової допомоги, яка надається пацієнту при першому зверненні до лікаря і яка визначена пріоритетом в реформуванні системи охорони здоров'я України. ПМСД за світовою практикою означає первинну турботу про здоров'я пацієнтів, а не просто лікування хворих. Нова модель системи охорони здоров'я ґрунтується на наданні допомоги лікарем загальної практики – сімейної медицини. Сімейний лікар – лікар, який знає все про здоров'я всієї родини, який знайомий з її стилем життя.

Згідно з Законом України «Про екстрену медичну допомогу» реформа екстреної медичної допомоги має не тільки оптимізувати роботу швидкої, а й допомогти розвантажити медиків від «несерйозних» пацієнтів та необґрунтованих викликів. Йдеться про значне звуження переліку підстав для виклику екстреної допомоги, а до бригад з лікарями додати й окремі команди з парамедиків [2, 5].

Законом України «Про підвищення доступності та якості медичного обслуговування у сільській місцевості» в області запроваджені правові, економічні та організаційні заходи і напрямки регулювання розвитку охорони здоров'я у сільській місцевості. На сьогодні заклади охорони здоров'я області з надання первинної медичної допомоги населенню фінансуються за рахунок медичної субвенції з державного бюджету України місцевим бюджетам та за рахунок місцевих бюджетів [1].

З 1 липня 2018 року в Україні створено Національну службу здоров'я – це центральний орган виконавчої влади, що реалізує державну політику у сфері фінансування медичного обслуговування населення, яка укладає договори із закладами, що пройшли процедуру автономізації та були перетворені в комунальні некомерційні підприємства.

Із введенням медичної реформи в дію, медичні заклади первинної ланки отримуватимуть фінансування від Національної служби здоров'я згідно з тарифом надання первинної медичної допомоги за кожного пацієнта, який підпише декларацію з лікарем цього закладу.

Після реорганізації бюджетних закладів у комунальні некомерційні підприємства вони стають повноцінними суб'єктами господарських відносин, тобто повністю переходять від державного до договірному регулюванню, тому питання оплати праці працівників залишається відкритим, оскільки немає чіткого роз'яснення та методики щодо нарахування заробітної плати та виплат за всіма видами видатків.

Отже, процес реформування системи охорони здоров'я України вимагає злагодженої роботи спрямовуючого керівництва, формування ресурсів, надання послуг і фінансування та розробки єдиної методики розрахунку заробітної плати працівників різних категорій.

Список використаних джерел

1. Законом України «Про підвищення доступності та якості медичного обслуговування у сільській місцевості» № 2206-VIII від 14.11.2017 року.
2. Законом України «Про екстрену медичну допомогу» №5081-VI від 09.12.2015 року.
3. Ринковий механізм фінансування системи медичної допомоги. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://intranet.tdmu.edu.ua/data/kafedra/internal/u_nurse/lectures_stud.htm
4. Досвід країн Європи у фінансуванні галузі охорони здоров'я. Уроки для України. - [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://eeas.europa.eu/archives/delegations/ukraine/documents/virtual_library/14_reviewbook_uk.pdf
5. Екстрена реформа: як змінюється служба «швидкої» на Харківщині . - [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.slk.kh.ua/multimedia/articles/oblast-online/ekstrena-reforma-yak-zminuyetsya-sluzhba-shvidkoyi-na-harkivshchini.html>
6. Світові моделі фінансування охорони здоров'я. - [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://dspace.nlu.edu.ua/bitstream/123456789/1908/1/Kaminska_284.pdf
7. Статистичний звіт за формою 47-здоров «Звіт про мережу та діяльність медичних закладів».
8. Статистичний звіт за формою 22 «Звіт станції швидкої медичної допомоги».

Лимар Р.І. - здобувач другого (магістерського) рівня вищої освіти
Бойко Л.О. – к.с.-г.н., доцент
Державний вищий навчальний заклад
«Херсонський державний аграрний університет», м. Херсон, Україна

ЕФЕКТИВНІСТЬ ВИРОБНИЦТВА ПРОДУКЦІЇ ТА ІННОВАЦІЇ В ГАЛУЗІ РОСЛИНИЦТВА

Актуальність проблеми ефективності сільськогосподарського виробництва, зокрема галузі рослинництва, в сучасних умовах виходить на перше місце серед кола інших важливих проблем. Рослинництво – це провідна галузь аграрного сектору економіки. Крім того, рослинництво – один з найприбутковіших видів агробізнесу, що може забезпечити 110% рентабельності. Такий високий рівень рентабельності не є межею для цієї галузі. Дослідження показують, що при вирощуванні аграрної продукції за звичайними (традиційними) технологіями виробничі витрати майже нівелюють величину одержаного прибутку. Відомо, що економічна ефективність виробництва передбачає одержання максимального результату при оптимальних витратах [1].

На сучасному етапі головними завданнями, що стоять перед галузями АПК є забезпечення зростання сільськогосподарського виробництва, стале забезпечення країни продуктами харчування для населення та сільськогосподарською сировиною для переробних підприємств, об'єднання зусиль всіх галузей АПК для одержання високих кінцевих результатів господарювання в ринкових умовах [2].

У валовому виробництві продукції сільського господарства на рослинництво припадає близько 45%. Тут вирощується близько 350 різних видів рослин. Рослинництво є достатньо динамічною галуззю. Постійно змінюються площі оброблюваних земель, проводяться різні меліоративні роботи, змінюється кількість культивованих культур, удосконалюється спеціалізація та концентрація. Біля 40% у структурі загальних витрат матеріально-технічних ресурсів при виробництві рослинницької продукції припадає на паливно-мастильні матеріали. Тому зменшення цієї частки набуває першочергового значення для товаровиробників. В Україні протягом останніх років були отримані порівняно високі врожаї зернових культур. Це в свою чергу, є свідченням позитивних зрушень в економіці держави, які мають місце на шляху надзвичайно складних процесів ринкових перетворень в аграрній сфері [3].

Підвищення ефективності виробництва впливає на зростання доходів і рівня рентабельності сільськогосподарських підприємств, відповідно, сприяє збільшенню обсягу виробництва та продажу продукції, що сприятиме розширеному виробництву, підвищенню заробітної плати та поліпшенню соціальних умов для своїх працівників.

У нинішніх умовах існує необхідність подолання кризових явищ у аграрній сфері, в тому числі галузі рослинництва, що сприятиме відновленню

порушених відтворювальних процесів, зростанню ефективності й конкурентоспроможності виробництва продукції рослинництва. Реалізація зазначеного можлива за рахунок активізації інноваційних процесів у галузі та створення відповідних умов.

У сучасних умовах сільськогосподарським підприємствам не доводиться розраховувати на державну підтримку, тому вони змушені самостійно здійснювати пошук інноваційних напрямів розвитку виробництва. Існуючі високі ризики розробки й освоєння галузевих інновацій, необхідність залучення додаткових інвестицій та вибору найбільш ефективних «точок росту» виробництва продукції рослинництва вимагають наукового обґрунтування інноваційних пріоритетів та оцінки економічної ефективності їх реалізації на практиці.

Під інноваційним процесом у рослинництві розуміють систему заходів щодо проведення комплексу наукових досліджень та розробок, створення інновацій, їх освоєння з метою максимізації доходів і підвищення конкурентоспроможності продукції рослинництва на основі зниження витрат й підвищення її якості, що забезпечує прискорене економічне зростання та розширене відтворення галузі.

Інновацію в аграрній сфері доцільно визначати як кінцевий результат впровадження нової або вдосконаленої продукції (послуги), техніки, технології, сорту, породи, організації виробництва, системи його управління з метою одержання різних видів ефекту та забезпечення процесу розширеного відтворення.

Впровадження інновацій у виробництво дасть змогу збільшити конкурентоспроможність продукції та покращити показники господарської діяльності. Особливо це актуально у зв'язку з експортоорієнтованою діяльністю багатьох інтегрованих підприємств та необхідністю забезпечення високої якості продукції. Лише за рахунок інтенсифікації виробництва можна реалізувати весь потенціал аграрного сектора регіону. У перспективі доцільно поглиблювати практичні аспекти застосування інновацій у сільськогосподарських підприємствах різних організаційно-правових форм та рівня концентрації виробництва.

Список використаних джерел

1. Марченко В.В. Механізація технологічних процесів у рослинництві. *Навчальний посібник*. Київ: Кондор. 2007. 334.
2. Маркіна І.А. Системний підхід до ефективності управління підприємством. *Вісник ДонДУЕТ. Сер. екон. науки*. 2009. 8. 104 -110.
3. Амонс С.Е. Енергоощадні технології виробництва продукції рослинництва в умовах трансформації земельних відносин. *Економіка, фінанси, менеджмент: актуальні питання науки і практики*. 2017. 9. 12-17.

Ломоносова О.Е. - к.е.н., доцент
Баранова В. В., Чхало О. Ю. - здобувачі другого (магістерського)
рівня вищої освіти
Херсонська філія Національного університету кораблебудування
імені адмірала Макарова, м. Херсон, Україна

ДІАГНОСТИКА ФАКТОРІВ КОНКУРЕНТОСПРОМОЖНОСТІ ПРИВАТНОГО ПІДПРИЄМСТВА

Проблемі конкурентоспроможності присвячено праці вітчизняних і зарубіжних вчених. Значний внесок у дослідження факторів конкурентоспроможності підприємства зробили І. Акімова, І. Ансофф, Я. Базилюк, Ю. Іванов, Дж. Макартур, Портер, Дж. Робінсон, С.Савчук, Дж. Стіглер, О. Тридід, Р. Фатхутдінов, С. Хамінич, А. Чандлер, та ін.

Конкурентоспроможність в широкому сенсі представляє собою здатність суб'єкта створювати та реалізовувати конкурентні переваги.

Фактори, що формують конкурентоспроможність підприємства, поділяють на три групи, які, в свою чергу, формують підсистему факторів нижчого рівня [1]:

- фактори макrorівня відображають вплив умов функціонування національної й міжнародної економіки;
- фактори мезорівня характеризують галузь, до якої належить підприємство;
- фактори мікрорівня безпосередньо впливають на конкурентоспроможність підприємства.

До основних факторів макrorівня відносять:

- конкурентоспроможність економіки країни в цілому та імідж держави на міжнародній арені;
- політичні фактори: стабільність політичної ситуації в державі, сталість політико-економічного розвитку;
- якість державного регулювання: законодавча база, рівень корупції в країні;
- правові фактори: законодавча база, що сприяє процесу виробничої діяльності та розвитку економіки, її прозорість та стабільність, рівень відповідності європейським та світовим нормам права;
- економічні фактори: зв'язки з іншими країнами; експортно-імпорتنі відносини; система стандартизації та сертифікації продукції, що випускається в державі;
- розробка та реалізація програм в пріоритетних сферах економіки; регулюванні валютного курсу, податкова, кредитна системи;
- науково-технічний потенціал: рівень науково-технічного прогресу, обсяги інноваційної діяльності, тощо;
- розвиток інфраструктури: транспортної, систем комунікацій;
- природно-географічні фактори: розміщення продуктивних сил; наявність джерел сировини; вартість ресурсів; кліматичні умови господарювання;

– соціокультурні фактори: культурні традиції, національні звичаї, менталітет мешканців країни.

До факторів мезорівня відносять ті з них, що впливають на конкурентні переваги підприємства та формуються на рівні регіону, галузі, отже залежать від їх особливостей та специфіки: конкурентоспроможність та інвестиційна привабливість галузі або регіону; наявність вхідних бар'єрів; доступність ресурсів, їх вартість; наявність регіональних програм підтримки бізнесу та їх дієвість; рівень розвитку регіональної інфраструктури; наявність та дієвість спеціальних економічних зон та інші.

До факторів мікрорівня (внутрішніх факторів) відносять:

– фактори конкурентоспроможності продукції: якість продукції, якість сервісу, споживання продукції, маркетингове просування продукції; фактори конкурентоспроможності потенціалу підприємства: виробничий потенціал (здатність виробничої системи виробляти матеріальні блага, використовуючи ресурси виробництва), техніко-технологічний потенціал (здатність до технологічної оптимізації всього циклу виробництва), маркетинговий потенціал (здатність підприємства ефективно виявляти, формувати та задовольняти потреби споживачів), фінансовий потенціал (здатність до оптимізації фінансової системи із залучення та використання фінансових ресурсів), організаційний потенціал (здатність до прийняття ефективних управлінських рішень), трудовий потенціал та інноваційний потенціал [2].

За даними Державного комітету статистики України, на 01.10.2018 р. в Україні зареєстровано 1282648 юридичних осіб. Зокрема, 617980 товариств з обмеженою відповідальністю, 200100 приватних підприємств, 45514 фермерських господарств, 12607 комунальних підприємств, 3856 державних підприємств. Хоча в Україні домінуючою формою є товариства з обмеженою відповідальністю, що складають 48,2% від загальної кількості, частка приватних підприємств – 15,6%. Потрібно відмітити, що з 01.01.2018 р. кількість юридичних осіб збільшилась на 47624, а приватних підприємств стало на 195 менше [3].

Однією з найвагоміших перешкод на шляху розвитку приватних підприємств в Україні є відсутність доступних фінансових ресурсів: обмеженість кредитних коштів, високі процентні ставки та великий кредитний ризик.

Недосконалість правового поля в Україні, а також стан економіки потребує уніфікації та упорядкованості нормативно-правових актів, що регулюють фінансові аспекти діяльності приватних підприємств.

Першим кроком до розвитку українського підприємницького середовища є прийняття Закону «Про ратифікацію Угоди між Урядом України і Європейським Союзом про участь України в програмі ЄС «Конкурентоспроможність підприємств малого і середнього бізнесу (COSME) (2014-2020)». COSME – провідна програма ЄС з бюджетом 2,3 млрд. євро, спрямована на створення сприятливих умов для розвитку малого та середнього підприємництва (МСП), що реалізується в рамках стратегії «Європа 2020» [4].

Приєднання України до програми COSME дозволить бізнесу:

- поліпшити умови доступу на ринки (21,5% від бюджету програми COSME). Низка інструментів, які фінансує програма COSME, стане доступною

для вітчизняних підприємств;

- поліпшити умови для конкурентоспроможності (11,5% від бюджету). У рамках реалізації цієї програми планується усунення зайвих регуляторних бар'єрів на внутрішньому ринку ЄС;

- формувати культуру ведення бізнесу (2,5% від бюджету). Передбачено підвищення рівня освіти (розвиток менторської системи, обмін досвідом між підприємцями різних країн), поліпшення середовища для бізнесу та розвиток окремих бізнес-груп (розвиток жіночого підприємництва, підтримка молодих підприємців).

Список використаних джерел

1. Іванов Ю. Б. Конкурентні переваги підприємства: оцінка, формування та розвиток: моногр. / Ю.Б. Іванов, П.А. Орлов, О.Ю. Іванова. Харків: ІНЖЕК, 2008. 352 с.

2. Жовновач Р. І. Про впорядкування факторів формування конкурентоспроможності підприємства. Електронне наукове фахове видання «Ефективна економіка» № 5. 2011. URL: <http://www.economy.nayka.com.ua/> (дата звернення 05.10.2018).

3. Єдиний державний реєстр підприємств і організацій України. URL: <http://www.gorstat.kiev.ua/> (дата звернення 08.10.2018).

4. Угода про асоціацію між Україною та ЄС. URL: (дата звернення 10.10.2018).

*Лунашко Д.А. - здобувач другого (магістерського) рівня вищої освіти
Аверчева Н.О. - к.е.н, доцент
Державний вищий навчальний заклад
«Херсонський державний аграрний університет», м. Херсон Україна*

ЕКОНОМІЧНІ ПОКАЗНИКИ ДІЯЛЬНОСТІ МАЛОГО І СЕРЕДНЬОГО ПІДПРИЄМНИЦТВА В ХЕРСОНСЬКІЙ ОБЛАСТІ

Малий бізнес має переваги щодо швидкої адаптації до умов ринку, використання інновацій та новітніх технологій, та є основним чинником соціально-економічних перетворень у адміністративно-територіальних одиницях, і в першу чергу, на селі.

Відповідно до Господарського кодексу України в редакції від 22.03.2012 року:

Мікропідприємствами є юридичні особи - суб'єкти господарювання будь-якої організаційно-правової форми та форми власності, у яких середня кількість працівників за звітний період (календарний рік) не перевищує 10 осіб та річний дохід від будь-якої діяльності не перевищує суму, еквівалентну 2 мільйонам євро, визначену за середньорічним курсом Національного банку України.

Малими підприємствами є юридичні особи - суб'єкти господарювання

будь-якої організаційно-правової форми та форми власності, у яких середня кількість працівників за звітний період (календарний рік) не перевищує 50 осіб та річний дохід від будь-якої діяльності не перевищує суму, еквівалентну 10 мільйонам євро, визначену за середньорічним курсом Національного банку України.

Великими підприємствами є юридичні особи-суб'єкти господарювання будь-якої організаційно-правової форми та форми власності, у яких середня кількість працівників за звітний період (календарний рік) перевищує 250 осіб та річний дохід від будь-якої діяльності перевищує суму, еквівалентну 50 мільйонам євро, визначену за середньорічним курсом Національного банку України.

Середніми підприємствами є інші підприємства.

Більш детально проведемо дослідження показників розвитку малих та середніх підприємств Херсонської області галузі сільського, лісового та рибного господарства. У цій галузі функціонує 2695 малих і середніх підприємств, їх кількість зросла за період 2010-2017 рр. на 129 суб'єктів або на 5,0 %(табл. 2.2).

Таблиця 1

Економічні показники розвитку середніх і малих підприємств аграрного сектору Херсонської області

Показники	Роки				2017р. у % до 2010 р.
	2010	2015	2016	2017	
Кількість підприємств					
середніх	104	84	90	84	80,8
малих	2462	2344	2300	2611	106,1
Кількість зайнятих працівників, осіб					
середніх	17009	12540	13220	12509	73,5
малих	9692	10387	10530	11294	116,5
Кількість найманих працівників, осіб					
середніх	17004	12530	13200	12489	73,4
малих	7133	8517	8800	9392	131,7
Обсяг реалізованої продукції (товарів, послуг), грн					
середніх	2 145463,3	5 999002,2	7 590031,7	7 435971,1	346,6
малих	1 044992,4	5 467695,3	6 732423,0	7 855775,5	751,7

За кількістю підприємств малі займають найбільшу питому вагу у класифікації за розмірами. У галузі сільського, лісового і рибного господарства частка малих підприємств сягає 97 %. За кількістю зайнятих працівників у малих і середніх підприємствах показники мають протилежну динаміку. Число працюючих у середніх підприємствах скоротилося від 17009 до 12509 осіб або на 26,5 %, а в малих підприємствах – зросло від 9692 до 11294 особи, або на

16,5 %. Такі процеси обумовлені зростанням чисельності малих підприємств, а також переходом підприємств із категорії середніх до малих.

Значно зросли обсяги реалізації продукції малими і середніми підприємствами області за період 2000-2017 рр. – у 3,5 рази середніми і у 7,5 разів малими, що свідчить про розвиток їх діяльності і збільшення обсягів реалізації.

Кількість суб'єктів підприємницької діяльності в цілому, зареєстрованих у Херсонській області у 2017 р. становить 53,8 тис. осіб, що менше показника 2015 р. на 16,6 тис. і прогнозного показника, передбаченою програмою розвитку області до 2020 р., на 34,1 тис.

Зменшення кількості зареєстрованих суб'єктів МСП пов'язане із внесенням змін до Закону України «Про збір та облік єдиного внеску на загальнообов'язкове державне соціальне страхування», крім того, відсутня фінансово-кредитна підтримка підприємництва.

За підсумками 2017 р. з реалізації регіональної Стратегії кількість малих підприємств у розрахунку на 10 тис. наявного населення становить 65 одиниць, що відповідає плановим індикаторам, але менше показника 2015 р. на 8 підприємств. Важливого значення набуває фінансова підтримка малого та середнього підприємництва, передбачена в процесі реалізації програми (табл. 2).

Таблиця 2

Фінансова підтримка розвитку малого і середнього підприємництва*

Показники	Роки			Всього
	2018	2019	2020	
Фінансова підтримка суб'єктів малого та середнього бізнесу	-	3000,00	3000,00	6000,00
Підвищення ефективності розбудови маркетингового ланцюга дрібних та середніх виробників сільськогосподарської продукції	1364,000	1813,000	1346,000	4523,000

*Складено за [2].

За даними Головного управління статистики у Херсонській області у 2017 р. кількість малих і середніх підприємств становила 8105, що на 13,1% більше ніж у 2016 р. (7169 осіб). Найпоширенішими організаційно-правовими формами господарювання на сьогодні у регіоні є приватні підприємства, кількість яких складає 6043 або 21,7% від загальної кількості підприємств, товариства з обмеженою відповідальністю – 7950 (28,5%) та фермерські господарства - 2446 (8,8%).

За інформацією Головного управління державної фіскальної служби у Херсонській області, Автономній Республіці Крим, та м. Севастополі станом на 01 липня 2018 року на обліку налічувалось 65993 суб'єктів підприємництва, з них 65991 (99,9 %) – це суб'єкти малого і середнього підприємництва), а саме:

- фізичних осіб-підприємців – 43809;
- юридичних осіб – 22182.

До Реєстру великих платників податків включено 12 підприємств

Від діяльності суб'єктів малого та середнього підприємництва станом на 01 липня 2018 року сплачено податків та зборів:

- до бюджетів усіх рівнів 2 780 364,1 тис. грн податків, що складає 99,3% від загального обсягу податкових надходжень;

- до місцевого бюджету – 1 519 297,3 тис. грн, що складає 99,3% від загального обсягу сплачених до місцевого бюджету податків.

Суб'єктами мікропідприємництва (до 10 осіб працюючих та до 2 млн. євро річний дохід) до місцевого бюджету сплачено 1 290 883,4 тис. грн, що становить 84,4% від обсягу податків, сплачених всіма суб'єктами підприємництва області до місцевого бюджету, у тому числі:

- юридичними особами – 1 004 736,0 тис. грн;

- фізичними особами підприємцями – 286 147,4 тис. грн.

Обсяг надходжень від діяльності малого та середнього підприємництва становить до місцевого бюджету, зокрема:

- ПДФО (75%) – 1 002 213,6 тис. грн

- Єдиний податок – 281 652,5 тис. грн [2].

Якщо держава створює сприятливі умови для функціонування малих підприємницьких структур та безперешкодного працевлаштування безробітних до малого бізнесу, потенціал підприємництва здатний виступити потужним ресурсом у розв'язанні соціальних проблем – подолання безробіття, зниження соціальної напруженості, підвищення реальних доходів населення. На основі цього будуть створені умови для наповнення бюджетів різних рівнів та зміцнення економіки регіону і держави в цілому.

Список використаних джерел

1. План заходів з реалізації у 2018 – 2020 роках Стратегії розвитку Херсонської області на період до 2020 р. Рішення XVII сесії обласної ради VII скликання від 16.03.2018 №748.

2. Моніторинг розвитку МСП за II півріччя 2018 року. URL: <http://khoda.gov.ua/mon%D1%96tor%D1%96ng-rozvitku-msp-za-i-chchja-2018-roku>.

Минкін М.В. – к.с.-г.н., доцент

Державний вищий навчальний заклад

«Херсонський державний аграрний університет», м. Херсон, Україна

ВПРОВАДЖЕННЯ ЄВРОПЕЙСЬКОГО ДОСВІДУ ПІДГОТОВКИ ФАХІВЦІВ-АГРАРІЇВ В УКРАЇНІ

Агропромисловий комплекс забезпечує близько 14% обсягу ВВП України і приблизно третину надходжень до державного бюджету. За умови збільшення глибини переробки та впровадження інноваційних рішень він має становити 20-25% української економіки. Аграрна галузь займає друге місце серед секторів економіки у товарній структурі експорту і залишається

практично єдиною галуззю, яка багато років поспіль забезпечує зовнішньоторговельний прибуток, але економічні можливості його використовуються не повністю. Сьогодні це найбільш стабільна і прибуткова галузь економіки країни, тому підготовка фахівців галузі сільського господарства має ключову позицію [1].

Для розвитку аграрного сектора України потрібні професійно підготовлені кадри, спроможні вирішити проблеми фінансового характеру сільськогосподарських підприємств, удосконалити нормативно-правові акти щодо аграрної політики держави, впроваджувати у діяльність підприємств інновації, створювати належні умови для реалізації громадянами права власності на землю; вдосконалювати інфраструктура ринку землі, впроваджувати перспективні агротехнології, поліпшувати якість землі та її використання, інтенсифікувати сільське господарства шляхом механізації та комп'ютеризації виробництва, хімізації, меліорації, інтенсивного розвитку біотехнологій у рослинництві; ефективно використовувати досягнення генетики і селекції тощо [2].

Ось чому ефективність аграрного виробництва визначається готовністю фахівців усіх рівнів до професійної діяльності у сучасних умовах. Це вимагає застосування у сфері професійної підготовки фахівців – аграріїв нових, інноваційних технологій та методів навчання та перепідготовки, розширення знань на наукових засадах з урахуванням концепції освіти упродовж життя в ланці неперервної професійної освіти.

Аналіз наукової літератури щодо професійної підготовки фахівців аграрної галузі країн ЄС вказує на можливість використання позитивних здобутків цих країн, допомагає виявити тенденції розвитку професійної підготовки фахівців та визначити прогностичні напрями її розвитку в Україні.

Організація і регулювання систем професійної підготовки фахівців аграрної галузі в країнах ЄС характеризується неоднорідністю, вона зумовлена переважно організаційно-правовим середовищем та традиційним ставленням до професійної освіти та інших освітніх систем. Професійна підготовка фахівців аграрної галузі в країнах ЄС здійснюється в університетах, сільськогосподарських інститутах, коледжах, школах. Серед особливостей професійної підготовки фахівців аграрної галузі країн Східної Європи можна виділити:

- посилення цілеспрямованості і вмотивованості навчання;
- поглиблення інформаційності змісту навчання;
- застосування активних форм і методів навчання;
- посилення гуманітарної складової навчання;
- застосування міжпредметних зв'язків;
- використання сучасних засобів навчання;
- впровадження дистанційної освіти [2].

Розвиток професійної підготовки фахівців аграрної галузі в Україні, її адаптація до європейського освітнього простору має відбуватися на основі широкої інтеграції з міжнародною освітньою системою. Вивчення і

впровадження перспективних ідей та досвіду країн ЄС, обмін досвідом має розв'язати актуальні проблеми та сприятиме взаємному збагаченню народів країн Європи.

Слід відзначити спільні риси у професійній підготовці в країнах Західної та Східної Європи, серед яких: зближення навчання з виробництвом; синхронізація загальних тенденцій розвитку суспільства з розвитком професійної підготовки фахівців аграрної галузі; покращення міжнародного співробітництва, розширення горизонтального міжнародного співробітництва між країнами ЄС через міжвідомчі угоди; угоди між закладами освіти та обмін студентами, викладачами, вченими; підтримка на державному рівні розвитку зв'язків між промислово розвиненими країнами Західної Європи та країнами східної Європи з перехідною економікою; розвиток співробітництва між міжнародними організаціями та закладами, які здійснюють професійну підготовку фахівців аграрної галузі.

До напрямів співробітництва України і ЄС в галузі аграрної освіти, які відображають спільну політику щодо збереження навколишнього середовища, залучення інвестицій для фінансування наукових досліджень в аграрних університетах, залучення провідних іноземних наукових працівників до розроблення комплексних навчальних планів, впровадження інноваційних форм та методів навчання, організація міжнародних досліджень аграрного спрямування, стажування науково-педагогічних та педагогічних працівників на базі провідних аграрних підприємств та навчальних закладів країн ЄС, обмін талановитими студентами щодо навчання у магістратурі, участь викладачів у міжнародних конференціях, проектах, програмах з питань підготовки аграріїв, забезпечення моніторингу якості освіти.

Асоціація «Український клуб аграрного бізнесу» спільно з Міністерством освіти і науки України підготувала низку комплексних рішень, які покликані допомогти вивести аграрну освіту на новий рівень. Загалом в презентованому УКАБ «Позиційному документі» прописано, що потрібно змінити підхід до формування професійної освіти та надати законні можливості агробізнесу залучатися до розвитку аграрної освіти [3].

Модернізації повинні зазнати методи навчання, організація системи професійної підготовки фахівців аграрної галузі та навчання упродовж життя для сільського населення, а також освіта й професійна підготовка всіх груп, які до неї залучаються. Освіта дорослих як соціально-педагогічне явище і соціальний інститут може розглядатися як складова загальної системи неперервної професійної освіти.

Список використаних джерел

1. Агропром має становити 20-25% української економіки URL: <https://economics.unian.ua/agro/10049330-agroprom-maye-stanoviti-20-25-ukrajinskoji-ekonomiki-groysman.html> (Дата звернення 01.11.2019р.).
2. Тенденції професійної підготовки фахівців аграрної галузі в країнах Європейського Союзу : монографія / С. Г. Заскалета; за ред. С. О. Сисоєвої. — Миколаїв : Іліон, 2013. — 500 с.

3. Позиційний документ. URL: <http://agroportal.ua/ua/news/ukraina/ukab-prezentoval-dorozhnyu-kartu-razvitiya-agrosektora/> (Дата звернення 01.11.2019р.).

*Минкіна Г.О. - к.с.-г.н., доцент,
Минкін А.М. - здобувач першого (бакалаврського) рівня вищої освіти
Державний вищий навчальний заклад
«Херсонський державний аграрний університет», м.Херсон, Україна*

ГАРМОНІЗАЦІЯ МЕХАНІЗМІВ АГРАРНОЇ ПОЛІТИКИ ЄВРОПЕЙСЬКОГО СОЮЗУ ТА УКРАЇНИ

В умовах інтеграції України з Європейським Союзом суттєво актуалізувалася потреба гармонізації національного законодавства із системою права ЄС у сфері сприяння розвитку сільського господарства та активізації розвитку сільських територій.

Комплексний розвиток аграрного сектору економіки та сільських територій необхідно розглядати як стратегічну мету державної аграрної політики, для досягнення якої потрібно розробити й прийняти Державну цільову програму розвитку аграрного сектору економіки та сільських територій України на період до 2020 року, в якій слід конкретизувати перелік першочергових завдань та алгоритмів для їх вирішення на державному і регіональному рівнях. На особливу увагу заслуговують питання диверсифікації економічної діяльності в сільській місцевості, розвитку інституційної бази політики сільського розвитку, розвитку інфраструктури села (інженерної, телекомунікаційної, соціальної), підвищення рівня освіти та практичних навичок сільського населення. З метою створення нових робочих місць у сільській місцевості необхідно запроваджувати прозорі механізми соціального партнерства між агробізнесом і сільськими громадами, а також розробити систему заходів щодо підтримки розвитку підприємництва в сільській місцевості та підвищення інвестиційної привабливості сільських територій загалом.

На сьогодні потребують вирішення питання обґрунтування перспективних та пріоритетних напрямків розвитку аграрних підприємств та механізмів їх фінансування через залучення вітчизняних та іноземних інвестицій.

Міністерство аграрної політики та продовольства України за фінансової підтримки ЄС розробило проект Єдиної комплексної стратегії розвитку сільського господарства та сільських територій на 2015–2020 роки. Загальною метою цієї стратегії є підвищення конкурентоздатності сільського господарства і сприяння розвитку сільських територій на сталій основі відповідно до стандартів ЄС і міжнародних стандартів. Модернізація системи управління розвитком сільських територій України повинна орієнтуватися передусім на нову концепцію їх подальшого розвитку – багатофункціонального за формою та

екологічно збалансованого за змістом. Важливим орієнтиром при цьому є Спільна аграрна політика ЄС, яка в останні роки все більше орієнтується на досягнення балансу між двома її основними блоками (так званими «опорними стовпами»): ринковою політикою та сприянням розвитку сільських територій. САП ЄС на сьогодні є «найбільш розбудованою» політикою Євросоюзу, на яку витрачається найбільше коштів (в різні роки на неї припадало від 40 до 80% загального бюджету ЄС.)

Підписавши Угоду про асоціацію з Європейським Союзом, Україна ще раз підтвердила своє прагнення долучитись до загальноєвропейського цивілізаційного середовища та задекларувала готовність модернізувати всі галузі свого суспільного життя відповідно до європейських принципів, норм і стандартів. Адже в Україні останнім часом все очевидніше проявляється різновекторність динаміки розвитку сільського господарства і розвитку сільських територій (сільського розвитку).

Аналізуючи САП ЄС та Стратегію розвитку аграрного сектору України можна визначити, що основні положення стратегії узгоджуються з програмним періодом САП 2014-2020 рр., а саме:

- сприяння диверсифікації зайнятості в сільській місцевості;
- збереження екосистем, раціональне використання природних ресурсів;
- впровадження інноваційної діяльності у сільській місцевості; підвищення конкурентоспроможності фермерів;
- створення неурядових організацій, робота яких буде направлена на захист прав сільгоспвиробників.

Орієнтація України на реалізацію моделі економічного зростання за допомогою використання механізмів функціонування сучасної НДС інноваційного розвитку дозволить нашій країні здійснити інтеграцію в європейський соціально-економічний простір та зайняти гідне місце в числі провідних технологічно розвинутих держав. Однак при цьому стоять завдання виявлення перешкод в інноваційному розвитку створення та зміцнення нової моделі НДС України, вдосконалення й використання системи індикаторів для узагальнення основних факторів і результатів інноваційної діяльності та управління інноваційним розвитком. Формуючи власну стратегію розвитку аграрного сектору, уряду України необхідно опиратися на наступні ключові реформи: розвиток сільських територій; сприяння розвитку органічного агровиробництва; посилення контролю за безпечністю та якістю харчової продукції; гармонізація вітчизняних стандартів з європейськими; сприяння посиленню експортного потенціалу вітчизняних агровиробників.

В агрополітиці України сьогодні простежуються заходи, які направлені на боротьбу з проблемами низького агровиробництва. Досвід САП – це можливість для України на чужих помилках, роблячи відповідні висновки, впроваджувати ефективні зміни та застосовувати якісні реформи для покращення стану аграрного сектора економіки.

Список використаних джерел

1. Концепція Державної цільової програми розвитку аграрного сектору

економіки на період до 2020 року. [Електронний ресурс]. - Режим доступу: <http://minagro.gov.ua/apk?nid=16822>

2. Бородіна О.М. Державна підтримка сільського господарства: концепція, механізми, ефективність // Економіка і прогнозування. - 2016. - №1. - С.109-125.

*Михайлов В.Д., Різаєв Т.Р. - здобувачі другого
(магістерського) рівня вищої освіти
Науковий керівник: Парсяк К.В. - к.е.н.
Херсонська філія Національного університету кораблебудування
імені адмірала Макарова, м. Херсон, Україна*

ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ КОНКУРЕНТОЗДАТНОЇ ЛОГІСТИКИ ТА ПОКРАЩЕННЯ СЕРВІСУ В МОРСЬКИХ ПОРТАХ

В сучасних умовах господарювання необхідно впровадження інноваційних методів управління в пошуках шляхів відновлення морських перевезень. Одним із основних напрямів для вирішення цієї проблеми є застосування конкурентоздатної логістики для морських портів України.

Відповідно до індексу ефективності логістики (ІЕЛ), що формується Світовим Банком, Україна у 2016 році зайняла 80-е місце зі 160 країн (2,74 при максимальному показнику - 5), знизивши свою позицію з 61-ї у 2014 році. Конкуренти України в агропродовольчому секторі та металургійній галузі промисловості значно випереджають її за цим показником: ІЕЛ США та Аргентини відповідно дорівнюють 3,99 та 2,96 [1].

Країни-сусіди України за результатами показників 2016 року також випереджають її в цьому рейтингу (Польща- 33-є місце, Туреччина - 34-е та Румунія – 60-е) [2]. При цьому найгіршими критеріями, із яких формується індекс ефективності логістики, в Україні визначено: ефективність митного та прикордонного контролю, незадовільна транспортна інфраструктура та якість логістичних послуг, складність процесу організації транспортування товарів за конкурентоспроможною ціною. Зазначене обумовлює низький рівень задоволення учасників транспортного процесу від якості отримання послуг в морських портах.

В умовах посилення конкуренції з боку морських портів країн Чорноморсько- Азовського та Балтійського басейнів для залучення додаткових транзитних вантажопотоків, зокрема завдяки реалізації сприятливої тарифної політики, та зниження обсягів транзитних вантажів з/або до Російської Федерації, частка яких складала близько 70% від загального обсягу транзиту через порти України, обсяг транзитних вантажів, що оброблюються в морських портах України скоротився втричі із 35,3 млн. т. у 2012 році до 10,3 млн т у 2016 році. Враховуючи наявну геополітичну ситуації в регіоні, набуває актуальності розвиток комбінованих маршрутів по

вісі “Європа-Азія”, зокрема по Транскаспійському міжнародному транспортному маршруту (ТМТМ) та “Нового Шовкового шляху” через Чорне та Каспійське моря.

Кон’юнктура ринку останніх років призвела до зміни структури вантажообігу морських портів України: позиції лідера з переробки замість продукції гірничо-металургійного комплексу зайняла продукція агропромислового комплексу, що наразі становить більше третини від загального обсягу вантажопереробки за результатами 2016 року.

За період з початку дії Закону України “Про морські порти України” в морських портах впроваджено низку дерегуляційних заходів пов’язаних із спрощенням процедури контролю та оформлення суден та вантажів. Так, час оформлення судна, в середньому, скорочено з двох годин до 20 хвилин. Оптимізація процедур стосувалася здійснення контролю суден за результатами аналізу ризиків. У 2017 році митний контроль проводився у 19 % випадків на прихід суден, санітарний - у 13%, ветеринарний - у 6 %, фітосанітарний - у 5 %. Запроваджено використання електронних систем, які надають можливість поступово перейти на безпаперове оформлення вантажів та суден, а також забезпечують скорочення часу їх оформлення та сприяють мінімізації корупційних ризиків [3].

В країні наявні диспропорції в обсягах транспортування вантажів з/до морських портів різними видами транспорту: наземним транспортом перевозиться більше 96 % вантажів від загального обсягу перевезень та дуже незначна їх частина припадає на водний транспорт, зокрема внутрішні водні шляхи, потенціал яких наразі є нереалізованим.

Список використаних джерел

1. Филипенко А. О. Аналітична записка: Щодо стратегічних пріоритетів реалізації потенціалу України як морської держави /А. О. Филипенко [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://od.niss.gov.ua/articles/490/>

2. Ємельянова О. Ю Аналітична записка: Перспективні шляхи та механізми інтеграції ринку транспортних послуг України до країн ЄС / О.Ю Ємельянова, Д. Прейгер, О. В. Собкевич [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.niss.gov.ua/articles/475/>

3. Котлубай А.М. Економіко-правові шляхи підвищення рівня конкурентоспроможності українських портів / А. М. Котлубай. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://cyberleninka.ru/article/n/ekonomiko-pravovye-puti-povysheniya-urovnya-konkurentosposobnostiukrainskih-portov>

EFFECTIVE USE OF SOIL IN GRAIN PRODUCING ENTREPRENEURSHIP

Observing modern demands of husbandry is the basic principle of development conception of grain-growing. In suitable sources, meaning efficient husbandry system, thanks to minimum means and labour expense providing more production of crop from plot of land unit is meant. That system must meet the demands to provide (keep, restore) fertility of soil and economic activity in the village. The development conception of grain-growing must consider the demands of husbandry system, the character of its components forming a system and connections. The components, in the first turn, involves sowing circulation, putting fertilizer, regulation of water and air regime in soil. As necessary components, putting fertilizer, diseases, fight against pests must be stated.

In the soil resources of the country, in most part of useful areas of agriculture at present when there is objective necessity for national food safety, grain, that is grain-crops and leguminous plants are sown. As it is difficult to include new areas in agriculture circulation, the problem of sowing more fruitful and qualitative sorts becomes more actual. That is why in the development strategy of grain-growing cultivating wheat, rice, barley and other sorts of grain with high production and their division into districts are considered to be an important direction. Efficiency measures of use of soil, the necessary level of coordination of main characteristics of those sorts must be provided. From this view point the parameters of agricultural operations and frequency, natural-climatic changes deserve special attention.

Of course, above mentioned are only some points of efficient use of soil in development of grain-growing. Territorial organization of agriculture, considering development features of concrete sphere (grain-growing), means making most suitable of inter-spheres activity regimes in husbandry system. Above mentioned regime has broad opportunities from the point of view of improving usage atmosphere of soil and water resources. The experience of the countries (Germany, Holland, Canada etc) fully using the soil suitable for agriculture shows that on the account of technologies serving resource protection and innovative, fertility of soil in those countries has not lessened, but even increased a little, the situation of basins in comparisons the 50-60s of the last century become better.

Significant achievements have been gained in application of efficient sowing system, intensive service to lands which are under rest, to enlarge cultured pastures, to prognosticate the vegetation period of plants, to protect biodiversity thanks to broad use of alternative and being restored energy resources and in providing many functions in agriculture in the countries above mentioned. Alongside with it, grain production in those countries in the last

decade is almost increased in an intensive way, that is on the account of raising productivity. Raising of productivity of grain area, mainly, depends on the following factors:

- putting progressive agro technical rules in optimum regime into practice;
- increasing of usage efficiency of mineral fertilizer;
- strengthening of measures of fight against diseases and pests;
- enlarging of irrigated, sowing areas and broad application of latest achievements of irrigation;
- increase of seed- farming, strengthening of elite seed basis;
- complex mechanization and automation of production processes;
- development of production infrastructure relating to grain cluster;
- prognostication of vegetation period of grain and leguminous plants;
- growth of scientific formation level of labor and production etc:

The enumerated factors include in specialization and integration, co-operation and corporative management factors as well. Under the development of grain and resources first of all the use of land resources is directly related to the dynamics of the share of grains in general planting areas. The laws of Azerbaijan Republic “About Grain”(16 June, 2000), “About Seedage” (11 March, 1997), “About Land Reforms” (16 July, 1996), “About Food productions” (18 November, 1996), About Selection Achievements (15 November, 1996), About Giving Tax Privileges to Agriculture Products Consumers”(27 October, 2001) and other laws cover the normative- legal base improves in accordance with requirements of the modern stage of agrarian sector.

So that in general planting in 2000 years the specific weight was 62.2%, in 2010 year was 60.9, in 2011 year 60%, in 2014 was 62.1 %. Crops of cereals and cereal crops expansion was observed in 2012-2014, however, the sown area of this strategic product has been decreased relatively to 2015-2016. In 2010-2016 the area of planting of cereals and cereals crops in all categories in Azerbaijan increased and reached by 31% to 999.5 thousand hectares.

In those areas recent years autumn cereals arrange in 94.8%. During the analysis the growth rate of cultivated areas of cereals and grain-bearing plants are only slightly behind growth rates of planting areas. Although the sown area of spring cereals in expanding in 2010-2016, in total was 51.7 thousand hectares in 2016, other words the total cereal crops accounted for the 5.2 percent of the total land area. In that period accordingly to the autumn planting areas expanded by 34.2% to 355.2 thousand hectares. Legumes and paddy cultivation areas have decreased in 2010-2016 years.

Finally, as a result of the research on the efficient use of soil in entrepreneurship subjects in the development of grain-growing in Azerbaijan, we consider the following generalizations possible. In the analysis of existing state of grain-growing in entrepreneurship subjects, its development opportunities and tends. Particular emphasis should be given to the unity of

intensive and extensive development options, optimization of entity dimensions of business subjects. Soil, climate, landscape potential, as well as marketing and management directed resources thanks to profound searches on the account of local production the opportunities of providing internal market with grain crops must be learned in a complex form, the weak points of grain producers in the attitude to import must be studied, theoretical-methodological and institutional improving directions must be defined.

Мовчан А.І. – здобувач другого (магістерського) рівня вищої освіти

Петрова О.О. – к.е.н., доцент

Державний вищий навчальний заклад

«Херсонський державний аграрний університет». м. Херсон, Україна

АНАЛІЗ РИНКУ ЗЕРНА В УКРАЇНІ: ЕКСПОРТНИЙ ПОТЕНЦІАЛ ТА ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ

Україна – аграрна країна, яка має 27% світових чорноземів та величезний аграрний потенціал. Тому за умов світового підвищення цін на продукти харчування, за умов збільшення кількості населення планети, сільськогосподарська продукція України потрібна світу. Але сьогодні мова йде не про попит, а про рентабельність сільського господарства України. У зв'язку з цим Україні потрібно визначитися з пріоритетами та розвивати саме ті галузі, які мають найбільший потенціал. [1, с. 140].

Зернове господарство є особливою галуззю агропромислового комплексу, що визначає в сучасних умовах рівень розвитку всього аграрного сектора економіки України. Серед базової сільськогосподарської продукції, яка гарантує продовольчу безпеку країни, зерно займає особливе місце. Це зумовлено винятково важливим його значенням безпосередньо для виготовлення висококалорійних продуктів харчування і насамперед хліба. У більшості країн світу хлібові, як основному продукту харчування населення, немає альтернативи. [2, с. 108]

Майже на усіх історичних етапах розвитку суспільства зерно було і нині залишається важливим джерелом багатства України. Воно є важливим експортним продуктом, що забезпечує значні надходження валютних коштів, а в сільськогосподарських підприємствах є основою грошових надходжень і прибутків.

При зберіганні воно практично не втрачає своїх якостей, тому придатне для створення державних резервів для виробництва продуктів харчування та кормів. В Україні зернове господарство з давніх-давен є провідною галуззю розвитку аграрної сфери, важливим джерелом поліпшення матеріального добробуту народу. В останні роки український зерновий ринок демонструє

позитивну динаміку, як у відношенні виробництва, так і експортного потенціалу. [3]

У Міністерстві аграрної політики та продовольства України повідомили, що у 2018 році українські аграрії намолотили близько 50 млн тонн зерна при врожайності 39 ц/га.

З них зібрано:

- ранніх зернових та зернобобових – близько 35 млн тонн при врожайності 34,8 ц/га;

- кукурудзи – понад 11 млн тонн при врожайності 63,1 ц/га;

- гречки – 124 тис. тонн при врожайності 12,4 ц/га;

- проса – 74 тис. тонн при врожайності 15,5 ц/га.

Крім того, технічних культур намолочено:

- соняшнику – понад 11 млн тонн при врожайності 22,1 ц/га;

- сої – близько 3 млн при врожайності 25,2 ц/га;

- ріпаку – близько 3 млн тонн при врожайності 26,1 ц/га.

- цукрових буряків накопано понад 5 млн тонн при врожайності 482 ц/га.

Поряд зі збиранням урожаю проходить осіння посівна кампанія. Так, аграрії посіяли 6,0 млн га озимих зернових культур при прогнозованій площі 7,2 млн га. Крім того, озимого ріпаку при прогнозованій площі 888 тис. га посіяно на 997 тис. га.

З початку поточного маркетингового року Україна експортувала понад 10 млн тонн зернових культур, зокрема, майже 6 млн тонн пшениці (у тому числі продовольчої – понад 3,5 млн тонн, фуражної – понад 2,5 млн тонн), ячменю – 2,2 млн тонн, кукурудзи – 1,6 млн тонн. Про це зазначили у Департаменті фітосанітарної безпеки, контролю в сфері насінництва та розсадництва Держпродспоживслужби.

За аналогічний період минулого маркетингового року було експортовано понад 11,3 млн тонн зернових, зокрема, понад 6,5 млн пшениці (у тому числі продовольчої – майже 3,7 млн тонн та фуражної пшениці – майже 2,9 млн тонн), ячменю – 3,2 млн тонн, кукурудзи – 1,2 млн тонн).

Президент Української зернової асоціації Микола Горбачов стверджує, що Український аграрний ринок годує не лише 40-мільйонну Україну, але ще й 190 країн світу. І при цьому залишається тенденція до зростання обсягів виробництва. Наша держава має потужний потенціал задля зростання виробництва, а на світових ринках є динамічно зростаючий попит.

Якщо у 2001 році Україна вирощувала 42 млн тонн зернових і олійних культур, то 2018 року цей показник може скласти 85 млн тонн. І з кожним роком ми нарощуємо обсяги експортних поставок зерна. Протягом останніх 5 років Україна впевнено експортує більше 40 млн тонн зерна на рік.

Очільник Української зернової асоціації переконаний: при зберіганні такої тенденції Україна здатна вирощувати понад 100 млн тонн зерна та експортувати майже 70 млн тонн вже до 2022 року. При цьому внутрішні потреби зерна будуть залишатися задоволені повністю.

Українські аграрії як і раніше збирають близько 4 т/га пшениці і трохи більше – 5 т/га кукурудзи, в той час як європейські фермери досягли середнього

показника в 8 т/га пшениці, а в США середня врожайність кукурудзи складає 11 т/га.

До того ж, у Британії в минулому році зафіксована рекордна врожайність пшениці – 16,82 т/га, а в США є гібриди кукурудзи, що дають понад 20 тонн з одного гектара.

При цьому, на відміну від багатьох європейських виробників, ми залишаємося прибутковими. І навіть незважаючи на зміщення кліматичних поясів, аналіз динаміки виробництва зернових свідчить про те, що показник врожайності в Україні продовжує зростати. Причина зростання урожайності ховається в технологіях виробництва зернових та олійних, а також у майбутньому розширюванні обсягів зрошування полів.

Якщо говорити про прогноз виробництва та експорту зернових з України в 2018/19 МР, то для ячменю дані показники оцінюються на рівнях 7,2 млн тонн і 3,9 млн тонн відповідно, пшениці – 25 млн тонн і 16,5 млн тонн і кукурудзи – 26 млн тонн і 19 млн тонн.

Абсолютно очевидно, що до 2030 року, за умови якісного підходу до фінансування новітніх технологій виробництва та зрошування, Україну очікує позитивна тенденція до впевненого збільшення виробництва і експорту зерна.

За даними Організації економічної співпраці та розвитку (OECD) та Продовольчої та сільськогосподарської організації ООН (FAO), глобальне споживання зернових та злакових ймовірно зростатиме до 2026 року, прогнозоване збільшення на 13%, порівняно з базовим періодом (2014 – 2016 рр.), до 2863 млн тонн.

Очікується зростання глобального споживання пшениці на 11% у період до 2026 року. Прогнозується, що використання пшениці на корми буде зростати в Китаї, Пакистані, В'єтнамі. Частки 5-ти найбільших імпортерів пшениці (Єгипет, Індонезія, Алжир, Бразилія, Японія), ймовірно, залишаться стабільно високими.

Також прогнозується інтенсифікація світового споживання кукурудзи. А саме, зростання споживання кукурудзи на особу очікується перш за все у країнах Африки – в середньому на 3% на рік. В'єтнам має шанси замінити Єгипет на 5-му місці найбільших імпортерів кукурудзи.

Зростання споживання та попиту на зернові в світі насамперед пов'язане зі збільшенням населення планети. Так, за даними ООН, до 2050 року Землю населятиме близько 9 млрд людей. Власне, зростання кількості населення буде переважно за рахунок Африки та Азії, де Україна традиційно має сильні позиції експорту зерна.

Ми активно експортуємо своє зерно до країн Північної Африки, Європи, країн Перської затоки, що фактично досягає 50% всього нашого експорту зерна. Окрему частину експорту, яку вдалось суттєво збільшити останнім часом, займають країни Азії, зокрема, Китай, Індія та В'єтнам, а також країни Південно-Східної Азії – Індонезія. В планах активно розвивати експорт до країн Латинської Америки, зокрема Мексики, Аргентини та Бразилії.

Очікуване збільшення виробництва, в тому числі і як наслідок експорту зернових, значно покращить позиції України в світовій торгівлі. Така тенденція,

безумовно, позитивно вплине на внутрішній ринок України та на добробут населення. Адже вже зараз учасники зернового ринку України є локомотивом розвитку економіки країни, і майже третина експортної виручки всієї країни – це заслуга агроекспорту [4].

Список використаних джерел

1. Андрійчук В. Г. - Сучасна аграрна політика: проблемні аспекти. К. : Аграрна наука, 2005. – 381 с.
2. Скидан О. В. - Інституційні засади формування аграрної політики України : монографія. – Житомир : Вид-во „Полісся”, 2010. – 576 с.
3. Які перспективи зернового ринку України до 2030 року. Джерело: http://www.evd-journal.org/download/2013/2013-1/EVD_2013-No.1-131-135.pdf
4. В. М. Лебідь, К.Є. Прищепа. – Сучасний стан ринку зерна України, проблеми та перспективи розвитку. Джерело: <https://delo.ua/business/jaki-perspektivi-zernovogo-rinku-ukrajini-do-2030-roku-344436/>

*Мовчан М.А., Мовчан В.М. - здобувачі другого (магістерського) рівня вищої освіти
Науковий керівник: Пулянович О.В. - к.е.н., доцент
Херсонська філія Національного університету кораблебудування
імені адмірала Макарова, м. Херсон, Україна*

ЗАГАЛЬНІ АСПЕКТИ ЕКОНОМІЧНОЇ ТА ЕКОЛОГІЧНОЇ БЕЗПЕКИ ПІДПРИЄМСТВА

Екологічна безпека є запорукою забезпечення економічної безпеки підприємства. Не можна говорити про економічну безпеку, що досягнута нерациональним використанням природних ресурсів чи руйнуванням екосистем. Щорічні економічні збитки від забруднення та деградації природного середовища оцінюються по різних країнах у межі 18% ВВП. Так, у промислово розвинутих країнах (США, Великій Британії, Нідерландах, Японії) цей показник коливається на рівні 0,4-2,0% ВВП; у державах Східної Європи (Польща, Угорщина, Чехія, Словаччина, Словенія) він становить 3-5%; в Україні – 10-15%, а у країнах „третього світу” – 6-18% [1].

Головна мета економічної безпеки підприємства полягає в тому, щоб гарантувати його стабільне та максимально ефективне функціонування тепер і високий потенціал розвитку в майбутньому.

До основних функціональних цілей економічної безпеки належать [2]:

- забезпечення високої фінансової ефективності роботи, фінансової стійкості та незалежності підприємства (організації);
- забезпечення технологічної незалежності та досягнення високої конкурентоспроможності технічного потенціалу того чи іншого суб'єкта господарювання;

- досягнення високої ефективності менеджменту, оптимальної та ефективної організаційної структури управління підприємством (організацією);
- досягнення високого рівня кваліфікації персоналу та його інтелектуального потенціалу, належної ефективності корпоративних НДДКР;
- мінімізація руйнівного впливу результатів виробничого господарської діяльності на стан довкілля;
- якісна правова захищеність усіх аспектів діяльності підприємства (організації);
- забезпечення захисту інформаційного поля, комерційної таємниці та досягнення необхідного рівня інформаційного забезпечення роботи всіх підрозділів підприємства та відділів організації;
- ефективна організація безпеки персоналу підприємства, його капіталу та майна, а також комерційних інтересів.

Екологічна безпека є невід’ємною, а в сучасних умовах розвитку виробництва та технологій дуже важливою складовою економічної безпеки підприємства. Проблему підтримання екологічної безпеки суспільства від суб’єктів господарювання, що здійснюють виробничо-комерційну діяльність, можна вирішити тільки через розробку і ретельне дотримання національних (міжнародних) норм мінімально допустимого вмісту шкідливих речовин, які потрапляють у довкілля, а також дотримання екологічних параметрів продукції, що виготовляється.

Підприємство з еколого-економічної точки зору розглядається як головний елемент еколого-економічної системи і відповідно – суб’єкт еколого-економічних відносин. Необхідність такого підходу пояснюється тим, що вирішення і економічних, і екологічних проблем значною мірою визначаються тими об’єктивними умовами, у яких здійснюється діяльність підприємства, із урахуванням забезпеченості його відповідним обладнанням, кадрами, фінансами і в цілому ресурсами за всіма напрямками.

Управління підприємством як елементом еколого-економічної системи будується на основі збалансованого розв’язку екологічних і економічних проблем, знаходження оптимального співвідношення між забезпеченням екологічної безпеки та доцільності діяльності промислових підприємств.

Сутність екологічної складової економічної безпеки підприємства складається з рекомендацій оптимізації витрат таким чином, щоб за мінімальних витрат, на забезпечення дотримання екологічних норм за технологічними процесами на підприємстві і продукції, що випускається ним, мінімізувати втрати від адміністративних санкцій за забруднення довкілля і втрати ринків країн із більш жорсткими нормами екологічного законодавства, ніж ті, яким відповідає продукція, що випускається цим підприємством.

Список використаних джерел

1. Миркін Б. Сценарій переходу до сталого розвитку. // Краєзнавство. Географія. Туризм. – 2005. – - №10. – С. 3-5.
2. Ортинський В. Л. Економічна безпека підприємств, організацій та установ : Навчальний посібник [Електронний ресурс] / В. Л. Ортинський, І.

С. Керницький, З. Б. Живко. – К. : Правова єдність, 2009. – 544 с. – Режим доступу: <http://pidruchniki.ws/1663080551264/ekonomika>.

Мороз А.С. - здобувач другого (магістерського) рівня вищої освіти
Науковий керівник: *Руснак А.В.* – д.е.н., доцент
Херсонська філія Національного університету кораблебудування
імені адмірала Макарова, м. Херсон, Україна

ДЕРЖАВНЕ РЕГУЛЮВАННЯ ІНВЕСТИЦІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ В СФЕРІ ДОРОЖНІХ ІНФРАСТРУКТУРНИХ ПРОЕКТІВ

Автомобільні дороги загального користування є складовою Єдиної транспортної системи України і задовольняють потреби суспільства в автомобільних пасажирських і вантажних перевезеннях. Автомобільні дороги загального користування перебувають у державній власності і не підлягають приватизації [1].

Правові, економічні, організаційні та соціальні засади забезпечення функціонування автомобільних доріг, їх будівництва, реконструкції, ремонту та утримання визначено, в першу чергу Законом України «Про автомобільні дороги», а також законами України «Про дорожній рух», «Про інвестиційну діяльність», «Про планування і забудову територій», «Про джерела фінансування дорожнього господарства України», «Про податок з власників транспортних засобів та інших самохідних машин і механізмів», «Про місцеве самоврядування в Україні», «Про концесії на будівництво та експлуатацію автомобільних доріг» та іншими актами законодавства.

Відповідно до вимог розвитку економіки держави поліпшення транспортного сполучення та оптимізація мережі автомобільних доріг вимагають будівництва нових автомобільних доріг та збереження від руйнування існуючих.

Витрати, пов'язані з будівництвом, реконструкцією, ремонтом і утриманням автомобільних доріг, здійснюються за рахунок бюджетних та інших коштів для реалізації програм розвитку дорожнього господарства України. У Державному бюджеті України щорічно передбачаються видатки на фінансування цих робіт шляхом створення у складі спеціального фонду Державного бюджету України державного дорожнього фонду [2].

Недостатнє фінансування дорожнього господарства стримує оновлення матеріально-технічної бази, негативно впливає на якість автомобільних доріг і споруд на них, не забезпечує швидкого, комфортного, економічного і безпечного перевезення пасажирів і вантажів автомобільним транспортом.

В умовах гострої нестачі фінансових ресурсів для забезпечення потреб автодорожньої галузі України особливо актуальним є пошук нових джерел фінансування та залучення фінансових ресурсів суб'єктів інвестиційної діяльності.

На фоні кризових явищ у національній економіці останніх років значно знизилась інвестиційна активність. У цих умовах посилюється роль державного регулювання інвестиційної діяльності, спрямованого на підвищення ефективності інвестицій у державному секторі економіки. Результативність державного регулювання інвестиційної діяльності залежить від чіткості й прозорості цілей та механізму його реалізації.

З метою оптимізації та реалізації ефективності фінансового забезпечення автодорожньої галузі необхідним є визначення чіткої стратегії її подальшого розвитку, а саме запровадження реалізації проектів із будівництва доріг на умовах концесії. Відповідно до Закону України «Про концесії на будівництво та експлуатацію автомобільних доріг» №1286-XIV від 14.12.1999 р., концесія – це надання концесіодавцем на підставі концесійного договору на платній та строковій основі концесіонеру права на будівництво та/або експлуатацію автомобільної дороги за умови взяття концесіонером на себе зобов'язань щодо її будівництва та/або експлуатації [2]. Тобто механізм концесії передбачає можливість будівництва доріг за рахунок коштів інвесторів (як вітчизняних, так і закордонних), за проїзд по яких відбувається відшкодування коштів, щоб покрити витрати інвесторів. Головною особливістю концесійного будівництва автодоріг є висока вартість та тривалий термін окупності вкладених коштів. Саме ці чинники і ускладнюють механізм концесії будівництва доріг в Україні.

На підставі аналізу нормативно-правових документів, які стосуються фінансового забезпечення автомобільних доріг, варто зазначити, що в Україні формуються основи змішаної моделі фінансування будівництва та експлуатації доріг. Дана модель передбачає гармонійне поєднання інтересів держави та концесіонера. Платну дорогу зазвичай будують за кошти держави та самого концесіонера у певному визначеному співвідношенні. При цьому держава може компенсувати концесіонеру певну суму коштів, якщо прогнозована інтенсивність руху недостатня або ж надати можливість концесіонеру право на будівництво та експлуатацію придорожньої інфраструктури, або надати інші пільги. У випадку, коли плата не стягується за експлуатацію дороги, концесіонер отримує плату за будівництво та утримання дороги від держави. А ризики і прибутки розподіляються відповідно до умов концесійного договору. Змішана модель фінансування будівництва та експлуатації доріг передбачає, зазвичай, фінансову участь держави, забезпечення доступності послуг проїзду платними дорогами для усіх категорій населення, полягає в наданні земельних ділянок для будівництва платних доріг та пропонує надання адресної допомоги пільговим категоріям населення, яка компенсуватиметься з державного бюджету країни [3].

Однак, в Україні на сьогодні не створено чітких організаційних та нормативно-правових актів, які б регулювали механізм державного фінансування спільних проектів з будівництва автодоріг та відбувався розподіл ризиків. Натомість механізм фінансування з будівництва доріг на умовах концесії та розподіл ризиків між учасниками у будь-яких

(нормативно та законодавчо незатверджених) пропорціях зазначається тільки у концесійному договорі. Враховуючи той момент, що чим менше держава вносить фінансових ресурсів на етапі будівництва дороги, тим більші ризики й фінансові витрати вона на себе покладає, одним із напрямів вирішення даної проблеми є розробка на законодавчому рівні оптимального співвідношення (частки) фінансових ресурсів як з боку держави, так і концесіонера (інвестора) та врегулювання справедливого розподілу ризиків між суб'єктами концесійного договору.

Успішний розвиток державно-приватного партнерство як механізму активізації інвестиційної діяльності та залучення приватних інвестицій у стратегічно важливі для держави сфери можливий лише за умови, коли буде забезпечено баланс інтересів держави і приватного інвестора. Правова форма здійснення державно-приватного партнерства повинна забезпечити для інвестора привабливість, безпеку вкладення коштів в державну власність і реалізувати основну мету проекту, тобто розвивати ту сферу, яка стратегічно важлива для держави. Для цього держава повинна сприймати приватного інвестора як рівноправного партнера. Вимагаючи від нього виконання передбачених угодою зобов'язань, держава має, зі свого боку, гарантувати виконання власних зобов'язань в повному обсязі [4].

Концесійний спосіб співробітництва є одним з важливих та корисних форм залучення інвестицій в країну. Однак, для успішної реалізації таких проектів необхідно, перш за все, здійснити законодавчі зміни, перейнявши успішний зарубіжний досвід в даному напрямку, мати належну державну підтримку та гарантії для інвесторів щодо окупності проекту, покращити кваліфікаційний рівень організації роботи, в договорі чітко прописати умови вартості та строки будівництва дороги, врахувати всі фактори, щоб зменшити ймовірність виникнення ризиків.

Список використаних джерел

1. Про автомобільні дороги: Закон України. URL: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/2862-15> (дата звернення 15.09.2018).
2. Про концесії на будівництво та експлуатацію автомобільних доріг: Закон України. URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/1286-14> (дата звернення 16.09.2018).
3. Гуренко М. Проблемні аспекти впровадження концесій в сфері будівництва та експлуатації автомобільних доріг в Україні. *Вісник Київського національного університету імені Тараса Шевченка*. 2014. 1(99). URL: http://www.library.univ.kiev.ua/ukr/host/10.23.10.100/db/ftp/visnyk/yurydych_99_2014.pdf (дата звернення 15.09.2018).
4. Щодо розвитку державно-приватного партнерства як механізму активізації інвестиційної діяльності в Україні: аналітична записка. Національний інститут стратегічних досліджень. URL: <http://www.niss.gov.ua/articles/816/> (дата звернення 16.09.2018).

*Морозов Р.В. – д.е.н., професор
Державний вищий навчальний заклад
«Херсонський державний аграрний університет», м. Херсон, Україна
Чекамова О.І. – к.е.н., завідувач сектору маркетингових досліджень,
інтелектуальної власності та економічного аналізу Інституту рису НААН
України, с. Антонівка, Україна*

ПРИНЦИПИ СТВОРЕННЯ НАУКОВО-ТЕХНІЧНОЇ ПРОДУКЦІЇ З ВИСОКИМ ІННОВАЦІЙНИМ ПОТЕНЦІАЛОМ

Перетворення потенціалу науки в рушійну силу піднесення економіки можливе лише на основі формування і реалізації інноваційного потенціалу в системі «наука-інновації-виробництво», тому дослідження можливостей наукової сфери в забезпеченні виробничих потреб є своєчасними і актуальними.

Вважаємо, що основою формування ефективного науково-інноваційного процесу є використання певних принципів, які дають можливість отримання результатів з високим інноваційним потенціалом. Основні принципи створення науково-технічної продукції з високим інноваційним потенціалом наведені на рис. 1.

Рис. 1 – Основні принципи створення науково-технічної продукції з високим інноваційним потенціалом

Кожний принцип визначає критерії для формування оцінки та використання показників інноваційного потенціалу продукції, призначеної для практичного впровадження на підприємницьких засадах.

Зауважимо, що результатами наукової діяльності є певні наукові досягнення, які можуть бути комерціалізованими, тобто мати інноваційний потенціал. Однак не всі наукові досягнення мають інноваційний характер, так само як і не всі інновації є результатом наукових досліджень. Інноваційні рішення завжди орієнтовані на комерційне використання, але не завжди мають таку характеристику як наукова новизна. Сфери наукової та інноваційної діяльності мають спільну область, але не тотожні між собою.

Інноваційна складова в науково-інноваційному процесі є програмуючою оболонкою, яка задає вхідні параметри для наукового процесу та вимагає певної форми вихідних даних щодо створюваної науково-технічної продукції. Інноваційна складова науково-інноваційного процесу представляє собою послідовність дій, в ході яких здійснюється спрямування наукового процесу на досягнення прикладних результатів (науково-технічної продукції) з заданими параметрами, та формування вимог до формату, що дозволяє представити результати такого процесу. Наукова складова науково-інноваційного процесу – це процес науково-технічної діяльності з отриманням на виході прикладного результату, придатного для використання у виробництві.

Зазначимо, що інноваційний потенціал виробництва характеризується здатністю і готовністю до сприйняття науково-інноваційних рішень, які, в свою чергу, потребують наявності достатніх матеріально-технічних ресурсів, кадрового забезпечення, фінансових ресурсів, високого рівня організації виробництва тощо.

Таким чином, поняття нововведень як новацій (науково-технічної продукції), що потребує комерціалізації і капіталізації, визначає інновацію як об'єкт ринкових відносин, ефективність інновацій характеризується поняттям інноваційний потенціал як здатність і можливість суб'єктів наукоємного ринку виробляти конкурентоспроможну продукцію за рахунок впровадження новацій з високим інноваційним потенціалом та готовність галузей економіки до їх адекватного сприйняття з метою формування і реалізації конкурентних переваг на національному та світовому ринку.

В процесі взаємодії наукової, інноваційної та виробничої сфер діяльності інтеграція наукової сфери у виробництво відбувається за посередництва інноваційної сфери. Сьогодні науково-інноваційний процес оцінюється за кінцевим результатом впровадження у виробництво. Вважаємо, що потенціал технологічних рішень значно підвищується при переході на модель «наука-інновації-виробництво».

МЕТОДИЧНІ ОСНОВИ ОЦІНКИ РОЗВИТКУ ПІДПРИЄМСТВ

Ефективне функціонування фермерських господарств є актуальною проблемою, успішне вирішення якої допоможе надійно забезпечити населення якісними продуктами харчування. Ефективність, як економічна категорія є формою вираження мети виробництва і показує його результативність. А ефект – це наслідок, результат проведених заходів. Тільки показники різних видів ефективності дозволяють судити про доцільність проведених заходів, оскільки вони показують кінцевий корисний ефект раціонального використання земельних, трудових і матеріально-грошових ресурсів.

На нашу думку, багатокладність у сільському господарстві, як і в інших галузях народного господарства, припускає функціонування різних форм господарювання з таким розрахунком, щоб кожна з них мала мінімально необхідні умови для ефективного ведення виробництва, максимально використовуючи свій господарський потенціал. А головним аргументом у виборі тієї чи іншої форми господарювання і власності повинна стати можливість виробити на одиницю земельних і трудових ресурсів найбільшу кількість продукції.

При цьому не варто забувати, що в кожній природно-економічній зоні варто визначитися з найбільш раціональною на найближчу перспективу структурою різних форм господарювання, яка забезпечувала б подальше нарощування обсягів виробництва сільськогосподарської продукції і підвищення ефективності, у т.ч. і фермерських господарств. У цьому зв'язку для розробки методології оцінки ефективності цих формувань необхідно враховувати ряд особливостей: тих, що характеризують регіон їх розташування; відсутність з ряду причин достатньої кількості показників по нових формах господарювання в перші роки функціонування; організацію роботи з оцінки ефективності, яка включає основні елементи цієї роботи в сільськогосподарських підприємствах.

Особливу актуальність і необхідність визначення ефективності сільськогосподарських форм господарювання на сучасному етапі відзначає чимало вчених, які зазначають, що усі форми господарювання повинні одержати об'єктивну оцінку за результатами порівняльного аналізу. Питання визначення різних видів ефективності в сільському господарстві, порівняльного аналізу організаційно-правових форм підприємств і оцінки їхньої ефективності знаходили своє відображення й в інших роботах [2].

Так, учені досить докладно описують порядок оцінки соціально-економічної ефективності різних форм господарювання на рівні підприємства, приводять кілька варіантів їхньої оцінки для можливих випадків практики. Перший варіант передбачає безпосереднє порівняння показників контрольного й аналізованого об'єктів і його рекомендують застосовувати в невеликих підприємствах, особливо коли аналіз потрібно провести в найкоротший термін

за невеликою кількістю показників. Другий варіант – оцінку за індексом росту ефективності виробництва, де ефективність визначається за певною формулою. Даний підхід більш прийнятний для великих підприємств, де існує об'єктивне відображення основних економічних показників. Третій варіант аналізу – основним узагальнюючим показником ефективності підприємств є рівень використання виробничого потенціалу, а розрахунок здійснюється за нормативними оцінками і даними про ресурсозабезпеченість сільськогосподарського підприємства в даний період.

Інші автори при проведенні порівняльного аналізу різних форм підприємств у сільському господарстві перевагу віддають економіко-математичній моделі (ЕОМ) по суб'єктах господарювання з використанням однакової нормативної бази і на основі цього роблять висновок про ефективність їх функціонування. Для оцінки ефективності виробничо-економічної діяльності господарств за основними показниками рекомендуємо скористатися спеціальним методичним прийомом, що називається "матриця координат". Даний прийом дозволить визначити перевагу тих чи інших порівнюваних підприємств. Отже, дійсно наявні підходи численних авторів по розглянутому питанню мають свої позитивні моменти при характеристиці окремих форм господарювання.

Однак в економічній науці проблема оцінки ефективності нових організаційно-правових форм підприємств на основі комплексного підходу до її рішення, вивчення сукупного впливу техніко-технологічних, організаційних, соціально-економічних і маркетингових проблем на ефективність розвитку різних форм господарювання розроблена недостатньо. При цьому питання методичного й організаційного характеру, що враховують регіональні особливості, масштабність оцінки фермерських господарств до цього часу в спеціальній літературі не розглядалися.

Оскільки фермерський уклад став реальністю, а фермери грають певну роль у забезпеченні населення країни продуктами харчування, зміцнення економіки сільського господарства, є необхідність розробки методики оцінки ефективності даної форми сільськогосподарського підприємництва. Це дозволило б більш об'єктивно оцінити результати їхньої діяльності у відповідності з існуючими методичними підходами до оцінки ефективності. Пропонуємо комплексне застосування наступних основних підходів до оцінки ефективності функціонування фермерських господарств.

У залежності від поставлених задач, масштабності проведення аналізу, обраного складу показників оцінки, періоду часу, за який буде проводитися аналіз та інших конкретних умов обирається той чи інший, а можливо формується і новий методичний підхід, який дозволить у кожному окремому випадку вирішити конкретно поставлену задачу.

Актуальний і інший методичний підхід визначення ефективності господарювання підприємств на селі. Так, побудова економіко-математичної моделі, за даними деяких джерел досить ефективна для проведення порівняльного аналізу підприємств різних регіонів. Схема організації даного виду аналізу полягає у виборі об'єктів для проведення порівняння; постановці

по кожному з них відповідних задач; побудови і реалізації економіко-математичної моделі на ЕОМ і визначення оптимальних рішень. Даний підхід дозволяє одержати оптимальний варіант організаційно-економічної структури стосовно обраної форми господарювання. Причому розроблені моделі є типовими і можуть бути використані з урахуванням прив'язки до різних регіонів. За результатами проведення аналізу робляться висновки про усунення окремих виявлених недоліків або удосконалення існуючого положення.

Методичний підхід до оцінки ефективності нової форми господарювання, здійснюваний за індексом росту ефективності виробництва, передбачає використання великої кількості показників. Цей прийом можна застосувати в багатогалузевих формуваннях, де налагоджені облік і звітність за результатами фінансово-господарської діяльності. В даний час визначення ефективності фермерських господарств в природно-економічних зонах і районах, де вже існують об'єктивні дані стосовно основних виробничо-економічних показників, за допомогою індексу росту ефективності виробництва є цілком можливим.

Таким чином, порівнюючи різні методичні підходи до оцінки виробничих ресурсів ми переконуємося, що методично ці питання ще не вирішені. Розглянуті способи визначення потенціалу сільськогосподарських підприємств вимагають удосконалення. Вибір методу оцінки визначається поставленими цілями і задачами. Так показники грошової оцінки виробничого потенціалу знайдуть застосування в системі оподаткування сільськогосподарських підприємств, визначенні величини орендної плати, управлінні процесом формування ресурсного потенціалу. Використання рівняння регресії ефективно при аналізі господарської діяльності підприємства і плануванні його розвитку, розрахунків фактичного і нормативного потенціалів.

Крім розглянутих методів значної уваги заслуговують об'єктивно обумовлені (двоїсті) оцінки ресурсів в оптимізаційних задачах, розв'язуваних методами математичного програмування. Оптимізаційний метод, як і інші методи оцінки виробничого потенціалу, базуються, насамперед, на оцінці впливу відповідних ресурсів на результативний показник. Застосування лінійного програмування дає можливість чисельно виразити комплексну оцінку ресурсів через максимальний обсяг валової продукції.

Список використаних джерел

1. Губарик О.М. Проблемні питання щодо сутності та критеріїв визначення економічної ефективності діяльності аграрних підприємств // Вісник ХНТУСГ імені Петра Василенка. Економічні науки. Вип. 34. – Харків: ХНТУСГ, 2006р. – С. 51-54.

2. Малік М.Й., Нужна О.А. Конкурентоспроможність аграрних підприємств: методологія і механізми. Монографія. (Малік М.Й., Нужна О.А.) К.: ННЦ ІАЕ, 2007 – 270 с.

АНАЛІЗ АНГЛОМОВНОГО ПІДРУЧНИКА «АНГЛІЙСЬКА МОВА ДЛЯ БУХГАЛТЕРСЬКОГО ОБЛІКУ

Дослідження сучасних тенденцій подальшого розвитку академічної та наукової мобільності викладачів вищих навчальних закладів свідчить, що велике значення має правильне використання лекторами сучасних засобів навчання, серед яких чільне місце посідають англomовні підручники як ефективні засоби комунікації. Одним з таких підручників є «Англійська мова для бухгалтерського обліку» видавництва «Оксфордська університетська преса». Вищезазначений підручник, вперше надрукований у 2007 році, зазнав позитивних змін, оскільки за десять подальших років постійно коригувався, доповнювався, покращувався. У 2016 році світ побачила остання, п'ята версія. ТанDEM авторів підручника приділяє велику увагу відповідності змісту навчальної книги її меті, доцільності використання вищезазначеного підручника на практичних заняттях у вищих навчальних закладах. Англійські дослідники Ш. Махоуні, І. Френдо, творчо підійшли до справи. Підручник розрахований на професійний рівень володіння англійською мовою та має практичне спрямування. Зміст складається з шести розділів: «Введення до бухгалтерського обліку», «Фінансова звітність та співвідношення», «Податковий облік», «Бухгалтерський облік», «Управлінський облік», «Інвестиції» й додатків, де містяться тести у вигляді кросворду, файли партнера А та Б, ключі до відповідей, словник фінансових термінів, стенограми у формі діалогів, триалогів й полілогів. Розділи підручника виважені, продумані, логічно побудовані, вони мають корисну й цікаву інформацію щодо списку професій, задіяних у цій справі, бухгалтерських обліків та аудитів, фінансових операцій, оподаткування, менеджменту, інвестицій, а також містять конкретні телефонні розмови, написання автобіографій, бізнес-листування, організацію зустрічей.

Тестування представлено в англomовному підручнику великим за обсягом кросвордом. Всі без виключення слова в ньому – професійного спрямування; файли партнера А та Б – це сучасний світ бюджетів, схем, графіків, діаграм, розпоряджень, зустрічей з уявними бізнес-партнерами з Іспанії, США часто в умовах нестачі часу. Автори англomовного підручника не забувають й про взаємовідносини між колегами. Ключі до відповідей, розміщені наприкінці підручника «Англійська мова для бухгалтерського обліку», без сумніву, допоможуть студентам і всім тим, хто вивчає бухгалтерський облік та аудит, перевірити рівень своїх знань, вмінь та навичок. Словник фінансових термінів Ш. Махоуні та І. Френдо охоплює ключові слова з вищезазначених тем, він відрізняється чіткістю та лаконічністю. На нашу думку, словниковий запас не дуже різноманітний, проте його цілком вистачить для висвітлення тем, пов'язаних з бухгалтерськими та фінансовими справами. Стенограми містять

низку діалогів, триалогів і полілогів, спрямованих на роботу в парах та міні групах. Досить велика кількість стенограм (дев'ятнадцять) дають змогу обрати найбільш вдалий діалог, триалог або полілог.

Загальна характеристика викладу навчального матеріалу на шпальтах «Англійська мова для бухгалтерського обліку» свідчить про науковий підхід до написання книги. Головний плюс полягає в спрямованості навчального матеріалу на формування науково-теоретичного мислення, мотивації навчання, розширенню світоглядних позицій. Підручник використовує інноваційні педагогічні технології, виклад матеріалу бухгалтерського спрямування послідовний, логічний, ретельно продуманий, виважений. На наше переконання, заслуговує на увагу оптимальність розподілу матеріалу відповідно нормам навчального часу. Великим бонусом є відповідність навчальної книги принципам наступності, логічної послідовності, органічності поєднання з попередніми виданнями цього курсу. Якість та доцільність ілюстративного матеріалу (таблиці, графіки, малюнки, кросворди, фотографії) допомагають засвоїти навчальний матеріал. Для посилення емоційного впливу навчальних текстів у підручнику Ш. Махоуні та І. Френдо використовуються засоби виразності й образності англійської мови.

Ми впевнені в тому, що не слід забувати й про методичні аспекти, а саме, про відповідність системи питань, завдань, вправ вимогам сучасної вищої освіти. Навчальна книга видавництва «Оксфордська університетська преса» має в наявності завдання різного ступеня складності. Заслуговує на відзначення різноманітність та оригінальність завдань, суцільна спрямованість книги на розвиток логічного мислення, творчих здібностей, пізнавальної активності студентів. Добірка ілюстративного матеріалу надає нам право стверджувати, що підручник має методичну цінність.

Поліграфічне виконання підручника на високому рівні: якість естетичного оформлення, спрямованість на розвиток естетичного смаку, дотримання гігієнічних, поліграфічних вимог (шрифт, формат, вага) свідчить про професійний підхід авторів до створення навчальної книги.

В цілому, зазначений англійськомовний підручник містить основи наукових знань з навчальної дисципліни, матеріал викладено згідно з метою навчання, визначеними програмою і вимогами дидактики. У навчальному процесі він має успішно виконувати наступні функції: а) освітню, що полягає в забезпеченні процесу засвоєння студентами певного обсягу систематизованих знань, у формуванні в них пізнавальних умінь; б) розвивальну, що сприяє розвиткові студентів, їх перцептивних, розумових, мовних, мовленнєвих та інших здібностей; в) управлінську, яка полягає в програмуванні певного типу навчання, його методів, форм і засобів, способів застосування знань у різних ситуаціях; г) науково-дослідницьку, яка спонукає студентів до самостійного вирішення проблем, сприяє науковому пошуку.

Підручник цілком забезпечує науковість змісту матеріалу, він точний, доступний з чіткими формулюваннями, правилами, законами, ідеями. У ньому відчувається правильний підхід з точки зору психології. Психологічне налаштування на роботу, сприятлива атмосфера у колективі мають велике

значення. Найважливіший матеріал книги проілюстрований малюнками, відповідно структурований, налаштований на психологічне сприйняття матеріалу.

Великий позитив підручника в тому, що в ньому простежується індивідуальний підхід до студентів, що є пріоритетним на сьогоднішній день. Рівень завдань і вправ різноманітний, що говорить про продуманість та виваженість рішень його авторів.

На нашу думку, слід також додати беззаперечну інноваційність цього підручника; використання найновіших, найсучасніших досліджень, технічних установок, підходів, методик, технологій сприяє засвоєнню матеріалу студентами.

Список використаних джерел

1. Волкова Н. Педагогіка: навч. посіб. 3-тє вид., стер. / Н. Волкова. – К.: Академвидав, 2009. – 616 с.
2. Дичківська І. Інноваційні педагогічні технології: Навчальний посібник. – К.: Академвидав, 2004. – 352 с.
3. Дьяченко М. Психология высшей школы / М. Дьяченко, Л. Кандыбович. – Минск: Изд-во БГУ им. Ленина, 2004. – 383 с.
4. Нечаев В. Социология образования / В. Нечаев. – М.: Наука, 2005. – 54 с.
5. Фіцула М. Педагогіка: Вид. 2-ге, випр., доп. / М. Фіцула. – К.: Академвидав, 2007. – 560 с.
6. Frendo E. English for accounting / E. Frendo, S. Mahoney. – Oxford University Press, 2016. – 64 p.

*Нікітенко К.С. - к.е.н., доцент
Державний вищий навчальний заклад
«Херсонський державний аграрний університет», м. Херсон, Україна*

ЗАГРОЗИ ДЕСТАБІЛІЗАЦІЇ ФІНАНСОВОЇ СИТУАЦІЇ В УКРАЇНІ

За дестабілізації грошово-кредитної сфери фінансова безпека як складова частина безпеки національної економіки зазнає суттєвих негативних впливів, які розвивають процеси послаблення стійкості, стабільності, незалежності та передумов розвитку фінансової системи країни і руйнують, таким чином, необхідні умови гарантування фінансової безпеки держави. Недоліки в регулюванні грошово-кредитного сектора держави, беззаперечно, призводять і до виникнення спочатку ризиків, а надалі й загроз усім складникам її фінансової безпеки. Йдеться про бюджетну, валютну, боргову, безпеку страхового та фондового ринків. Функціонування грошово-кредитної сфери та її регулювання через інструменти процентної політики, норм обов'язкових резервів для комерційних банків, їх рефінансування, управління золотовалютними резервами, операцій із цінними паперами, імпорту та експорту капіталу, емісії власних боргових зобов'язань та операцій із ними може мати як позитивний слід у вигляді стабілізації курсу та зміцнення

національної грошової одиниці, стримування інфляції в прийнятних межах та належного кредитування розвитку реального сектора і споживчих потреб населення, так і зародження ризиків за складниками фінансової безпеки держави, які за неадекватного і несвоєчасного реагування призводять до посилення загроз фінансовій, а через неї й економічній безпеці держави.

На світовому фінансовому ринку склалась доволі складна й нестабільна ситуація, пов'язана насамперед з трьома значними падіннями фондового ринку Китаю та неочікуваною девальвацією китайської національної валюти – юаня. Китайські події спричинили ланцюгову девальвацію деяких національних валют, і у сфері міжнародних фінансів виник «привид» «валютних війн». Більш наочним стало зіткнення на міжнародній арені фінансово-економічних інтересів США і Китаю, що також дестабілізує сферу міжнародних фінансів. Причому ця нестабільність може мати прояви як короткотермінового, так і довготермінового характеру [1].

Наслідком загального зростання нестабільності міжнародних фінансових ринків найімовірніше буде:

- прискорене зростання попиту на гроші й капітал у світі;
- зменшення схильності реальних і потенційних інвесторів до ризикованих операцій та довготермінових інвестицій;
- зростання ціни фінансових, інвестиційних ресурсів;
- зростання відмінностей між національними економіками щодо їх забезпеченості капіталом, фінансовими ресурсами взагалі.

У цілому нестабільність міжнародних фінансових ринків і зростання ціни залучення грошей та капіталів негативно впливатиме на розвиток не лише фінансового, а й реального сектору глобальної економіки, особливо його сировинного сегмента. А це вже напряду впливатиме на розвиток фінансово-економічної ситуації в Україні. Адже, з одного боку, українська економіка належить до категорії національних економік так званої світової «капіталістичної периферії», звідки фінансовий капітал у разі економічних і соціально-політичних потрясінь тікає до «центру глобальної капіталістичної системи», тобто, до розвинених країн. А з іншого боку, переважна частина українського експорту має сировинний та напівсировинний характер. Посилення міжнародної фінансової нестабільності негативно позначається на темпах розвитку світової економіки, наслідком чого є спад попиту на сировинні та напівсировинні товари й зниження цін на них на світовому ринку [2].

Причому зазначена дестабілізація міжнародних фінансових ринків загрожує доволі серйозними проблемами українській економіці через механізми як безпосереднього, так і опосередкованого впливу. Йдеться, зокрема, про фінансові й товарні канали впливу міжнародних фінансових ринків на українську економіку. Так, внаслідок зміни цін на експортовані й імпортовані українськими підприємствами товари та послуги, насамперед зниження світових цін на сировинні та напівсировинні товари, через систему безпосередніх і опосередкованих зв'язків, змінюються витрати й доходи дуже багатьох вітчизняних підприємств, а не лише тих з них, які безпосередньо здійснюють зовнішньоекономічну діяльність. Зазначені зміни позначаються на

доходах й витратах населення та формують сальдо торгового балансу української зовнішньої торгівлі. Своєю чергою сальдо торгового балансу як складова платіжного балансу України робить свій потужний внесок у формування динаміки обмінного курсу гривні щодо долара США та інших вільноконвертованих валют.

Дестабілізація міжнародних фінансових ринків призводить до втрати ustalених орієнтирів багатьма їхніми учасниками, збільшує турбулентність цін різних груп товарів, сприяє зростанню ризикованості зовнішньоторговельних операцій та знижує ділову активність у цій сфері підприємницької діяльності. У такій ситуації, як правило, найбільше страждають відносно слабші учасники ринків. Тобто це напряму стосується української економіки. За умов невпевненості у майбутньому підприємці знижують свою ділову активність, що не лише негативно позначається на розвитку національної економіки, а й стимулює загострення соціальних проблем [3].

Негативний вплив імовірної дестабілізації міжнародної фінансової системи накладається на внутрішні проблеми розвитку української економіки та специфіку нинішнього етапу українсько-російських відносин. Внутрішні проблеми розвитку української економіки зумовлені тим, що після глобальної фінансово-економічної кризи вітчизняна економіка не була реформована відповідно до нових вимог, які поставив на порядок денний новий етап розвитку міжнародних економічних відносин у сучасному глобалізованому світі. Звичайно, за такий короткий проміжок часу економіку держави масштабу України неможливо належним чином реформувати. Однак протягом 2010–2013 рр. ніяких економічних реформ в Україні по суті і не здійснювалось. Фактично після удару глобальної кризи вітчизняна економіка почала відновлюватись на вже ustalених раніше засадах її функціонування.

Разом з тим час і місце всіх трьох криз визначалися сировинною спеціалізацією України та обвалом цін на її експорт. У будь-якому разі їх загальна логіка залишалася приблизно однаковою: сировинна рецесія, падіння експорту і пов'язаних з ним доходів, фінансові і бюджетні дефіцити, втеча капіталу, девальвація, банківська криза, виснаження резервів, валютні обмеження, кредит МВФ. Фінансові розриви, у яких часто бачать причину кризи, самі були лише одним з її наслідків. Їх різке зростання – результат не лише недбальства, а й падіння сировинної кон'юнктури [4].

З огляду на доволі широку типологію ризиків і загроз фінансовій безпеці держави, які з'являються і значно посилюються за умови дисбалансування її грошово-кредитної сфери, високої ефективності та виваженості потребують державна політика їх протидії та забезпечення сталого, збалансованого і ефективного функціонування та розвитку грошово-кредитного сектора. Реалізація ризиків та загроз у грошово-кредитній сфері має особливо негативним результатом дестабілізацію фінансової безпеки держави. Причому, як установлено в результаті дослідження, негативний вплив здійснюється на головні складники системи фінансової безпеки: бюджетний (де посилюються загрози недоотримання планових доходів до бюджетів, зростання надмірного навантаження на центральний і місцевий бюджети, недосягнення стратегічних

цілей бюджетно-безпекової політики, скорочення потенціалу та ділової активності в міжнародних розрахунках та погіршення зовнішньоторговельного балансу країни); валютний (посилення кризи розрахунків, погіршення купівельної спроможності населення та дестабілізація ситуації на внутрішньому ринку, погіршення валютної структури депозитів та зростання девальваційних очікувань, збільшення періоду погашення валових міжнародних резервів держави); борговий (зростання рівня державного боргу, звуження джерел фінансування погашення та обслуговування боргових зобов'язань суб'єктів зовнішньоекономічної діяльності, розбалансування структури внутрішнього і зовнішнього боргу); безпеку страхового (критичне зростання частки обсягу статутних капіталів страхових компаній-нерезидентів, зниження ролі та фінансових можливостей системи страхування як інвестора небанківського типу, зростання ризиків не платежів за банківськими кредитами) та фондового (звуження можливостей виходу вітчизняних корпорацій на ринки запозичень, дестабілізація ринку акцій, критичне зниження доходності облігацій внутрішньої державної позики, зниження частки покриття державними цінними паперами внутрішнього державного боргу) ринків.

Список використаних джерел

1. Корнеєв М. В. Глобалізаційні аспекти виникнення фінансової економіки / М. В. Корнеєв // Проблеми і перспективи розвитку банківської системи України. – Суми, 2010. – Вип. 30. – С. 152-156.
2. Основи формування економічної безпеки України : [монографія] / За ред. д.е.н, проф. І.П. Мойсеєнко. – Львів : СПОЛОМ, 2011. – 208 с. Поливана Т.
3. Система економічної безпеки: держава, регіон, підприємство: [монографія] / За заг. ред. д.е.н, проф. Г.В. Козаченко. – Луганськ: Промдрук, 2014. – 337 с.
4. Фінансова глобалізація: наслідки та загрози для трансформаційних економік / Т. Поливана // Теоретичні та прикладні питання економіки. – 2010. – Вип. 23. – С. 251.

Новак І.О., Поліщук С.С.

*Херсонська філія Національного університету кораблебудування
імені адмірала Макарова, м. Херсон, Україна*

ОСОБЛИВОСТІ ОБЛІКУ І КОНТРОЛЮ РОЗРАХУНКІВ З КРЕДИТОРАМИ ПРИВАТНОГО ПІДПРИЄМСТВА

Для нормального функціонування будь-якої ланки ринкової економіки обов'язково потрібно, щоб керівництво, приймаючи короткотермінові та довготермінові управлінські рішення, мало достовірну та об'єктивну інформацію про господарські процеси, стан та використання ресурсів підприємства, розрахункові взаємовідносини з покупцями, постачальниками, персоналом, бюджетом, використання коштів. Таку інформацію забезпечує

система бухгалтерського обліку та контролю. Фінансова звітність, в свою чергу, є основним джерелом інформації, яка задовольняє як потреби підприємства при прийнятті управлінських рішень та їх реалізації, так і потреби зовнішніх структур в інформації згідно із законодавчими розпорядженнями.

Бухгалтерський облік сьогодні являє собою систему безперервного, суцільного і взаємозв'язаного спостереження за створенням суспільного продукту і пов'язаними з ним процесами обміну, розподілу та перерозподілу, за наявністю і рухом майна конкретного суб'єкта господарювання, його правових відносин з метою одержання інформації, її систематизації для управління діяльністю підприємства будь-якого масштабу та рівня. Бухгалтерський облік став складовою управлінської системи світової економіки [5]. Без нього неможливе управління будь-якою ланкою економіки світу.

Зокрема бухгалтерський облік розрахункових операцій з кредиторами забезпечує керівництво підприємства своєчасною, достовірною та неупередженою інформацією про стан дебіторсько-кредиторської заборгованості між суб'єктом господарювання та його кредиторами і охоплює розрахунки: з постачальниками та підрядниками; з бюджетом в розрізі податків та платежів; по нарахуванню, утриманню та сплаті єдиного соціального внеску на загальнообов'язкове державне соціальне страхування; з оплати праці; з іншими кредиторами. Але дискусійними є розрахунки з: постачальниками та підрядниками; бюджетом; іншими кредиторами. Облік і контроль даних розрахунків є основою управління підприємством. Адже, ефективне управління даними грошовими потоками та ведення раціональної фінансової політики забезпечує: по-перше, правомірне використання тимчасово вільних коштів (поточної кредиторської заборгованості за товари, роботи, послуги); по-друге, надійні зв'язки із кредиторами; по-третє, оптимальний рівень платоспроможності та фінансового стану суб'єкта господарювання в цілому.

Економічна сутність контролю розрахунків з кредиторами розкривається шляхом розгляду історичного аспекту самого поняття «контроль». До визначення даного поняття існує два підходи: 1) як критично важлива і складна функція управління; 2) спосіб забезпечення користувачів достовірною, неупередженою інформацією про стан об'єкта контролю. Для цілей управління підприємством важливо виділити та проаналізувати таку форму контролю як аудит. За історичними джерелами можна прослідкувати, що аудит як вид професійної діяльності виник в Англії і представляв собою ревізію або щорічну перевірку роботи підвідомчих структур. Найдавніші згадки про аудит (1130 р.) наводяться в англійських облікових документах, що зберігаються в архівах Казначейства Англії і Шотландії [3]. Сучасний аудит почав формуватись наприкінці XIX сторіччя, коли виникло поняття про компанію як про самостійний юридичний суб'єкт, коли відбулось роз'єднання права власності і функцій управління.

Підхід під назвою «Потреби потенційного та існуючого інвесторів» полягає в тому, що кожен інвестор компанії, навіть за наявності достатнього рівня знань у сфері фінансового аналізу, не впевнений у достовірності показників фінансової звітності, необізнаний з даними бухгалтерського обліку, які є підставою для складання звітності. Актуальність цієї проблеми загострюється із зростанням кількості акціонерів, які фактично не мають відношення до управління компанією. Отже, підтверджуючи публічну звітність, аудитор виступає певним гарантом порядності відносин між учасниками господарської діяльності. Теорія агентів (управляючих) пояснює потребу в аудиторському контролі, посиляючись на історичні факти незалежної перевірки звітів управляючих на замовлення землевласників. Аудиторські підтвердження фінансової звітності посилюють довіру до власників компанії. Теорія мотивацій виходить із суто психологічних моментів. Вважається, що менеджери більш відповідально ставляться до складання звітності, оскільки знають, що вона обов'язково буде перевірена, відтак зменшується ймовірність помилок та шахрайства.

На нашу думку, жодна з теорій виникнення аудиту як форми контролю не є вичерпною. Його виникненню, як виду професійної діяльності, сприяли як психологічні, так і юридичні та практичні чинники. Практичні та юридичні чинники полягають в тому, що заклопотаним підприємцям просто необхідна порядна, освічена людина, котра ознайомена з усіма останніми законодавчо-нормативними змінами, добре орієнтується у нюансах складання як первинної документації, так і фінансової звітності. Психологічна необхідність аудиторів полягає у їх сприянні впевненості власників підприємств та більш відповідальному ставленні до роботи менеджерами та іншими працівниками. Тобто, штат працює краще, тому що знає, що його робота буде перевірена, а керівництво впевнене, так як знає, що документація буде ретельно перевірена, а виявлені помилки – виправлені.

Економічна сутність аудиторського контролю розрахунків з кредиторами розкривається в його меті. Мета аудиту відповідно до МСА 200 «Загальні цілі незалежного аудитора та проведення аудиту відповідно до Міжнародних стандартів аудиту» полягає у висловленні аудитором незалежної професійної думки щодо правильності відображення у звітності підприємства інформації про розрахунки з постачальниками та підрядниками [4].

Виходячи з мети, можна виділити основні завдання аудиторського контролю розрахунків з кредиторами. По-перше, це – контроль за дотриманням чинного законодавства і перевірка наявності та правильності оформлення документів: з поставки матеріальних цінностей (договорів, рахунків-фактур, актів звіряння розрахунків); із надання послуг; правильності та своєчасності здійснення нарахування та перерахування платежів до бюджету. По-друге, це – встановлення причин і строків виникнення заборгованості за розрахунками, визначення її реальності та шляхів її погашення; встановлення правильності здійснення розрахунків за даною заборгованістю та відображення їх в обліку. Наступним завданням аудиту є підтвердження повноти та своєчасності оприбуткування отриманих цінностей

і обліку спожитих робіт, послуг. Також важливим є визначення правильності оцінки отриманих товарів при бартерних (товарообмінних) операціях.

Список використаних джерел

1. [Господарський кодекс України](http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/436-15) № 436-IV від 16.01.2003 [Електронний ресурс] // Верховна рада України – Режим доступу до ресурсу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/436-15>
2. Закон України «Про аудиторську діяльність» від 22 квітня 1993 р. №3125-XII (в редакції Закону України від 14 вересня 2006 р. №140-V) [Електронний ресурс] // Верховна рада України – Режим доступу до ресурсу: <http://zakon.rada.gov.ua>
3. Майданевич П.М. Аудит: навч. посіб. / П.М. Майданевич, О.І. Волошина.– Сімферополь: ПП «Підприємство Фенікс», 2008. – 700 с.
4. Міжнародний стандарт аудиту 200 «Загальні цілі незалежного аудитора та проведення аудиту відповідно до Міжнародних стандартів аудиту» [Електронний ресурс] / Верховна Рада України, 2012. – Режим доступу до ресурсу: <http://zakon.rada.gov.ua>
5. Сопко В.В. Бухгалтерський облік в управлінні підприємством: навч. посіб. / В.В. Сопко.– К.: КНЕУ, 2008. – 526 с.

*Ордеха А.М. - здобувач другого (магістерського) рівня вищої освіти
Науковий керівник: Танклевська Н.С. – д. е.н. професор
Державний вищий навчальний заклад
«Херсонський державний аграрний університет», м. Херсон, Україна*

МЕТОДИЧНІ ЗАСАДИ ФОРМУВАННЯ СИСТЕМИ УПРАВЛІННЯ ВИТРАТАМИ БІЗНЕС-ПРОЦЕСІВ У РОСЛИННИЦТВІ

Переважна більшість підприємств у своїй діяльності використовує ресурси для здійснення кожної функції окремо, не володіючи процесом загалом, стикається з комунікативні проблемами всередині організації. Підвищення конкурентоспроможності, інноваційності, ефективності, орієнтованості на споживача та прибутковості передбачене оперуванням набором цілісних взаємопов'язаних процесів, що долають бар'єри замкнутості функціональних підрозділів.

На сьогодні процесно-орієнтоване управління є найбільш прогресивною методикою, впровадження якої дозволяє утвердити на підприємстві ефективно-функціонуючу систему управління.

Бізнес-процеси – це «система взаємозалежних, споріднених ділових процедур (операцій), яка має, як правило, наскрізний, міжфункціональний характер (тобто охоплює декілька функціональних сфер, які є відокремленими у традиційній організаційній структурі)» [1, с. 25].

Для підвищення можливості проведення аналізу, оцінки і внесення

пропозицій щодо вдосконалення діяльності підприємства та оптимізації бізнес-процесів їх необхідно структурувати. Для цього доцільно бізнес-процеси рослинництва об'єднати в три групи, кожна з яких характеризується своїми особливостями:

- основні бізнес-процеси;
- допоміжні бізнес-процеси;
- обслуговуючі бізнес-процеси.

Основні бізнес-процеси охоплюють виробництво і переробку власної сільськогосподарської продукції й спрямовані на отримання прибутку. Допоміжні та обслуговуючі бізнес-процеси підтримують функціонування основних, створюючи інфраструктуру для їх ефективного виконання.

Вивчаючи бізнес-процеси, що прямо чи опосередковано пов'язані з виробництвом продукції рослинництва, належить брати до уваги їх тісний взаємозв'язок із ресурсами підприємства. Конкурентоспроможність сільськогосподарських підприємств визначається раціональною організацією бізнес-процесів, а отже, раціональним використанням ресурсів. Тому актуальним є дослідження витрат бізнес-процесів у рослинництві.

Система управління витратами має багатоступеневу структуру зі значною кількістю напрямів діяльності. За такого підходу система управління витратами бізнес-процесів складається з комплексу взаємопов'язаних підсистем (елементів), що виділяються за функціональними ознаками. Такі підсистеми (елементи), виконуючи певні завдання, можуть працювати автономно, але обов'язково вихідні інформаційні параметри однієї підсистеми мають бути вхідними іншої і спрямовуватися на досягнення загальної мети підприємства.

На це вказує низка авторів [2; 3], які зазначають, що для процесного підходу характерні спроби визначити принципи реалізації функцій управління як наукового компонента процесу управління, в якому діяльність спрямована на досягнення цілей організації.

Зокрема, Ф. І. Хміль розглядає процесний підхід як “суму взаємопов'язаних дій – функцій управління, а кожен функцію як комплекс однорідних (елементарних) дій, операцій, процедур” [3, с. 104-106].

Побудова системи управління витратами бізнес-процесів у рослинництві, має ґрунтуватися на процесно-орієнтованому підході, що дасть змогу не тільки вижити сільськогосподарським підприємствам у період погіршення кон'юнктури ринку, а й дозволить підвищити ефективність їх фінансово-господарської діяльності.

Використовуючи функціональний підхід у рамках теорії процесно-орієнтованого управління, виділяють основні складові управління витратами бізнес-процесів у рослинництві:

До таких складових входять:

- планування витрат;
- розвиток організаційної структури управління витратами;
- мотивація зниження рівня витрат;
- обліку і контроль витрат.

Побудова ефективної системи процесно-орієнтованого управління

витратами в рослинництві нерозривно пов'язана з реформуванням її підсистеми планування.

На думку А. Ф. Бабицького планування витрат може бути проведено декількома способами: визначенням безпосереднього впливу організаційно-технічного рівня; визначенням кількісного впливу організаційно-технічного рівня на використання матеріальних і трудових ресурсів, а тоді на собівартість продукції; визначенням кількісного впливу на собівартість обсягу виробництва, так як в останньому відображено і організаційно-технічний рівень, і використання ресурсів [4, с. 15].

Такої ж думки дотримуються Д. А. Журлов, Є. А. Волошина, які вважають, що витрати на виробництво продукції залежать від використання засобів і предметів праці й самої праці, які, у свою чергу залежать від організаційно-технічного рівня виробництва. Одночасно ці показники визначають зміну обсягу виробництва [5, с. 51].

Дем'яненко С. І. планування в управлінні аграрними підприємствами поділяє на дві частини – розробку плану і складання на основі плану планових бюджетів. На його думку, бюджетне планування полягає в обґрунтуванні розмірів, взаємозв'язків і джерел виникнення доходів та витрат у процесі конкретного управлінського чи виробничого циклу [6, с. 60].

Зокрема, С. І. Дем'яненко виділяє такі завдання бюджетного планування [6, с. 60]:

- визначення потреби в ресурсах для виробничих підрозділів і підприємства загалом;
- кількісного обґрунтування планів менеджерів через обчислення вартості управлінських рішень;
- порівняння доходів і витрат від здійснення альтернативних дій, визначення найефективніших напрямів використання ресурсів;
- координація діяльності структурних підрозділів підприємства і спрямування їх на досягнення мети організації;
- створення надійної основи для оперативного аналізу і контролю за діяльністю структурних підрозділів підприємства;
- здійснення мотивації працівників підприємства через їх залучення до процесу розробки та виконання бюджетів;
- проведення моніторингу та оперативного й поточного контролю виконання управлінських рішень і досягнення установлених у бюджетах цілей.

Спроба процесно-орієнтованого підходу до бюджетування в організації призвела до появи методики поопераційного бюджетування (activity based budgeting, – АВВ), що становить вдалий синтез поопераційного і нормативного обліку [1, с. 106].

Як зазначає В. М. Нелеп, планування в сільському господарстві має низку специфічних особливостей, що зумовлені необхідністю комплексно враховувати значно більшу порівняно з іншими галузями сукупність чинників: біологічних, технологічних, технічних, екологічних, соціальних, економічних, організаційних [7, с. 5].

Тому передумовою планування витрат бізнес-процесів у рослинництві є

складання виробничої програми підприємства, яка охоплює:

1. План землекористування, де відображається склад і площа земельних угідь, визначається загальна кількість земель у власності і користуванні, здійснюється планування структури посівних площ сільськогосподарських культур з відображенням питомої ваги кожної з них (у відсотках).

2. Планування потреби в насінні, добривах, засобах захисту рослин під кожен культуру в натуральному та вартісному виразі як на всю площу посіву культури, так і з розрахунку на одиницю площі;

3. Планування врожайності сільськогосподарських культур з врахуванням її середнього показника, що склався в господарстві за останні 3-5 років.

4. Складання на основі попередніх планів технологічних карт вирощування сільськогосподарських культур, за якими формуватиметься помісячний кошторис прямих витрат у рослинництві;

5. Складання зведеного плану виробництва і собівартості продукції, який містить інформацію про збір продукції та її собівартість у розрізі окремих культур і статей витрат.

6. Планування витрат допоміжних та обслуговуючих бізнес-процесів: план вантажних перевезень та погодинної роботи автотранспорту; план ремонту техніки й обладнання; виробничі програми машинно-тракторного та комбайнового парків, гужового транспорту; електро-, водо- і теплогосподарств; витрати на складування і зберігання матеріальних запасів та готової продукції, збір та обробку інформації тощо;

7. Визначення собівартості одиниці послуг.

8. Планування витрат і визначення собівартості одиниці продукції наявних промислових виробництв (пекарня, олійниця, крупорушка, консервний цех, їдальня тощо).

Проте, як зазначає А. В. Верба, впровадження процесного планування може відбутися лише за умов узгодження місії, базових цінностей, візії підприємства, стратегії, збалансованої системи індикаторів, стратегічних ініціатив і персональних цілей менеджменту і працівників підприємства [8, с. 135].

Система процесно-орієнтованого управління витратами бізнес-процесів рослинництва повинна бути зорієнтована на гнучкість та адаптивність для пристосування до змін середовища чи підходів до виконання завдань. Коли на підприємстві приймаються нові виробничі чи управлінські технології (внаслідок чого впроваджуються нові процеси, а інші припиняються), коли зміна складу і структури асортименту та обсягів виробництва спричинює зрушення в пріоритетності та витратомісткості операцій, коли істотних змін зазнає портфель клієнтури й структура замовлень, тобто коли модифікуються базові вихідні параметри процесно-орієнтованої системи управління витратами, вона повинна бути негайно модернізована.

Список використаних джерел

1. Данилюк М. О., Лещій В. Р. Теорія і практика процесно-орієнтованого управління витратами. Івано-Франківськ: Місто НВ. 2002. 248 с.

2. Андрійчук О. Я. Процесний підхід як метод інноваційного управління підприємством. *Обліково-аналітичне забезпечення системи менеджменту підприємства: тези доп. наук.-практ. конференції*. Львів: Вид-во Національного університету «Львівська політехніка». 2007. С.9-10.
3. Хміль Ф. І. Основи менеджменту: підручник. К.: Академвидав. 2003. 608 с.
4. Бабицький А. Ф. Методологія аналізу економічних процесів і управління. К.: МАУП. 2003. 128 с.
5. Журлов Д. А., Волошина Е. А. Использование экономико-математических методов в планировании затрат на производство. *Вісник Хмельницького національного університету*. 2007. № 3. Т.1(92). С. 51-54.
6. Дем'яненко С. І. [Менеджмент аграрних підприємств](http://www.buklib.net/component/option). К.: КНЕУ. 2005. 347 с. URL: [http:// www.buklib.net/component/option](http://www.buklib.net/component/option) (дата звернення 18.09.2018).
7. Нелеп В. М. Планування на аграрному підприємстві. К.: КНЕУ. 2004. 495 с.
8. Верба В. А. Принципи і методи планування в процесній компанії. *Економічний простір*. 2008. № 17. С.127-136.

Осадчук І.В. – к.с.-г. н., доцент
Державний вищий навчальний заклад
«Херсонський державний аграрний університет», м. Херсон, Україна

СТРАТЕГІЧНІ ПРІОРИТЕТИ ПІДТРИМКИ ВІТЧИЗНЯНОЇ НАУКИ НА ШЛЯХУ ДО ІННОВАЦІЙНОЇ МОДЕЛІ ДЕРЖАВИ

Україна в умовах агресії, сировинної спрямованості виробництва, безлічі інституційних проблем не здатна забезпечити високий рівень життя населення. Тому політика нашої держави має бути спрямована на перехід від моделі економічного розвитку, заснованої на природних і трудових ресурсах, до моделі, в основі якої лежать інноваційні технології. Шлях від аграрної до сучасної інноваційної моделі нашої держави можна забезпечити цілеспрямованими дієвими реформами, спрямованими на зміцнення економіки, підвищення рівня життя громадян України, підтримку освіти і науки.

Стратегічними пріоритетами підтримки вітчизняної науки є: по перше, розвиток великих наукових проєктів, що дійсно несуть практичну користь та прибуток, як за рахунок бюджету, так і за рахунок приватних інвестицій; по друге, сприяння налагодженню тісного зв'язку вітчизняних науковців з міжнародним науково-технологічним співтовариством, перетворенню спільноти українських вчених на його важливу складову, забезпечення участі українців у побудові глобального інноваційного суспільства; по третє, сприяння створенню і функціонуванню малих інноваційних фірм.

У контексті забезпечення розвитку великих наукових проєктів при прямій чи опосередкованій підтримці держави багатообіцяючі перспективи відкриває

широка інтеграція провідних вітчизняних науково-дослідних структур, університетів, суб'єктів інноваційної інфраструктури регіонального загальнодержавного та міжнародного рівнів з найбільшими українськими приватними та державними підприємствами, що дозволить досягти органічного поєднання науки і техніки з економікою як на рівні окремого підприємства, так і на рівні певної галузі та держави в цілому. Цікаві великі наукові проекти в Україні, особливо при умові надзвичайно високого рівня зацікавленості держави в їх розробці та реалізації, що знайде своє відображення у впровадженні в практику роботи організацій результатів наукових досліджень, в оптимальному фінансуванні державою чи приватним бізнесом, у визнанні заслуг розробників (і не лише через високу оплату праці) тощо, привернуть увагу і змусять повернутися в рідну країну тих провідних науковців, які наразі покинули її через відсутність можливості здійснювати якісний науковий пошук та отримувати задоволення від того, що твої напрацювання приносять користь Батьківщині.

З метою забезпечення підтримки науки в Україні згідно другого з визначених пріоритетів, а саме - перебування в тісному зв'язку з міжнародним науково-технологічним співтовариством і участь у побудові глобального інноваційного суспільства, - доцільно розробити дієву національну програму розширення наукової співпраці вітчизняних та закордонних вчених, спрямовану на розвиток промислових інновацій та комерціалізацію «ноу-хау». Наразі участь України у Рамковій програмі ЄС із наукових досліджень та інновацій «Горизонт–2020», метою якої є перенесення наукових ідей з лабораторій до ринку і сприяння розвитку економіки, побудованої на зв'язку між науковими дослідженнями та інноваціями, дозволяє нашим співвітчизникам отримувати грантове фінансування від інституцій ЄС. В Україні є колективи, які вміють створювати якісний науковий продукт і навчилися вигравати проекти «Горизонту–2020», однак, відсоток отриманих українцями грантів досить низький.

З метою залучення іноземних інвестицій для проведення досліджень і створення практично придатних результатів фундаментальних і, головне, прикладних досліджень, оскільки саме в них українці є конкурентоспроможними, вітчизняним науковцям необхідно долучитися до якісного відбору дослідницьких проектів за міжнародними стандартами, працювати над підвищенням ефективності власних наукових праць, навчитися раціонально використовувати отримані грантові кошти. Крім того, значна частина вітчизняних науковців не має достатнього досвіду активної співпраці не лише з іноземним науковим співтовариством, а й з вітчизняними підприємствами, бізнесом. Розрекламувати свої можливості в сфері інновацій – проблема. Знайти замовника на те чи інше дослідження – теж проблема. Продати готовий результат досліджень – ще більша проблема.

Функції «пошук замовників» та «пошук спонсорів/інвесторів» для власних ідей невласлива значній частині українських науковців. Виконання цих функцій можна доручити професіоналам - менеджерам з продажу наукових ідей. А ось чи будуть вони працювати в науково-дослідній установі,

університеті, чи в установі-посереднику, яка цілеспрямовано шукатиме способи монетизації нових розробок і зводити освітні заклади, науковців, бізнес, зацікавлені державні та місцеві органи влади, це вже інше питання. Звідки менеджер з продажу наукових ідей певної науково-дослідної установи чи ВНЗ братиме інформацію про конкретні ідеї зрозуміло – це буде щось на кшталт «банку наукових ідей» організації, яку він представлятиме. Установа-посередник може отримувати інформацію про наукові ідеї з приватних та державних університетів, науково-дослідних установ, інших організацій, від МОН України, з міжнародно-визнаних публікацій тощо і далі буде співпрацювати з ними як учасниками ринку наукових ідей на основі угод. Підготовку фахових менеджерів з продажу наукових ідей слід здійснювати з опорою на досвід закордонних фахівців та напрацювання вітчизняних науковців. Можна, наприклад, скористатися досвідом Китаю, який ще у 2006 році завершив роботу над грид-проектом, що об'єднав комп'ютерні мережі кількох десятків найбільших університетів цієї країни і надав прямий доступ до баз даних, онлайн-навчальних курсів і сервісних застосувань із найрізноманітніших напрямів і дисциплін, а у 2010 р. - створив нову національну науково-дослідну систему [1].

Частина вчених, інженерів, винахідників прагне з розрахунком на матеріальну вигоду втілити в життя новітні досягнення науки і техніки. Тому держава має піклуватися про забезпечення умов для створення та підтримки розвитку малих інноваційних фірм, що можуть мати такі організаційні форми як «спін-офф», венчурні фірми, інвестиційні фонди. Такі структури можуть створюватися і запускатися як за підтримки бізнес-інкубаторів, так і без неї. Та держава повинна врахувати той факт, що за статистикою, компанії, які розпочали свою діяльність в межах бізнес-інкубатора, створюють в середньому на 32% більше робочих місць, а їх оборот в середньому на 62% вищий, ніж у компаній, запущених без підтримки бізнес-інкубатора [2]. Цікаво також, що, за даними Міжнародної асоціації технопарків (IASP), бізнес-інкубатори присутні в 91,6% технопарків по всьому світу [3]. Тобто підтримка малих інноваційних фірм має передбачати і підтримку бізнес-інкубаторів та технопарків, в межах яких вони створюються. Але є ще одна важлива деталь: інноваційні бізнес-інкубатори підтримують стартапи тільки на ранніх стадіях і можуть працювати з інноваційними компаніями нетехнологічних сфер, а технопарки створюються з метою концентрації на єдиній території фахівців загального профілю діяльності, взаємодіють, як правило, з високотехнологічними компаніями, а управління ними нерідко здійснює зовнішня керуюча компанія.

Про успіхи інноваційної політики держави можна робити висновки, виходячи з аналізу здатності підприємств як головних суб'єктів ринку виробляти та впроваджувати інновації. Однак, продукування якісних інновацій можливе лише при умові тісної співпраці висококваліфікованих виробничників, успішних бізнесменів з талановитими передовими науковцями.

З метою забезпечення переходу України до моделі економічного розвитку, в основі якої лежать інноваційні технології, слід: державі прямо і опосередковано сприяти розвитку великих наукових проектів, що дійсно несуть

практичну користь та прибуток завдяки забезпеченню зростання обсягів і частки виробництва та експорту високотехнологічної продукції; продовжити налагодження співпраці з науково-технологічним співтовариством; забезпечити симбіоз науки й бізнесу у сфері прикладних і фундаментальних розробок як на рівні великих промислових підприємств, так і на рівні малих інноваційних фірм; розробити дієву стратегію фінансування вітчизняної наукової діяльності, в якій передбачити зростання загальних витрат на науково-технічні розробки й дослідження до 4% сукупного ВВП і покладання більшої їх частини не на державу, а на український бізнес та закордонних інвесторів.

Список використаних джерел

1. Перспективи співпраці науковців України та Китаю. - URL: <http://aucc.org.ua/uk/perspektivi-spivpratsi-naukovtsiv-ukrayini-ta-kitayu/>
2. Іващенко Н. П. Концептуальні засади формування та функціонування бізнес-інкубаторів η національної інноваційної системи. - М., 2011. - URL: msu.ru/projects/amv/doc/h6_1_6_1_niml.pdf.
3. URL: iasp.ws/web/guest/statistics.

Осадчук І.В. - к.с.-г. н., доцент

Державний вищий навчальний заклад

«Херсонський державний аграрний університет», м. Херсон, Україна

СТРАТЕГІЧНІ ПРІОРИТЕТИ ПІДТРИМКИ АГРАРНОЇ СФЕРИ НА ШЛЯХУ ДО ЗРОСТАННЯ ПРОДОВОЛЬЧОЇ БЕЗПЕКИ УКРАЇНИ

Для забезпечення особливих умов розвитку аграрної галузі країнами ЄС в далекому 1962 році була розроблена Спільна аграрна політика (САП). На початкових етапах новостворена політика була спрямована на підтримку фермерських господарств і розвиток ефективного агропромислового виробництва. З метою досягнення поставленого завдання був створений спеціальний фонд підтримки і гарантій сільськогосподарських товаровиробників, частка якого становила від 50% загального бюджету ЄС. Усі кошти фонду спрямовувалися в основному на пряме і непряме субсидування фермерів, на реструктуризацію виробництва і управління, впровадження нових технологій виробництва тощо.

Головним завданням Спільної аграрної політики у цей період було забезпечення населення продуктами харчування за доступними цінами та створення нормальних умов життя для сільськогосподарських товаровиробників. Сформований механізм САП включав прямі виплати фермерам з бюджету ЄС за чітко визначеними статтями, а саме — підтримка ринкової ціни; виплати, що залежали від обсягів виробництва сільськогосподарської продукції, від цільового використання субсидій, від розмірів посівних площ та поголів'я худоби, а також різноманітні компенсаційні виплати [1].

Однак, часи змінюються. В умовах здійснення спроб руйнації усталеного

десятиліттями світового порядку загострилися проблеми продовольчої безпеки та тісної взаємодії сільського господарства з іншими галузями економіки. Тому заходи по ефективному самозабезпеченню продуктами харчування і досягненню значного мультиплікативного ефекту, що впливає на розвиток інших секторів національних економік та економіки ЄС в цілому, є лише відображенням еволюції САП у напрямі від підтримки цін і здійснення прямих платежів суб'єктам господарювання у сільському господарстві до посилення уваги до розвитку сільських територій і дотримання екологічних стандартів, яка відбувається в межах як окремих держав ЄС як систем так і системи вищого порядку щодо них з назвою «Євросоюз».

Україна сьогодні більше, ніж будь-яка інша європейська країна, має економічні і політичні причини для приділення особливої уваги вирішенню проблеми власної продовольчої безпеки, насамперед, здійснення субсидування вітчизняного сільськогосподарського виробництва. Адже це зумовить зростання попиту на продукти і послуги, вироблені в усіх галузях агробізнесу, створення в аграрному секторі нових робочих місць, тобто викличе значний мультиплікативний ефект - розвиток усіх секторів національної економіки.

Ступінь продовольчої безпеки України, як і будь-якої іншої держави, оцінюють за наступними показниками: стан здоров'я населення; тривалість життя та демографічна ситуація; наявність національної програми з розвитку агропромислового комплексу, рибного та лісового господарства; забезпеченість населення продовольством; стан галузей, що виробляють продовольство; якість продуктів харчування; доступність продуктів харчування всім верствам населення; обсяги та можливості нарощування стратегічних запасів продовольства на випадок виникнення непередбачених та надзвичайних обставин; стан виробничої та науково-технічної бази; можливості по збереженню та поліпшенню середовища проживання [2].

Центральним елементом продовольчої безпеки є забезпеченість продуктами харчування. Згідно міжнародних стандартів, для того, щоб країна зберігала свою незалежність, частка імпортованих продуктів харчування не повинна перевищувати 30%. Грошові засоби, витрачені на імпортування продовольства, є втратою для країни. Але ми продовжуємо імпортувати продукти харчування.

В Україні частка імпортованого продовольства складає 40%. Першопричиною такого стану речей є сировинне спрямування аграрної галузі та засилля агрохолдингів, які наразі контролюють вже близько третини українських сільськогосподарських угідь.

Однак, треба віддати належне агрохолдингам, які з 2014 року, коли, в силу об'єктивних обставин, вітчизняна промисловість втратила позиції у забезпеченні валютних надходжень до країни, змогли вивести аграрну сферу на передові позиції у цьому питанні. Та у довгостроковій перспективі переважання агрохолдингів в аграрній сфері України є небажаним, адже вони не здатні швидко і адекватно реагувати на зміну кон'юнктури продовольчого ринку, не бачать перспективи у виробництві «нішових» культур, не націлені на створення великої кількості нових робочих місць у селах тощо.

Важливим показником продовольчої безпеки держави є доступність

продуктів харчування всім верствам населення. Вона виявляється у трьох формах: фізична доступність, що передбачає просту наявність на споживчому ринку життєво необхідних продуктів; економічна доступність, яка включає фінансову можливість їх отримати; соціальна доступність, що передбачає мінімальну диференціацію у споживанні головних груп продуктів серед різних верств населення.

Наразі в нашій державі з рівнем забезпечення кожного виду доступності продуктів харчування є серйозні проблеми і, як наслідок, маємо у 2017 році порівняно з 2013 роком зниження споживання всіх основних продуктів харчування (крім картоплі). Найбільш катастрофічним є різке падіння показників динаміки споживання риби і рибних продуктів. Не радує і спад споживання яєць, молока і молокопродуктів. Не на користь здоров'ю населення і зменшення в раціоні плодів, ягід, винограду, овочів, кавунів та динь тощо (табл. 1).

Таблиця 1

Споживання основних продуктів харчування в Україні у розрахунку на одну особу за рік, кг*

Продукти харчування	Роки						Показники динаміки			
							2017 р. до 2000 р.		2017 р. до 2013 р.	
	2000	2013	2014	2015	2016	2017	Δ, кг	Тпр, %	Δ, кг	Тпр, %
М'ясо та м'ясо-продукти вкл. субпродукти і жир-сирець	32,8	56,1	54,1	50,9	51,4	51,7	18,9	57,6	-4,4	-0,1
Молоко і молокопродукти	199,1	220,9	222,8	209,9	209,5	200,0	0,9	0,4	-20,9	-9,5
Яйця, штук	166	309	310	280	267	273	107	64,5	-36	-11,7
Хлібні продукти	124,9	108,4	108,5	103,2	101,0	100,8	-24,1	-19,3	-7,6	-7,0
Картопля	135,4	135,4	141,0	137,5	139,8	143,4	8,0	5,9	8,0	5,9
Овочі та баштанні продовольчі культури	101,7	163,3	163,2	160,8	163,7	159,7	58,0	57,0	-5,3	-3,2
Плоди, ягоди та виноград	29,3	56,3	52,3	50,9	49,7	52,8	23,5	80,2	-3,5	-6,2
Риба і рибні продукти	8,4	14,6	11,1	8,6	9,6	10,8	2,4	28,6	-3,8	-26,0
Цукор	36,8	37,1	36,3	35,7	33,3	30,4	-6,4	-17,4	-6,7	-18,1
Олія	9,4	13,3	13,1	12,3	11,7	11,7	2,3	2,4	-1,6	-12,0

* розраховано за даними Державної служби статистики України [3].

Стратегічними пріоритетами підтримки аграрної сфери на шляху до зростання продовольчої безпеки України є: переформатування аграрної сфери економіки в динамічну систему, здатну реалізувати продуману політику імпортозаміщення продовольства, адекватно реагувати на кон'юнктуру продовольчого ринку і надійно забезпечувати різні категорії населення необхідною кількістю й широким асортиментом продуктів харчування

вітчизняного виробництва згідно науково-обґрунтованих норм, раціонів споживання, із врахуванням віку, статі, умов праці, природно-кліматичних умов та національних традицій українського народу; забезпечення високої якості продовольства шляхом впровадження в практику роботи малих і середніх товаровиробників високотехнологічних виробничих процесів та забезпечення їм доступу до дешевих кредитів під 1,0 % - 1,5 % річних; турбота про здоров'я населення шляхом здійснення законодавчої та фінансової підтримки всіх товаровиробників, що впроваджують новітні технології виробництва, в основі яких - дотримання екологічних стандартів ЄС; популяризація і дієва підтримка кооперативного руху на селі, що дозволить навіть малим формам господарювання застосовувати інноваційні технології виробництва якісного продовольства; здійснення державної підтримки розвитку сільських територій, підвищення рівня соціальної та забезпечення дотримання вимог правової відповідальності агрохолдингів та й взагалі всіх товаровиробників за результати своєї діяльності, в тому числі – на певній території, що в сукупності покращить демографічну ситуацію на селі, сприятиме зростанню тривалості життя сільського населення тощо.

Список використаних джерел

1. Зінчук Т. Аграрна політика країн ЦСЄ у контексті інтеграції до ЄС: реалії та перспективи для України. - *Економіка України*. - No 4. – Київ, 2006. - С. 74 - 88.
2. Ульяновченко О.В., Прозорова Н.В. Продовольча безпека – основа національної безпеки держави. - URL: [http://humanright.org.ua/blogs/prodovolcha bezpeka](http://humanright.org.ua/blogs/prodovolcha-bezpeka).
3. Баланси та споживання основних продуктів харчування населенням України: статистичний збірник. - Державна служба статистики України. – Київ, 2018. – С.12.

*Осадчук І.В. – к.с.-г. н., доцент
Державний вищий навчальний заклад
«Херсонський державний аграрний університет», м. Херсон, Україна*

ФОРМУВАННЯ ПРОФЕСІЙНОЇ МОБІЛЬНОСТІ МАЙБУТНІХ ВИКЛАДАЧІВ МЕНЕДЖМЕНТУ

Особливістю сучасного світу професій є заміна монопрофесіоналізму поліпрофесіоналізмом [1], необхідність протягом життя мобільно оновлювати професійно необхідні знання й неодноразово перевчатися у фаховій сфері, продовжувати освіту, підвищувати або змінювати кваліфікацію та професійний статус (позицію) [2].

Основним і найбільш дієвим інструментом формування особистісних якостей, здібностей і необхідних компетентностей майбутніх професійно мобільних фахівців різних галузей є вища освіта. Однак тут постає щонайменше дві проблеми: наскільки професійно мобільними є ті, хто власне й

здійснює підготовку сучасних професійно мобільних фахівців у ВНЗ, та як саме формувати професійну мобільність майбутніх викладачів.

Наразі мобільність викладача вважають другою за важливістю формою глобалізації вищої освіти і часто розуміють як поширення та запозичення досвіду в іншому навчальному закладі. Мобільність професорсько-викладацького складу в Україні досліджена не так добре, як мобільність студентів. Однак, ще 2005 році в Дніпропетровську, на міжнародній конференції «Розбудова менеджмент-освіти в Україні», було відмічено, що традиційно міжнародна мобільність професорсько-викладацького складу обумовлена дослідженнями і науковою роботою, хоча в деяких регіонах і певних напрямках освіти, наприклад, менеджмент і ділове адміністрування, існують спеціальні схеми регіонального і міжнародного тренінгу для молодих дослідників і викладачів. І це зрозуміло, адже викладачі менеджменту мають навчити майбутніх менеджерів опікуватися власним розвитком і розвитком своїх підлеглих, поважати незнайомі культури і бути гнучким стосовно них, уміти адаптуватися до нових ситуацій. Крім того, самі викладачі менеджменту мають бути конкурентоспроможними на ринку праці. Тому формування професійної мобільності майбутніх викладачів менеджменту є надзвичайно актуальною проблемою.

Проблеми підготовки професійно мобільних фахівців різних галузей знайшли своє відображення у дослідженнях як вітчизняних так і зарубіжних вчених (В. Гринько, Є. Іванченко, Ю. Клименко, Н. Кожемякіна, Н. Коробко, Р. Пріма, Ю. Сачук, В. Солоненко, Л. Сушенцева, І. Хорєв, І. Шпекторенко та ін.) Аналіз результатів цих досліджень показав, що науковці вивчали процеси підготовки фахівців різних галузей і застосовували різні підходи до трактування поняття «професійна мобільність». Нас же в першу чергу цікавлять ті дефініції поняття «професійна мобільність», що стосуються підготовки викладача менеджменту. Оскільки в науковій літературі нам не вдалося знайти інформацію про результати досліджень умов і особливостей процесу формування професійної мобільності майбутніх викладачів менеджменту, ми зосередили увагу на роботах вчених, в яких предметом дослідження є умови формування професійної мобільності майбутніх менеджерів та на тих, в яких предметом дослідження є проблема формування професійної мобільності викладача будь-якої дисципліни.

Досліджуючи педагогічні умови формування професійної мобільності майбутніх менеджерів, В. Солоненко дійшов висновку, що професійну мобільність можна визначити як «інтегративну характеристику готовності й здатності особистості до якісного і швидкого оволодіння ключовими (інваріативними) і професійними (варіативними) компетенціями, постійному підвищенню рівня своєї компетентності в різних видах професійної діяльності, успішному просуванню по службовим сходам, побудові власної траєкторії професійного розвитку й ефективному функціонуванню в різних соціально-професійних спільнотах, самореалізації людини в професії та житті» [3, с. 28]. Тобто вчений спирається на компетентнісний підхід і зауважує, що процес формування професійної мобільності відбувається за трьома векторами:

оволодіння ключовими й професійними компетенціями (горизонтальний вектор); успішне просування по службовим сходам (вертикальний вектор); формування й розвиток важливих особистісних якостей і характеристик суб'єкта діяльності (центральный вектор).

Дослідник умов формування професійної мобільності майбутніх менеджерів-аграріїв Н. Кожемякіна пропонує наступне визначення професійної мобільності: «здібність і готовність особистості працювати в умовах швидких динамічних ... змін у рамках професійно-управлінської діяльності у сфері агропромислового комплексу України, а також в умовах певних соціальних перетворень (статусу, ролі, професії і т. ін.)» [4, с. 8].

Власне оригінальне, уточнене, розширене та переосмислене тлумачення поняття «професійна мобільність» запропонувала Ю. Сачук: «... це динамічне особистісне новоутворення, що інтегрує комплекс ключових і фахових компетентностей, здатностей до автономної професійної діяльності, свідомого і гнучкого керування ресурсами суб'єктності, професійною поведінкою, а також готовності оперативно засвоювати нові реалії в різноманітних сферах життєдіяльності, спираючись на передові освітні тенденції та кон'юнктуру ринку праці» [5].

Формування професійної мобільності майбутніх викладачів менеджменту має відбуватися в процесі магістерської підготовки. Цьому сприяє наявність у навчальному плані спеціальності 073 «Менеджмент» таких дисциплін: «Методика викладання менеджменту», «Бізнес-іноземна мова», «Крос-культурний менеджмент», «Міжнародний менеджмент» тощо.

Процес формування професійної мобільності викладача менеджменту має відбуватися через формування й розвиток однієї з ключових якостей особистості - готовності до професійної мобільності, а також через оволодіння рядом загальних (лідерські навички, креативність, проведення досліджень; управління інформацією та комунікаційні навички) і професійних компетентностей (навички провадження дослідницької й інноваційної діяльності; критичне осмислення проблем в управлінській діяльності та на межі предметних галузей, навички їх розв'язування, прийняття рішень; комп'ютерні навички; відповідальність за розвиток професійного знання і практик; навички використання іноземних мов у професійній діяльності; розуміння спеціалізованих концептуальних знань, набутих у процесі навчання і /та професійної діяльності на рівні новітніх досягнень, і навички пов'язувати їх з базовими та управлінськими знаннями і теоріями; застосування знань функцій менеджменту та спеціалізованих знань, як то: здатність, на основі знань, отриманих в університеті, визначати вплив культури на бізнес-операції, або здатність виробляти і приймати ефективні управлінські рішення із застосуванням принципів соціально-відповідального маркетингу, сучасних міжнародних стандартів соціальної відповідальності бізнесу та особливостей діяльності вітчизняних підприємств).

Отже, цілеспрямована підготовка майбутнього викладача менеджменту має здійснюватися шляхом формування готовності до професійної мобільності як ключової якості особистості, забезпечення оволодіння рядом загальних і

професійних компетентостей, достатніх для того, щоб розвинути у студентів спеціальності «Менеджмент» компетентностей, необхідних для прийняття і реалізації обґрунтованих комплексних управлінських рішень щодо планування, організування, мотивування, контролювання, регулювання, поширення інформації, здійснення маркетингової, зовнішньоекономічної, інформаційно-аналітичної, логістичної, технологічної, дослідницької, інноваційної, інвестиційної, координаційно-інтеграційної діяльності, налагодження і здійснення комунікації, кооперації, а також для формування їх професійної мобільності та підвищення конкурентоспроможності на ринку праці.

Список використаних джерел

1. Горюнова Л. В. Профессиональная мобильность специалиста как проблема развивающегося образования России : дисс. доктора пед. наук : 13.00.08. - Ростов-на-Дону. 2006. 427 с.
2. Іванченко Є. А. Формування професійної мобільності майбутніх економістів у процесі навчання у вищих навчальних закладах : автореф. дис. канд. пед. наук : 13.00.04. Одеса. 2005. 20 с.
3. Солоненко В.А. Формирование профессиональной мобильности будущих экономистов-менеджеров в образовательном процессе вуза: дис. ... кандидата пед. наук: 13.00.08. Брянск. 2010. 174 с.
4. Кожемякіна Н.І. Соціально-педагогічні умови формування професійної мобільності майбутніх менеджерів-аграріїв: автореф. дис. ... канд. пед. наук: 13.00.04. Одеса. 2006. 20 с.
5. Сачук Ю.Є. Формування соціально-професійної мобільності майбутніх викладачів інформатики у процесі магістерської підготовки: дис. ... канд. пед. наук: 13.00.04. Луцьк. 2017. 267 с.

*Петрова О.О. – к.е.н., доцент
Державний вищий навчальний заклад
«Херсонський державний аграрний університет», м. Херсон, Україна*

ВПРОВАДЖЕННЯ СИСТЕМИ ДУАЛЬНОЇ ОСВІТИ В УКРАЇНІ НА СУЧАСНОМУ ЕТАПІ

Інтеграція України у європейський та світовий економічний простір вимагає імплементації міжнародних стандартів освіти в українські реалії. У нинішніх умовах реалізації євроінтеграційних пріоритетів України виникає необхідність взаємодії освіти та науки з реальним економічним простором, налагодження форм і механізмів зв'язків із фінансовими, соціальними інститутами задля вирішення нових ринкових завдань – підготовки висококваліфікованих кадрів відповідно до потреб ринку праці, упровадження наукових досліджень у сучасне виробництво тощо [1].

Нещодавно Україна взяла курс на впровадження дуальної освіти, яка в першу чергу торкнеться вітчизняних виробничої, аграрної та ІТ-сфери. 26 січня 2018 року на Розширеному засіданні Колегії Міністерства освіти і науки України було прийнято Концепцію підготовки фахівців за дуальною формою здобуття освіти в Україні. У цій Концепції передбачається встановлення рівноправного партнерства закладів вищої, фахової передвищої, професійно-технічної (професійної) освіти, роботодавців та здобувачів освіти з метою набуття останніми досвіду практичного застосування компетентностей та їх адаптація в умовах реальної професійної діяльності [2]. Розроблена концепція використовує німецький досвід дуальної форми здобуття освіти, який було презентовано завдяки Представництву Фонду імені Фрідріха Еберта, Німецько-Українському агрополітичному діалогу, Проекту Східного партнерства «Дуальна освіта в діалозі» за участі закладів освіти різного рівня, Федерації роботодавців України, ДУ «Науково-методичний центр інформаційно-аналітичного забезпечення діяльності вищих навчальних закладів «Агроосвіта», ГО «Українська Асоціація Маркетингу. Згодом ініціативу запозичили Канада, Австрія, Швейцарія та низка інших країн, де принципи дуальної освіти успішно реалізуються й сьогодні.

Термін «дуальна система» (від лат. dualis – подвійний) був введений у педагогічну термінологію в середині 60-х років минулого століття у ФРН – як нова, більш гнучка форма організації професійного навчання. Дуальність як методологічна характеристика професійної освіти передбачає узгоджену взаємодію освітньої та виробничої сфери з підготовки кваліфікованих кадрів певного профілю в рамках організаційно-відмінних форм навчання.

Під системою дуальної освіти мається на увазі практика, коли в підготовці молодих фахівців беруть участь одразу два заклади – навчальний і підприємство. Навчальний процес організований так, що у ВНЗ студент спочатку отримує базові теоретичні знання. Потім він іде практикуватися на підприємство, яке заздалегідь уклало з університетом угоду про співпрацю, і виконує там роботу, пов'язану з обраною спеціальністю. При цьому його праця оплачується підприємством.

Дуальна освіта: передбачає побудовану на єдиних методологічних засадах узгоджену взаємодію освітньої та виробничої сфер з підготовки спеціалістів певного профілю в рамках організаційно відмінних форм навчання; дає змогу долати неузгодженості між виробничою та освітньою сферами у процесі підготовки кадрів.

Основне завдання упровадження елементів дуальної форми навчання – усунути основні недоліки традиційних форм і методів навчання майбутніх кваліфікованих робітників, подолати розрив між теорією і практикою, освітою й виробництвом, та підвищити якість підготовки кваліфікованих кадрів із урахуванням вимог роботодавців у рамках нових організаційно-відмінних форм навчання.

Як відомо, однією з основних ланок сучасних університетів провідних країн є інноваційні центри з розробки новітніх технологій у різних галузях. У радянських інститутах цю функцію з різним рівнем успішності виконували

науково-дослідні сектори та конструкторські бюро. Зараз ця ланка в наших університетах, здебільшого, у занепаді, а то й зовсім відсутня.

Проте саме через цю ланку реалізується основний принцип дуальної освіти в університетах світу, коли фахівці інноваційних центрів, які є одночасно викладачами, формують вектор навчання студентів старших курсів, задіяних у розробці проектів центру. Звісно, цей вектор навчання спрямований у бік спеціалізації навчальних дисциплін, згідно із особливостями проектів.

Основні передумови впровадження принципів дуальної освіти в українських університетах:

- багаторічний позитивний досвід співпраці з провідними підприємствами та установами регіону;
- орієнтація університетів на інноваційні технології та підходи в педагогічній діяльності;
- гнучка організаційна і управлінська структура, здатна реагувати на мінливі умови і вимоги ринку праці;
- складна економічна та демографічна ситуація, що зумовлює загострення конкуренції в освітньому середовищі.

Список використаних джерел

1. Денисенко М.П., Бреус С.Д. Вища освіта в Україні: проблеми та перспективи. *Вчені записки Університету «КРОК»*. – 2013. – Випуск 33. С. 17-23. URL: http://www.irbis-nbuv.gov.ua/cgi-n/irbis_nbuv/cgiirbis_64.exe?I21DBN=/LINK&P21DBN=UJRN&Z21ID=&S21REF=10&S21CNR=20&S21STN=1&S21FMT=ASP_meta&C21COM=S&2_S21P03=FILE=&2_S21STR=Vzuk_2013_33_5 (Дата звернення 03.10.2018)

2. Концепція підготовки фахівців за дуальною формою здобуття освіти. URL: <http://www.uam.in.ua/upload/medialibrary/3fb/3fb2c5c519f60251581d83fc2/c139b61.pdf> (Дата звернення 03.10.2018)

***Петрова О.О.** – к.е.н., доцент
Державний вищий навчальний заклад
«Херсонський державний аграрний університет», м. Херсон, Україна*

ОСОБЛИВОСТІ ПІДГОТОВКИ PHD В АГРАРНІЙ СФЕРІ У ВЕЛИКОБРИТАНІЇ

В умовах інтеграції України до світового та європейського освітньо-наукового простору доцільно проаналізувати якість та ефективність підготовки фахівців відповідного профілю в інших країнах. Слід відзначити, що сучасний стан аграрної освіти в Україні не відповідає економічним, соціальним та екологічним вимогам сьогодення. Україні потрібна нова, сучасна концепція розвитку аграрного сектора, яка була б зорієнтована не тільки на зростання виробництва сировини, а й на виробництво продукції з високою доданою

вартістю, збільшення глибини переробки, застосування біотехнологій, розширення сфери обслуговування, а також на соціальну перебудову сіл, розвиток зеленого туризму, що, в свою чергу, передбачає відродження українських сіл і невеликих містечок, ліквідацію безробіття, створення великої кількості робочих місць.

Непроста ситуація відбувається з аграрною наукою, яка представлена в першу чергу системою установ Національної академії аграрних наук, а також системою досліджень в межах вищих навчальних закладів. Сьогодні Національна академія аграрних наук також знаходиться на стадії пошуку шляхів реформування. Однак без Національної академії аграрних наук обійтися не можна. Скажімо, 80% зернових – це вітчизняні сорти, і тут виникає питання національної безпеки. Сучасний менеджмент не замінить науку і дослідження. Водночас, слід відмітити, що витрати на одного дослідника в Україні набагато нижчі, ніж у таких країнах, як Китай, Індія, Німеччина, США. Якщо український уряд інвестує в підготовку дослідника 8 тисяч доларів, то Китай – 74, Індія – 127, Японія – 208, Німеччина – 245, США – 260 [1]. Маючи такі показники, говорити про інноваційний шлях розвитку економіки в нашій країні дуже складно. У зв'язку з цим важливого значення набуває дослідження тенденцій професійної підготовки фахівців аграрної галузі у країнах ЄС та впровадження досвіду аграрної освіти країн Європейського Союзу в Україні.

У Великобританії існують дуже високі вимоги до якості підготовки кваліфікованих спеціалістів в аграрній сфері. Розглядаючи професійну підготовку фахівців у Великій Британії, Канівець О. визначає її особливості, саме [2]:

1. Децентралізація, різнорівневість та гнучкість з орієнтацією на ринок і підприємництво.
2. Більшість навчальних закладів Великої Британії не належать до певного сектору освіти і здійснюють підготовку як за програмами професійно-технічної, так і вищої освіти.
3. Освітні кваліфікації вищої освіти Великої Британії можуть бути професійно спрямованими та академічними
4. Домінування державного сектору освіти за наявності приватного.

У Великій Британії, як і в інших західноєвропейських країнах, найпоширенішими вважаються кваліфікації бакалавра, магістра, доктора філософії. У країні нараховується понад 850 вищих навчальних закладів (43 університети, 159 педагогічних коледжів, 30 політехнічних інститутів). Найстарші університети – Оксфордський (заснований у 1167 р.) та Кембриджський (1209 р.).

Вища сільськогосподарська освіта у великій Британії представлена такими коледжами і університетами: Беркширським сільськогосподарським коледжем, Біктонським коледжем, Клінтертським сільськогосподарським коледжем, коледжем Харпера Адамса, Кінгстон Марвардським коледжем, Родбастонським коледжем (частина Південного Стафордширського коледжу), Королівським сільськогосподарським коледжем, Шотландським сільськогосподарським коледжем, Шаттлвортським коледжом, Спаршолтським коледжем, Ритлським коледжем. Університетом Рідінг. Така кількість закладів свідчить про значну

увагу до аграрної галузі в країні і пояснює високий розвиток аграрного виробництва в країні.

Структура системи професійної підготовки фахівців аграрної галузі у Великій Британії дозволяє британським університетам доволі самостійно формувати навчальні програми післядипломного навчання. Дотримання єдиних загальноуніверситетських стандартів забезпечується практикою запрошення незалежних екзаменаторів. Зауважимо також, що навчальні програми у різних університетах можуть значно відрізнятись. Вища освіта Великобританії відповідає стандартам, а саме рамці кваліфікацій вищої освіти (FHEQ), в якій існує вісім рівнів освіти. Перші три рівні рамки кваліфікацій відповідають середній освіті, інші п'ять – вищій.

Отже, базовий рівень відповідає короткому 5-му циклу рівня FHEQ; ступінь бакалавра – 6-му повному циклу рівня FHEQ; ступінь магістра – повному 7-му циклу рівня FHEQ; отримання PG-сертифікатів та PG-дипломів – 7-му неповному циклу рівня FHEQ; ступінь доктора філософії – повному 8-му циклу рівня FHEQ. Варто зауважити, що британську освіту вважають найкращою у світі. Її можна здобувати на всіх освітньо-кваліфікаційних рівнях – від базового до найбільш просунутого, і з усіх дисциплін. Професійні кваліфікації встановлюються освітніми асоціаціями або радами згідно з високими стандартами [3].

Для отримання ступеню бакалавра в країні навчаються 3 роки, для отримання ступеню магістра – 4 роки, магістра філософії – 5 років, доктора філософії – 6 років, доктора наук – більше 8 років.

На рівні післядипломного навчання практикується два основних види курсів: теоретичний і науково-дослідний. Різниця між ними настільки фундаментальна, що необхідно зупинитися на цьому докладніше.

Теоретичний післядипломний курс складається з трьох рівнів, які завершуються одержанням ступеня магістра, диплома або посвідчення. Навчання проводиться у формі лекцій і консультацій та, як правило, триває рік (термін коротший, ніж у інших країнах). Протягом всього навчання результати оцінюються за письмовими роботами. Для одержання ступеня магістра вимагається написання дисертації.

Науково-дослідний післядипломний курс є наступним ступенем навчання й відрізняється від теоретичного тим, що студенти, рідше відвідуючи заняття, більше часу приділяють дослідженням [35]. Окремими навчальними закладами присуджується ступінь бакалавра філософії (BPh) (еквівалентна ступеню магістра, оскільки її одержують після післядипломного навчання).

Для отримання ступеня доктор філософії (Doctor of Philosophy, Ph) необхідно здійснити оригінальне дослідження, опублікувати статтю або дисертацію, що відбивають результати цієї роботи. Тривалість навчання, як правило, – два роки.

У Великобританії перші докторські ступені (DSc и DLitt) були введені в Університетах Лондона, Единбурга та Кембріджа у 1870-х роках, а ступінь доктора філософії (PhD) була уперше запроваджена у 1917 році в Оксфорді. На сьогодні, у Великобританії існує біль, ніж 5000 різноманітних програм PhD.

Аспірантські програми відрізняються великим різноманіттям та можуть бути отримані через:

- традиційні дослідницькі програми (PhD, DPhil);
- програми, які поєднують дослідницьку діяльність з навчанням в Англії та практичними заняттями (New Route PhD);
- професійно-орієнтовані програми (DBA, DEng, DEd);
- присвоєння ступеню PhD на базі вагової та значущої практичної роботи (PhD by Practice);
- присвоєння ступеню PhD на базі вагової публікації (PhD by Publication).

В залежності від свого типу, програми рівня PhD, які пропонуються британськими вузами, дають можливість:

- розширити або поглибити спеціалізацію та знання, проводити міждисциплінарні дослідження, отримати знання та навички в нових предметних галузях (програми Integrated PhDs, The New route PhD);
- проводити наукові дослідження на високому академічному рівні, підготуватися до академічної кар'єри (традиційні PhD);
- посилити особистий потенціал та стати провідним експертом в певній вузькоспеціалізованій галузі.

Інтеграція академічної та університетської аграрної освіти і науки на європейський рівень можлива тільки шляхом реформування ВНЗ, наукових установ Національною академією аграрних наук в центри навчально-наукового і кадрового забезпечення АПК, з відповідним і адекватним фінансуванням державою. Важливо налагоджувати співпрацю у трикутнику «виробництво – освіта– наука». Українська система аграрної освіти має конкурентні переваги, які, попри загальну занедбаність, можна вважати унікальними на ринку освітніх послуг, має умови для створення і апробації інноваційних продуктів для різних агрокліматичних зон у межах одного регіону [4]. Це шлях до конкурентоспроможних наукових розробок, банку інноваційних розробок, просування результатів НДР вітчизняних вчених на міжнародний ринок наукомісткої продукції. Необхідна реалізація концепції безперервної та багаторівневої аграрної освіти, орієнтованої на цілісний розвиток особистості, підвищення соціальної адаптації.

Список використаних джерел

1. Николаенко С. Аграрна освіта і наука в Україні в умовах євроінтеграції: проблеми та виклики. *Вища школа*. 2015. №11-12.
2. Канівець О. Особливості різнорівневої підготовки фахівців у Великобританії. *Вісник Книжкової палати*. 2010. № 3. С. 49-52.
3. Найдьонова А.В. Компаративний аналіз підготовки економістів-аграрників в університетах України та Великої Британії. *Актуальні проблеми педагогіки, психології та професійної освіти*. 2015. С.70-74. URL:<http://journals.uran.ua/apppfo>. (Дата звернення 10.10.2018р.)
4. Кіріка Д. Причини виникнення та шляхи подолання кризи вищої аграрної освіти та науки в Україні. *Аграрна наука та освіта в умовах євроінтеграції*. Зб. наук.праць міжн.наук –практ.конф. Ч.2. 2018.С.304-307

*Плахтир І.О. – здобувач другого (магістерського) рівня вищої освіти
Петрова О.О. – к.е.н., доцент
Державний вищий навчальний заклад
«Херсонський державний аграрний університет», м. Херсон, Україна*

РОЗВИТОК МЕРЕЖЕВОГО ПРОДОВОЛЬЧОГО РИТЕЙЛУ В УКРАЇНІ НА СУЧАСНОМУ ЕТАПІ

Визначальною ознакою ритейла є велике різноманіття товарів та послуг, що пропонується, які зібрані в одному місті. Все це скорочує витрати на обслуговування кожного клієнта, тобто підвищує конкурентоспроможність закладу в цілому. Використання таких ритейл-технологій дозволяє збільшувати роздрібний продаж товарів до обсягів, співставлених з обсягами оптової торгівлі.

Мережевий ритейл – це мережа одноформатних магазинів, які об'єднані одним власником, єдиною системою логістики, закупівлі, єдиною товарною політикою. Все це дозволяє ще більше знизити сукупні витрати, а через це – запропонувати покупцю ціни на продукцію значно нижчі, ніж у немережових торговельних точках. Низькою ціною і постійною наявністю основного асортименту, доступністю та великою кількістю торговельних точок мережевий ритейл приваблює велику кількість покупців та отримує високі прибутки за рахунок обороту. Основний дохід ритейлеру приносить торгова націнка на товари.

Розглянемо реалії українського ринку FMCG. З англійської аббревіатура перекладається як "товари повсякденного попиту" (fast moving consumer goods). Простіше кажучи, це те, що ми купуємо постійно і дуже часто у зв'язку з швидким споживанням. Для них характерні три основні риси:

- низька вартість;
- швидка реалізація;
- використання протягом короткого тимчасового проміжку.

Вся продукція, що підпадає під ці параметри, відноситься до FMCG. У першу чергу продукти з обмеженим терміном зберігання (молочна, хлібобулочна продукція) і швидко споживані (сигарети, напої, шоколадки, алкоголь). Крім того, в цю групу можна віднести всю побутову хімію (порошки, зубні пасти, мило) і косметику, паперову та пластмасовий посуд, всілякі батарейки, лампочки та інше.

На відміну від товарів тривалого користування, FMCG коштують значно дешевше, а тому, щоб заробити, компаніям в даній сфері доводиться постійно підтримувати високий товарообіг. Частота придбання товарів повсякденного попиту при достатньо низькій їх вартості - основа отримання гарного прибутку. При цьому в FMCG, як ні в якій іншій області, спостерігається найвища і жорстка конкуренція за місце під сонцем. Саме тому тут не можна помилитися у виборі підходящої маркетингової стратегії, цінової політики, потрібно постійно тримати руку на пульсі, перебуваючи в пошуку нових продуктів для виведення на ринок.

Найбільшу популярність в реалізації такого роду товарів завоювали всіма улюблені сьогодні торговельні мережі FMCG, а простіше кажучи, супермаркети. Саме такі магазини самообслуговування виявилися здатними ефективно реалізовувати продукцію повсякденного попиту за рахунок таких складових:

- широкий асортимент товарів;
- відносно низька вартість продукції;
- всі основні категорії товарів завжди в наявності (безперервне поповнення).

Ринок роздрібної торгівлі України включає продовольчі та непродовольчі торговельні мережі. Серед іноземних продовольчих мережевих підприємств на ринку представлені “Metro Cash&Carry” (Німеччина), “Billa” (Австрія), “Auchan” (Франція), “Novus” тощо. Серед національних продовольчих роздрібних мереж можна виділити «Фоззі ГРУП» (мережі «Сільпо», «Фора», «FOZZY Cash&Carry»); «АТБ-маркет», «Фуршет»; «Велика кишеня» (супермаркети «Велика кишеня», «Просто маркет»); «Еко-Маркет» тощо. Розглянемо розвиток найбільших роздрібних торговельних мереж України на прикладі продовольчих торговельних підприємств.

Вже не перший рік два верхні рядки в топ-10 продуктивних мереж займають беззаперечні лідери українського FMCG-ринку: АТБ, що розвиває однойменну мережу дискаунтерів (910 магазинів), і Fozzy Group (535 об'єктів), що управляє мережами Сільпо, Фора, Thrash!, Le Silpo, Favore. Причому АТБ тільки нарощує відрив від решти «пелетону»: за рік концерн зі штаб-квартирою в Дніпрі відкрив 78 торгових точок, знову ставши лідером за цим показником. Fozzy поповнилася 35 об'єктами. Обидві мережі в порівнянні з 2016-му уповільнили темпи зростання: в позаминулому році АТБ відкрило 111 магазинів, Fozzy – 59 [1].

Зменшення кількості відкритих торгових точок мережі АТБ в 2017 році в порівнянні з 2016-му пов'язано в першу чергу з жорсткістю вимог, які компанія пред'являє до об'єктів, що купуються або беруться в оренду для відкриття нових магазинів. Втім, вже на цей рік плани у мережі амбітні: відкрити понад 100 магазинів і подолати психологічний рубіж в 1000 торгових точок першим з FMCG-операторів в історії України. Fozzy Group також сповільнила темпи відкриття нових об'єктів, скотившись по цьому показнику з другої на четверту сходинку. Втім, порівняно невелике за світовими мірками поповнення з лишком компенсується високою якістю об'єктів: ритейлер не боїться експериментувати з форматами і не перестає дивувати покупців. Третє місце в топ-10 продуктивних мереж України за кількістю магазинів займає волинська компанія Volwest Group (бренди Наш Край, SPAR). На відміну від переважної більшості інших FMCG - ритейлерів, Volwest воліє розвиватися по франчайзингу. Тобто правильніше говорити, що не всі 243 торгові точки належать або управляються компанією зі штаб-квартирою в Луцьку, а про магазини, що працюють під брендами, які Volwest Group розвиває (Наш Край) або іншим чином просуває в Україні (SPAR).

У топ-10 продуктових мереж налічується ще чотири компанії, які подолали планку в 100 торгових точок: Львівхолод (бренди Рукавичка і Під боком – 130 магазинів), ЕКО маркет (114), Делві (109), Брусничка (101).

За межами «великої трійки» є зміни. Рік тому четверту сходинку рейтингу GT Partners Ukraine займала компанія Оптторг-15 (ТМ Делві) з 120 магазинами. У 2017-му її зуміли випередити Львівхолод, відкривши 21-у торгову точку під брендами Рукавичка і Під боком, і ЕКО маркет. Правда, в останньому випадку мова йде не про бурхливий розвиток, а про стабільність: ЕКО зберіг кількість магазинів, а ось мережу Делві скоротилася відразу на 11 об'єктів, незважаючи на 36 нових маркетів [2].

Не менш цікавий і регіональний розріз: де FMCG-оператори воліють відкривати нові об'єкти. Акцент на Західну Україну стає все помітнішою: майже третина нових маркетів були відкриті саме в цьому регіоні. Друге місце займає Схід – більше 25% об'єктів мережевих операторів. Можна порівняти показники Південної і Центральної частини країни. А ось в Києві і області весь рік спостерігається затишшя: схоже, ринок вже досить насичений і місця для нових об'єктів знаходити все складніше.

Активність локальних гравців обумовлена зосередженістю в регіонах, які їм добре знайомі й зрозумілі. А також їхнім розвитком переважно в найзатребуванішому наразі форматі “магазини біля дому”. Для таких магазинів простіше знайти підходящі приміщення. Крім того, в основі формату “магазину біля дому” вже “закладена” висока ступінь лояльності споживачів за рахунок локації: таким магазинам простіше диференціюватися, знаходити переваги, які дозволяють збільшувати лояльність споживачів.

Асоціація ритейлерів України проаналізувала: хто з продуктових мереж переймався створенням мобільного додатка, який функціонал і можливості в нього вклав, а також провела тест-драйв усіх існуючих додатків компаній групи FMCG. Як виявилось, купити продукти через додаток можна тільки в мобільному додатку Таврія В. Решта, та й то не всі, тільки просувають акції, дозволяють скласти списки покупок або знайти найближчий магазин. Всього лише дев'ять з топ-20 продуктових мереж України розробили власні мобільні додатки: АТБ, Велика Кишеня, Велмарт, Metro Cash&Cary Ukraine, Таврія В, Vagus, Ашан. У тестовому варіанті працює додаток Наш край і додаток з обмеженим функціоналом є у Сільпо. Але взагалі відсутній додаток у таких великих гравців як Фора, Барвінок, Фуршет, Spar, Novus, Брусничка, Thrash!, ЕКО маркет. Першопрохідцем стала торгова мережа АТБ: в травні 2012 року вона випустила свій додаток. На даний момент АТБ маркет є лідером по завантаженню: додаток встановило понад мільйон користувачів.

Список використаних джерел

1. Златьєва Д. АТБ, Сільпо, Таврія В та інші: топ мобільних додатків українських ритейлерів. URL: <https://rau.ua/uk/novyni/novini-kompanij/fmcg-2/> (Дата звернення 11.06.2018 р.)
2. Їсти хочеться всім. URL:<https://minprom.ua/digest/241741.html> (Дата звернення 11.06.2018 р.)

ПРОБЛЕМНІ АСПЕКТИ ВПРОВАДЖЕННЯ КОНТРОЛІНГУ НА ПІДПРИЄМСТВАХ УКРАЇНИ

В зв'язку з рішучим євроінтеграційним курсом України актуальними є питаннями впровадження контролінгу, адже він виступає важливою умовою забезпечення стійкого розвитку вітчизняних підприємств. Контролінг як еволюційна тенденція є відповіддю на зміни зовнішніх умов функціонування підприємств та постійного зростання вимог до управління та його інструментів. Підвищення нестабільності зовнішнього середовища висуває додаткові вимоги до системи управління підприємством, а саме: зміщення акценту з контролю минулого на аналіз майбутнього; збільшення швидкості реакції на зміни зовнішнього середовища, підвищення гнучкості в діяльності підприємства; необхідність об'єктивного безперервного моніторингу; необхідність продуманої системи дій щодо забезпечення виживання підприємства й уникнення кризових ситуацій; потреба в синхронізації та взаємодоповненні управлінських рішень. Впровадження контролінгу дає змогу підвищити рівень координованості процесів планування, контролю, обліку, аналізу на підприємстві, забезпечити їх методичною та інформаційною базою, завдяки чому підвищиться якість управлінських рішень та ефективність системи управління в цілому, що доведено практикою.

Істотним чинником, який зумовлює прийняття неправильних управлінських рішень у фінансовій сфері, є відсутність на вітчизняних підприємствах ефективного планування, належної координації діяльності різноманітних служб, інформаційного менеджменту, внутрішнього управлінського обліку, аналізу та контролю. Водночас, у всіх провідних фірмах Європи та інших розвинених країн діють ефективні системи контролінгу, які багато в чому виконують функції мозкового центру [1]. Контролінг, будучи концепцією системного управління, організовується, як правило, там, де управління знаходиться в кризі або господарська діяльність не відповідає сучасним вимогам ринку. Чинники, які є підставою для створення системи контролінгу в організації: погіршення економічних показників; поява нових цілей в умовах функціонування, що склалися; відсутність узгодження цілей; застарілі методи планування, калькуляції та аналізу, що не задовольняють менеджмент підприємства; відсутність методик обліку і аналізу, невідповідність вимогам як основа для відстежування діяльності та ухвалення управлінських рішень; дублювання або відсутність деяких функцій, наявність конфліктних ситуацій при їх виконанні.

Процес упровадження починається з ухвалення рішення про розроблення системи контролінгу на підприємстві. Вирішальним моментом для початку побудови системи контролінгу є поява перших сигналів або прогнозів про можливі ризики та загрози для успішного функціонування підприємства.

Йдеться як про внутрішні, так і про зовнішні щодо підприємства події та чинники, що виявляються зазвичай або в малопомітних тенденціях і ознаках, або миттєво із зміною зовнішніх чинників (законодавство, контрагенти, курс акцій і т. д.). Після того як прийнято рішення про розроблення системи контролінгу та призначені виконавці починається етап формування інструментальної бази контролінгу. Усі інструменти контролінгу, що розробляються для конкретного підприємства, мають бути ефективними і зрозумілими користувачам. Обов'язковою умовою є результативність інструменту. Контролери повинні вміти подати власну продукцію усередині підприємства конкретним користувачам, бо інакше застосування розроблених контролерами інструментів у поточній діяльності менеджерів практично не можливо [2].

Для реалізації своїх функцій контролінг повинен займати відповідне місце в організаційній структурі підприємства. Існують декілька підходів до визначення підпорядкування служби контролінгу на підприємстві: фінансовому директору; директору підприємства. Беручи до уваги головну мету, завдання і функції контролінгу, на нашу думку, служба контролінгу повинна підпорядковуватися власнику підприємства. У випадку, коли підприємством володіє декілька власників (наприклад, у акціонерному товаристві), доцільно, щоб служба контролінгу підпорядковувалась органу, який представляє інтереси власників (рада товариства, спостережна рада). У цьому випадку служба контролінгу матиме достатньо повноважень, щоб повною мірою виконувати свої функції та покладені на неї завдання. Слід зауважити, що служба контролінгу не виконує функції управління підприємством, а лише створює відповідні передумови для ефективного менеджменту, який здійснює керівник підприємства. Тому проблеми подвійного підпорядкування структурних підрозділів директору та службі контролінгу на підприємстві не виникає. Підрозділи зобов'язані надавати необхідну інформацію службі контролінгу, але не зобов'язані виконувати її наказів. Адже право на управління підприємством належить лише директору підприємства, а служба контролінгу може надавати консультації керівникам підрозділів. Щодо відносин із керівником підприємства, то у цьому випадку служба контролінгу зобов'язана надавати керівнику структуровану, об'єктивну і своєчасну інформацію про стан справ на підприємстві, інформувати про відхилення від запланованих показників, розробляти плани, рекомендації, проекти управлінських рішень, консультувати. При такому підході служба контролінгу виступає як радник керівника підприємства. Ефективній взаємодії служби контролінгу та керівника підприємства сприятиме їх солідарна відповідальність за результати діяльності підприємства перед спостережною радою і власниками підприємства. Наприклад, Й. Вебер [3] вважає, що контролінг є сервісною функцією керівництва підприємства, яка спрямована на допомогу менеджменту на концептуальному, інструментальному та інформаційному ґрунті при досягненні поставленої мети.

Контролінг як підсистема управління асистує, підтримує керівництво підприємства за допомогою методів, інструментів та інформації, які через

високий рівень ієрархії, диференціації і спеціалізації більше не можуть використовуватися безпосередньо керівництвом фірми, дозволяє позбутися негативної суб'єктивності та емоційності в управлінні. Передача цієї діяльності спеціалізованому підрозділу - службі контролінгу - сприяє підвищенню ефективності управління підприємством. За допомогою розробки концепцій ефективного управління контролінг звільняє керівництво від ряду проблем з планування, контролю і забезпечення інформацією. Отже, знаходячись на перетині функцій обліку, контролю, аналізу та планування, контролінг займає особливе місце в інформаційно-аналітичній системі управління підприємством. Він синтезує, пов'язує всі вищевказані функції, інтегрує і координує їх, не підміняючи собою жодну із функцій управління, підносить управління підприємством на якісно новий рівень. Практика сьогодення нерідко стикається із проблемами недовісти системи контролінгу, вказуючи на нездатність інструментів та важелів контролінгу впоратися із поставленими завданнями. Зазвичай безрезультатність системи контролінгу напряму пов'язана з комплексом помилок, яких припускаються при її впровадженні чи роботі.

Організація системи контролінгу є типовою для сучасної європейської компанії. Поряд із центральною службою контролінгу, що виконує завдання координації діяльності окремих функціональних підрозділів, існують децентралізовані підрозділи контролінгу в окремих функціональних підрозділах, на заводах і в дочірніх підприємствах. Робота контролінгу в організаційній структурі здійснюється за принципом «штрихової лінії». При такій схемі надзвичайно важливо забезпечити доступ до контролінгових «ноу-хау» на місцях, тобто в окремих функціональних підрозділах.

На нашу думку, формування служби контролінгу відбувається на кожному окремому підприємстві індивідуально, виходячи зі специфіки його функціонування, мети та ряду інших факторів. Без урахування всіх особливостей об'єкта система контролінгу втрачає свою актуальність і дієвість. Неможливо розробити єдині рекомендації щодо створення системи контролінгу для всіх підприємств. Кожна система контролінгу ексклюзивна та створюється під певний об'єкт. Врахування типових помилок дасть змогу ефективніше і швидше впровадити контролінг та досягти очікуваної результативності. Саме такий підхід допоможе вийти на новий, вищий рівень управління, що, своєю чергою, спираючись на зарубіжний досвід, дасть можливість українським підприємствам швидше та з меншими затратами рухатися до обраних цілей.

Список використаних джерел

1. Хан Д. Планирование и контроль: концепция контроллинга / Д. Хан. – М. : Финансы и статистика, 1997. – 800 с.
2. Хорват П. Концепция контроллинга. / П. Хорват – М.: Альпина Бизнес Букс, 2005. –269с.
3. Weber J. Einführung in das Controlling / Weber J. – Stuttgart: Schaffer Poeschel, 1998. – 437 p.

*Подсобей О.М., Симоненко М. І. - здобувачі другого (магістерського)
рівня вищої освіти
Науковий керівник: Парсяк В.Н. - д.е.н., професор
Херсонська філія Національного університету кораблебудування
імені адмірала Макарова, м. Херсон, Україна*

СТАН, ПРОБЛЕМИ І ПЕРСПЕКТИВИ МОРСЬКОГО ТРАНСПОРТУ УКРАЇНИ

Україна здобула статус морської держави завдяки географічному положенню з виходом в океан, довжині морських кордонів та площі водного простору, а також вагомому внеску у вивчення Світового океану та розвиток судноплавства. Проте за роки свого державного розвитку Україна практично втратила первісні позиції морської держави значною мірою в зв'язку з суттєвим зниженням рівня конкурентоспроможності морського транспорту. Причиною цього виявилася недооцінка ролі держави у демократичних перетвореннях, притаманних переходу до ринкових відносин, і ролі морської політики у процесі підтримки і розвитку економічної могутності держави, зміцнення її міжнародного авторитету. У світі сьогодні неможливо уявити країну, що має вихід до моря, без пріоритетного розвитку морського сектору і впровадження зваженої та дієвої морської політики, які формують основу заможного суспільства та ефективної конкурентоспроможної економіки країни. Навіть ті країни, що не мають морських кордонів, намагаються долучитися до освоєння ресурсів Світового океану та організації раціональних і безпечних транспортно-логістичних мереж доставки вантажів, вироблених в рамках міжнародного поділу праці.

Фундаментом функціонування морського транспорту є торговельне мореплавство - діяльність, пов'язана з використанням суден для перевезення вантажів, пасажирів, багажу та пошти, рибних та інших морських промислів, розвідки та видобування корисних копалин, виконання буксирних, криголамних і рятувальних операцій, прокладання кабелю, також для інших господарських, наукових і культурних цілей.

Оскільки попит на морські перевезення носить похідний характер, динаміка морських перевезень і міжнародної морської торгівлі формується під впливом глобальної макроекономічної кон'юнктури (рис. 1).

Аналіз динаміки розвитку світової економіки, експорту та морських перевезень, темпів приросту до попереднього року показав, що загальний обсяг морської торгівлі у 2016 р. склав 9,8 млрд тонн, перевищивши рівень докризового 2008 р. на 19,6 %, рівень попереднього 2015 р. - на 3,4 % та має потенціал швидкого відновлення, здатен в стислі терміни перевищити докризові середньорічні показники зростання, навіть незважаючи на деяке уповільнення темпів приросту в 2015-2016 рр.

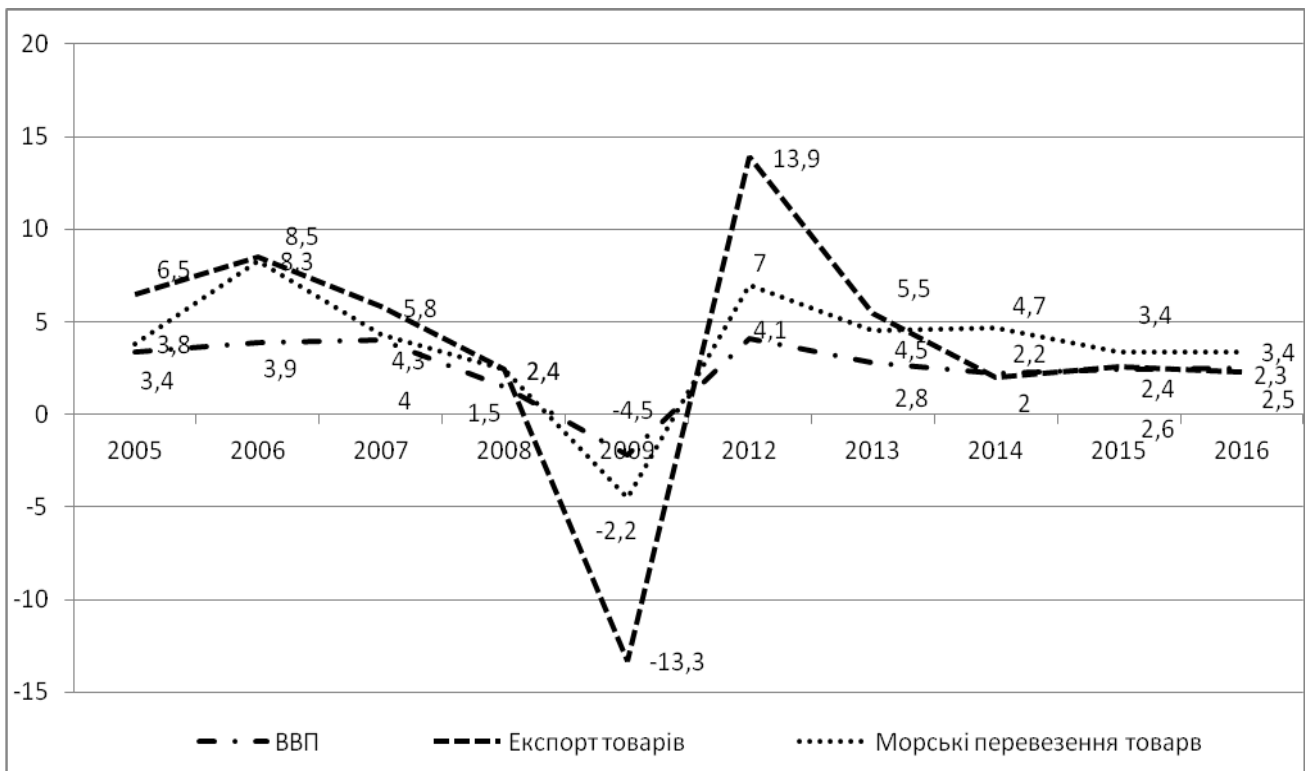

Рис. 1. Динаміка розвитку світової економіки, експорту та морських перевезень, темп приросту у % до попереднього року [3]

Аналіз розвитку морського транспорту в Україні, можна стверджувати, що внаслідок практичної втрати основного потенціалу вітчизняного морського флоту стан морських перевезень не відповідає потребам економіки країни. Сьогодні основними стримуючими факторами розвитку національного торговельного мореплавства в Україні є наступні:

1. Відсутність єдиної державної стратегії розвитку морської галузі та уваги з боку держави до проблем торговельного судноплавства, хоч саме ця галузь могла б стати однією з провідних галузей національної економіки з огляду на природно-кліматичні умови, наявність розгалуженої системи портів, кадровий потенціал й потенціал суднобудування, а також враховуючи перспективу зростання попиту національної зовнішньої торгівлі на послуги з морського перевезення вантажів.

2. Повільне впровадження конкурентної економічної політики у сфері торговельного мореплавства, актуальність якої зростає з урахуванням перспектив реалізації інтеграційних планів України до європейської транспортної системи. Управлінські та фінансові інновації мають бути обумовлені сучасними тенденціями скорочення сфери державного втручання в економіку, рухом у напрямку лібералізації і приватизації.

3. Відсутність умов, які б стимулювали судновласників реєструвати судна під українським прапором, не дозволяє Україні в повній мірі реалізувати свій потенціал морської держави і не дає можливості ефективно розвиватися вітчизняному суднобудуванню.

4. Нерозвиненість і недостатня ефективність функціонування допоміжних сегментів ринку морських транспортних послуг в Україні - фрахтового ринку (лінійних агентів та операторів, фрахтових брокерів, компаній, що здійснюють шип-менеджмент) та ринку транспортних посередників (послуг морських агентів, митних брокерів, транспортно-експедиторських компаній тощо). Оптимізація параметрів сегментів зазначених ринків у складі єдиного ринку морських транспортних послуг безпосередньо впливає на функціонування глобальної логістичної системи доставки вантажів, тому кожний елемент повинен бути достатньо розвинутим і ефективно використовуватися задля забезпечення сталого функціонування і розвитку ринку в цілому.

4. Недосконалість системи оподаткування різних сфер функціонування судноплавних компаній, високе загальне податкове навантаження на судноплавство, проблеми у сфері кредитування компаній з метою придбання суден, зокрема, відсутність у національному законодавстві механізму належного забезпечення морських застав та іпотек, що ускладнює одержання коштів для модернізації й відновлення флоту, та інші чинники, які зумовлюють зменшення числа і тоннажу суден українських судноплавних компаній.

5. Зруйнованість системи забезпечення безпеки на морському транспорті. Державна інспекція України з безпеки на морському та річковому транспорті (Укрморрічінспекція), яка реалізовувала державну політику та здійснювала державний нагляд (контроль) за безпекою на морському та річковому транспорті реорганізована шляхом злиття з Державною інспекцією з безпеки на наземному транспорті, а її правонаступником став новостворений орган — Державна служба України з безпеки на транспорті, у якій досі немає фахового штату і належного фінансування, але яка відповідатиме за всі напрями безпеки - як на суші, так і на морі.

Список використаних джерел

1. Липинська О. А., Крисюк Л. М. Торговельне судноплавство України: перспективи розвитку // Регіональні інновації, № 47 - 2016 - с. 99-107
2. Котлубай В. О. Доцільність та умови створення українського міжнародного реєстру суден // Актуальні проблеми держави і права, Вип. 67 - 2013 - с. 309-315
3. UNCTAD. Review of Maritime transport [Електронний ресурс]. - Режим доступу: [http://unctad.org/en/pages/publications/Review-of-Maritime-Transport-\(Series\).aspx](http://unctad.org/en/pages/publications/Review-of-Maritime-Transport-(Series).aspx)

*Пономаренко В.В. - учениця 10 класу
Херсонської багатoproфiльної гiмназiї № 20 iменi Бориса Лавренюва
Херсонської мiської ради
Науковий керiвник: Петрова О.О. - к.е.н., доцент
Державний вищий навчальний заклад
«Херсонський державний аграрний унiверситет», м. Херсон, Україна*

СУЧАСНИЙ СТАН ТА ДИНАМІКА СВІТОВОГО ВИРОБНИЦТВА ФУНДУКА

Горіхоплідні рослини цінуються за поживні і лікувальні властивості плодів та різнобічне їх застосування. Зокрема, горіхи широко використовують у кондитерській, олійно-жировій, борошномельній, фармацевтичній, хімічній, кормовій, лакофарбовій та інших галузях виробництва.

Наявність в Україні сприятливих ґрунтово-кліматичних умов, позитивний досвід інших країн у промисловому виробництві горіхів, успіхи господарств населення, велика місткість внутрішнього ринку і динамізм зовнішнього попиту свідчать про актуальність розвитку горіхоплідного виробництва для задоволення потреб країни та розвитку експорту.

Фундук (*Corylus maxima* Mill., садова форма ліщини) займає одне з провідних місць серед горіхоплідних культур; у світовому виробництві посідає третє місце після мигдалю та волоського горіха, але в Україні це практично нова плодова культура. Причинами недостатнього розвитку культури фундука є відсутність адаптованих до умов України сортів, унесених до «Державного реєстру сортів рослин, придатних до поширення в Україні», та садивного матеріалу вітчизняних сортів, придатних для створення інтенсивних насаджень за конкретних ґрунтово-кліматичних умов.

Крім того, природний потенціал України дозволяє забезпечити внутрішні потреби у горіхах і вийти на зовнішній ринок із конкурентними пропозиціями для харчової та кондитерської промисловості. Тому актуальним на сьогодні є розроблення сучасних елементів технології вирощування садивного матеріалу вітчизняних сортів фундука. На сьогоднішній день, вирощування фундука є одним з найприбутковіших і низьковитратних напрямків європейського садівництва. При цьому, популярності серед садівників набуває виробництво горіхів фундука з плодовим покриттям.

Виробництво лісових горіхів в світі як і раніше занадто мало, тому садівникам доцільно задуматися про розширення виробничих площ, щоб забезпечити постійно зростаючий попит споживачів.

Серед горіхоплідних культур фундук відрізняється найвищою поживною та енергетичною цінністю. У його шкаралупі міститься від 55% до 70% масла, багатого ненасиченими жирними кислотами [1]. На ринку горіхів, поряд з фундуком в шкаралупі, останнім часом з'явилася нова пропозиція, яка привернула увагу споживачів і виявилася вигідним виробником. Йдеться про свіжозібраний фундук з плодовим покриттям.

Горіхи в такій формі з'являються на 2-3 тижні раніше, ніж повністю дозрілі горіхи. Як стверджують експерти, споживання таких горіхів забезпечує надходження в організм деяких дефіцитних жирних кислот, а також гарантує більш високі смакові якості. Варто зазначити, що збирання такого врожаю проводиться вручну, що у свою чергу збільшує витрати, проте вирощування фундука саме в такій формі гарантує садівникам на 40% вищу прибутковість виробництва.

У Європі виробництво свіжого фундука зростає протягом останніх кількох років. Цей вид горіхівництва може стати хорошою альтернативою для малих та середніх господарств.

Фундук є цінною культурою, яка дає важливий харчовий продукт. Його горіхи багаті на поживні речовини, а за калорійністю (понад 700 кілокалорій) залишили позаду рибу та м'ясо. У ядрах містяться невисихаюча жирна олія (58–72 %), яка добре засвоюється організмом, білки (14–18 %), вуглеводи (3–8 %), вода (4,8 %), крохмаль (9,9 %), усі 20 амінокислот, необхідних людському організму, 9 вітамінів, представлених переважно токоферолами, відомими як вітамін Е, каротин, біотин, макро- і мікроелементи та інші корисні речовини.

На сьогодні світове виробництво горіхів фундука становить приблизно 858,7 тис. т. Частка Туреччини дорівнює 65 % зі щорічним виробництвом 549 тис. т горіхів. Друге місце посідає Італія з показником 100–130 тис. т, на третьому місці – США (15–40 тис. т), далі йдуть Іспанія – 15–25 тис. т. 9 Азербайджан, Іран і Китай виробляють по 21–31, тоді як Франція – 4–5 тис. т горіхів на рік.

За обсягом експорту лущених горіхів фундука першу позицію у світі займає Туреччина, яка щороку продає 250 тис. т, або 85–90 % світового експорту. Італія посідає друге місце, однак упродовж останніх років ця країна зменшила експорт лущених горіхів фундука з 20 до 11 тис. т. Частка решти експортерів значно менша. Так, Азербайджан та Іспанія експортують по 4 тис. т ядер фундука, США – 2 та Франція – 1 тис. т.

На світовому ринку горіхів фундука Туреччина лідирує вже понад 600 років. Слід зазначити, що в цій країні насадження фундука займають площу 422,5 тис. га, з яких 400 тис. га – у плодоносному стані. Із 80 провінцій горіхом займаються 13. Переважна більшість плантацій розміщена на схилах гір до висоти 800 м. Валовий збір становить не менше 500 тис. т. Землі, зайняті фундуком, найдорожчі в країні – до 350 тис. доларів за 1 га, крім ділянок до межі міста Стамбула.

На світовому ринку горіхів фундука щорічна частка лущених горіхів становить 95 % від загальної їх кількості. Слід зазначити, що нелущені горіхи зберігаються значно краще, ніж лущені. Провідні експортери, маючи обмежену кількість постачальників, пропонують переважно лущені горіхи та різні напівфабрикати з них. Такий продаж продукції фундука після первинної переробки сприяє створенню додаткових робочих місць у країнах-виробниках.

Світовий ринок нелущених горіхів фундука приймає щороку 20–30 тис. т. Понад 60 % (по 15–17 тис. т і більше) цієї кількості пропонують виробники горіхів фундука США. Європейські країни – експортери нелущених горіхів

продають близько 10 тис. т. Частка Туреччини – лідера світового ринку лущених горіхів фундука – на ринку нелущених горіхів незначна – 0,6– 1,0 тис. т на рік. Крім зазначених країн – виробників горіхів фундука, є менш потужні, як-от Австрія, Грузія, Німеччина, Польща, Росія та Швеція [2].

Переважає більшість імпортерів продукції фундука знаходиться у країнах Західної Європи. Насамперед це Німеччина, Італія, Нідерланди, Франція, Швейцарія та Бельгія. Інші європейські імпортери не закупають більше 5 тис. т фундука на рік, тоді як на єдиний потужний азійський ринок Гонконгу імпортується щороку понад 11 тис. т нелущених горіхів. Більша частина імпортованих нелущених горіхів із Гонконгу надходить на переробні підприємства Китаю. Незважаючи на те, що в Китаї щороку вирощують 8– 12 тис. т горіхів, приблизно таку само кількість нелущених горіхів закупають.

Упродовж останніх років на світовому ринку спостерігається зростання попиту на продукцію фундука, що робить його виробництво щедалі більш вигідним.

Список використаних джерел

1. Яремко Н.А. Обґрунтування елементів технології вирощування відсадків фундука в правобережному лісостепу України: автореф. дис. ... канд. сільськогосп. наук : 06.01.07

2. Сфера використання фундука http://golden-nuts.com.ua/index.php?route=information/information&information_id

*Пристемський О.С.- к.е.н., доцент
Державний вищий навчальний заклад
«Херсонський державний аграрний університет», м. Херсон, Україна*

ІНДИКАТОРИ ФІНАНСОВОЇ БЕЗПЕКИ РОЗВИТКУ СІЛЬСЬКОГО ГОСПОДАРСТВА

Динамічний розвиток економічної системи України хоча і окреслений політико-економічними дисбалансами, але направлений на досягнення високого рівня конкурентоздатності та стабільності. Стан фінансової безпеки розвитку сільського господарства погіршується не лише макроекономічними факторами, які здійснюють безумовно вагомий вплив, а й галузевими чинниками, діяльність яких віддзеркалюється на її індикаторах.

Зважаючи на особливості сільськогосподарського виробництва, до головних індикаторів фінансової безпеки розвитку сільського господарства необхідно включити: обсяг ВВП сільського господарства і його частка у загальному ВВП країни; виробництво валової продукції сільського господарства всіма категоріями господарств на 1 особу та на 100 га сільськогосподарських угідь; рівень рентабельності (збитковості) сільськогосподарської діяльності; обсяг та динаміка чистого прибутку та

чистого доходу підприємств сільського господарства; ефективність сільськогосподарського виробництва; обсяг експорту сільськогосподарської продукції на 100 га с/г угідь; відношення експорту до ВВП с/г; обсяг дебіторської й поточної кредиторської заборгованості на 100 га с/г угідь; фінансові показники діяльності підприємств сільського господарства, зокрема: частка простроченої кредитної заборгованості за кредитами у загальній сумі кредитів (по кредитах с/г); фінансові показники дебіторської заборгованості (коефіцієнт залучення оборотних активів у дебіторську заборгованість, частка дебіторської заборгованості в загальному обсязі поточних активів, частка дебіторської заборгованості у балансі підприємств сільського господарства); фінансові коефіцієнти (фінансової залежності, фінансової стабільності, співвідношення залученого і власного капіталу, коефіцієнт фінансової незалежності (автономії), маневреності власних засобів, концентрації позикового капіталу, поточних та довгострокових зобов'язань).

Одним із головних показників фінансової безпеки розвитку сільського господарства на сьогодні є стан ВВП сільського господарства та його частка у загальному ВВП країни. Багатовіковий досвід й природно-кліматичні умови України забезпечують високе значення сільського господарства у розвитку економічної системи країни. Із часу набуття незалежності, частка ВВП сільського господарства у загальному ВВП країни змінювалась, але важливість забезпечення його фінансової безпеки залишалась актуальною [1].

Наступним базовим індикатором фінансової безпеки розвитку сільського господарства виступає стан виробництва валової продукції сільського господарства всіма категоріями господарств на 1 особу та на 100 га сільськогосподарських угідь. Встановлено, що за роки незалежності України стан даних показників мали зростаючу тенденцію. Позитивною була динаміка виробництва валової продукції сільського господарства на 100 га сільськогосподарських угідь, обсяги якого у 2014 р. зросли відносно 1990 р. на 5,5% або на 37,1 млн грн. Найбільшим зростанням охарактеризовані результати показників 2008 р. та 2011 року.

Особливої уваги потребує аналіз фінансового результату до оподаткування, який характеризує не лише фінансову безпеку, а й ефективність господарської діяльності. Доцільно акцентувати увагу, що у 2010-2014 рр. показники результативності значно погіршились, що викликано об'єктивними факторами, але функціонування підприємств сільського господарства виявило спроможність здійснювати ефективну діяльність навіть у складних фінансово-економічних та політичних умовах [2]. Виявлена тенденція не лише позитивно характеризує потенціал аграрного сектору, а й засвідчує високі можливості фінансової безпеки розвитку сільського господарства. Вагомим індикатором фінансової безпеки розвитку сільського господарства варто назвати рівень рентабельності (збитковості) діяльності, який найвище значення мав у 2011 р. 26,4%, а за підсумками 2014 р. становив 26,3%, тоді як його середній рівень у 2008-2014 рр. становив 18,9%. Потребує уваги в контексті дослідження фінансової безпеки розвитку сільського господарства аналіз чистого доходу (виручки) й прибутку (збитку) від реалізації продукції сільського господарства

[3]. Чистий дохід (виручка від реалізації) продукції сільського господарства також є показником фінансової безпеки розвитку сільського господарства, який у 2008-2014 рр. збільшувався від 48,7 млрд грн до 169,9 млрд грн протягом 2008-2014 рр. На здатність підприємств сільського господарства забезпечувати платоспроможність та фінансову безпеку впливає також прибуток (збиток) від реалізації продукції, який визначає обсяг на який доходи перевищують витрати. Фінансова безпека розвитку сільського господарства має прямий кореляційний зв'язок із показниками економічної ефективності виробництва, які визначають перш за все стан фінансово-господарської діяльності господарюючих суб'єктів галузі. Тому особливої уваги потребує аналіз показників ефективності сільськогосподарського виробництва, оцінку якого традиційно здійснюють за показниками повної собівартості, чистого доходу (виручки) від реалізації та рентабельності (збитковості) виробництва за видами продукції [4].

Зниження собівартості виробництва будь якого підприємства дозволяє збільшити прибутковість його діяльності і збільшити рентабельність. Зважаючи на виявлену позитивну динаміку показника для підприємств сільського господарства, варто зауважити, що вона викликана значною залежністю від об'єктивних факторів й негативно впливає на стан конкурентоздатності виробництва. Крім того, завдяки відповідній динаміці чистого доходу (виручки) від реалізації (більш ніж у два рази відносно базового періоду й на 38,4% відносно попереднього періоду) забезпечено зростання результативного показника ефективності сільськогосподарського виробництва.

Зовнішньоекономічна діяльність відіграє особливу роль у забезпеченні розвитку сільського господарства й дозволяє підвищити рівень конкурентоздатності галузі. Обсяг імпорту відображає потребу вітчизняної економіки у додатковому залученні продукції сільського господарства від країн-партнерів. Для фінансової безпеки розвитку сільського господарства зростання обсягів імпорту при зниженні його експорту є негативним показником, що знижує конкурентоздатність внутрішнього виробництва й загордує не лише стабільності цінової політики галузі, а й продовольчій безпеці в цілому. Значення сальдо зовнішньоекономічної діяльності сільського господарства має позитивне значення, що є показником перевищення обсягів експорту над імпортом [5]. Аналізуючи індикатори фінансової безпеки розвитку сільського господарства особливої уваги заслуговує діагностика обсягу експорту, яка припадає на 100 га сільськогосподарських угідь. Даний показник засвідчує експортний потенціал галузі, який є джерелом валютної виручки господарюючих суб'єктів галузі, що в умовах валютної кризи дозволяє зміцнити їх фінансову безпеку. Наступним індикатором фінансової безпеки розвитку сільського господарства варто назвати відношення експорту продукції сільського господарства до ВВП сільського господарства. У забезпеченні фінансової безпеки розвитку сільського господарства дебіторська заборгованість відіграє важливу роль, акумулюючи у собі недоотримані фінансові ресурси внаслідок виробничої діяльності від підприємств-партнерів [5].

Варто зазначити, що частка дебіторської заборгованості

сільськогосподарських підприємств у загальній структурі за всіма галузями становила 3,63-7,72. Зважаючи на отримані дані варто звернути увагу на зростання такого індикатора фінансової безпеки розвитку сільського господарства як обсяг поточної кредиторської заборгованості у розрахунку на 100 га сільськогосподарських угідь [7]. Негативна дія зовнішніх та внутрішніх факторів розвитку сільського господарства вплинула на платоспроможність господарюючих суб'єктів, що віддзеркалилось на такому індикаторі його фінансової безпеки як частка простроченої кредитної заборгованості за кредитами у загальній сумі кредитів (за сільськогосподарськими кредитами). Також індикаторами фінансової безпеки розвитку сільського господарства виступають показники стану дебіторської заборгованості, а саме коефіцієнт залучення оборотних активів у дебіторську заборгованість, частка дебіторської заборгованості в загальному обсязі поточних активів й частка дебіторської заборгованості у балансі підприємств сільського господарства. Зважаючи на сукупність індикаторів фінансової безпеки розвитку сільського господарства варто зазначити, що її стан значно погіршився через затяжну політико-економічну кризу, значне загострення боргової безпеки господарюючих суб'єктів та нераціональне управління наявним потенціалом й тими фінансовими ресурсами, які є у розпорядженні підприємств. Натомість активізація експортної орієнтації галузі дозволить знизити ризики валютної кризи й надходження стабільних прибутків, що не лише забезпечить більш стійкий фінансовий стан галузі, а й активізує конкурентоздатність галузі за рахунок іноземних джерел (як матеріальних так і інформаційних) [6].

Таким чином, аналіз індикаторів фінансової безпеки розвитку сільського господарства виявив, стан фінансової безпеки розвитку сільського господарства значно погіршився відповідно по економічного клімату країни.

Грунтуючись на особливостях сільськогосподарського виробництва, до основних індикаторів фінансової безпеки розвитку сільського господарства необхідно віднести обсяг ВВП сільського господарства й його частку у загальному ВВП країни, обсяг експорту сільськогосподарської продукції на 100 га сільськогосподарських угідь, частку простроченої кредиторської заборгованості підприємств сільського господарства та фінансові коефіцієнти, зокрема фінансової стабільності, залежності, маневреності власного капіталу тощо. Виявлено, що стан фінансової безпеки розвитку сільського господарства відповідають загальнодержавній тенденції розвитку економічної системи.

Список використаних джерел

1. Національний банк України. Офіційне Інтернет-представництво. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.bank.gov.ua/>
2. Державна служба статистики України. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.ukrstat.gov.ua>.
3. Танклевська Н.С., Супрун О. О. Стан та перспективи розвитку державного фінансування сільськогосподарських підприємств України [Електронний ресурс] / Н.С. Танклевська, О. Супрун // Соціально-економічні проблеми і держава. - 2013. - Вип. 1. - С. 262-270. - Режим доступу:

http://nbuv.gov.ua/UJRN/Sepid_2013_1_30

4. Власюк С. А. Фінансування сільського господарства у контексті сучасних умов / С. А. Власюк // Збірник наукових праць Уманського національного університету садівництва. - 2014. - Вип. 85. - С. 249-254.

5. Гудзь О.Є. Фінансові ресурси сільськогосподарських підприємств: монографія / О.Є. Гудзь. – К. : ННЦ ІАЕ, 2007. – 578 с.

6. Тетянюк Н. А. Стан справ в сільському господарстві України, проблеми з фінансуванням та перспективи їх вирішення із залученням іноземних інвестицій [Електронний ресурс] / Н. А. Тетянюк // Режим доступу: <http://int-konf.org/>

7. Пристемський О.С. Аналіз індикаторів фінансової безпеки розвитку сільськогосподарського підприємства/ О.С. Пристемський // Науковий вісник Ужгородського національного університету. Серія “Міжнародні економічні відносини та світове господарство”. - 2017, С.80-83.

*Пуля А.С. - здобувач другого (магістерського) рівня вищої освіти
Науковий керівник: Руснак А.В. – д.е.н., доцент
Херсонська філія Національного університету кораблебудування імені адмірала
Макарова, м. Херсон, Україна*

ОСНОВНІ НАПРЯМИ ПІДВИЩЕННЯ ЕФЕКТИВНОСТІ СТРАТЕГІЧНОГО УПРАВЛІННЯ АГРАРНИМИ ПІДПРИЄМСТВАМИ

Особливості сучасного стану державного управління розвитком аграрного сектору України характеризуються відсутністю регіонального підходу при складанні стратегії розвитку аграрних підприємств. Знижена визначальна, регулююча, контролююча і стимулююча функції держави як основного органу, який формує загальний напрям розвитку АПК на національному рівні [1, с. 37].

Так само необхідно відзначити брак кваліфікованих кадрів, які могли забезпечити дієвий науковий супровід при розробці стратегій розвитку різних рівнів, і ефективно здійснювати стратегічне управління на самих аграрних підприємствах [2].

На думку науковців основними напрямками підвищення ефективності стратегічного управління аграрними підприємствами є:

- формування дієвого механізму реалізації стратегічного управління з розробкою системи стратегічного менеджменту на кожному підприємстві. Даний механізм повинен враховувати найбільш ефективне і збалансоване співвідношення всіх компонентів, що дозволяло б з максимальним ефектом і своєчасно реалізовуватися управлінським рішенням. Система, що рекомендується, повинна передбачати чітке виділення функції стратегічного управління з формалізацією положення про стратегічне управління безпосередньо на самих аграрних підприємствах із закріпленням

функціональних обов'язків за кожним з повернутих співробітників у відповідних посадових інструкціях;

- розробка на підприємствах системи стратегічного планування яка ґрунтувалася б на принципах індикативного планування, жорсткого контролю і своєчасного коректування діяльності підприємств відповідно до системи економічних індикаторів;

- створення чіткої системи забезпечення управлінською інформацією, що повинна бути закріплена у внутрішньому документообігу з чітким порядком подачі своєчасної, в необхідному об'ємі достовірної інформації.

Досягнення поставлених цілей можливе тільки за умови впровадження і роботи чітко регламентованого процесу стратегічного планування, який, змусить аграрні підприємства сконцентрувати свої зусилля на вирішенні актуальних завдань і збільшить ефективність роботи [2].

Здійснюючи характеристику методів управління, перш за все належить охарактеризувати їх спрямованість, зміст і організаційну форму. Спрямованість методів управління орієнтована на систему (об'єкт) управління. У практиці управління, як правило, одночасно використовують різні методи, які органічно доповнюють один одного, знаходяться в стані динамічної рівноваги.

Існує кілька підходів і класифікацій методів управління. Науковці вважають за потрібне виділяти загальні та конкретні методи управління. Загальні методи визначають способи досягнення основних цілей і завдань функціонування всієї системи і її підсистем. Будучи сукупністю одиничних способів і прийомів впливу, загальні методи безпосередньо не призначені для вирішення конкретних завдань. Вони не відповідають на питання: як впливати на той чи інший елемент системи в конкретній ситуації. Проте загальні методи глибше відображають сутність самої системи впливів, вони спрямовані на вирішення головних проблем, допомагають у вирішенні приватних завдань [3].

Значна кількість методів управління вимагає відповідного їх впорядкування враховуючи ряд критеріїв.

Науковцями як правило виділяються наступні найбільш загальні методи управління:

- економічні – передбачають розроблення планово-економічних показників і механізмів їх досягнення. Вони шляхом матеріальної зацікавленості стимулюють ініціативу та відповідальність працівників за результати прийнятих рішень.

- організаційно-адміністративні – ґрунтуються на владі та підлеглості;

- соціально-психологічні – постають як сукупність специфічних способів впливу на між особистісні стосунки і зв'язки, підвищують соціальну активність людей;

- евристичні – протиставлювані формальним методам, які засновані на точних математичних моделях;

- ідеологічні та інші.

Конкретні методи за своєю суттю є проявом загальних методів в особливих умовах [2].

Економічні методи управління – представляють собою способи впливу на

людей, що спираються на економічні механізми мотивації та стимулювання активної виробничої діяльності, на облік їх економічних інтересів. Економічні інтереси формують в суспільстві складну систему, яка складається з державних інтересів, господарюючого суб'єкта та окремої особистості. Між цими різними інтересами постійно бувають протиріччя, тому проблема їх поєднання завжди відносилася до найбільш складних.

Список використаних джерел

1. Лупенко Ю. О., Месель-Веселяк В. Я. Стратегічні напрями розвитку сільського господарства України на період до 2020 року. К.: ННЦ «ІАЕ». 2012. 182 с.
2. Плекан О. І. Стратегічне управління розвитком аграрних формувань. URL: <http://dspace.tneu.edu.ua/bitstream/316497/16589/1> (дата звернення 12.09.2018).
3. Горлачук В. В., В'юн В. Г., Тарновська Р. В., Сохнич А. Я., Чайка В. Д. Стратегічне управління: навчальний посібник. Миколаїв: Вид-во ПП «Шамрай». 2003. 440 с.

*Родчин О. – здобувач другого (магістерського) рівня вищої освіти
Ковтун В.А. - к.с.-г.н., доцент
Державний вищий навчальний заклад
«Херсонський державний аграрний університет», м. Херсон, Україна*

ІНТЕНСИФІКАЦІЯ ВИРОБНИЦТВА ПРОДУКЦІЇ РОСЛИННИЦТВА ТА ПІДВШЕННЯ ЇЇ ЕКОНОМІЧНОЇ ЕФЕКТИВНОСТІ

Сільське господарство може розвиватися двома шляхами: екстенсивним чи інтенсивним. У першому випадку обсяги виробництва продукції збільшуються за рахунок розширення посівних площ, як правило, при незмінному рівні техніки і технології. В другому — за рахунок поліпшення використання виробничих ресурсів на основі широкого використання досягнень науково-технічного прогресу, що сприяє підвищенню урожайності сільськогосподарських культур,

Екстенсивний шлях розвитку сільського господарства обмежується відсутністю нових земель, які можуть бути залучені в сільськогосподарське виробництво. Тому єдиним залишається інтенсивний шлях, що передбачає збільшення виробництва продукції на основі застосування досконаліших засобів виробництва, кваліфікованої праці, нових технологій та методів господарювання. В свою чергу це вимагає додаткових вкладень у розвиток сільського господарства як у цілому, так і в розрахунку на одиницю земельної площі.

Однак таке збільшення вкладень потребує поліпшення їх розподілу з метою раціонального поєднання застосовуваних земельних, матеріальних та

трудо­вих ре­сурсів, від­по­від­них їм те­хно­ло­гій, форм та ме­то­дів го­спо­дарю­ван­ня.

Ін­тен­си­фі­ка­ція — це форма розши­ре­но­го від­тво­ре­н­ня, яка ґрун­ту­є­ть­ся на оп­ти­маль­но­му фор­му­ван­ні та ра­ці­о­наль­но­му ви­ко­ри­стан­ні на ос­но­ві нау­ко­во-тех­ні­чно­го про­г­ре­су су­куп­них за­т­рат уречев­ле­ної та жи­вої пра­ці на оди­ни­цю зе­мель­ної пло­щі з ме­то­ю збіль­ше­н­ня об­ся­гу про­дук­ції та під­ви­ще­н­ня е­фек­тив­но­сті її ви­роб­ни­ц­тва.

Суть ін­тен­си­фі­ка­ції рос­ли­ни­ц­тва по­ля­гає не тіль­ки в е­фек­тив­ні­шо­му ви­ко­ри­стан­ні зем­лі, а й в удо­ско­на­лен­ні всіх ін­ших фак­то­рів ви­роб­ни­ц­тва — ма­те­рі­аль­них і тру­до­вих ре­сурсів, впро­вад­жен­ні но­вих ор­га­ні­за­цій­них форм го­спо­дарю­ван­ня, но­вих те­хно­ло­гій то­що [1].

Рі­вень ін­тен­сив­но­сті ро­зра­хо­вують та­кож як у ці­ло­му по сіль­сь­ко­му го­спо­дар­ст­ву, так і в роз­рі­зі га­лу­зі рос­ли­ни­ц­тва. Він ха­рак­те­ри­зує рі­вень вит­рат на оди­ни­цю об'є­кта ін­тен­си­фі­ка­ції (1 га сіль­сь­ко­го­спо­дар­ських угідь, 1 га по­сі­ву). Роз­рі­зняють за­га­ль­ні та час­то­ві, варті­сні та на­ту­раль­ні по­ка­з­ни­ки рі­в­ня ін­тен­сив­но­сті.

Уза­га­ль­ню­ю­чою ха­рак­те­ри­сти­кою рі­в­ня ін­тен­сив­но­сті є су­ма ви­роб­ни­чих вит­рат на оди­ни­цю об'є­кта ін­тен­си­фі­ка­ції. Вона вклю­чає ос­нов­ні ви­роб­ни­чі за­со­би в тій час­ти­ні, в якій вони пі­шли на ви­роб­ни­ц­тво даної про­дук­ції, варті­сть обо­рот­них за­со­бів та оп­ла­ту пра­ці. За­гра­ти жи­вої пра­ці в ро­зра­ху­нку на оди­ни­цю об'є­кта ін­тен­си­фі­ка­ції та­кож ха­рак­те­ри­зують рі­вень ін­тен­сив­но­сті агро­ви­роб­ни­ц­тва або його га­лу­зі.

На від­мі­ну від ін­ших по­ка­з­ни­ків, збіль­ше­н­ня за­т­рат жи­вої пра­ці на 1 га не ха­рак­тер­не для про­це­су ін­тен­си­фі­ка­ції. З під­ви­ще­н­ням рі­в­ня ін­тен­сив­но­сті за­т­ра­ти пра­ці по­вин­ні ско­ро­чу­ва­ти­ся, оскіль­ки де­далі біль­ший об­сяг ро­біт по­вин­ен ви­ко­ну­ва­ти­ся за до­по­мо­гою ма­шин і ме­ханізмів. Впро­вад­жен­ня про­г­ре­сив­них те­хно­ло­гій, спе­ці­а­лі­за­ція та кон­цен­тра­ція ви­роб­ни­ц­тва та­кож сприяють зни­жен­ню за­т­рат жи­вої пра­ці.

Еко­но­мі­чна е­фек­тив­ність ін­тен­си­фі­ка­ції ха­рак­те­ри­зує­ть­ся си­сте­мою по­ка­з­ни­ків, які по­ді­ляють на варті­сні та на­ту­раль­ні, їх ро­зра­хо­вують на рі­вні сіль­сь­ко­го го­спо­дар­ства як га­лу­зі, на рі­вні ре­гі­ону, під­при­єм­ства, ви­роб­ни­чо­го під­ро­зді­лу; по сіль­сь­ко­го­спо­дар­сь­ко­му ви­роб­ни­ц­т­ву в ці­ло­му, по ком­п­лек­су га­лу­зей та окре­мих куль­ту­рах, окре­мих ви­дах про­дук­ції.

Одним з ос­нов­них по­ка­з­ни­ків еко­но­мі­чної е­фек­тив­но­сті ін­тен­си­фі­ка­ції є об­сяг ва­ло­вої про­дук­ції з ро­зра­ху­нку на 1 га сіль­сь­ко­го­спо­дар­ських угідь. Він дає змо­гу здій­сни­ти ана­ліз у ди­на­мі­ці по од­но­му під­при­єм­ст­ву й по­рів­ня­ти окре­мі під­при­єм­ства за пев­ний пе­рі­од. Збіль­ше­н­ня об­ся­гу ви­роб­ни­ц­тва про­дук­ції з 1 га свід­чить про під­ви­ще­н­ня е­фек­тив­но­сті ви­ко­ри­стан­ня зе­мель­них ре­сурсів і тих вкла­дів, які спря­мо­вують­ся у її ви­роб­ни­ц­тво.

До по­ка­з­ни­ків еко­но­мі­чної е­фек­тив­но­сті ін­тен­си­фі­ка­ції на­ле­жить та­кож об­сяг ва­ло­вої про­дук­ції, чи­сто­го до­хо­ду, ва­ло­во­го при­бу­тку у ро­зра­ху­нку на оди­ни­цю ви­роб­ни­чих вит­рат, оди­ни­цю варті­сті ос­нов­них та обо­рот­них ви­роб­ни­чих фондів, та за­т­рат пра­ці (люд.-год, од­но­го се­ред­нь­орі­чно­го пра­ців­ни­ка).

По­ка­з­ни­ком еко­но­мі­чної е­фек­тив­но­сті ін­тен­си­фі­ка­ції є ре­нта­бель­ність

виробництва, яка характеризується двома показниками: рівнем рентабельності та нормою прибутку. Норма прибутку визначається відношенням чистого прибутку до суми основних та оборотних фондів і виражається в процентах.

При аналізі економічної ефективності інтенсифікації окремих галузей та видів продукції розраховують додаткові показники: в рослинництві — виробництво продукції на одиницю внесених мінеральних добрив чи одиницю вартості внесених добрив [2].

Ефективність інтенсифікації виробництва аграрної продукції залежить від раціонального співвідношення між виробничими ресурсами, тобто від структури ресурсного потенціалу. Порівняно низький рівень забезпеченості одним ресурсом стримує прояв у повній мірі інших видів ресурсів. Відсутність оптимального співвідношення між основними та оборотними фондами зумовлює зниження ефективності виробництва.

У сучасних системах землеробства широко впроваджуються досягнення науково-технічного прогресу і передового досвіду, їх мета — інтенсивне використання землі, відтворення її родючості, збільшення виходу продукції з гектара. Удосконалення і розвиток системи землеробства є основою високих і гарантованих урожаїв усіх культур. Підвищенню ефективності використання землі в сільському господарстві сприяє інтенсифікація рослинництва за допомогою прогресивних систем землеробства, передової техніки і технології вирощування сільськогосподарських культур. На підвищення економічної родючості ґрунту та вирощування сталих урожаїв сільськогосподарських культур спрямована меліорація земель. Вона охоплює зрошення і осушення земель, вапнування і гіпсування ґрунтів, насадження лісосмуг (агромеліорація), докорінне поліпшення природних кормових угідь, протиерозійні та інші заходи.

Застосуванню ґрунтозахисної безплужної системи землеробства включає такі взаємопов'язані ланки-системи: безплужний обробіток ґрунту, органо-мінеральну систему удобрення, захист рослин, систему протиерозійних машин і знарядь, застосування сівозмін та інтенсивних районованих сортів. Ґрунтозахисна безплужна система землеробства має забезпечити інтенсифікацію рослинницьких галузей, відтворення і підвищення родючості. У рослинництві при освоєнні інтенсивних технологій велику роль відіграє хімізація сільського господарства. Розроблено високоефективні технології використання добрив, які суттєво підвищують окупність їх урожаєм. Набуло широкого розповсюдження внесення мінеральних добрив разом з водою ґрунту, що сприятиме збільшенню врожайності культур.

Для збільшення виробництва сільськогосподарської продукції та підвищення її економічної ефективності необхідно здійснювати фундаментальні і прикладні наукові дослідження, спрямовані на створення нової та вдосконалення існуючої техніки, поліпшення селекційної роботи щодо створення нових і поліпшення існуючих сортів та гібридів культур, розробку нових і вдосконалення існуючих технологічних процесів виробництва, переробки та зберігання сільськогосподарської продукції, вдосконалення всього господарського механізму.

Суть інтенсивної технології полягає у створенні оптимальних умов для вирощування сільськогосподарських культур, проведення повного комплексу науково обґрунтованих прийомів обробітку ґрунту) та одержання врожаю. Особливо важливим при цьому є дотримання, технологічної дисципліни, виконання заходів, спрямованих на максимальне використання біоенергетичного потенціалу ґрунту. Водночас використання інтенсивних технологій повинне сприяти підвищенню економічної родючості ґрунту, передбачати раціональне використання природних ресурсів та охорону навколишнього середовища [3].

Список використаних джерел

1. Муковоз О. В. Інтенсивність та економічна ефективність інтенсифікації в рослинництві / О. В. Муковоз, С. А. Гамівка // Вісник СНАУ. - Суми. - 2009. - Вип. 8(37). - С.70-72.
2. Суть ефективності управління в організації [Електронний ресурс] / Менеджмент аграрних підприємств. - Режим доступу до статті: http://buklib.net/component/option,com_jbook/task,view/Itemid,36/catid,120/id,3273/.
3. Сучасний стан та актуальні проблеми розвитку агропромислового комплексу [Електронний ресурс] / М. Н. Притула // С. 1- 6. Режим доступу до статті: www.nbu.gov.ua/Portal/Soc_Gum/Dtr/.../ECON_03_2009_Pritula.pdf.

Романишин К.Ю., Тюрина К.А.

*Херсонська філія Національного університету
кораблебудування імені адмірала Макарова, м. Херсон, Україна*

ТЕОРЕТИЧНІ АСПЕКТИ ОРГАНІЗАЦІЇ ЗОВНІШНЬОЕКОНОМІЧНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ПІДПРИЄМСТВА

Одним з видів зовнішньоекономічної діяльності є організація туризму. Під туристичною індустрією розуміється сукупність виробничих, транспортних і торгівельних підприємств, що виробляють і реалізують туристичні послуги і товари туристичного попиту. З розвитком масового організованого туризму і переходом його на нову основу, що опирається на розвинену туристичну індустрію і сучасні засоби транспорту, сталися деякі зміни у формах організації міжнародного туризму. По-перше, істотно зросло число роздрібних фірм, що пропонують туристичні послуги турагентів і позбавлених юридичній і господарській незалежності. По-друге, змінився характер діяльності туристичних оптових фірм, які перетворилися на туроператорів, що пропонують повний комплекс послуг у вигляді інклюзив - турів. По-третє, з'явилися крупні корпорації, засновані на капіталі транспортних, торгівельних, страхових компаній і банків, здійснюючі операції з надання туристичних послуг клієнтам. Всі вищезазначені категорії фірм відрізняються один від одного

по функціях і характеру діяльності[1].

Туристичні агентства — це роздрібні фірми, що виконують роль посередників між туроператорськими фірмами і обслуговуючими підприємствами, з одного боку, і клієнтами-туристами, з іншого. Турагенства або організують тури, пропонованими туроператорськими фірмами, або займаються наданням окремих видів послуг індивідуальним туристам або групам осіб, встановлюючи безпосередні зв'язки з транспортними організаціями, готельними корпораціями, екскурсійними бюро. Продаж турів здійснюється за цінами, що встановлюються туроператорами і вказаним в їх проспектах. За реалізацію інклюзив-турів турагенства отримують певну комісійну винагороду від туроператорів. Реалізація окремих видів послуг здійснюється за цінами, що встановлюються їх виробниками, а за надання розрізненних послуг турагенства можуть встановлювати певні націнки до роздрібних цін. Більшість турагенств знаходяться у сфері впливу крупних туристичних оптових фірм, авіаційних компаній, готельних корпорацій і торгівельних фірм[1].

Туроператорські фірми — це перш за все оптові фірми, виконуючи роль посередників між підприємствами туристичної індустрії і турагенствами. Вони реалізують тури від свого імені через турагенства або безпосередньо клієнтам.

Туроператори масового ринку - найбільш поширений тип. Вони продають пакети на популярні курорти. Перевезення туристів здійснюється чартерними або регулярними перевезеннями. Туроператори спеціалізованого сегменту ринку спеціалізуються на наданні послуг певного напрямку. Туроператори внутрішнього ринку продають турпакети усередині країни мешкання, тобто організують тури по своїй країні. Туроператори зовнішнього ринку продають турпакети в різні країни. На практиці по регіональному напрямку діяльності прийнято розділяти туроператорів ініціативних і внутрішніх операторів. Ініціативні оператори - оператори, що відправляють туристів за рубіж або в інші регіони за домовленістю з приймаючими операторами або безпосередньо з постачальниками послуг. Їх відмінність від турагенств полягає в тому, що вони займаються комплектацією турпродукту, що складається з не менше ніж 3-х послуг: розміщення, транспортування туристів і будь-яка інша послуга, не пов'язана з першими двома. Класичний ініціативний туроператор формує складні маршрутні тури, комплектуючи з послуг місцевих туроператорів в різних країнах[5].

Внутрішні туроператори - туроператори на прийомі, тобто комплектуючи тури і програми обслуговування в місці прийому і обслуговування туристів, використовуючи прямі договори з постачальниками послуг (готелями, підприємствами харчування, досугово-розважальними установами і так далі). Туроператорські фірми залежно від використаного виду транспорту підрозділяються на тих, що спеціалізуються на організації турів з використанням спеціальних обладнаних літаків; автобусних екскурсій; залізничних екскурсій; морських круїзів і подорожей в яку-небудь одну країну або спеціалізованих турів.

Туристичні корпорації — це крупні підприємства, які шляхом участі

об'єднують широкий круг фірм, що представляють різні види туристичних послуг. Вони в значній мірі монополізували ринок і перетворилися на потужні міжгалузеві виробничо-господарські комплекси, що включають підприємства самих різних галузей промисловості, обслуговуючих туристичний бізнес, транспортні, банківські, страхові і інші компанії і реалізуючи тури через широку мережу туроператорів і турагенства в різних країнах. Оснащення найсучаснішими автоматизованими системами управління і зв'язку дозволяє їм оперативно вивчати і задовольняти потреби і інтереси туристів. Найбільшого розвитку подібні крупні компанії досягли в розвинених капіталістичних країнах.

У Франції, наприклад, 13 найбільших туристичних корпорацій припадає на частку 50% турів, що реалізуються, в Германії 3 найбільших туристичних корпорації "TUI", "Nekkerman" і "ITS" зосередили в своїх руках 70% ринку. Окрім крупних корпорацій, в отримали широкий розвиток готельні комплекси, які надають туристам послуги не лише по їх розміщенню, але і широкий комплекс інших послуг, наприклад, харчування в ресторані при готелі, надання залів для проведення нарад, придбання квитків на транспорт, виклик таксі, екскурсійне обслуговування[3].

Оснащення турів, що реалізуються, в Германії, найбільші туристичні обслуговування, організація розваг, торгівля сувенірами і іншими товарами. Важливою особливістю сучасного етапу розвитку міжнародного туризму і зміни його організаційних форм є проникнення в туристичний бізнес транспортних, торговельних, банківських, промислових, страхових компаній. Транспортні компанії надають як окремі види послуг, так і самостійні розроблені тури на основі готельної бази. Такі фірми організують обслуговування на основі ділових стосунків з готельними і іншими підприємствами на звичайних умовах туроператора.

На міжнародному рівні необхідна не просто реклама, а перш за все участь на міжнародних ярмарках і виставках, які дають можливість привернути увагу не до одного конкретного продукту, а до фірми в цілому[2]. Розрізняють наступні види виставок:

- туристичні виставки загального призначення для професіоналів і публіки;
- спеціалізовані виставки, які організовані по певних критеріях, наприклад, що стосуються зимових видів спорту;
- багатоцільові ярмаркові експозиції.

Основними туристичними центрами, які організують відомі у всьому світі ярмарки і виставки, є Брюссель, Мілан, Люксембург, Париж, Лондон[4].

Список використаних джерел

1. Бабарицька В.К., Любіцева О.О., Федорченко В.К. Організація туризму. Учебно-метод. посібник. – К.: ІТЕП, 2002. – 287 с.
2. Дурович А.П. Маркетинг в туризме: Учебное пособие. – 2-е изд., перераб. и доп. – Минск: Новое знание, 2009. – 495 с.

3. Пузакова Е.П. Международный туристический бизнес. – М.: ИНФРА-М, 2001.– 190 с.
4. Саак А.Э., Пшеничных Ю.А. Маркетинг в социально-культурном сервисе и туризме. –М.: СПб.2008. – 479с.
5. Сокол Т.Г. Основи туристичної діяльності. – К.: Грамота, 2007. – 263 с.

*Руденко В.О. - здобувач другого (магістерського) рівня вищої освіти
Бойко Л.О.- к.с.г.н., доцент
Державний вищий навчальний заклад
«Херсонський державний аграрний університет», м. Херсон, Україна*

ПРОБЛЕМИ ЕФЕКТИВНОГО ВИКОРИСТАННЯ РЕСУРСНОГО ПОТЕНЦІАЛУ В АГРАРНОМУ СЕКТОРІ

Здійснення підприємствами господарської діяльності на засадах ринкової економіки насамперед потребує прийняття ефективних управлінських рішень щодо виду та обсягів виробництва, вдалого вибору цільових ринків збуту продукції, забезпечення прибутковості підприємства та сталих позитивних фінансово-економічних показників діяльності, що загалом є можливим на основі ефективного використання усіх ресурсів підприємства. На сьогоднішній день процес управління ресурсним потенціалом аграрних підприємств потребує ґрунтовних досліджень у контексті подальшої оптимізації. Адже в умовах обмеженості певних видів ресурсів необхідно забезпечити їх раціональне та збалансоване використання. Під ресурсним потенціалом підприємства слід розуміти наявну сукупність взаємопов'язаних ресурсів, що виступають основою для виробництва продукції (послуг). Величина ресурсного потенціалу обумовлюється обсягом наявних у розпорядженні підприємства базових видів ресурсів залежно від виду господарської діяльності. Так для аграрних підприємств базовими ресурсами є земельні, матеріальні та трудові.

Функціонування аграрних підприємств в умовах системних криз створює умови жорсткої конкуренції на ринку сільськогосподарської продукції, що змушує їх організовувати господарську діяльність задля досягнення оптимальних економічних вигод при мінімальних витратах. Суттєві зміни зовнішнього середовища вимагають від керівників аграрних підприємств оперативного реагування та прийняття ефективних управлінських рішень для організації належного ресурсного забезпечення виробництва конкурентоспроможної сільськогосподарської продукції. Процес відтворення ресурсного потенціалу аграрних підприємств оснований на обов'язковому врахуванні екологічних аспектів аграрного виробництва. На жаль, чинна державна екологічна політика є недосконалою (практично відсутньою), і відповідно, не забезпечує дотримання сільськогосподарськими товаровиробниками екологічних вимог та нормативів, мінімізації техногенного навантаження на природу, тощо. Сьогодні пріоритетним напрямом створення

дієвого організаційно-економічного механізму процесів відтворення природно-ресурсного аграрного потенціалу в першу чергу є фінансово-економічне стимулювання аграріїв до зменшення шкідливих викидів та відходів виробництва, а також сприяння відновленню земельних, водних, лісових та повітряних ресурсів країни. Отже, на часі є створення програм екологізації господарської діяльності аграрних підприємств з метою підвищення продовольчої та екологічної безпеки [1].

Забезпечення рентабельності сільськогосподарського виробництва та забезпечення підвищення на цій основі рівня продовольчої безпеки у державі насамперед залежать та обумовлюються наявністю, ефективністю використання та рівнем відтворення їх ресурсного потенціалу. Особливістю функціонування сучасних підприємств аграрного сектора є порушення кількості, якості та структури ресурсного потенціалу, що значною мірою зумовлюється понесенням значних втрат ресурсів у процесі проведення аграрних трансформаційних процесів та системними кризами національної економічної системи.

Розробка та імплементація стратегії розвитку ресурсного потенціалу аграрних підприємств повинна здійснюватися, виходячи із наявного ресурсного потенціалу та відповідної спрямованості розвитку підприємства. У процесі формування стратегій використовуються базові принципи стратегічного управління, а також загальнонаукові методи та прийоми.

Таким чином, кожному конкретному аграрному підприємству необхідно самостійно визначати стратегію свого подальшого розвитку, в залежності від умов функціонування та своїх можливостей (ресурсного потенціалу). При цьому, враховуючи наявність в економічній науці достатньої кількості типів стратегій, що найбільш оптимальними стратегіями розвитку за критерієм результативності господарської діяльності підприємства, є стратегія зростання виробничого потенціалу аграрного підприємства, стратегія стабілізації можливостей та стратегія інноваційного розвитку можливостей [2].

Організація заходів, спрямованих на підвищення рівня ефективності управління ресурсним потенціалом, а також раціоналізації їх використання насамперед потребує проведення змін безпосередньої структури та складу ресурсів, тобто максимальної оптимізації їх якісного складу. Основним завданням щодо забезпечення підвищення показників ефективності управління ресурсним потенціалом в першу чергу є удосконалення процесів використання та управління наявною на підприємстві сукупністю ресурсів у контексті максимального збереження їх цілісності та взаємозв'язку. Загалом ресурси підприємства характеризуються сукупністю кількісних та якісних характеристик, а також спектром виконання комплексу функцій.

Таким чином, забезпечити ефективне управління, раціональне використання та відтворення ресурсів аграрних підприємств є можливим за гармонійної взаємодії наступних умов: економіко-соціальна доцільність співвідношення наявних на підприємстві видів ресурсів; застосування у процесі виробництва сільськогосподарської продукції прогресивних, екологічно безпечних та високопродуктивних технологій; забезпечення процесів

збільшення (розширення, примноження), відтворення та оновлення ресурсного потенціалу.

Список використаних джерел

1. Амосов О.Ю. Оцінка потенціалу конкурентоспроможності як основного аспекту розвитку підприємства. *Економіка та управління підприємством*. 2011. №3. 79–84.
2. Ярема Я.Р. Розвиток потенціалу підприємств агропромислового виробництва [монографія]. Харків: Видавництво ТОВ «Щедра садиба плюс». 2015. 256 с.

Рудік Н.М. - к.с.-г.н., доцент,
Державний вищий навчальний заклад
«Херсонський державний аграрний університет», м. Херсон, Україна

ОСОБЛИВОСТІ КОНКУРЕНЦІ НА РИНКУ ОСВІТНІХ ПОСЛУГ

На теперішній час однією з головних ознак цивілізованої країни є високорозвинений ефективний ринок освітніх послуг. Найсуттєвішим фактором ринку, що спонукує його учасників вдосконалювати свої можливості і пропонувати найкращий продукт є конкуренція. Саме вона сприяє прогресивному розвитку і змушує суб'єкти ринку швидко й ефективно пристосовуватися до нових умов господарювання. Здатність суб'єктів економічної діяльності витримувати конкурентну боротьбу на ринках економічних благ, є конкурентоспроможністю.

Ринок освітніх послуг характеризується попитом і пропозицією, їх взаємодією, наявністю ринкової рівноваги та встановленням рівноважної ціни. Суб'єктами на цьому ринку виступають споживачі освітніх послуг (особи чи групи осіб), виробники освітніх послуг (юридичні чи фізичні особи), держава, яка регулює цей ринок проводячи освітню політику.

В ринкових умовах споживачі освітніх послуг прагнуть мати якісний рівень знань, навчальні заклади - пропонувати конкурентоспроможні послуги, держава - сприяти формуванню конкурентного середовища. Реалізуються інтереси суб'єктів на ринку освітніх послуг, якому, як всякому ринку, властива конкуренція.

Прискорення темпів змін параметрів ринку освітніх послуг, скорочення чисельності учнів в цілому, великий відсоток осіб що не пройшли зовнішнє оцінювання, обумовили об'єктивну необхідність розроблення та втілення принципово нових підходів до управління конкурентоспроможністю освітніх послуг та формування нової стратегії навчальних закладів. Саме конкурентоспроможністю послуг що надаються, визначається стабільність функціонування навчальних закладів. Основною конкурентною перевагою є рівень знань, який забезпечується відповідністю виробленим державою стандартам і є запорукою сталого розвитку України.

Недостатні знання та навички працівників, що виходять на ринок праці, є серйозною перешкодою для функціонування і розвитку бізнесу. Має місце

невідповідність освітніх робочих програм сучасним вимогам роботодавців до фаху працівників через швидке оновлення технологій.

В Україні також існує надлишковий попит на певні види знань і навичок співіснує з надлишковою пропозицією інших. Має місце надлишкова пропозиція менш кваліфікованої робочої сили, як «синіх», так і «білих комірців». Як результат роботодавцям складно найняти працівників на відкриту вакансію, а безробітним складно влаштуватися на роботу, бо на їхні знання існує низький попит.

Система освіти недостатньо швидко [реагує](#) на зміни попиту на ринку праці України, навчальні заклади не коригують свої навчальні плани і програми відповідно до запиту роботодавців.

Розвиток конкурентних відносин має супроводжуватися становленням та формуванням конкурентного середовища на ринку освітніх послуг. Освіта в Україні має складну структуру європейського типу і включає дошкільну і середню освіту, професійно-технічну освіту, вищу освіту, післядипломну.

Дослідження та аналіз тенденцій на ринку освітніх послуг, визначення проблем та пріоритетів розвитку цієї галузі на сучасному етапі є актуальним для забезпечення взаємодії та узгодженості інтересів всіх суб'єктів ринку освітніх послуг, для ефективного функціонування останнього.

Відповідно статистичних даних за 2015-2018 навчальні роки кількість загальноосвітніх навчальних закладів зменшилася на 1,1 тис. одиниць, кількість вчителів скоротилася на 4 тис. осіб, а кількість учнів зросла на 138 тис. осіб.

Чисельність осіб, що отримали атестат про повну загальну середню освіту зменшилася на 11,8% із 230 тис. до 203 тис. осіб, а тих що закінчили 9 класів зменшилась на 2,1% з 336 тис. до 329 тисяч осіб. Такі тенденції відобразилися в змінах професійно-технічної та вищої освіти.

В аналізованій період кількість професійно-технічних навчальних закладів скоротилась на 42 одиниці. Чисельність осіб, що були зараховані в професійно-технічні навчальні заклади скоротилася з 304 тис. осіб в 2015/2016 році до 269,4 тис. осіб в 2017/2018 році.

Випуск кваліфікованих робітників зменшився на 14,4% протягом аналізованого періоду і в 2017/2018 році склав 141,3 тис. осіб.

Суттєвих зрушень в структурі підготовки в професійно-технічних навчальних закладах в аналізованій період не відбулось. Якщо в структурі професійної підготовки в 2017 році 14,0% займали працівники підприємств, то в 2016 році вони становили 13,1%. В 2017 році здобуло професію з отриманням повної загальної середньої освіти 56,3 тис осіб (37,9%), на базі повного загальної середньої освіти –36,5% тоді як в 2016 році відповідно -38,8% та 36,9%. Підвищували кваліфікацію в 2016 році 3,5 тис., в 2017 році 3,4 тис працівників підприємств.

Кількість освітніх вищих навчальних закладів за аналізований період збільшилася на 1 одиницю. Чисельність студентів в ВНЗ I-II рівнів акредитації за три роки зменшилася на 9,4% з 230,1 тис. до 208,6 тис. осіб, тоді як в ВНЗ III-IV рівнів акредитації зменшилася на 3,3%, склавши 1330 тис осіб в 2017/2018 році.

Випуск фахівців ВНЗ I-II рівнів акредитації становив 61,2 тис. осіб в

2017/2018 році скоротившись на 16,7%, а III-IV рівнів акредитації 359,9 тис. осіб, скоротившись на 3,8%.

Скорочення обсягів професійного навчання зумовило зниження професійно – кваліфікаційного рівня працівників і невідповідності їх сучасним стандартам та структурному співвідношенню ринку праці.

Найбільшою є потреба в робітниках з обслуговування, експлуатації та контролювання за роботою технологічного устаткування та машин; кваліфікованих робітниках з інструментом; працівниках сфери торгівлі та послуг; технічних службовцях, фахівцях.

Заповнення вакантного робочого місця в Україні, особливо для кваліфікованих працівників які займаються фізичною працею, потребує набагато більше часу, ніж у більшості країн. Одним із джерел дефіциту робочої сили є еміграція кваліфікованих працівників до країн із вищою оплатою та кращими умовами праці.

У розвинених країнах до професійної освіти долучені самі роботодавці. Провідні компанії на професійний розвиток своїх працівників витрачають до 10% фонду заробітної плати. В Україні такий механізм практично зруйнований.

Отже дисбаланс на ринку праці в Україні обумовлений, недостатньо швидким реагуванням надавачів освітянських послуг на зміни запиту роботодавців; через брак інформації вибором майбутньої професії без врахування ситуації на ринку праці; еміграцією кваліфікованих працівників; скороченням робочих місць на застарілих підприємствах промисловості і сільського господарства; ліквідацією робочих місць пов'язаних із некваліфікованою працею.

Освітні послуги мають свої особливості : вони нематеріальні; їх неможливо відділити від суб'єктів, що їх надають; їх неможливо зберегти в очікуванні попиту на них; надання такої послуги не є одномоментним; якість послуги оцінюється з часом в практичній діяльності. Конкурентна стратегія в освітній сфері має вибудовуватися саме із урахуванням такої специфічності.

На нашу думку розвиток конкурентних відносин має відбуватися за напрямками: - коригування навчальних планів і програм навчальними закладами із урахуванням запиту роботодавців; - інформування учнів та студентів при виборі майбутньої професії щодо ситуації на ринку праці; - забезпечення навчальних закладів базами для практичної підготовки; - конкуренції за висококваліфікованих викладачів шляхом підвищення їх мотивації; - конкуренції за фінансові ресурси провідних компаній зацікавлених в формуванні професійних якостей своїх потенційних працівників та інших суб'єктів.

Список використаних джерел

1. Основні показники діяльності вищих навчальних закладів України на початок 2016/17 навчального року [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.ukrstat.gov.ua>.

2. Черниш О.В. Специфіка функціонування ринку освітніх послуг./ О.В. Черниш //Вісник Хмельницького національного університету. -2010, №4,Т.1 С.204-206.

СУЧАСНИЙ СТАН СІЛЬСЬКОГО ГОСПОДАРСТВА ХЕРСОНСЬКОЇ ОБЛАСТІ ТА ПЕРСПЕКТИВИ ЙОГО РОЗВИТКУ

Базовою складовою Херсонської області є аграрний сектор, який формує продовольчу безпеку та створює соціально-економічні умови для розвитку сільських територій. Основним напрямком виробничої спеціалізації області являється рослинницький. У загальній частці валової продукції сільського господарства виробництво продукції рослинництва у 2017 р. займало 81,5%, тоді як виробництво продукції тваринництва лише 18,5%. Аналіз тенденцій останніх років свідчить, що більша частка в структурі валової продукції сільського господарства припадала на господарства населення, однак починаючи з 2015 р. перевагу отримали сільськогосподарські підприємства (табл. 1).

Таблиця 1

Структура виробництва валової продукції сільського господарства Херсонської області за категоріями виробників, %

	Роки					
	2000	2005	2010	2015	2016	2017
Сільськогосподарські підприємства						
Продукція сільського господарства - всього	47,7	40,2	44,6	53,0	51,5	52,5
у т.ч. продукція рослинництва	41,9	37,0	39,9	43,5	45,0	46,1
продукція тваринництва	5,8	3,2	4,7	9,5	6,5	6,4
у т.ч. фермерські господарства						
Продукція сільського господарства - всього	4,2	5,8	7,7	10,0	10,5	11,4
у т.ч. продукція рослинництва	4,1	5,7	7,6	9,9	10,4	11,3
продукція тваринництва	0,1	0,1	0,1	0,1	0,1	0,1
Господарства населення						
Продукція сільського господарства - всього	52,3	59,8	55,4	47,0	48,5	47,5
у т.ч. продукція рослинництва	25,9	35,2	37,8	35,2	36,1	35,4
продукція тваринництва	26,4	24,6	17,6	11,8	12,4	12,1

Джерело: [1]

Аналіз даних табл. 1 свідчить, що сільськогосподарськими підприємствами у 2017 р. було вироблено 52,5% валової продукції сільського господарства, у тому числі 46,1% продукції рослинництва та 6,4% продукції тваринництва. Господарствами населення у 2017 р. було вироблено, відповідно, 47,5%, у тому числі продукції рослинництва - 35,4%, продукції тваринництва – 12,1%.

Загальне виробництво основних сільськогосподарських культур в області

наведено у табл. 2.

Таблиця 2

**Виробництво основних сільськогосподарських культур
у Херсонській області, тис.т**

	Роки						2017 р. у % до 2000 р.
	2000	2005	2010	2015	2016	2017	
Зернові та зернобобові культури - всього	1166,3	1539,3	1514,8	2621,9	2262,4	2545,4	218,2
у т.ч. пшениця	690,1	1041,3	908,9	1760,6	1271,6	1652,9	239,5
ячмінь	319,9	309,8	422,2	570,3	614,4	488,4	152,7
кукурудза на зерно	73,8	106,8	115,4	200,2	262,3	298,1	403,9
рис	15,3	23,5	37,4	39,5	40,4	40,6	265,4
Соняшник	154,8	288,6	360,5	486,5	613,1	499,2	322,5
Ріпак	7,1	13,3	117,1	59,4	583,3	128,6	у 18,1 р.
Соя	22,0	152,3	259,8	328,0	364,0	348,2	у 15,8 р.
Овочі - всього	421,5	526,1	841,5	1251,5	1278,2	1268,9	301,0
Плоди та ягоди	65,3	58,8	58,8	64,7	57,2	66,2	101,4
Виноград	26,3	36,1	29,3	36,9	34,0	40,8	155,1

Джерело: [1]

Аналізуючи дані табл. 2 варто зазначити, що за досліджуваний період в області зросло виробництво всіх основних сільськогосподарських культур. Так, у 2017 р. валовий збір зернових і зернобобових культур становив 2545,4 тис. т, що майже у 2,2 рази більше показника 2000 р. Ще більшою мірою відбулося збільшення валового збору технічних культур: сої – у 18,1, ріпаку – у 15,8, соняшнику – у 3,2 рази. Виробництво овочів збільшилось більше ніж у 3 рази, а винограду – у 1,5 рази.

Визначальним фактором, що впливає на обсяги виробництва продукції тваринництва є поголів'я тварин. У Херсонській області у 2017 р. порівняно з 2000 р. поголів'я ВРХ скоротилося у 2,3 рази, у т.ч. корів у 1,8 рази, свиней – у 1,7 рази, овець – більше ніж у 3,3 рази. Поруч із занепадом скотарства, свинарства та вівчарства в області, через економічну привабливість, процвітає птахівництво. Протягом 2000 - 2017 рр. поголів'я птиці збільшилося майже у 1,9 рази. Скорочення поголів'я худоби призвело до зниження обсягів виробництва продукції тваринництва (табл. 3).

Таблиця 3

**Виробництво основних видів продукції тваринництва
у Херсонській області**

	Роки						2017 р. у % до 2000 р.
	2000	2005	2010	2015	2016	2017	
М'ясо (у забійній масі), тис.т	55,5	39,5	41,6	48,9	41,5	40,2	72,4
т.ч. яловичина та телятина	25,0	17,9	17,1	15,4	15,5	15,4	61,6
свинина	23,9	16,3	20,3	22,0	21,2	20,7	86,6
м'ясо птиці	5,4	4,3	3,3	10,8	4,1	3,3	61,1
Молоко, тис.т	320,1	357,5	305,9	300,0	296,1	293,3	91,6
Яйця, млн. шт	189,8	249,9	437,3	1577,8	1029,4	1024,9	у 5,4 р.
Вовна, т	270	143	183	132	116	108	40,0

Як свідчать дані табл. 3, загальне виробництво м'яса у 2017 р. порівняно з 2000 р. скоротилося на 27,6%, молока – на 8,4%, вовни – на 60%, а виробництво яєць збільшилося у 5,4 рази.

Основними показниками ефективності діяльності суб'єктів господарювання різних форм власності, які характеризують інтенсивність їх роботи та успішну життєдіяльність в умовах ринку, є прибуток і прибутковість (рентабельність). Показники рентабельності детальніше, ніж прибуток, характеризують кінцеві результати господарювання, тому що їх величина показує співвідношення ефекту з наявними або використаними ресурсами. Саме тому проблема підвищення рентабельності як показника економічної ефективності аграрного виробництва, на сучасному етапі його розвитку, набуває принципового значення в контексті фінансово-економічної кризи в державі, що останнім часом дедалі прогресивніше проявляє свій вплив на виробничо-економічну діяльність сільськогосподарських товаровиробників.

Показники рівня рентабельності продукції рослинництва в сільськогосподарських підприємствах Херсонської області протягом 2000-2017 рр. були стабільно прибутковими, за винятком 2005 р., коли рівень рентабельності овочів відкритого ґрунту був від'ємним і становив -5,1%, та неврожайного 2005 р. коли від реалізації зерна сільськогосподарські підприємства області отримали збиток у розмірі 11097 тис. грн. (табл. 4).

Таблиця 4

Рівень рентабельності виробництва основних видів продукції сільського господарства у сільськогосподарських підприємствах Херсонської області, %

	Роки						2017 р. до 2000 р., в.п.
	2000	2005	2010	2015	2016	2017	
Зернові та зернобобові культури - всього	32,2	-4,3	2,5	46,9	34,3	32,0	-0,2
Соняшник	22,1	16,4	68,0	84,1	59,3	39,9	+17,8
Овочі відкритого ґрунту	-5,1	2,0	12,6	41,2	17,8	13,3	+18,4
Плоди та ягоди	11,1	33,5	40,2	32,0	-2,3	-2,6	+8,5
Виноград	97,9	23,4	10,6	251,6	142,2	56,2	-41,7
Велика рогата худоба на м'ясо	-56,9	-31,9	-46,6	-27,1	-31,0	-18,1	+38,8
Свині на м'ясо	-58,8	26,9	-7,5	12,9	3,8	8,1	+66,9

Продовження табл. 4

Вівці та кози на м'ясо	-55,2	-14,0	-37,8	-44,9	-37,7	-32,9	+22,3
Птиця на м'ясо	-38,2	-15,4	-69,5	-4,5	24,1	37,0	+75,2
Молоко	-32,8	28,0	25,5	14,4	17,1	34,1	+66,9
Яйця курячі	1,7	11,0	27,6	56,0	19,3	-13,9	-15,6
Вовна	-82,2	-63,0	-85,8	-68,6	-41,9	-80,2	+2,0

Джерело: [1]

У галузі тваринництва протягом досліджуваного періоду майже за всіма видами продукції, крім яєць та по деяких роках м'яса свиней і молока, спостерігалась суцільна збитковість. Такий стан віддзеркалює кризову ситуацію усього тваринництва області. Тому для досягнення стабілізації, а в подальшому

і збільшення поголів'я худоби необхідно: створення умов для розвитку великотоварного виробництва з використанням сучасних технологій і обладнання; сприяння реалізації суб'єктами господарювання інвестиційних проектів з будівництва нових та реконструкції існуючих тваринницьких об'єктів; забезпечення фінансової підтримки особистих селянських господарств, які на сьогодні є основними виробниками молочної сировини, шляхом збільшення видатків з місцевих бюджетів на надання пільгових кредитів для придбання поголів'я великої рогатої худоби.

Список використаних джерел

1. Статистичний щорічник Херсонської області за 2017 рік / За ред. В.А. Вознюка. – Херсон: Головне управління статистики у Херсонській області. 2018. – 451 с.

Самойленко С.С., Марков М.М. - здобувачі другого (магістерського) рівня вищої освіти

*Науковий керівник: Надточій І.І. - к.е.н. доцент
Херсонська філія Національного університету кораблебудування
імені адмірала Макарова, м. Херсон, Україна*

КОМПЛЕКСНІ ДОСЛІДЖЕННЯ РІВНЯ ЗАБРУДНЕННЯ МОРСЬКОГО СЕРЕДОВИЩА АКВАТОРІЙ ЧОРНОМОРСЬКИХ ПОРТІВ

Моніторингові дослідження морського середовища проведені в бухтах внутрішніх акваторій портів Північно-західної частини Чорного моря. Спостереження свідчать про те, що забруднення морської води прибережних зон у портах Одеси, Іллічівська, Южного є високим [1].

У всіх точках відбору проб, при дослідженні морської води за фізико-хімічними та мікробіологічними показниками (розчинений кисень, БСК₅, нітрати, нітроти, фосфати, СПАР, феноли, колі-індекс), спостерігалось значне перевищення ГДК. При цьому відмічено присутність у морському середовищі великих концентрацій фенолів, з перевищенням ГДК до 2-8 разів в портах Іллічівськ, Южний; до 11-30 разів в порту Одеса. Значне перевищення ГДК також зазначено за вмістом фосфатів, СПАР - до 5 разів. Перевищення в сімнадцять разів ГДК як у воді, так і в донних відкладеннях встановлено за нафтовими вуглеводнями, поліциклічними ароматичними, хлорорганічними сполуками.

У порту Южний проби морської води відбирали в 5-ти точках: 1 - карбамідний комплекс, 2 - аміачний комплекс, 3 – комплекс добрив «ТІС», 4 - вугільний причал, 5 – зовнішній рейд. Експлуатація порту Южний носить специфічний характер і дає можливість використання його причалів для великої кількості (до 40 млн. т.) різноманітних вантажів. У зв'язку з цим, а також з огляду на близькість припортового заводу (хімічний комбінат), на акваторію

порту впливають переважно азотовмісні речовини та різноманітні навалювальні вантажі (руда, вугілля, ЖРК) [2].

У порту Южний, на відміну від інших акваторій, частіше зазначалося перевищення ГДК по біологічному споживанню кисню (83% проб). Це пов'язано зі специфікою перероблюваних азотовмісних вантажів і близькістю припортового заводу (фактично хімічний комбінат). Наслідком цього є також підвищений вміст у воді нітритів. Концентрація фенолів у порту Южний перевищувала ГДК в 93% проб [2].

Також на високому рівні відзначено забруднення СПАР і нафтопродуктами, після введення в експлуатацію нафтоперевантажувального комплексу «Транс-Бункер», який розташовано в гирлевій зоні порту.

Відмінності еколого-гігієнічного статусу портів значною мірою можуть бути пов'язані з різним часом їх експлуатації та особливістю обробки вантажів. Більш «старий» Одеський порт характеризується, як значним забрудненням водного середовища, так і донного ґрунту. Дослідження донних відкладень акваторій портів Одеської затоки показало, що в них міститься не тільки широкий спектр хімічних забруднювачів, а й мікробіологічних, що представляє певну епідеміологічну небезпеку, оскільки може містити збудників різних захворювань. В $39 \pm 2,3\%$ проб ґрунту виявлені цисти найпростіших; в $14 \pm 0,9\%$ - яйця гельмінтів. Цей факт становить потенційну загрозу при днопоглибленні та вивозу цих ґрунтів за межі порту, з захороненням на підводних звалищах ґрунту та з виносом цих забруднень в прибережну рекреаційну зону.

При дослідженні концентрацій металів в пробах морської води та в донних відкладеннях, встановлено більш високі концентрації металів в морському дні (глибина 5-10 см.) : кадмій 0,6-0,8 мг/кг; кобальт 5,0-15,1 мг/кг; хром 20-80 мг/кг; нікель 2,0-60,1 мг/кг; цинк 50-110 мг/кг; марганець 310-340 мг/кг; свинець 10-23 мг/кг.

За рівнем антропогенного і техногенного забруднення, морське середовище акваторій портів Одеса, Іллічівськ, Южний перебуває в незадовільному стані. У результаті діяльності транспортних засобів, берегових промислових та комунальних підприємств в море скидаються забруднені стічні води, бактеріологічні показники (колі-індекс) яких перевищують санітарні нормативи.

Схема впливу експлуатації судна на забруднення морського середовища наведена на рис. 1.

Таким чином, результати проведеного дослідження вказують, що на антропогенному забрудненні акваторії морських портів, основними рисами є надлишок забруднення прибережних вод, формування органічних форм біогенних речовин (вуглецю, азоту, фосфору), дефіцит розчиненого кисню і необоротні наслідки для гідробіонтів у зв'язку з домінуючим забрудненням акваторій портів Одеської затоки нафтопродуктами, фенолами, СПАР, солями важких металів (цинку, нікеля, ртуті, свинцю). Встановлено факт погіршення кисневого режиму, деградації тваринного і рослинного світу водоймища, що призводить, до інтоксикації вод прибережної зони, погіршення санітарно-гігієнічних умов і втрати рекреаційних властивостей морського узбережжя.

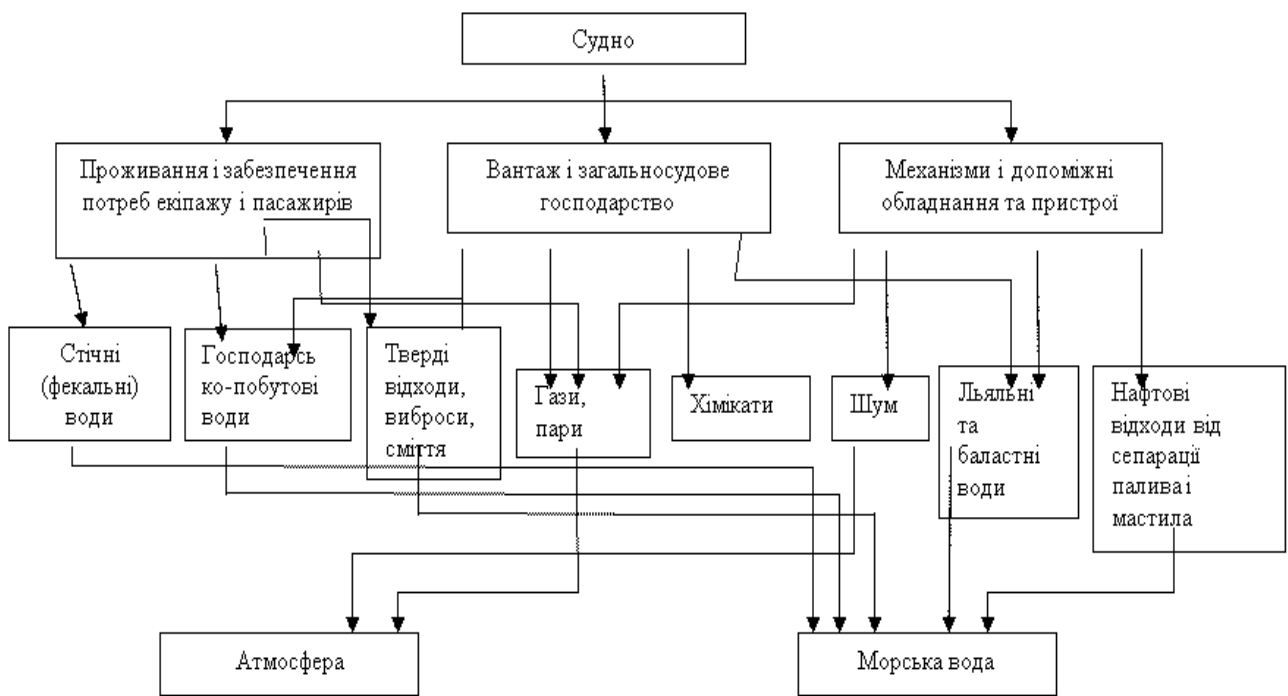

Рис. 1. Схема впливу експлуатації судна на забруднення морського середовища

Схема забруднення морської акваторії міжнародного порту наведена на рис. 2.

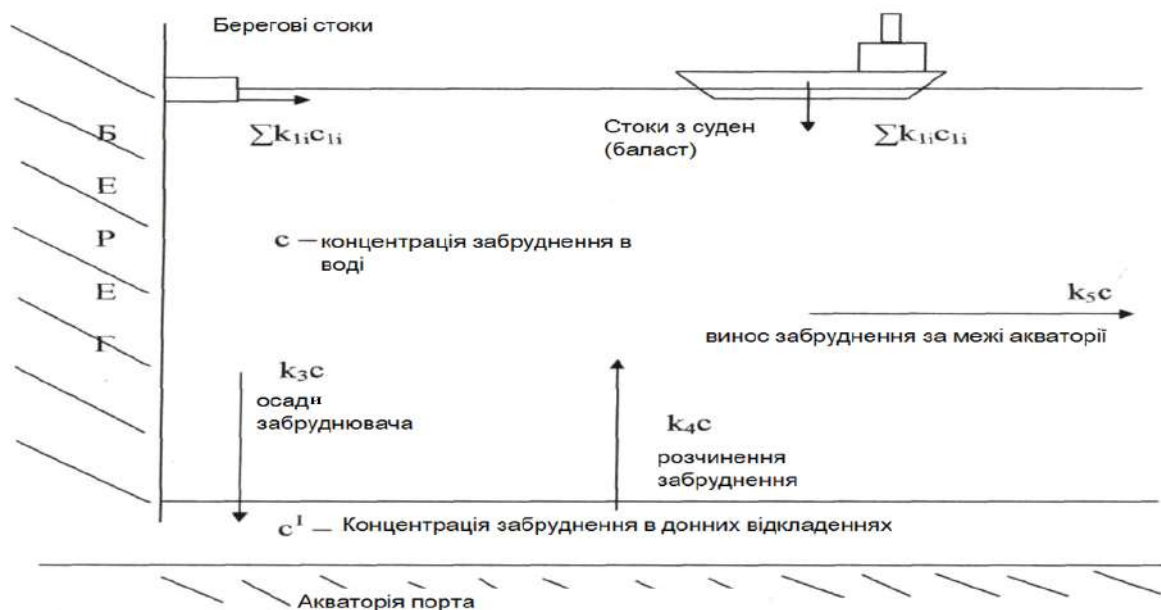

Рис. 2. Схема забруднення морської акваторії міжнародного порту

Встановлено факт більшої кумуляції забруднюючих речовин, з явищем седиментації та трансформацією антропогенних забруднень з морської води в донні відкладення (солі важких металів, ХОП,ПХБ).

Виявлено широкий спектр хімічних забруднювачів в ґрунті акваторії портів, а також біологічні контамінанти у вигляді небезпечних патогенних бактерій (сальмонели, кишкові віруси), поряд з виявленням цист кишкових найпростіших, яєць гельмінтів і з перевищенням санітарних нормативів за бактеріологічними показниками (колі-індекс).

Список використаних джерел

1. Надворний М.М. Проблема забруднення морського середовища при перевезенні та технологічній обробці небезпечних вантажів у морських портах України / М.М. Надворний, М.І. Голубятников // Вісник морської медицини. – 2016. – №1-2 (32-33). – С. 16-23.

2. Гігієнічна оцінка водопостачання та водовідведення Одеського порту /Н.Ф. Петренко, М.І. Голубятников, А.В. Мокієнко, О.Б. Зварич// Актуальні проблеми транспортної медицини. – 2013. – №2. – т.11 (32-11). - С. 147-152.

*Сергеев І.А., Назорнюк П.О. - здобувачі другого (магістерського) рівня вищої освіти
Науковий керівник: Ревенко Н.Г. - к.е.н., професор
Херсонська філія Національного університету кораблебудування
імені адмірала Макарова, м. Херсон, Україна*

ШЛЯХИ ЗНИЖЕННЯ НЕГАТИВНОГО ВПЛИВУ ПОРТОВОЇ ДІЯЛЬНОСТІ НА НАВКОЛИШНЄ СЕРЕДОВИЩЕ

Охорона морського середовища від забруднення передбачає комплекс заходів, направлених на виключення появи нових причин і джерел забруднення, а також поступове зведення до мінімуму і, там, де можливо, повну ліквідацію тих, що вже є.

В процесі експлуатації судна, на стоянці або на ходу, виникає необхідність знищення відходів, очищення і скидання нафтовмістних і льяльних вод.

Ступінь забрудненості і кількість льяльних вод визначаються типом судна, його водотоннажністю, конструктивними особливостями, типом СЕУ і режимом її навантаження, станом і якістю обслуговування механізмів і трубопроводів.

При експлуатації транспортних засобів в атмосферне повітря викидаються відпрацьовані гази, що містять забруднюючі речовини, а також відбувається шкідливий вплив їх фізичних факторів.

З метою охорони навколишнього природного середовища від забруднення та шкідливого впливу фізичних факторів транспортних засобів

для кожного типу пересувних джерел, що експлуатуються на території України, встановлюються нормативи вмісту забруднюючих речовин у відпрацьованих газах та шкідливого впливу їх факторів. Ці нормативи розробляються з урахуванням наявності технічних рішень щодо зменшення утворення забруднюючих речовин, зниження рівня шкідливого впливу фізичних факторів, очищення відпрацьованих газів та економічної доцільності. Порядок розробки і затвердження цих нормативів встановлюється Міністерством охорони навколишнього природного середовища України і Міністерством охорони здоров'я України. Виробництво та експлуатація транспортних засобів, у яких вміст забруднюючих речовин у відпрацьованих газах перевищує нормативи або рівні шкідливого впливу фізичних факторів, забороняються. При спалюванні палива на вихлопі формується аерозоль – бідисперсна структура в системах «пари-повітря», «пил-повітря», тобто пари рідкої фази або пил, що розчиняються в повітрі (важкі метали, сажа).

Ключовими проблемами забезпечення екологічної безпеки ДП «Херсонський морський торговельний порт» є захист від забруднення атмосферного повітря шкідливими домішками, шумовим засміченням, попередження екологічних наслідків надзвичайних ситуацій і катастроф, забезпечення екологічної безпеки населення.

Аналіз забруднення атмосферного повітря підприємства показав, що рівень забруднення атмосферного повітря майже не перевищує санітарно-гігієнічні нормативи. Викиди шкідливих речовин здійснюється під час експлуатації порту. Для покращення ситуації необхідно прийняти заходи, які, з одного боку, були б спрямовані на зменшення викидів забруднюючих речовин з боку підприємства, а з другого - на збільшення кількості багаторічних зелених насаджень, що сприяють очищенню атмосферного повітря.

Заходи щодо антропогенних джерел забруднення умовно можна підрозділити на чотири напрямки діяльності:

- організаційно-правові;
- архітектурно-планувальні;
- конструкторсько-технічні;
- експлуатаційні.

Організаційно-правові заходи включають:

- формування нового еколого-правового світогляду;
- удосконалення екологічного законодавства і нормативно-правової бази запобігання екологічної безпеки.

Вони спрямовані на втілення екологічного менеджменту на підприємстві, оптимізацію системи моніторингу стану атмосферного повітря, удосконалення державного, адміністративного і громадського контролю за охороною природного середовища та раціональне природокористування.

Однією з важливіших задач щодо покращення якості атмосферного повітря ДП «Херсонський морський торговельний порт» є вдосконалення системи моніторингу (оптимізація мережі спостережень, збільшення кола домішок, які вимірюються на цих постах).

Другою задачею є поліпшення якості відомчого контролю за рахунок встановлення автоматизованих систем спостережень Крім того, необхідне поліпшення системи державного контролю за нормативами викидів та їх регулювання.

Архітектурно-планувальні заходи забезпечують вдосконалення планування всіх функціонуючих зон портового господарства з урахуванням інфраструктури промисловості, розробку рішень щодо раціонального землекористування і забудови територій, збереження природних ландшафтів.

Особлива увага повинна приділятися організації санітарно - захисних зон (СЗЗ) підприємств, а також груп підприємств, розташованих у безпосередній близькості один від одного. Санітарно-захисні зони мають бути благоустроєні та озеленені.

Для поліпшення якості атмосферного повітря необхідно також проводити озеленення припортової території спеціальними газостійкими породами дерев та кущів. Озеленення буде сприяти зменшенню концентрацій забруднюючих речовин у повітрі, а також зменшенню шуму, який створюється під час робочого процесу.

Конструкторсько-технічні заходи дозволяють впровадити сучасні інженерні, санітарно-технічні і технологічні засоби захисту навколишнього середовища від шкідливих дій на підприємстві і транспорті.

Ці заходи є основними та найбільше перспективними щодо зниження рівня забруднення.

До них відносяться:

- перехід підприємств з твердого та рідкого палива на природний газ, що дозволяє значно зменшити рівень забруднення пилом, сажею та сполуками сірки;

- переведення автотранспорту на газ;

- використання вторинних енергоресурсів у вигляді гарячої води та газів;

- очистка пило-газових викидів різними пристроями та апаратами;

Експлуатаційні заходи здійснюються в процесі експлуатації технологічного устаткування та транспортних засобів і спрямовані на підтримку їх стану на рівні заданих екологічних нормативів за рахунок технічного контролю і високоякісного обслуговування.

Перераховані групи заходів реалізуються незалежно один від одного і дозволяють досягти певних результатів. Комплексне їх вживання забезпечить покращення екологічного стану ДП «Херсонський морський торговельний порт», та зменшить негативний вплив на навколишнє середовище.

Список використаних джерел

1. Про затвердження Стратегії розвитку морських портів України на період до 2038 року [Електронний ресурс] : Розпорядження Кабінету Міністрів України від 11 лип. 2013 р. № 548-р. – Режим доступу : www.kmu.ua

2. Карпенко О. О. Аналіз транзитних перевезень вантажів через морські торговельні порти України [Електронний ресурс] / О. О. Карпенко, Г. Ю. Продченко // Вод. транспорт. – 2012. – Вип. 2. – С. 123–128.

3. Про морські порти України [Електронний ресурс] : Закон України від 17 трав. 2012 р. № 4709-VI (редакція від 11 серп. 2013 р.). – Режим доступу : www.zakon.gov.ua

4. Про пріоритетні напрями інноваційної діяльності в Україні [Електронний ресурс] : Закон України від 8 верес. 2011 р. № 3715-VI зі змінами та доповненнями, внесеними Законом України від 16 жовт. 2012 р. № 5460-VI. – Режим доступу : www.zakon.gov.ua

5. Дубовик Н. В. Оцінка конкурентоспроможності підприємств сервісної діяльності на морському транспорті / Н. В. Дубовик // Розвиток методів управління та господарювання на транспорті. – 2012. – № 4 (41). – С. 166–185.

Ситник І.В. - асистент

Музика О.С. - аспірант

Державний вищий навчальний заклад

«Херсонський державний аграрний університет», м. Херсон, Україна

РАЦІОНАЛЬНЕ ВИКОРИСТАННЯ ТА ОЦІНКА ЕФЕКТИВНОСТІ ЗЕМЛЕКОРИСТУВАННЯ В УМОВАХ ЗРОШЕННЯ

Еколого-економічна оцінка ефективності землекористування здійснюється, в першу чергу, задля забезпечення раціонального використання земельних ресурсів у сільському господарстві. Раціональне землекористування означає науково - обґрунтоване залучення до сільськогосподарського обігу земель та їх ефективне використання за основним цільовим призначенням, створення найсприятливіших умов для високої продуктивності на сільськогосподарських угіддях і одержання на одиницю площі максимальної кількості продукції за найменших витрат праці та коштів. Не менш важливе значення має охорона земельних ресурсів -- сукупність науково обґрунтованих заходів, спрямованих на ліквідацію надмірного вилучення земель із земельного фонду для промислового, транспортного, міського і сільського будівництва, запобігання підтопленню, заболоченню, й підвищення фізико-хімічних властивостей, запобігання забрудненню ґрунту відходами промислового виробництва, паливно-мастильними матеріалами при виконанні сільськогосподарських робіт, захист від водної та вітрової ерозії, раціональне регулювання ґрунтоутворчого процесу в умовах інтенсифікації сільськогосподарського виробництва.[1]

Раціональне використання та охорона земельних ресурсів є дуже важливим фактором для економіки країни. На даний момент унаслідок недоцільного та науково необґрунтованого використання земельних ресурсів виникло чимало глобальних економічних та екологічних проблем у землекористуванні. Надмірне навантаження на земельні ресурси призвело до суттєвих деградаційних процесів, котрі потрібно ліквідувати.

Отже, раціональне використання й охорона земельних ресурсів

включають дві групи питань:

- 1) Охорона земель від виснаження і підвищення її родючості група економічних заходів;
- 2) охорона від забруднення та його попередження група екологічних заходів.

Формування у землекористувачів ощадливого ставлення до такого унікального природного ресурсу як земля є головним завданням системи екологічних заходів для забезпечення економіко-екологічного землекористування .

Розробка принципів еколого-економічної оцінки ефективності землекористування в умовах зрошення , пов'язані з використанням і відновленням земельно-водних ресурсів і охорони навколишнього середовища. Комплексною оцінкою ефективності землекористування земель в умовах зрошення є дослідження і розробка методів економічного і екологічного механізму підвищення раціонального використання.

Для рішення цих задач треба:

- досліджувати економічні і екологічні аспекти використання земель в умовах зрошення і сучасних умовах реформування сільськогосподарського виробництва;
- впровадження нормативів і стандартів раціонального сільськогосподарського землекористування;
- розглянути тенденції і динаміку використання зрошуваних земель і виявити принципи зниження ефективності ;
- проаналізувати процес вдосконалення форм господарювання і дати рекомендації по їх вдосконаленню в умовах зрошення земель;
- визначити основні фактори, впливу на розвиток землекористування земель в умовах зрошення;
- проаналізувати екологічні наслідки використання землі в умовах зрошення та внести пропозиції відносно еколого-економічних заходів до негативних наслідків;
- впровадження альтернативних ресурсозберігаючих і безпечних технологій та систем землеробства;
- удосконалення й структурна перебудова матеріально-технічної бази сільськогосподарських підприємств;
- ведення екологічного моніторингу і контролю за ефективністю використання земельних ресурсів.
- запропонувати розробки по моделюванню організації ефективного використання земель в умовах зрошення.

Еколого-економічна ефективність використання земельних ресурсів в умовах зрошення характеризується ступенем збереження їх природного стану і обсягами виробництва продукції. В сучасних умовах загострення екологічної ситуації суттєве значення має управління екологічною ефективністю використання земельних ресурсів. Екологічна ефективність використання поливних земель характеризується системою вартісних показників, які відображають співвідношення кінцевих результатів.[2]

В зв'язку з цим, оцінка землекористування і природоохоронної діяльності в умовах зрошення вимагають подальшої розробки і проведення спеціальних наукових досліджень для більш ефективної оцінки еколого-економічних показників.

Список використаних джерел

1. Мамалюк О.А. Проблеми раціонального землекористування / О.А. Мамалюк // Вісник аграрної науки Причорномор'я Миколаївського держ. аграр. ун-ту. — 2007. — Т.І.— Спец, випуск 3(42).— С. 39—42.
2. Топіха І.Н. Джерела фінансування аграрного землекористування / І.Н. Топіха, // Вісник Миколаївського ДАУ. — 2009.— Випуск 1. — С. 19—25.

Ситник І.В. - асистент

Музика О.С. - аспірант

Державний вищий навчальний заклад

«Херсонський державний аграрний університет», м. Херсон, Україна

ДОСЛІДЖЕННЯ ПРОБЛЕМ ФОРМУВАННЯ ЛОГІСТИЧНИХ СИСТЕМ АПК

На основі теоретичного дослідження визначено, що в розвитку економіки підприємств АПК регіону управління системою товароруку на основі логістичного підходу є головним чинником. Логістика в сфері аграрного ринку і товарообміну у АПК є специфічним підходом до системи управління товарорухом, що забезпечує пропорційне регулювання товаропотоків, визначає функції і задачі, концептуальні питання організації системи товароруку сировинних і продовольчих ринків. У ланцюзі по якому проходять матеріальний і інформаційний потоки від постачальника до споживача виділяються наступні ланки: постачання матеріалів, сировини, напівфабрикатів, збереження продукції і сировини, виробництво товарів, їхній розподіл, споживання готової продукції.

Поняття логістичної системи сформульовано як сукупність взаємозалежних і взаємодіючих учасників економічних процесів формування і руху потоків, об'єднаних єдністю цільового вектора, що мають здатність здійснювати швидкий вибір найбільш ефективного обслуговування при мінімальних загальних витратах. Головною функцією логістики є забезпечення цільового рівня обслуговування споживачів при мінімальних загальних витратах. Основною метою логістичної системи є забезпечення раціонального використання й оптимізації товарних і пов'язаних з ними інформаційних і фінансових потоків з найменшими витратами.

Дослідження проблем формування логістичних систем АПК показало, що сучасними тенденціями в сфері переміщення і перетворення продукції підприємств АПК країни є: збільшення обсягу товарних потоків в усіх

географічних напрямках, при неповному використанні потенціалу транспортних коридорів і можливостей логістичних систем з урахуванням світових інтеграційних тенденцій у сфері транспорту і логістики; вітчизняний аграрний бізнес працює без урахування світового досвіду в сфері логістики, внаслідок чого відбувається постійне збільшення транспортних складових в собівартості продукції і зниження конкурентоспроможності продукції; не на достатньому рівні приділяється увага створенню логістичної системи товароруку за участю транспортного комплексу країни.

Логістична організація товароруку в регіональному АПК виступає як регіональна логістична система товароруку. Запропоновано загальну структурну модель логістичної системи товароруку АПК регіону, що формується на основі синтезу локальних, функціональних, територіально-адміністративних і галузевих підсистем логістичної системи. Основними очікуваними результатами від створення регіональної логістичної системи АПК є підвищення якості логістичного обслуговування споживачів і перехід на світові стандарти, зниження собівартості продукції, яка транспортується, і підвищення її конкурентоспроможності, формування ефективної системи моніторингу, контролю і регулювання матеріальних потоків, вирішення соціально-економічних задач тощо.[2]

Для забезпечення об'єктивної оцінки діяльності інтегрованих формувань (інфраструктури) необхідно по всьому ланцюгу товароруку враховувати реальні витрати виробництва і доходи, одержувані від реалізації. При цьому з'являється можливість найбільш точно визначити розміри прибутку, одержуваної кожним учасником товаропровідної і збутової системи. Показником розподілу повинен бути розмір змінних витрат, оскільки вони змінюються у залежності від обсягів постачань і робіт. Постійні витрати мають суб'єктивний характер і залежать від ефективності використання ресурсів самим виробництвом.[2]

Економічним ядром моделі агропромислового комплексу області має стати логістична система, яка об'єднає галузі сільського господарства та підприємств сфери зберігання і переробки сільськогосподарської продукції. А логістична інфраструктура є елементом мультиплікатора економічного зростання, що забезпечить інтенсифікацію використання ресурсів розвитку АПК. Для реалізації управління міжгалузевими процесами створюватимуться організаційні структури, функціями яких є інтеграція учасників агропромислового процесу.

Головним вертикальним і горизонтальним регіональним інтегратором системи товароруку підприємств АПК регіону повинен стати оптовий продовольчий ринок. Для підтримки малих підприємств і приватних виробників при оптовому продовольчому ринку повинні бути створені пункти прийому сільськогосподарської продукції і сировини. Головною метою формування оптового продовольчого ринку є забезпечення стабільних каналів збуту продукції організаціям, що не мають туди постійного виходу в зв'язку із сезонністю виробництва і невеликих його обсягів або неможливістю вести торговий процес. Створення в регіоні подібного роду формувань дозволить

багато в чому просунулися в рішенні проблем збуту, інвестицій і конкурентоспроможності в продовольчому секторі економіки в цілому. []

Для моделювання логістичної системи підприємств АПК використано метод мультиагентного імітаційного моделювання динамічної взаємодії автономних елементів логістичної системи переробного підприємства з паралельною структурою матеріальних потоків при стохастичній невизначеності постачань сировини і замовлень торгуючих організацій на готову продукцію. Сформована концептуальна мультиагентна імітаційна модель логістичної системи переробного підприємства, містить у собі виробничі процеси від постачань сировини до збуту готової продукції і складається з автономних блоків-агентів, що описують стан і динаміку виробничої системи. Формалізовано математичні моделі й алгоритми динаміки зміни стану агентів на основі стратегії структурної оптимізації матеріальних потоків за критерієм мінімізації відхилення від заданої структури асортименту при заданих обмеженнях.

Сформовані в результаті дослідження організаційно-економічні підходи передбачають створення регіональної логістичної системи товароруку АПК. Основними очікуваними результатами від створення логістичних систем товароруку є підвищення якості логістичного обслуговування споживачів і перехід на світові стандарти, зниження собівартості продукції, що транспортується, і підвищення її конкурентоспроможності, формування ефективної системи моніторингу, контролю і регулювання матеріальних потоків, вирішення соціально-економічних задач і інші. Проведено оцінку економічної ефективності створення регіональної логістичної системи товароруку АПК, яка довела економічну ефективність проекту.

Для формування і управління логістичною системою ринку продукції АПК передбачається низка заходів щодо: удосконалення нормативної правової бази; створення і розвитку логістичних центрів; розвитку міжнародного співробітництва у сфері логістики; інформаційного забезпечення логістичних процесів; підготовки кадрів зі спеціальності «логістика»; моніторингу виконання програми. Передбачається, що реалізація програми буде здійснюватися за рахунок засобів регіонального відділення державної інноваційної компанії, державного бюджету та інших коштів державних організацій, власних засобів організацій, засобів інвесторів, включаючи іноземних.

Список використаних джерел

1. Альбенів А.У. Логістика комерції: Учеб. посібник. / Альбенів А.У., Федько В.П., Митько О.А. – Ростов-н/Д.: Фенікс, 2001. – 512 с.
2. Андрійчук В.Г. Економіка аграрних підприємств: Підручник / Андрійчук В.Г. – К.: КНЕУ, 2002. – 624 с.
3. Белявцев М.І. Інфраструктура товарного ринку: Навч. посібник / Белявцев М.І., Шестопалова Л.В.. – К.: Центр навчальної літератури, 2005. – 416 с.

*Степаненко А. – здобувач другого (магістерського) рівня вищої освіти
Ковтун В.А.- к.с.-г.н., доцент
Державний вищий навчальний заклад
«Херсонський державний аграрний університет», м. Херсон, Україна*

ПРАВОВЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ТА ЗНАЧЕННЯ ФІНАНСОВО-ГОСПОДАРСЬКОЇ ДІЯЛЬНОСТІ АГРАРНИХ ПІДПРИЄМСТВ

Україна нагально потребує модернізації та розвитку фінансово-виробничої діяльності аграрних підприємств. Переважна більшість аграрних підприємств виявилася неспроможною ефективно управляти фінансово-господарською діяльністю, оскільки вони мають низький фінансовий стан.

Розкриття сутності та методів забезпечення підвищення ефективності фінансово-виробничої діяльності аграрного підприємства та визначення міцності фінансового стану аграрних підприємств і пошук шляхів його покращення з врахуванням особливостей його діяльності є дуже актуальною темою аграрного сектора економіки.

Здійснення діяльності в сільському господарстві відбувається в складних соціально-економічних та політичних умовах. На даний час виробництво продукції здійснюється переважно на орендованих землях, що вимагає особливої уваги до способів та результативності її використання.

Демократизація суспільства, курс на багатокладність, різноманітність форм власності та господарювання зумовлюють перш за все збереження та розвиток раціональної спеціалізації та ефективної агропромислової інтеграції виробництва. Розглядаючи діяльність різних організаційно-правових форм господарювання необхідним є визначення їх характерних особливостей.

Виробничо-господарська діяльність аграрних підприємств здійснюється у межах встановленого в Україні правового господарського порядку, відповідно до вимог законодавства. Статтею 5 ГК України встановлено, що правовий господарський порядок в Україні формується на основі оптимального поєднання ринкового саморегулювання економічних відносин суб'єктів господарювання та державного регулювання макроекономічних процесів, виходячи з конституційної вимоги відповідальності держави перед людиною за свою діяльність та визначення України як суверенної і незалежної, демократичної, соціальної, правової держави.

Виробничо-господарська діяльність аграрних підприємств здійснюється на основі загальних принципів господарювання, закріплених у ст. 6 ГК України: забезпечення економічної багатоманітності та захисту державою всіх суб'єктів аграрного господарювання; свобода підприємницької діяльності в межах, визначених законом; вільний рух капіталів, товарів і послуг на території України; обмеження державного регулювання економічних процесів у зв'язку з потребою забезпечення соціальної спрямованості економіки, добросовісної конкуренції у підприємстві; екологічний захист населення; захист прав споживачів і безпеки суспільства та держави; захист національного товаровиробника; заборона незаконного втручання органів державної влади та органів місцевого

самоврядування, їх посадових осіб у господарські відносини сільськогосподарських підприємств [1].

Фінансова діяльність аграрних підприємств — це процес, спрямований на забезпечення виробничо-господарської діяльності коштами (грошми, фінансовими ресурсами). Фінансова діяльність виконує роль обслуговування відносно виробничо-господарської діяльності, але вона розглядається як один з найважливіших інститутів аграрного права.

Фінансова діяльність товаровиробників охоплює як внутрішні, так і зовнішні фінансові відносини. Метою перших є створення необхідної фінансової бази для виробництва продуктів харчування, продовольства і сировини рослинного та тваринного походження структурними виробничими підрозділами, а метою других - сприяння аграрним товаровиробникам (через надання їм кредитів, страхування врожаю тощо) в їхній діяльності, а також у реалізації виробленої ними продукції.

Правове регулювання фінансової діяльності аграрних підприємств здійснюється згідно із загальними та спеціальними законодавчими актами. До загальних законодавчих актів належать Цивільний і Господарський кодекси України, закони України «Про господарські товариства», «Про колективне сільськогосподарське підприємство», «Про фермерське господарство», «Про сільськогосподарську кооперацію», які визначають загальні правові засади спеціальної правосуб'єктності суб'єктів аграрного господарювання у сфері фінансової діяльності.

До спеціальних законодавчих актів, які регулюють фінансові відносини, належать закони України «Про банки і банківську діяльність», «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні», «Про фінансові послуги та державне регулювання ринків фінансових послуг», «Про іпотечне кредитування, операції з консолідованим іпотечним боргом та іпотечні сертифікати», «Про забезпечення вимог кредиторів і реєстрацію обтяжень», «Про платіжні системи і переказ грошей в Україні» тощо.

Згідно зі ст. 140 ГК і відповідних положень законів «Про колективне сільськогосподарське підприємство», «Про сільськогосподарську кооперацію», «Про господарські товариства» джерелами формування майна суб'єктів господарювання є грошові та матеріальні внески засновників; доходи від реалізації продукції (робіт, послуг); доходи від цінних паперів; капітальні вкладення і дотації з бюджетів; надходження від продажу або здачі в оренду майнових об'єктів, що належать їм, придбання майна інших суб'єктів; кредити банків та інших кредиторів; безоплатні та благодійні внески, пожертвування організацій і громадян; інші джерела, не заборонені законом [2].

Важливим джерелом формування фінансів суб'єктів аграрного підприємництва є кредити. Згідно зі ст. 2 Закону України «Про банки і банківську діяльність» банківський кредит — це будь-яке зобов'язання банку надати певну суму грошей, будь-яка гарантія, будь-яке зобов'язання придбати право вимоги боргу, будь-яке продовження строку погашення боргу, яке надано в обмін на зобов'язання боржника щодо повернення заборгованої суми, а також на зобов'язання про сплату відсотків та інших зборів з такої суми

Фінансова діяльність підприємства – це діяльність, спрямована на забезпечення підприємства фінансовими ресурсами, досягнення ним визначених цілей економічного і соціального розвитку. Фінансова діяльність зумовлює зміни як величини, так і складу власного та залученого капіталів підприємства. Фінансово-виробнича діяльність підприємства спрямована на вирішення таких основних завдань, як:

- забезпечення фінансовими ресурсами поточної операційної, фінансової та інвестиційної діяльності підприємства;
- пошук резервів збільшення доходів, прибутків і рентабельності;
- забезпечення виконання фінансових зобов'язань перед діловими партнерами, бюджетом і цільовими фондами;
- фінансове забезпечення виробничого і соціального його розвитку;
- контроль за ефективним розподілом і цільовим використанням фінансових ресурсів.

Ефективність фінансово-господарської діяльності підприємства забезпечується формуванням оптимального фінансового механізму. Головною проблемою ефективного управління є оптимальне розміщення капіталу підприємства, та які асигнування вкладені в основні та обігові кошти, скільки їх перебуває у сфері виробництва і в сфері обігу, значною мірою залежать результати виробничо-фінансової діяльності і фінансова стійкість [3].

Для підвищення ефективності фінансово-господарської діяльності підприємства необхідно:

1. забезпечити збалансоване управління ліквідністю, доходністю та ризиком, чим вище частка високоліквідних активів в балансі, тим вища доходність підприємства і менший ризик втрати платоспроможності;
2. забезпечити розрахунок резервів підвищення рентабельності;
3. здійснювати комплекс заходів з поліпшення збуту продукції, підвищення конкурентоспроможності підприємства щодо асортименту, цін та якості пропонованої продукції;
4. забезпечити ефективне управління капіталом;
5. здійснювати управлінські рішення і дії, які повинні бути засновані на точних розрахунках, глибокому й всебічному економічному аналізі, бути науково обґрунтованими, мотивованими, оптимальними;
6. виробляти стратегію й тактику розвитку підприємства, улаштовувати плани та управлінські рішення, здійснювати контроль за їхнім виконанням;
7. оцінювати результати діяльності підприємства, його підрозділів і працівників [4].

Список використаних джерел

1. Крутка Ю.М. Аграрне право України / Ю.М. Крутка . – К.: - Юринком Інтер., 2016. – 348 с
2. Аграрне право України: Підручник / В.З. Ярчук, В.І. Андрійцев та ін./ За ред. В.З. Ярчука. – К.: - Юринком Інтер., 2000. – 720 с
3. Ареф'єва О. В. Оцінка фінансового стану підприємства / О. В. Ареф'єва // Формування ринкових відносин в Україні. – 2012. – №6.– С. 57 – 61.

4. Антипенко Є. Підвищення фінансової стійкості підприємства / Є. Антипенко // Економічний аналіз. — 2011. — № 9. — С. 29—32.

Степанова М.М. - к.е.н.

*Департамент агропромислового розвитку
Херсонської обласної державної адміністрації, Україна.*

Лазер П.Н. - к.с.-г.н., професор

Морозов О.В. - д.с.-г.н., професор

Морозов В.В. - к.с.-г.н., професор

Державний вищий навчальний заклад

«Херсонський державний аграрний університет», м. Херсон, Україна

НАПРЯМИ ДЕРЖАВНОЇ ПІДТРИМКИ РОЗВИТКУ ОРГАНІЧНОГО ВИРОБНИЦТВА (НА ПРИКЛАДІ ХЕРСОНСЬКОЇ ОБЛАСТІ)

Аграрний сектор економіки з потенціалом виробництва, що значно перевищує потреби внутрішнього ринку, може сприяти розвитку економіки Херсонської області. Органічно виробництво та території Херсонської області, як і на всі території України стрімко та динамічно розвивається, через низку явних екологічних, економічних та соціальних переваг, що притаманні цій сфері діяльності.

Станом на 2018 рік на території Херсонської області сертифіковані 38 операторів органічного виробництва та є одним з лідерів органічного виробництва по Україні. Сільськогосподарськими товаровиробниками Херсонської області експортується наступна органічна продукція: ріпак, пшениця озима та яра, ячмінь озимий та ярий, кукурудза на зерно, соя, гречка, горох посівний, соняшник, сочевиця, люпин, квасоля, багаторічні трави, олія і макуха соняшникова. Спостерігається тенденція до збільшення площ та обсягів органічної продукції.

Кабінетом Міністрів України прийнята Стратегія розвитку аграрного сектору, одним з ключових напрямків якої є розвиток органічного виробництва. Верховною радою України 10 липня 2018 року прийнято Закон України «Про основні принципи та вимоги до органічного виробництва, обігу та маркування органічної продукції», що передбачає правове регулювання, маркування продукції та адаптацію вимог до нормативних актів Європейського Союзу (ЄС) [1, 2, 3].

Розвиток виробництва органічної продукції, як і будь – якої інноваційної діяльності, вимагає значних капіталовкладень у довгостроковому періоду та має значний ступень ризику. Сільськогосподарськими підприємствами значна кількість фінансових ресурсів спрямовується на проведення сертифікації власного виробництва із залученням міжнародних експертів.

Пріоритетним напрямом державної аграрної політики є надання

фінансової підтримки сільськогосподарським підприємствам, які займаються органічним виробництвом продукції та сільськогосподарської сировини.

Тому, з метою забезпечення сталого розвитку підприємств харчової переробної галузі Херсонської області шляхом розвитку та підтримки органічного виробництва як одного з пріоритетних напрямків реалізації державної аграрної політики спрямованого на забезпечення конкурентоспроможності сільськогосподарської продукції в умовах інтеграції України у світовий економічний простір та сприяння забезпеченню населення якісними та безпечними сертифікованими органічними продуктами харчування, доцільним є розгляд питання підтримки розвитку агропромислового комплексу, шляхом надання фінансової підтримки з обласного бюджету суб'єктам агропромислового комплексу юридичним особам (незалежно від організаційно – правової форми та форми власності) та фізичним особам – підприємцям, в частині:

- для початківців органічного виробництва, тим хто вперше проходить процедуру сертифікації – 100 % витрат, понесених у зв'язку із проведенням оцінки відповідності органічної продукції (сировини), у тому числі з вирощування та переробки, після отримання сертифікату відповідності та включення до Реєстру виробників органічної продукції (сировини);

- на будівництво та реконструкцію спеціалізованих складських приміщень сертифікованих відповідно стандартів органічного виробництва – в розмірі 50 % вартості, але не більше 500 тис. грн. на 1 об'єкт.

Загальний обсяг фінансування з обласного бюджету на 2018 рік передбачає 3,04 млн.грн.

Для досягнення мети необхідно розробити та затвердити обласну Програму розвитку органічного виробництва, яка буде забезпечувати виконання наступних завдань:

- стимулювати розвиток органічного виробництва шляхом надання виробникам органічної продукції фінансової підтримки, а також низки пільг та преференцій;

- сформулювати та закріпити довіру споживачів до органічного виробництва та сертифікованої і відповідним чином маркованої органічної продукції;

- розвивати ринок органічних продуктів та збільшувати, разом із зростаючим ринком, ефективність виробництва та переробки органічної продукції;

- за допомогою належним чином сертифікованої органічної продукції сприяти захисту інтересів споживачів.

Виконання Програми буде вагомим внеском у реалізацію державної політики у сфері виробництва органічної продукції та сприятиме:

- збільшенню кількості підприємств з виробництва органічної продукції та обсягу виробництва високоякісних та безпечних, а тому – конкурентоспроможних продуктів харчування;

- збільшенню обсягів споживання та експорту сертифікованих органічних продуктів харчування;

- покращенню добробуту сільського населення через отримання стабільного прибутку виробниками органічної сільськогосподарської продукції та зміцнення їх фінансово – економічного стану;
- збільшенню рівня інвестицій у аграрний сектор економіки країни;
- сприятиме створенню екоцентрів та дозволить розвивати екотуристичну, просвітницьку та освітню діяльність, завдяки наявності виробництва органічної продукції, що приваблює вітчизняних та іноземних аграріїв і науковців, забезпечує екологічно безпечними та якісними продуктами харчування.

Список використаних джерел

1. Закон України «Про Основні засади (стратегію) державної екологічної політики України на період до 2020 року» Верховна Рада України; від 21.12.2010 № 2818-VI [Електроний ресурс] - Режим доступу <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/2818-17/>
2. Закони України «Про якість і безпеку харчових продуктів і продовольчої сировини», (Відомості Верховної Ради України (ВВР), 2005, N 50, ст.533.
3. Закон України «Про органічне виробництво» від 19.07.2010 № 7003 [Електроний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/>
4. Закон України «Про основні принципи та вимоги до органічного виробництва, обігу та маркування органічної продукції» Верховна Рада України; від 10.07.2018.

*Танклевська Н.С. - д.е.н., професор
Державний вищий навчальний заклад
«Херсонський державний аграрний університет», м. Херсон, Україна*

ПРОГРАМИ АКАДЕМІЧНОЇ МОБІЛЬНОСТІ В УКРАЇНІ

Академічна мобільність – це можливість певний час навчатися, викладати, проводити стажування або наукову діяльність в іншій науковій установі країни або закордоном, не перериваючи свого навчання або роботи в своєму ВУЗі. Основним завданням академічної мобільності є розвиток науки та культури студентів та молодих вчених різних країн.

На сьогодні в Україні майже кожний вищий навчальний заклад розробляє програми академічної мобільності та веде активну співпрацю з вишами інших країн. Херсонський державний аграрний університет співпрацює з вишами Польщі, Франції. Студенти ХДАУ за міжнародними програмами обміну студентів проходять стажування та виробничу практику на сільськогосподарських підприємствах Німеччини, Данії, Канаді, США, Швеції та інших країнах. Програма, яка діє в ХДАУ, «Обмін Франція – Україна» - передбачає стажування у Франції українських студентів та

викладачів у Франції на підприємствах за спеціальністю, а також французьких студентів на підприємствах України. Також Херсонський державний аграрний університет співпрацює з Поморською академією (м. Слупськ, Польща). Програма передбачає дуальну освіту студентів. Результатом навчання є отримання студентами 2-х документів про здобуття освіти у ПА професійного звання бакалавра – *licencjat* та у ХДАУ ступеня вищої освіти бакалавр, кваліфікації: 3439 Організатор природокористування [2].

Тернопільський національний педагогічний університет ім. Володимира Гнатюка реалізує семестрову програму академічної мобільності в Академії Яна Длугоша в місті Ченстохова в Польщі. Студентів за цією програмою чекає навчання за Програмою білатеральних дипломів, безкоштовне проживання в Академіку польського вишу та вивчення польської мови. Проект дає можливість учасникам освітнього процесу навчатися, викладати, стажуватися чи проводити наукову діяльність в іншому вищому навчальному закладі на території України чи поза її межами. Основними цілями таких програм є підвищення якості освіти, розвиток міжкультурного обміну, підготовка майбутніх кваліфікованих спеціалістів. В рамках цієї Програми академічної мобільності студенти ТНПУ ім. В. Гнатюка отримують можливість 3 місяці безкоштовно навчатися в Академії Яна Длугоша, безкоштовно проживати на території їх студентського містечка та вивчення польської мови [3].

Багато вишів України долучились до програми від Європейського Союзу TEMPUS. Вона спрямована на модернізацію вищої освіти у країнах-партнерах західнобалканського регіону, Східної Європи, Центральної Азії, Північної Африки та Близького Сходу. Для різних регіонів існують різні інструменти фінансування програми TEMPUS. В Україні проекти TEMPUS фінансуються з бюджету Європейського інструменту сусідства та партнерства (ENPI) – основного фінансового інструменту Європейської політики сусідства (ENP), до сфери дії якої нині входить Україна.

Ще однією популярною програмою міжнародної співпраці є Erasmus Mundus. Брати участь у програмі співпраці можуть брати участь студенти, аспіранти та викладачі. Основна мета даної програми співпраці полягає в підвищенні якості та привабливості європейської вищої освіти, зміцненні європейської співпраці та міжнародних зв'язків у сфері вищої освіти. Програма Erasmus Mundus спрямована на посилення європейської кооперації та розширення міжнародних зв'язків у галузі вищої освіти. Програма підтримує організацію і реалізацію високоякісних європейських магістерських курсів, які дозволять студентам і викладачам усього світу вчитися і викладати в європейських вузах. Крім того, програма підтримує мобільність європейських студентів і викладачів для участі в магістерських програмах, що реалізуються в вузах третіх країн [2].

Українські вищі навчальні заклади активно співпрацюють з зарубіжними вишами по іншим програмам як для студентів, так і для викладачів. Інтенсивний розвиток академічної мобільності освіти і науки

дасть змогу студентам та науковцям України підвищити свою кваліфікацію та отримати досвід роботи з новітніми технологіями.

Список використаних джерел

1. Грищук Ю. В. Міжнародна академічна мобільність в Україні: проблеми та перспективи // Ю.В. Грищук / Освітологічний дискурс. – Наукове електронне видання Київського університету імені Бориса Грінченка, 2014. – № 2 (6). – С. 33-40.

2. Програми академічної мобільності / ХДАУ [Електронний ресурс]: <http://www.ksau.kherson.ua/>

3. Про затвердження Положення про порядок реалізації права на академічну мобільність / Урядовий портал [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.kmu.gov.ua/control/ru/cardnpd?docid=248409199>

4. Семестрова Програма академічної мобільності в Академії Яна Длугоша в місті Ченстохова (Польща) / ТНПУ ім. Володимира Гнатюка. [Електронний ресурс]: <http://tnpu.edu.ua/about/pidrozdily/programa-akadem.php>

Тускаєва Н.Т., Шукюрова О.В. - здобувачі другого (магістерського) рівня вищої освіти

Науковий керівник: Парсяк К.В. - к.е.н.

Херсонська філія Національного університету кораблебудування імені адмірала Макарова, м. Херсон, Україна

КЛАСИФІКАЦІЯ ЗАХОДІВ З ПОЛІПШЕННЯ ФІНАНСОВОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ПІДПРИЄМСТВ ЖИТЛОВО-КОМУНАЛЬНОГО ГОСПОДАРСТВА

Нестача фінансування житлово-комунального господарства (ЖКГ) зумовило появу проблем цієї галузі. Аналіз видатків державного бюджету за 2012 – 2016 роки дозволяє дійти до висновку, що фінансування ЖКГ було не значним [2].

Скорочення видатків на цю галузь відбулася завдяки проведенню програми реформування ЖКГ. Державна програма реформування ЖКГ включає передачу повноважень з управління на місцевий рівень та об'єднанням громадян.

Реалізація основної мети та ключових завдань програма реформування ЖКГ має проводитися за окремими напрямками шляхом розроблення та забезпечення виконання державних цільових програм, що передбачають здійснення системи заходів, які пропонується розподілити на організаційно-правові та фінансові.

Організаційно-правові заходи передбачають прийняття законодавчих

та нормативно-правових актів, що забезпечують реалізацію політики розвитку системи управління житловим фондом з урахуванням вироблених пріоритетів, створення умов для реалізації цільових програм, забезпечення прозорості схем їх реалізації та ін. Фінансові заходи передбачають: безпосередню участь держави у фінансуванні державних цільових програм за кошти державного бюджету із залученням на умовах співфінансування коштів місцевих бюджетів та інших джерел з метою компенсування витрат споживачів на капітальний ремонт, реконструкцію, модернізацію об'єктів житлового фонду, проведення заходів енергозбереження; розроблення ефективних механізмів залучення позабюджетних коштів.

Фінансовими заходами державної політики розвитку професійного управління житловим фондом мають бути:

1) на регіональному рівні:

- фінансування заходів регіональних цільових програм реформування і розвитку системи управління житловим фондом за кошти регіональних бюджетів із залученням на умовах співфінансування коштів місцевих бюджетів, власників/співвласників та інших джерел;

- застосування механізмів державного пільгового кредитування;

- створення умов для залучення кредитних коштів і приватних інвестицій;

2) на місцевому рівні:

- фінансування заходів місцевих цільових програм реформування і розвитку системи управління житловим фондом за кошти місцевих бюджетів із залученням на умовах співфінансування коштів власників/співвласників та інших джерел;

- застосування механізмів державного пільгового кредитування;

- створення умов для залучення кредитних коштів і приватних інвестицій.

Сприяння пільговому кредитуванню енергоефективних заходів на регіональному та місцевому рівнях має здійснюватися шляхом розробки та затвердження місцевих програм з енергоефективності та енергозбереження, які передбачатимуть:

- часткове відшкодування суми кредиту на придбання енергозберігаючого обладнання і матеріалів;

- часткову компенсацію відсотків за енергозберігаючими кредитами.

Таким чином створюються сприятливі умови для стимулювання кредитування населення, ОСББ та ЖБК. Інструментом для залучення інвестицій має стати участь у реалізації проектів міжнародної технічної допомоги, які передбачають співфінансування пілотних проектів у житловій сфері, у тому числі спрямовані на підтримку ОСББ. Співфінансування проектів з боку таких інвесторів відбувається на безповоротній основі. Особливістю використання цього джерела є те, що скористатися ним можливо лише при безпосередній зацікавленості та участі місцевої влади, яка співпрацюватиме з грантодавцями згідно з підписаними меморандумами тощо. Найбільш зацікавленими сторонами, які могли б застосувати цей

фінансовий інструмент і вкладати кошти в ресурсозбереження у багатоквартирних будинках, можуть виступати ОСББ і управителі.

Список використаних джерел

1. Удосконалення системи управління в житловому господарстві [Електронний ресурс]. Режим доступу: <http://www.minregion.gov.ua>
2. Житловий фонд України [Електронний ресурс]. Режим доступу: <http://www.ukrstat.gov.ua>
3. Паспорт житлово-комунального господарства України [Електронний ресурс] від 01.10.2017 р. Режим доступу: <http://www.minregion.gov.ua>

*Федорова І.С. - здобувач другого (магістерського) рівня вищої освіти
Науковий керівник: Руснак А.В. – д. е.н., доцент
Херсонська філія Національного університету кораблебудування
імені адмірала Макарова, м. Херсон, Україна*

МЕТОДИЧНІ АСПЕКТИ ФОРМУВАННЯ І ОЦІНЮВАННЯ ЗБУТОВОЇ ПОЛІТИКИ В СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКИХ ПІДПРИЄМСТВАХ

Формування збутової політики для сільськогосподарських підприємств України є однією з невід'ємних умов досягнення успіху. Проте практика свідчить, що досить часто керівники підприємств дбають лише про виробництво сільськогосподарської продукції, а не про те, де її потім реалізувати [1, с. 9]. Певною мірою це пов'язано з неквапливістю у проведенні змін в системі менеджменту підприємств, не адаптованістю його до філософії ведення аграрного бізнесу. Проте в збутовій діяльності сільськогосподарських підприємств існує низка й інших проблем, пов'язаних насамперед з формуванням ринкових інституцій, запровадженням системи прогнозування цін на ринках, стандартизації й сертифікації продукції. Ці та інші заходи покликані сприяти безперешкодній реалізації виробленої сільськогосподарськими товаровиробниками продукції.

Ефективність збутової політики характеризується якістю розроблених і реалізованих заходів, що спрямовують збутову діяльність на забезпечення ефекту, а збутової діяльності – співвідношенням отриманих результатів до витрат на їх досягнення [2]. Оцінювання збутової діяльності залежить від рівня методичного та інформаційного забезпечення, об'єктивності кількісних, кількісно-якісних і якісних параметрів, а результативність – від рівня організації збутової діяльності та управління системою збуту [3]. Проте сільськогосподарське виробництво як галузь економіки характеризується низкою економічних особливостей, які здійснюють

прямий і опосередкований вплив на збутову діяльність сільськогосподарських підприємств, потребують урахування їх при формуванні збутової політики.

Ефективність збутової діяльності в цілому можна визначити за допомогою показників її організації і функціонування та результативних показників. Перша і друга групи показників відображають налагодженість системи, а третя – результати функціонування (ефективність рішень, що ухвалюються). Важливе значення надається таким напрямкам реалізації збутової політики, як розв'язання проблем на ринку, розроблення і реалізація технологій збуту, удосконаленню організаційного механізму збутової діяльності [4].

Формування збутової політики сільськогосподарського підприємства має базуватися на виявленні найприбутковіших видів діяльності та найбільш рентабельної продукції, що стає основою для розробки стратегії позиціонування (репозиціонування) товарного асортименту.

Для визначання прибутковості збуту за кожним видом товару слід розраховувати валовий дохід на кожен товар з урахуванням середніх цін придбання, прийнятої націнки на даний вид товару та встановленої ставки ПДВ (інших непрямих податків).

Важливість збутової політики сільськогосподарських підприємств для підвищення ефективності їхньої діяльності зумовлена наступними обставинами:

1) система збуту є однією з головних підсистем, що забезпечує відтворення процесу виробництва і функціонування підприємств, безпосередньо впливає на економічний ефект виробничої діяльності, обмежує зростання витрат зберігання виробленої продукції та строки виконання замовлень. Між збутовою політикою і виробничою діяльністю підприємств існує досить сильний взаємозв'язок [5, с. 76];

2) формування джерел фінансування діяльності суб'єктів господарювання все більшою мірою відбувається на відкритих ринках капіталу, де діють жорсткі умови відбору і проявляється чітка залежність вартості фінансових ресурсів від ефективності діяльності сільгосппідприємств [6]. Отже удосконалення збутової політики є завданням не лише відповідних підрозділів підприємства, але й системи управління на рівні топ-менеджменту;

3) в умовах підвищення рівня корпоратизації і фондової відкритості великих господарюючих суб'єктів на передній план виходять такі інтегральні показники діяльності, як задоволеність акціонерів, ринкова капіталізація, взаємовідносини з партнерами, конкурентний статус. Зміна пріоритетів зовнішнього середовища по відношенню до сільськогосподарського підприємства повинна викликати адекватну реакцію і зростання зусиль, спрямованих на підвищення ефективності діяльності [7, с. 110];

4) орієнтація сільськогосподарського виробництва на задоволення споживчого попиту вимагає удосконалення методології управління збутом

продукції сільськогосподарських підприємств з урахуванням тенденцій розвитку вітчизняної ринкової ситуації, з одного боку, та особливостей конкретного виробництва, з іншого [8].

Збутова політика має орієнтуватися насамперед на такі принципи як задоволення ринкового попиту, адекватність платоспроможності споживачів, забезпечення підприємницького прибутку (як в поточному періоді, так і забезпечення гарантій його одержання у майбутньому), відповідність ринковій стійкості підприємства у т. ч. збереження/розширення частки ринку та досягнення переваги над конкурентами, створення позитивного іміджу [9].

Список використаних джерел

1. Гедройц Г.Ю. Особливості організації збуту на сучасному етапі та основні напрями. *Наукове товариство І. Кушніра*. URL: http://www.rusnauka.com/19_DSN_2010Economics/70083.doc.htm (дата звернення 17.09.2018).
2. Писаренко В.В. Маркетинг овочної продукції (методические и практические аспекты): оценка эффективности маркетинговых мероприятий URL: http://www.agromage.com/stat_id.php?id=320 (дата звернення 13.09.2018).
3. Воропай Н.С., Тарасьєва Л.С. Збутова політика промислового підприємства. *Економіка і маркетинг в XXI сторіччі*. 2006. Ч. 1. С. 62–68.
4. Паска І.М. Економічні засади розвитку оптових ринків сільськогосподарської продукції в Україні. *Економіка та управління АПК*: зб. наук. праць. Біла Церква. 2012. Вип. 9 (97). С. 81–85.
5. Лагоцька Н.З. Результативність та ефективність маркетингу: сутність понять та підходи до вибору показників. *Наука й економіка*. 2014. Вип. 1. С. 70–76.
6. Гогуля О.П. Становлення маркетингу у ринковій трансформації сільського господарства. *Економіка АПК*. 2002. № 5. С. 110–114.
7. Чмихало Н.В., Оккерт І.Л., Ольховська А.Б. Формування ефективної збутової політики аграрного підприємства в умовах нестабільного зовнішнього середовища. *Запорожский экономический журнал*. 2010. № 3. Т.12. С. 126-131.
8. Гордієнко В., Маслак О. Майбутнє – за оптовими ринками. *Пропозиція*. 2013. № 6. URL: <http://www.propozitsiya.com> (дата звернення 14.09.2018).
9. Скопенко Н.С. Сучасні проблеми та основні напрями подолання негативних тенденцій розвитку АПК України. *Вісник Черкаського університету*. 2011. Вип. 197. С. 63–67.

АНАЛІЗ ПЕРСПЕКТИВ ВПРОВАДЖЕННЯ СИСТЕМИ КОНТРОЛІНГУ НА ПІДПРИЄМСТВАХ УКРАЇНИ

В умовах постійної конкуренції як з боку вітчизняних, так і зарубіжних організацій на сучасних українських підприємствах все більшої актуальності набуває питання впровадження контролінгу для більш ефективної діяльності. Сучасні умови господарювання вимагають від підприємства постійної готовності до змін ринку, і саме використання системи контролінгу допомагає ефективно і в обмежені строки визначити можливості цих змін і швидко на них реагувати.

Контролінг – спеціальна саморегулююча система методів та інструментів, яка спрямована на функціональну підтримку менеджменту підприємства і включає інформаційне забезпечення, планування, координацію, контроль і внутрішній консалтинг. Головна мета контролінгу – орієнтація управлінського процесу на досягнення цілей, що стоять перед підприємством.

Відповідаючи критеріям комплексності та інтегрованості, контролінг забезпечує синтетичний, цілісний погляд на діяльність підприємства в минулому, теперішньому і майбутньому часі, системний підхід до виявлення і вирішення проблем, що встають перед підприємством. Контролінг переводить управління підприємством на якісно новий рівень, інтегруючи, координуючи і спрямовуючи діяльність різних служб і підрозділів підприємства на досягнення оперативних і стратегічних цілей.

Як відомо, категорія контролінгу краще знайома закордонним фахівцям через більш тривале її використання підприємствами розвинутих країн, тому й основна частина публікацій належить саме їм. Однак в останні роки дослідженням основних питань функціонування контролінгу на підприємствах займається і ряд вітчизняних вчених, а саме: Л. Сухарева, А. Градова, Н. Данілочкіна, В. Анташова, Г. Уварова, А. Кармінський, О. Терещенко.

Контролінг дає методичну й інструментальну базу для підтримки основних функцій менеджменту: контролю, планування, обліку і аналізу, а також аналізу і оцінки ситуації для прийняття управлінських рішень.

Контролінгу належить вагоме місце в системі управління підприємством – перебуваючи на перетині обліку, інформаційного забезпечення, контролю та координації він об'єднує всі ці функції, інтегрує їх. Він виступає особливим механізмом саморегулювання в організації, який здійснює зворотний зв'язок в межах управління [1].

Контролінг в сфері обліку на підприємстві виконує збір і обробку необхідної інформації, складання і ведення системи внутрішнього обліку, уніфікацію методів і критеріїв оцінки діяльності організації та її підрозділів.

У плануванні на підприємстві роль контролінгу полягає в управлінні різними планами і створенні консолідованого плану в цілому по організації,

складанні методики планування, розробки графіка створення планів і надання потрібної інформації для цього, перевірки планів, складених структурними підрозділами підприємства.

Контролінг в організаційній роботі передбачає облік і контроль витрат, а також результатів по всіх відділах.

У стимулюванні роль контролінгу полягає в мотивації виконання планів по підрозділах.

В області контролю і регулювання – у зіставленні планових і фактичних показників для визначення і оцінки ступеня досягнення встановлених цілей, в аналізі відхилень і встановленні їх можливих відхилень від плану, з'ясування причин відхилень і розробка заходів, спрямованих на їх зниження.

Контролінг в аналізі рішень, в управлінні інформаційними потоками передбачає збір найбільш важливих відомостей для прийняття управлінських рішень, консультації з вибору заходів, спрямованих на поліпшення ситуації, що склалася, на розробку методів для планування, контролю та прийняття управлінських рішень.

Впровадження системи контролінгу на підприємстві спрямовано на майбутнє, тобто її завданням є не лише звіт про фактично здійснені витрати або отримані прибутки, а забезпечення менеджменту підприємства повною і якісною інформацією для прийняття рішень щодо планування майбутніх доходів і витрат [2].

Необхідність впровадження контролінгу в діяльність підприємств України обумовлена наступними передумовами: законодавчими (формування пакету нормативних та законодавчих документів, що забезпечують економічну свободу в рамках податкового законодавства), теоретичними (трансформація вітчизняної обліково-аналітичної і економічної школи; адаптація закордонного обліку до вітчизняної теорії і практики) та практичними (необхідність впровадження якісно нових технологій управління підприємством з метою адаптації системи управління до мінливих умов господарювання; підвищення конкуренції на ринку України, та необхідність системи, що забезпечить своєчасність отримання конкурентних переваг підприємства та їх ефективного використання; достатній рівень ресурсного забезпечення більшості підприємств України; підвищення рівня кваліфікації робітників; поява керівників з «новим» мисленням; орієнтація діяльності підприємств на маркетинг).

Основною ідеєю в ході впровадження контролінгу має бути спрямованість на швидкий збір контролінгової інформації для того, щоб керівництво підприємства побачило реальну віддачу від роботи служби контролінгу.

Перш ніж приступати до впровадження системи контролінгу, експерти рекомендують врахувати ряд істотних моментів. Так, успішна реалізація контролінгу, насамперед, залежить від того, наскільки до проекту залучений топ-менеджмент компанії. Спроби впровадити систему контролінгу без участі керівництва з самого початку приречені на невдачу. Персонал компанії повинен усвідомлювати необхідність впровадження контролінгу, а також володіти достатнім рівнем знань, для чого проводяться семінари, запрошуються зовнішні

консультанти. Крім того, оптимальним варіантом є формування спеціального відділу контролінгу.

Послідовність робіт із впровадження системи контролінгу на підприємстві наступна:

1) проведення комплексного дослідження наявної системи планування витрат на підприємстві;

2) розробка методичних положень для збору даних службою контролінгу на підприємстві;

3) впровадження системи збору даних для служби контролінгу (організаційні та методичні аспекти);

4) початок регулярної роботи системи контролінгу зі збору та обробки фактичної інформації;

5) розробка методичних положень для перетворення системи планування на підприємстві [3].

Сьогодні система контролінгу ще недостатньо розвинута на підприємствах України, тому варто визначити пріоритети щодо напряму діяльності вітчизняних підприємств, можливості їхньої конкуренції з іноземними підприємствами в майбутньому та перспективи економічного розвитку, які дає впровадження системи контролінгу.

Таким чином, відповідаючи новим вимогам до якісного рівня управління, характеру розв'язуваних при цьому завдань та методів їх вирішення, впровадження контролінгу на підприємствах України дозволить: досягти ефективного управління власними ресурсами, оперативно реагувати на зміни в діяльності, розробляти та опрацювати різні варіанти управлінських рішень, здійснювати порівняльний аналіз усіх отриманих даних, використовувати інновації, забезпечити платоспроможність та економічну ефективність не тільки сьогодні, але й завтра.

Контролінг допоможе керівникам захистити бізнес від надзвичайної вразливості в динамічному зовнішньому середовищі, досягти ефективного управління, створити й оцінити потенціал підрозділів підприємства, досліджувати ідеї конкурентів, здійснювати порівняльний аналіз усіх отриманих даних, використовувати інновації, і, звичайно, орієнтуватися на майбутнє.

Список використаних джерел

1. Шило В.П. Роль контролінгу в системі управління підприємством. Вісник Хмельницького національного університету. 2011. №1. С.45-50.

2. Миронюк Т.І. Контролінг на сучасних підприємствах України. Економіка харчової промисловості. 2011. № 3. С. 33–36.

3. Куцик П.О. Оцінка ефективності контролінгу у системі управління підприємства. Економічний аналіз. 2017. Том 27. № 2. С. 145-155.

*Ярмоленко В.В. - аспірант, асистент
Державний вищий навчальний заклад
«Херсонський державний аграрний університет», м. Херсон, Україна*

СУЧАСНІ АСПЕКТИ НАУКОВОЇ МОБІЛЬНОСТІ ВІТЧИЗНЯНИХ ВЧЕНИХ

Міжнародна наукова мобільність вчених – актуальний процес у сучасному світі, який передбачає обмін науковим та практичним досвідом між науковцями різних країн. Україна також не залишається осторонь міжнародного обміну досвідом в сфері науки та освіти. На сьогодні наукова мобільність вчених стає важливим фактором для розвитку вітчизняної освітньої та наукової діяльності. Молоді вчені, науковці за власної ініціативи або за рахунок програм академічної мобільності відвідують університети інших країн, проходять там стажування, переймаючи досвід колег із закордону.

Наукова мобільність вчених в Україні має свою специфіку. Нині проводиться ряд реформ в галузі освіти і науки, які передбачають стажування науковців в провідних університетах зарубіжжя. Поряд з цим, багато навчальних заходів самостійно укладають угоди про стажування з вищими навчальними закладами різних країн. Проте, поряд зі здобутками деяких реформ освіти, існують невдачі. Освітні програми зазнають невдач через невідповідність результатів цих програм заявленим цілям та очікуванням від їх виконання.

Узгоджений підхід до інтернаціоналізації вищої освіти спирається на підтримку міжнародної академічної мобільності шляхом надання стипендій та реалізації програм академічних обмінів, а також програм, спрямованих на створення інституційних партнерств у сфері вищої освіти. Певним зрушенням в цій сфері на адміністративному рівні можна вважати розповсюджене Міністерством освіти і науки, молоді та спорту звернення до адміністрацій вищих навчальних закладів прохання про інформування студентів, аспірантів та науково-педагогічних працівників українських вищих навчальних закладів щодо можливого навчання та стажування за кордоном [1]. Для науково-освітньої сфери України необхідна цілеспрямована стратегія академічної мобільності для молодих учених та викладачів ВНЗ, яка б перетворила наукову еміграцію в наукову мобільність.

На разі гостро стоїть проблема еміграції молодих вчених. Низькі доходи, невирішене житлове питання, гостра щораз більша нестача обладнання, матеріалів та офісної техніки для проведення наукових досліджень знижують результативність праці молодих учених, її відповідність світовому рівню, перешкоджають академічній мобільності молодих вчених, спонукають здібних фахівців до еміграції, а також сприяють радикалізації ідеї реформи НАН України. Ще більша проблема полягає в зниженні популярності наукової кар'єри в Україні. А відсутність конкурсу в аспірантуру чи на наукову посаду в більшості випадків призводить не тільки до скорочення чисельності вчених, а й до погіршення здібностей і професіоналізму прийнятих кадрів.

І для кардинального вирішення всіх цих проблем необхідні термінові заходи на державному рівні, які забезпечили б піднесення престижності наукової діяльності, поліпшення соціального захисту науковців, популяризації міжнародної наукової мобільності вчених різних вікових категорій, а не поширення наукової еміграції.

Список використаних джерел

1. Міносвіти просить вузи прискорити роботу з відбору претендентів для навчання за кордоном [Електронний ресурс] Режим доступу: <http://osvita.ua/abroad/news/18622>

2. Закон України «Про вищу освіту» від 01.07.2014 № 1556-VII. [Електронний ресурс] Режим доступу: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1556-18>.

3. Здіорук, С. І., Богачевська, І. В. *Академічна мобільність як фактор інтеграції України у світовий науково-освітній простір*. Аналітична записка. Національний інститут стратегічних досліджень. [Електронний ресурс] Режим доступу: <http://www.niss.gov.ua/articles/1421/>.

ЗМІСТ

	стор.
<i>Аверчева Н.О.</i> Проблеми розвитку кооперації в аграрному секторі України ..	1
<i>Баранюк А.П., Аверчева Н.О.</i> Європейський напрям розвитку олієпродуктового підкомплексу України.....	5
<i>Баширова Х.Б., Білюк Г.А., Смоляна О.А., Ломоносов А.В.</i> Сутність та роль малих підприємств в сучасних умовах господарювання.....	8
<i>Бенько Д.В., Бойко Л. О.</i> Равликівництво – нова перспективна ніша в аграрному підприємстві.....	11
<i>Бовкун Т.С., Аверчева Н.О.</i> Підвищення якості молока як основа конкурентоспроможності продукції на європейському ринку	13
<i>Бойко В.О.</i> Основні етапи діагностики конкурентоспроможності аграрних підприємств.....	16
<i>Бойко Л.О.</i> Міжнародне співробітництво та інтеграційні процеси в науці і освітянській галузі.....	18
<i>Боліла С.Ю., Агеєнко С.М.</i> Дослідження життєвого циклу товарів як елемент асортиментної політики підприємства.....	20
<i>Бур'ян О.М., Аверчева Н.О.</i> Структурні зміни в зерновому підкомплексі під впливом євроінтеграції	23
<i>Виноградова Т.І.</i> Підготовка викладача вищого навчального закладу до формування професійної мобільності фахівця-аграрія.....	27
<i>Виноградова Т.І.</i> Формування професійної мобільності майбутніх економістів у процесі навчання у Херсонському державному аграрному університеті.....	30
<i>Галат Л.М.</i> Проблеми сучасної трансформації вищої освіти в Україні.....	33
<i>Голобородько А.О., Руснак А.В.</i> Методичні аспекти аналізу фінансового стану підприємства.....	36
<i>Гордієнко С.А., Пулянович О.В.</i> Світовий досвід впровадження природоохоронних заходів.....	38
<i>Гошва А.В., Танклевська Н.С.</i> Особливості розвитку аграрного підприємництва.....	40
<i>Григорчук К.А., Бойко Л.О.</i> Напрями підвищення конкурентоспроможності аграрних підприємств.....	42
<i>Дарєн Н.В., Леванченко О.В., Онищенко Г.Г., Парсяк К.В.</i> Особливості податкових відносин в процесі розвитку морегосподарського комплексу України.....	44
<i>Драган Р.М., Мілушкіна С.О.</i> Особливості організації фінансового обліку підприємств приватного сектору економіки.....	47
<i>Дяченко М.О., Мовчан В.М., Подтинний Д.А., Ломоносова О.Е.</i> Збалансований розвиток та ефективне використання портових потужностей на інноваційній основі.....	50
<i>Євенко О.Д., Колбасенко В.О., Ломоносов Д.А.</i> Грейдування як сучасна форма оплати праці на підприємствах України.....	51
<i>Іванова Ю.І., Чумакова В.О., Парсяк В.Н.</i> Застосування спрощеної системи оподаткування на підприємствах торгівлі.....	54

Каменюка Т.С., Леона А.В., Михайлова О.Я., Ломоносов Д.А.	57
Організаційно-економічне забезпечення управління фінансами підприємства.....	
Кан Ю.Б. Адаптація зарубіжного досвіду фінансування фізичної культури та спорту.....	59
Карнаушенко А.С. Академічна мобільність як одна із форм інтеграції у світовий освітньо-науковий простір.....	62
Кириченко Н.В., Лобода О.М., Ларченко О.В. Інноваційні засади структурних трансформацій в аграрному секторі економіки України.....	66
Ковальов Д.В. Проблеми соціально-трудових відносин в економіці України	69
Ковтун В.А. Державна фінансова підтримка розвитку територій.....	71
Ковтун В.М., Петрова О.О. Нововведення державних будівельних норм....	74
Крикунова В.М. Trends of Lifelong Learning and Continuing Education.....	77
Ларіна В.О., Руснак А.В. Сутність та класифікація персоналу підприємства..	79
Левченко Ю.А. Удосконалення організації праці на аграрних підприємствах	82
Лейбенко В.Т., Трубач О.Г., Ломоносов А.В. Реформа системи охорони здоров'я в Україні.....	85
Лимар Р.І., Бойко Л.О. Ефективність виробництва продукції та інновації в галузі рослинництва.....	88
Ломоносова О.Е., Баранова В. В., Чхало О. Ю. Діагностика факторів конкурентоспроможності приватного підприємства.....	90
Лунашко Д.А., Аверчева Н.О. Економічні показники діяльності малого і середнього підприємництва в Херсонській області	92
Минкін М.В. Впровадження європейського досвіду підготовки фахівців-аграріїв в Україні	95
Минкіна Г.О., Минкін А.М. Гармонізація аграрної політики Європейського Союзу та України.....	98
Михайлов В.Д., Різаєв Т.Р., Парсяк К.В. Забезпечення конкурентоздатної логістики та покращення сервісу в морських портах.....	100
Мірзаєв Н.С. Effective use of soil in grain producing entrepreneurship	102
Мовчан А.І., Петрова О.О. Аналіз ринку зерна в Україні: експортний потенціал та перспективи розвитку.....	104
Мовчан М.А., Мовчан В.М., Пулянович О.В. Загальні аспекти економічної та екологічної безпеки підприємства.....	107
Мороз А.С., Руснак А.В. Державне регулювання інвестиційної діяльності в сфері дорожніх інфраструктурних проєктів.....	109
Морозов Р.В., Чекамова О.І. Принципи створення науково-технічної продукції з високим інноваційним потенціалом.....	112
Мохненко А.С. Методичні основи оцінки розвитку підприємств.....	114
Несін Ю.М. Аналіз англomовного підручника «Англійська мова для бухгалтерського обліку».....	117
Нікітенко К.С. Загрози дестабілізації фінансової ситуації в Україні.....	119
Новак І.О., Поліщук С.С. Особливості обліку і контролю розрахунків з кредиторами приватного підприємства.....	122
Ордеха А.М., Танклевська Н.С. Методичні засади формування системи	

управління витратами бізнес-процесів у рослинництві.....	125
Осадчук І.В. Стратегічні пріоритети підтримки вітчизняної науки на шляху до інноваційної моделі держави.....	129
Осадчук І.В. Стратегічні пріоритети підтримки аграрної сфери на шляху до зростання продовольчої безпеки України.....	132
Осадчук І.В. Формування професійної мобільності майбутніх викладачів менеджменту.....	135
Петрова О.О. Впровадження системи дуальної освіти в Україні на сучасному етапі.....	138
Петрова О.О. Особливості підготовки PhD в аграрній сфері у Великобританії.....	140
Плахтир І.О., Петрова О.О. Розвиток мережевого продовольчого ритейлу в Україні на сучасному етапі.....	144
Подаков Є.С. Проблемні аспекти впровадження контролінгу на підприємствах України.....	147
Подсобей О.М., Симоненко М. І., Парсяк В.Н. Стан, проблеми і перспективи морського транспорту України.....	150
Пономаренко В.В., Петрова О.О. Сучасний стан та динаміка світового виробництва фундука.....	153
Пристемський О.С. Індикатори фінансової безпеки розвитку сільського господарства.....	155
Пуля А.С., Руснак А.В. Основні напрями підвищення ефективності стратегічного управління аграрними підприємствами.....	159
Родчин О., Ковтун В.А. інтенсифікація виробництва продукції рослинництва та підвищення її економічної ефективності.....	161
Романишин К.Ю., Тюрина К.А. Теоретичні аспекти організації зовнішньоекономічної діяльності підприємства.....	164
Руденко В.О., Бойко Л.О. Проблеми ефективного використання ресурсного потенціалу в аграрному секторі	167
Рудік Н.М. Особливості розвитку конкуренції на ринку освітніх послуг України.....	169
Самайчук С.І. Сучасний стан сільського господарства Херсонської області та перспективи його розвитку.....	172
Самойленко С.С., Марков М.М., Надточій І.І. Комплексні дослідження рівня забруднення морського середовища акваторій чорноморських портів..	175
Сергеєв І.А., Назорнюк П.О., Ревенко Н.Г. Шляхи зниження негативного впливу портової діяльності на навколишнє середовище.....	178
Ситник І.В., Музика О.С. Раціональне використання та оцінка ефективності землекористування в умовах зрошення.....	181
Ситник І.В., Музика О.С. Дослідження проблем формування логістичних систем АПК.....	183
Степаненко А., Ковтун В.А. Правове забезпечення та значення фінансово-господарської діяльності аграрних підприємств.....	186
Степанова М.М., Лазер П.Н., Морозов О.В., Морозов В.В. Напрями державної підтримки розвитку органічного виробництва (на прикладі	189

Херсонської області).....	191
Танклевська Н.С. Програми академічної мобільності в Україні.....	191
Тускаєва Н.Т., Шукюрова О.В., Парсяк К.В. Класифікація заходів з поліпшення фінансового забезпечення підприємств житлово-комунального господарства.....	193
Федорова І.С., Руснак А.В. Методичні аспекти формування і оцінювання збутової політики в сільськогосподарських підприємствах.....	195
Шепель Т.С. Аналіз перспектив впровадження системи контролінгу на підприємствах України.....	198
Ярмоленко В.В. Сучасні аспекти наукової мобільності вітчизняних вчених.....	201
ЗМІСТ	202

Збірник тез
Міжнародної науково-практичної Інтернет – конференції
«Інтеграція економічної освіти і науки у міжнародний простір»
19 жовтня 2018 року (м. Херсон, Україна)

За редакцією д.е.н., професора Танклевської Н.С.

Умовн.друк.арк 13.58

Видається в авторській редакції.

Відповідальність за достовірність фактів, цитат, власних імен та інших даних несуть автори статей. Думки, положення і висновки, висловлені авторами, не обов'язково відображають позицію редакційної колегії.

Технічний редактор – к.е.н., доцент Петрова О.О.

Підписано до друку 28.10.2018
Гарнітура Times New Roman.
Умовн.друк.арк. 12.52

Державний вищий навчальний заклад
«Херсонський державний аграрний університет»
Кафедра економіки та фінансів

2018 р.